ARTHUR CONAN DOYLE

Aventurile brigadierului GÉRARD

Arthur Conan Doyle

The Exploits of Brigadier Gerard
A Study in Scarlet
The Sign of Four

ARTHUR CONAN DOYLE

AVENTURILE BRIGADIERULUI GÉRARD

•

UN STUDIU ÎN ROŞU

•

SEMNUL CELOR PATRU

Romane

EDITURA DACIA
CLUJ-NAPOCA 1987

Coperta de IOAN HORVAT BUGNARIU

Romanele „Un studiu în roșu" și „Semnul celor patru" reproduc versiunea românească apărută la Editura Minerva (B.P.T.) București, 1973.

AVENTURILE BRIGADIERULUI GÉRARD

Traducere de
DOINA OPRIȚĂ

PREFAȚĂ

Sper că aceste istorioare despre soldații lui Napoleon îi vor interesa pe cititori îndeajuns încît unii dintre ei să dorească să se apropie de surse. Epoca imperială a produs o bogată literatură militară ; am descoperit în ea o lectură plină de umanitate și de pitoresc.

În afara lucrărilor istorice și a biografiilor consacrate actorilor principali, există o mulțime de mărturii scrise chiar de combatanți : ei își descriu peripețiile însoțite de sentimentele cu care le-au trăit, însă întotdeauna de pe poziția armei din care făceau parte. De pildă Rocca, în Amintiri din războiul francezilor în Spania, *a pictat un tablou de husar, pe cînd Naylies, în propriile sale* Amintiri din războiul Spaniei, *a descris aceleași campanii prin ochiul unui dragon. Mai avem apoi* Amintirile militare *ale colonelului de Gonneville, al cărui cap acoperit de casca unui cuirasier a trecut prin mai multe războaie, în principal prin cel din Spania. Din toate lucrările redactate de soldații Imperiului, celebrele* Memorii *ale lui Marbot sînt în mod precis cele mai valoroase. Marbot era vînător și ne oferă, în consecință, încă un punct de vedere al cavaleriei. Dar alte povestiri ne ajută să înțelegem soldatul lui Napoleon : în primul rînd* Caietele căpitanului Coignet, *care exprimă starea de spirit a unui soldat simplu din Gardă, și* Amintirile sergentului Bourgoyne, *subofițer al aceleiași Gărzi.* Jurnalul *sergentului Fricasse și* Amintirile *lăsate de Fezenac și de Ségur completează lista materialelor folosite de mine pentru a oferi unui personaj imaginar o ambianță istorică și militară verosimilă.*

Arthur Conan Doyle

Capitolul I

CUM A RĂMAS BRIGADIERUL FĂRĂ O URECHE

Iată ce povestea bătrînul general într-o cafenea :

Am văzut o grămadă de orașe mari, prieteni. Nici nu îndrăznesc să le număr pe cele în care am intrat ca un cuceritor în fruntea celor opt sute de diavoli ai mei, zgomotoși, zdrănganitori și zornăitori. Cavaleria mergea în fruntea Marii Armate, husarii din Conflans călăreau în fruntea cavaleriei, iar eu în fruntea husarilor mei. Dar dintre toate orașele prin care am umblat, nici unul nu e construit mai caraghios decît Veneția. Mă întreb cum își închipuiau arhitecții de acolo manevrele de cavalerie ?! Murat sau Lasalle ar fi avut destulă bătaie de cap pînă să scoată la paradă prin piața mare un escadron... Din pricina asta, brigada grea a lui Kellermann și husarii mei au rămas la Padova, pe pămînt tare. Suchet a ocupat orașul cu infanteria și pe timpul iernii m-a ales pe mine aghiotant, încîntat de isprava mea cu maestrul de scrimă italian din Milano. Bun spadasin, maestrul acela de scrimă ! Dar a avut nenorocul să dea peste mine. Merita, de altfel, o lecție : dacă nu-ți place vocea unei primadone ai dreptul să nu aplauzi, însă nu puteam îngădui să i se facă un afront în public unei femei drăguțe. Mi-am atras, prin urmare, simpatia tuturor : dosarul a fost clasat, văduva a primit o pensie, iar Suchet m-a chemat lîngă el. L-am urmat la Veneția, unde am avut parte de ciudata aventură pe care vreau să v-o povestesc.

N-ați fost la Veneția ? Nu. Francezul de azi călătorește puțin. Noi, pe vremea noastră, eram mereu în mișcare. De la Moscova la Cairo, am colindat peste tot. E drept că veneam mai mulți decît ar fi dorit popoarele pe care le vizitam și ne aveam pașapoartele în avantrenurile de artilerie... Rea zi pentru Europa e ziua cînd se pun francezii în marș ! Nu-i urnești ușor de lîngă cămine lor, dar o dată ce s-au hotărît, nimeni nu mai poate ști dinainte pînă unde au să meargă

atîta vreme cît vor avea un caporal care să-i conducă. E drept că vremurile de glorie sînt departe, marii bărbaţi au murit. Am rămas singur. Iată-mă aici, la un pahar de vin de Suresnes, depănînd într-o cafenea amintiri de demult.

V-aş spune totuşi vreo două vorbe despre Veneţia. Locuitorii ei trăiesc ca nişte guzgani de apă pe un mal noroios. Au în schimb nişte palate foarte frumoase, iar bisericile, mai ales San Marco, sînt de dimensiuni impunătoare. Însă veneţienii, mai presus de orice, se mîndresc cu statuile şi cu tablourile lor, cele mai renumite din Europa.

Cunosc soldaţi care îşi închipuie că, dacă meseria lor e să facă război, nu mai trebuie să se gîndească şi la altceva decît la lupte şi prădăciuni. Bătrînul Bouvet, bunăoară — cel ucis de prusaci în ziua cînd eu am cîştigat Crucea de onoare — dacă l-ai fi scos din tabără ori din popotă, dacă i-ai fi vorbit de artă şi literatură, s-ar fi prăbuşit pe scaun, îngrozit, fără să priceapă o iotă. Un soldat cu calităţi superioare, de pildă unul ca mine, e în stare, dimpotrivă, să înţeleagă ceea ce ţine de spirit şi de sufletul omenesc. Eram totuşi destul de tînăr cînd m-am înrolat şi singurul dascăl mi-a fost un sergent-major ; însă cînd umbli prin lume, dacă nu eşti legat la ochi, înveţi, vrei-nu-vrei.

Am avut, prin urmare, prilejul să admir tablourile din Veneţia şi să aflu numele unor meşteri mari, Tiţian şi Michelangelo (să-i pomenesc doar pe aceştia), care le-au semnat. Şi să nu cuteze cineva să susţină că Napoleon nu-i iubea ! De îndată ce a pus stăpînire pe oraş, a expediat cele mai bune lucrări la Paris. Din ce a rămas, ne-am ales şi noi cîte ceva. În ce mă priveşte, mi-am însuşit două tablouri. Pe unul l-am păstrat, cel care se intitulează *Nimfe surprinse într-o pădure*. Pe celălalt l-am dăruit mamei : era portretul sfintei Barbara.

Trebuie să recunosc că unii dintre soldaţii noştri s-au purtat tare urît cu statuile şi cu tablourile. Veneţienii erau nespus de legaţi de acestea. Cei patru cai de bronz care zburdau deasupra porticului catedralei lor le erau la fel de dragi ca propriii lor copii. La cai mă pricep. I-am examinat cu atenţie : nu era cazul să se mîndrească atîta cu ei, credeţi-mă ! Aveau picioare greoaie, nepotrivite pentru nişte cai de luptă din cavaleria uşoară, iar pentru atelajele de artilerie erau prea slăbănogi. Dar, în sfîrşit, erau singurii patru cai, însufleţiţi ori ba, din tot oraşul ; prin urmare, nu

trebuia să te aştepţi ca veneţienii să aibă un gust prea rafinat în materie de cai. Oricum să fi fost, au plîns amarnic atunci cînd i-am luat. În noaptea de după această captură de război, zece soldaţi francezi au fost găsiţi plutind pe canale. Ca represalii pentru asasinate, noi tablouri s-au trimis la Paris, iar soldaţii şi-au făcut un obicei din a mutila statuile. Sau doborau vitraliile, trăgînd cu puşca. Exasperaţi, veneţienii ne arătau o duşmănie înverşunată. În timpul iernii, o mulţime de ofiţeri şi de soldaţi au dispărut şi nu i-a mai văzut nimeni niciodată.

Eu aveam destule de făcut, nu mi se părea că timpul trece prea încet. Unul din obiceiurile mele era să învăţ limba ţării în care ne opream. Aşadar, căutam întotdeauna o femeie destul de amabilă încît să mă înveţe limba şi să-mi îngăduie să o exersez împreună cu ea. E cel mai bun chip de a face progrese. N-aveam încă treizeci de ani cînd vorbeam aproape toate limbile din Europa. Am să fiu cinstit, ca şi pînă acum : ce învăţam cu în asemenea condiţii nu-mi folosea deloc în viaţa de zi cu zi. În general aveam de-a face cu soldaţi şi cu ţărani. Astora nu trebuia să le spun nici „Te iubesc" şi nici „Cînd se sfîrşeşte războiul, te caut neapărat"!

Niciăieri n-am avut profesor mai fermecător decît la Veneţia. O chema Lucia... Un gentilom uită întotdeauna cel de-al doilea nume. Am să vorbesc despre ea cu cea mai mare discreţie, căci era dintr-o familie de senator, iar bunicul ei fusese doge. Frumuseţea ei era încîntătoare... Şi să ştiţi, prieteni, că dacă eu, Etienne Gérard, folosesc cuvîntul „încîntătoare", n-o fac întîmplător şi nici din nebăgare de seamă. O fac pentru că tocmai acesta e cuvîntul potrivit. Am gusturi, amintiri, iar termenii de comparaţie nu-mi lipsesc. Dintre toate femeile care m-au iubit, nu-mi amintesc mai mult de douăzeci care ar merita să fie numite încîntătoare. Ei bine, vă spun adevărul, Lucia era încîntătoare ! Între brunete nu-i găsesc rivală, afară de Dolores din Toledo. Şi totuşi, la Santarem, în Portugalia, unde serveam sub ordinele lui Masséna, era o brunetică pe care am iubit-o mult... I-am uitat numele. Era de o frumuseţe perfectă, însă n-avea nici fizicul şi nici graţia Luciei. A mai fost şi Agnès... Nu mai ştiu cui să dau premiul, dar pot afirma fără teamă de greşeală că Lucia era egala celei mai frumoase.

Povestea cu tablourile mi-a dat ocazia s-o cunosc. Tatăl ei era proprietarul unui palat pe Canal Grande, dincolo de

podul Rialto, și palatul acela gemea de picturi murale într-atîta încît Suchet a trimis o trupă de genieți ca să desprindă o parte din ele și să le expedieze la Paris. I-am însoțit pe soldați. Am văzut-o pe Lucia înlăcrimată. Am fost de părere că tencuiala zidului s-ar fisura dacă ar fi scoasă de pe suportul ei și am ordonat genieștilor să se retragă. După asta am devenit prietenul familiei. Am băut cu tatăl o grămadă de Chianti, iar fiica mi-a dat o mulțime de lecții pline de farmec! Unii dintre ofițerii francezi s-au căsătorit în iarna aceea la Veneția și aș fi putut face la fel, căci o iubeam pe Lucia din toată inima. Dar Etienne Gérard avea sabia, calul, regimentul, o mamă, un Împărat și o carieră. Un bun husar păstrează mereu în inimă loc pentru iubire, nu însă pentru o anume femeie. Ei, da! Iată cum gîndeam atunci, prieteni! Nu-mi închipuiam că va veni o vreme cînd, în singurătate, am să visez că strîng mîinile acelea care nu mai sînt și-o să întorc capul întîlnindu-i pe vechii mei camarazi înconjurați de copii ajunși la rîndul lor adulți. Abia acum îmi dau seama că iubirea aceea, pe care o consideram distracție sau joc, e de fapt tot ce-i mai serios și mai sfînt într-o viață de om... Mulțumesc, prieteni, vă mulțumesc! Vinul nu e rău, nu ne strică deloc încă o butelie.

Și-acum să vă spun în cel fel dragostea mea pentru Lucia mi-a prilejuit una dintre cele mai cumplite și mai minunate aventuri, și cum mi-am pierdut vîrful urechii drepte. M-ați întrebat de atîtea ori de ce-mi lipsește. În seara asta, e pentru prima dată că vă spun.

Pe vremea aceea Suchet își instalase cartierul general în vechiul palat al dogelui Đandolo, clădit în lagună, nu departe de piața San Marco. Iarna era pe sfîrșite. Într-o seară, întorcîndu-mă de la Teatrul Goldoni, am găsit un bilet de la Lucia și o gondolă care mă aștepta. Fata mă ruga să vin imediat la ea, fiindcă avea un necaz. Pentru un francez, și cu atît mai mult pentru un ofițer francez, o asemenea rugăminte era un ordin. M-am urcat imediat în barcă. Îmi amintesc cum, pe cînd mă așezam pe banchetă, am remarcat statura neobișnuită a gondolierului. Nu că ar fi avut înălțimea unui uriaș, însă era larg în umeri cum puțini oameni întîlnești. De altfel, aproape toți gondolierii din Veneția sînt voinici. Gondolierul meu se așezase la locul lui, înapoia mea, și vîslea cu spor.

Pe teritoriul dușman, un bun soldat trebuie să fie, oriunde și oricînd, în gardă. Am respectat mereu regula asta, și uite că am trăit destul încît să-mi văd părul cărunt. Dar în noaptea aceea m-am arătat tot atît de nepăsător ca un tînăr recrut care se teme mai cu seamă să nu lase impresia că-i este frică. În marea mea grabă, îmi uitasem pistoalele. Aveam sabia, bineînțeles, dar sabia nu-i întotdeauna o armă practică. Stăteam rezemat de bancheta gondolei și mă lăsam legănat de clipocitul blînd al apei și de plescăitul vîslei. Înaintam printr-o rețea de canale strîmte, mărginite pe ambele părți de nesfîrșite clădiri înalte ce lăsau să se vadă doar o mică fîșie de cer presărat cu stele. Ici-colo, pe podurile azvîrlite peste canal, licărea slab cîte o lampă cu ulei. Uneori ieșea din vreo nișă sclipirea unei luminări aprinse dinaintea statuii vreunui sfînt. În rest, era întuneric beznă. Din apă nu se vedeau decît franjurii ce tiveau cu alb, de-o parte și de alta, ciocul lung al gondolei. Era locul ideal și ora potrivită pentru visare. Am cugetat, prin urmare, la trecutul meu, la toate marile treburi în care fusesem amestecat, la caii pe care i-am călărit, la femeile pe care le-am iubit. Mă gîndeam și la scumpa mea mamă ; îmi închipuiam bucuria ei cînd își auzea vecinii lăudînd faima fiului său. Mă gîndeam și la Împărat, ca și la Franța, patria mea dragă, Franța cea însorită, mama cu fiice frumoase și cu fii curajoși. Cînd vedeam cît de departe de hotarele ei îi ajunseseră culorile, îmi simțeam inima înflăcărîndu-se. O să-mi dau viața pentru măreția ei ! Am vrut să fac pe loc legămîntul. Mi-am pus o mînă pe inimă. Și tocmai acel moment și l-a ales gondolierul ca să se arunce peste mine pe la spate.

Cînd spun că s-a aruncat peste mine, nu vreau să se înțelcagă doar că m-a atacat ; luați aminte că a căzut cu adevărat peste mine, cu toată greutatea lui. În timp ce vîslește, gondolierul stă în spatele și deasupra clientului său, care nu poate nici să-l vadă, nici să se apere de un eventual atac. Din culmea unor sentimente sublime, m-am pomenit lățit pe fundul bărcii, sufocat cu totul de monstrul ce mă ținea ca pe un fluture țintuit în insectar. În ceafă simțeam fierbințeala gîfîitului său sălbatic. Într-o clipită mi-a înhățat sabia și mi-a tras un sac peste cap... Mi-am dat imediat seama că o frînghie îi dădea putința să strîngă rasa aceea călugărească. Așa că nu mai eram decît o orătanie făcută ghemotoc, treabă care nu-mi îngăduia să sper nimic pentru mai tîrziu. Nu

puteam striga, nu mă puteam mișca. Eram un simplu balot. În clipele următoare, am auzit din nou clipocitul apei și scîrțîitul vîslei. Reușindu-i lovitura, zdrahonul se apucase iar de vîslit cu atîta calm și nepăsare de parcă i-ar fi stat în obicei să vîre în sac un colonel de husari în fiecare zi a săptămînii.

N-aș putea să vă spun cît de umilit și, iarăși, cît de furios am fost cînd m-am văzut ajuns ca mieluțelul pe care-l duci la tăiat. Tocmai eu, Etienne Gérard, spadasinul numărul unu al Marii Armate și cel mai bun ofițer din șase brigăzi de cavalerie ușoară, să fiu surprins astfel de un singur om neînarmat !... Cu toate astea, mi-am păstrat calmul. E loc pentru toate : momente cînd ții piept și momente în care îți cruți forța. Simțisem cu ce putere îmi prinsese gondolierul brațele — în mîinile lui nu eram mai mult decît un copil. Am așteptat, așadar, cu inima sfîșiată de nerăbdare, să apară vreun prilej favorabil.

Cît timp să fi rămas pe fundul gondolei ? N-aș putea spune cu exactitate. Mi se părea că trecuse o veșnicie. Auzeam mereu susurul apei despicate de barcă și scîrțîitul ritmic al vîslei. De mai multe ori am cotit în unghi drept, căci am recunoscut lunga strigare tristă a gondolierilor cînd se anunță între ei la intrarea într-un viraj. În sfîrșit, marginea bărcii s-a frecat de o platformă ce servea la debarcare. Gondolierul meu a lovit de trei ori cu vîsla în lemn. Un zdrăngănit de bare și de chei a fost răspunsul la acel semnal. O poartă mare a scîrțîit cumplit din țîțîni, deschizîndu-se spre interior.

— L-ai înhățat ? am auzit o întrebare în italiană.

Cel care mă prinsese a izbucnit în rîs, izbind în sacul în care mă băgase.

— Uite-l aici !

— Ești așteptat ! a spus altul și a adăugat niște cuvinte fără înțeles pentru mine.

— Atunci, ia în primire pachetul.

Gondolierul m-a săltat în brațe, a suit cîteva trepte, apoi m-a aruncat pe o podea destul de tare. Cîteva momente după aceea, barele scîrțîiau și cheia gemea în broască încă o dată. Eram prizonier. Într-o casă.

Judecînd după voci și după pași, am avut impresia că umblau mai mulți inși pe lîngă mine. Înțelegeam italiana mult mai bine decît o vorbeam, așa că nu mi-a scăpat nimic din ceea ce se spunea.

— Nu l-ai omorît, Matteo ?
— Şi dacă l-aş fi omorît ?
— Ai să dai socoteală în faţa tribunalului, ţi-o jur !
— Tot îl condamnă la moarte, nu ?
— Dar nu-i treaba ta şi nici a mea să-l scăpăm de mîinile lor.
— Psst ! Nu l-am omorît. Hoiturile nu muşcă. Asta şi-a înfipt dinţii blestemaţi în degetul meu mare cînd i-am tras sacul peste cap.
— Pare grozav de isteţ.
— Scoate-l din sac. O să-ţi dai seama cîtă răutate are în el.

Au dezlegat frînghia cu care era legat sacul şi rasa aceea călugărească mi-a fost scoasă de pe cap. N-am deschis ochii ; am rămas nemişcat pe podea.

— Pe toţi sfinţii, Matteo, să ştii că i-ai rupt gîtul !
— Nu ! Nu-i decît leşinat. Cel mai bun lucru pentru el ar fi să nu se trezească niciodată.

Am simţit o mînă strecurîndu-mi-se sub tunică.

— Are dreptate Matteo, spuse o altă voce. Inima îi bate ca o pendulă. Trebuie lăsat în pace, o să-şi vină repede în simţire.

Am aşteptat două-trei clipe, apoi am îndrăznit să mă uit pe furiş printre gene. La început n-am văzut nimic ; fusesem scufundat în întuneric atîta timp, că nu mai distingeam decît o lumină confuză. În scurtă vreme, totuşi, mi-am dat seama că un plafon înalt, boltit, plin de zei şi zeiţe, se arcuia deasupra capului meu. Nu era deloc un ungher înfiorător. Fusesem dus în vestibulul unui palat din Veneţia. Fără să fac vreun gest, cu o încetineală şi o precizie perfect îmbinate, am aruncat o privire spre oamenii din jurul meu. Unul era gondolierul : faţă dură, de pirat, ochi de asasin. Lîngă el, aşezaţi, trei complici : unul dintre ei era un pitic diform, însă cu aerul că el comandă şi ţinînd nişte chei în mînă, pe cînd ceilalţi doi erau nişte lachei tineri în livrea elegantă. După felul cum vorbeau, am ghicit în pitic pe intendentul casei, iar cei doi lachei erau în subordinea lui.

Prin urmare, patru în total, dar piticul nu intra la socoteală. Dacă aş fi avut o armă, m-aş fi distrat de minune ! Într-o luptă corp la corp, însă, cum să mă descurc singur contra patru ? Trebuia să mă ajute şiretenia, nu forţa. Am

vrut să întorc capul ca să caut o cale de scăpare. Mișcarea ușoară pe care am făcut-o nu le-a scăpat păzitorilor mei.

— Hai, scoală-te ! Scoală-te odată ! mi-a strigat intendentul.

— Sus, franțuz puturos ! a grohăit gondolierul. Sus am spus !

Pentru a doua oară m-a onorat cu o lovitură de picior. Nimeni nu s-a supus vreodată atît de prompt unui ordin. Am sărit într-o clipă, iar odată ajuns în picioare m-am și văzut în capătul celălalt al vestibulului. S-au aruncat după mine ca niște cîini englezești care urmăresc o vulpe. Am dat de un coridor lung ; l-am străbătut în cea mai mare viteză. Dar coridorul o cotea spre stînga, apoi iar spre stînga, așa că am ajuns din nou în vestibul. Erau cît pe ce să mă prindă. Nu mai rămînea timp de gîndire ! M-am repezit spre scară : doi oameni tocmai coborau. Am făcut calea-ntoarsă. Am încercat ușa pe unde fusesem virît, însă era fixată cu bare groase și nu le-am putut desface. Gondolierul s-a năpustit asupra mea cu un cuțit în mînă. L-am primit cu o lovitură de cap în stomac și a căzut pe jos, rostogolindu-se. I-a căzut și pumnalul, clinchetind pe marmura pardoselii. Din păcate, n-am reușit să-l iau, căci aveam de furcă acum cu vreo șase vlăjgani. Am încercat să trec printre ei, dar stîrpitura de intendent mi-a pus piedică și am căzut. Totuși, m-am ridicat într-o clipă. Am scăpat din încercuirea lor. Pur și simplu am țîșnit dintre ei și m-am năpustit spre o ușă pe care o văzusem la capătul celălalt al vestibulului. Am ajuns acolo înaintea lor. Nu mi-am putut stăpîni un strigăt de triumf cînd am simțit că mînerul apăsat se mișcă, iar ușa se deschide : ușa aceea dădea afară, nu-mi rămînea decît s-o rup la fugă... Dezamăgire ! Uitasem în ce oraș, mă aflam ! Fiecare casă era o insulă. Cînd am deschis ușa gata să sar în stradă, lumina din vestibul a licărit pe apa moartă, adîncă și neagră, ce scălda treptele. M-am tras înapoi. Urmăritorii m-au înhățat imediat. Dar nu-s eu omul ușor de îmblînzit !

Am lovit iar. Mi-am croit drum printre ei. Într-o încercare disperată de a mă opri, unul dintre adversari mi-a smuls un smoc de păr. Stîrpitura de intendent mă plesnea cît putea cu cheile. Eram învinețit, plin de cucuie, dar am reușit să-i înlătur. Am țîșnit drept înainte. Am urcat scara cea mare sărind tot cîte patru trepte odată, m-am năpustit pe prima

ușă întîlnită pe palier, și atunci am înțeles că toate eforturile mele fuseseră zadarnice.

Încăperea în care căutasem refugiu era luminată fastuos. Cornișele aurite, stîlpii masivi, picturile de pe pereți, plafonul, toate mă făceau să cred că mă aflam în sala cea mare a vreunui renumit palat venețian. În orașul acela bizar există sute de palate cu încăperi și saloane demne de Luvru sau de Versailles. În mijlocul marii săli era înălțat un baldachin : pe o estradă în semicerc ședeau doisprezece bărbați îmbrăcați în robe negre, asemeni celor purtate de franciscani. Partea de sus a feței le era acoperită de măști.

Mai mulți oameni înarmați, pe care i-ai fi putut lua drept bandiți, se ațineau pe lîngă ușă. În mijlocul lor, întors spre estradă, am observat un tînăr îmbrăcat în uniforma infanteriei noastre. Și-a întors capul și l-am recunoscut. Era căpitanul Auret din regimentul 7, un tînăr basc împreună cu care golisem ceva pahare de-a lungul acelei ierni. Era palid ca un mort, sărmanul ! Dar nu-și pierdea cumpătul în fața asasinilor care îl înconjurau. N-am să uit niciodată flacăra de speranță aprinsă brusc în ochii săi negri cînd și-a văzut un camarad dînd buzna în sală, dar nici disperarea ce i-a stins acea flacără cînd a înțeles că nu venisem să-l salvez, ci să împărtășesc aceeași soartă.

Vă dați seama că toți cei dinăuntru au rămas înmărmuriți la intrarea mea ! Urmăritorii stăteau grupați în spate, blocînd ușa — fuga nu mi-ar fi folosit la nimic. În astfel de momente mi se afirmă caracterul. Am înaintat cu demnitate spre tribunal. Vestonul îmi era sfîșiat, părul răvășit ; eram plin de sînge pe față. Dar și-au putut da seama, după privirea și ținuta mea, că acela care-i înfrunta nu era un soldat obișnuit. Nici o mînă nu s-a ridicat să mă oprească pe cînd mă îndreptam spre un bătrîn remarcabil despre care, judecînd după lunga lui barbă căruntă și după purtarea poruncitoare, mi-am dat seama că era conducătorul și prin vîrstă, și prin temperament.

— Domnule, i-am spus, poate o să-mi explicați de ce am fost adus cu forța în acest loc ? Sînt un soldat onorabil, ca și ofițerul pe care-l văd aici, și vă rog să binevoiți a ne elibera pe amîndoi.

Intervenția mea a fost urmată de o liniște înspăimîntătoare. Nu e plăcut să privești douăsprezece figuri mascate, întoarse spre tine, și să vezi douăzeci și patru de ochi de

italian, răzbunători, fixați asupra ta cu o intensitate sălbatică. Dar am rămas drept, așa cum trebuie să facă orice militar cu conștiința liniștită, și n-am putut să nu mă gîndesc că atitudinea mea va aduce stimă husarilor din Conflans. Nu cred că altcineva s-ar fi comportat mai bine în împrejurări asemănătoare. Mă uitam insistent, cutezător la criminalii din jurul meu și așteptam să se hotărască să-mi răspundă.

În cele din urmă, omul cu barbă căruntă a întrebat :

— Cine-i ăsta ?

— Îl cheamă Gérard, a răspuns piticul de la ușă.

— Colonel Gérard ! l-am corectat eu. N-am să vă trag pe sfoară : mă cheamă Etienne Gérard. Sînt colonelul Gérard, de cinci ori menționat în depeșele oficiale și propus pentru o sabie de onoare. Sînt aghiotantul generalului Suchet și cer să fiu repus în libertate imediat, împreună cu camaradul meu de arme, aici prezent.

Aceeași liniște cumplită s-a lăsat peste adunare și iarăși a trebuit să înfrunt cei douăzeci și patru de ochi necruțători. Bătrînul cu barbă căruntă a vorbit apoi din nou :

— Nu i-a venit rîndul. Pe lista noastră mai sînt două nume înaintea lui.

— Ne-a scăpat și a intrat aici.

— Să-și aștepte rîndul ! Duceți-l jos în celula de lemn.

— Și dacă se împotrivește, Excelență ?

— Băgați cuțitele în el ! Tribunalul o să vă dea dreptate. Duceți-l de aici pînă terminăm cu ceilalți.

Au înaintat spre mine. Timp de cîteva secunde m-a bătut gîndul să le țin piept. Ar fi fost o moarte eroică, dar cine s-o fi văzut ca să-i facă publică povestea ? Poate că nu făceam decît să întîrzii împlinirea destinului. Totuși, mai fusesem în situații la fel de dificile și ieșisem la vreme din ele, încît principiul meu era să sper întotdeauna și să mă încred în steaua mea. Așadar, i-am lăsat pe banditi să mă înhațe și am fost dus afară din sală. Gondolierul mergea alături de mine, învîrtind un cuțit lung, gata să taie. În ochii lui de brută citeam ce deplină mulțumire i-aș fi dat oferindu-i vreun pretext să mi-l înfig în inimă.

Palatele acelea mari din Veneția sînt niște clădiri extraordinare. În același timp case, fortărețe și închisori. Am fost condus printr-un coridor și am coborît o scară din piatră pînă la un loc de trecere marcat prin trei uși. M-au aruncat dincolo de una din ele și au pus zăvorul în urma mea.

N-aveam nici o lumină, în afara celei strecurate din culoar printr-o ferestruică prevăzută cu gratii. Folosindu-mă de ochi şi de mîini, am cercetat minuţios celula unde fusesem închis. Am priceput că urma s-o părăsesc curînd pentru a mă înfăţişa tribunalului, dar nu-mi place să las neîncercate dinainte toate şansele posibile.

Pardoseala din dale a celulei era aşa de umedă, iar pereţii atît de mîloşi şi lipicioşi, încît mi-am dat seama că eram închis sub nivelul apei. O singură gaură tăiată oblic sub plafon alcătuia unicul sistem de aerisire. Prin ea am văzut o stea solitară strălucind pe cer, iar această descoperire mi-a adus mîngîiere şi speranţă. N-am fost niciodată prea religios, însă i-am respectat întotdeauna pe cei ce erau. În noaptea aceea, steaua care-mi trimitea lumină în hrubă mi s-a părut că-i ochiul-care-vede-tot-şi-care-mă-priveşte. M-am descoperit asemeni unui tînăr recrut înspăimîntat care simte în toiul luptei privirea calmă a colonelului îndreptată asupra lui.

Trei dintre pereţii temniţei erau din piatră, iar al patrulea din lemn ; fusese înălţat de puţină vreme. După toate semnele, despărţea în două o celulă mai mare. Nu-mi puteam pune speranţe nici în pereţii vechi, nici în minuscula deschizătură, nici în uşa masivă. Mai rămînea acel paravan din lemn. Raţiunea mă făcea să cred că, dacă îl spărgeam, lucru nu tocmai greu de făcut, aş fi ajuns într-o altă celulă la fel de solidă. Totuşi, mai bine să încerci ceva decît să nu încerci chiar nimic, aşa că mi-am concentrat toată atenţia şi toată energia asupra peretelui despărţitor. Două scînduri nu erau destul de strîns apropiate ; eram sigur că le puteam despărţi de tot. M-am apucat să caut vreo unealtă, orice, şi am smuls unul din picioarele micului pat din colţ. L-am înfipt în crăpătura dintre scînduri şi era cît pe ce să forţez, cînd un zgomot de paşi zoriţi m-a silit să aştept, cu urechea la pîndă.

Ah, cum aş fi vrut mai tîrziu să uit tot ce-am auzit atunci ! Am văzut sute de oameni murind pe cîmpul de luptă şi am ucis cu mîna mea atît de mulţi că nu i-aş mai putea număra. Dar acela era un război cinstit, iar eu nu-mi îndeplineam decît menirea de soldat. N-avea nimic de-a face cu un asasinat ce se săvîrşeşte într-un cuib de tîlhari! Cineva era îmbrîncit pe coridor ; cineva care se împotrivea, cineva care s-a agăţat de uşa mea cînd a trecut pe lîngă ea. Probabil că l-au închis în cea de-a treia celulă, cea mai îndepărtată de mine. „Ajutor ! Ajutor !“ am auzit o voce, urmată de o lovi-

tură și un urlet. „Ajutor !" a izbucnit din nou vocea. Și apoi : „Gérard ! Colonel Gérard !" Cel pe care tocmai voiau să-l ucidă era sărmanul acela de căpitan infanterist. „Asasinilor ! Asasinilor !" am răcnit. Am izbit cu pumnii și cu picioarele în ușă. L-am mai auzit strigînd o dată. Apoi nimic. Liniște. După un moment, un clipocit de apă, un plescăit. Am înțeles atunci că nimeni n-o să mai dea ochii cu Auret. Vă fi declarat dispărut, ca sute de alți francezi în acea iarnă la Veneția.

Au răsunat pași pe coridor și am crezut că veneau să mă ia pe mine. Totuși, nu ! Au deschis ușa celulei de alături și cineva a fost scos de acolo. Am auzit pașii grupului pierzîndu-se în susul scării. M-am apucat îndată să meșteresc la scînduri. După cîteva clipe se mișcau destul de bine încît să le pot scoate și pune la loc după plac. Am trecut prin deschizătură și m-am pomenit în celula vecină, care, așa cum îmi închipuisem, era chiar la fel cu a mea. Evadarea nu devenea mai ușoară, căci nu exista vreun alt perete care să poată fi forțat, iar la ușă puseseră zăvorul. N-am găsit nici un semn din care să aflu identitatea tovarășului meu de suferință. M-am întors în propria-mi celulă, trăgînd scîndurile după mine și așteptînd, cu tot curajul de care eram în stare, chemarea ce urma să sune pentru mine, neîndoielnic, ca un dangăt mortuar.

A venit tîrziu. În cele din urmă am auzit încă o dată zgomot de pași pe coridor și am ciulit urechile ca să-mi dau seama ce se întîmplă, așteptîndu-mă să aud strigătele sărmanei victime. N-am auzit însă nimic. Prizonierul a fost readus în celulă fără nici o violență. N-am avut timp să mă uit prin crăpătura dintre scînduri, fiindcă mi-au descuiat imediat ușa și tîlharul de gondolier, împreună cu alți ucigași, a intrat în celulă.

— Hai, francezule ! mi-a spus.

Ținea în mîna mare și păroasă cuțitul mînjit de sînge și, privindu-l, am înțeles că nu aștepta decît un prilej să mi-l înfigă în piept. M-aș fi împotrivit în van. I-am urmat fără să crîcnesc. M-au dus pe scara de piatră pînă în sala aceea plină de măreție unde se afla tribunalul secret. M-au împins înăuntru. Spre marea mea mirare, n-am atras imediat atenția judecătorilor mascați. Unul dintre ei, un tînăr înalt și brunet, era în picioare și pleda cu o voce profundă și pasionată. Glasul îi tremura de îngrijorare. Își agita mîinile, și le împreuna, și le desfăcea într-o rugă disperată.

— Nu puteți face una ca asta ! Nu, nu puteți ! striga. Conjur tribunalul să revină asupra deciziei.

— Vezi-ți de treaba ta, frate ! Afacerea e încheiată. Iată-l pe altul chemat să ni se înfățișeze.

— Pentru numele lui Dumnezeu, fiți milostivi ! se ruga tînărul. Pentru o asemenea jignire, moartea ar fi fost o pedeapsă prea ușoară. Stai liniștit. Judecata își va urma cursul.

— Am fost și așa destul de milostivi, i-a răspuns un altul.

L-am văzut pe tînăr prăbușindu-se pe scaun, pradă celei mai cumplite disperări. N-am avut răgaz să mă întreb ce-l supăra atît de tare, căci cei unsprezece colegi ai săi s-au întors spre mine. Sosise clipa fatală.

— Ești colonelul Gérard ? m-a întrebat bătrînul acela înfricoșător.

— Da.

— Aghiotant al pungașului care își spune generalul Suchet și-l reprezintă, la rîndul său, pe pungașul pungașilor, Buonaparte ?

Era cît pe ce să strig că minte, dar există momente în care vorbești și momente cînd taci.

Bătrînului i-a năvălit sîngele în obraji, iar ochii îi scînteiau prin mască.

— Sînteți cu toții niște hoți și niște ucigași ! a strigat. Ce căutați aici ? Sînteți francezi. De ce nu vă aflați în Franța ? V-am invitat noi la Veneția ? Cu ce drept sînteți aici ? Unde sînt tablourile noastre ? Unde sînt caii de pe San Marco ? Cine sînteți voi ca să jefuiți comorile adunate de strămoșii noștri timp de secole ? Noi eram un mare oraș cînd Franța nu era decît un ținut pustiu. Soldații voștri beți vani, zurbagii și inculți au distrus opera unor sfinți și a unor eroi. Ce ai de spus în privința asta ?

Era cu adevărat un bătrîn nemaipomenit. Barba albă i se zbîrlea de furie pe cînd își lătra frazele scurte ca un cîine sălbatic. Luați aminte că i-aș fi putut răspunde că la Paris tablourile lui n-ar fi pătit nimic, iar caii nu meritau atîta vorbărie, și că putea vedea eroi (pentru sfinți nu garantez !) fără să coboare pînă la strămoșii lui, bă chiar fără să se miște din fotoliu. Da, i-aș fi putut vorbi pe tonul ăsta, dar ar fi fost ca și cum ai discuta despre religia creștină cu un mameluc ! M-am mulțumit să ridic din umeri în tăcere.

— Aici prizonierul n-are apărător, mi-a spus unul dintre judecătorii mascați.

— Are cineva vreo observație de făcut înainte de a fi judecat ? a întrebat bătrînul uitîndu-se în jur.

— Ar fi ceva, Excelență ! a intervenit unul dintre judecători. Un lucru pe care nu l-aș putea pomeni fără să deschid din nou rănile unui frate, însă aș vrea să vă reamintesc că există un motiv mai aparte pentru ca acestui ofițer să i se aplice o pedeapsă pilduitoare.

— Nu l-am uitat ! i-a răspuns bătrînul. Frate, dacă tribunalul te-a nedreptățit pe de-o parte, pe de alta îți va da deplină satisfacție.

Tînărul care vorbise cu înflăcărare la intrarea mea în sală a sărit în picioare.

— Nu pot suporta ! a strigat. Iertați-mă, Excelență. Tribunalul poate să judece și fără mine. Sînt bolnav ! Simt că înnebunesc !

Și-a ridicat mîinile într-un gest furios și s-a năpustit afară din sală.

— Să se ducă ! Să plece ! a zis prezidentul. Nu i se poate cere să rămînă sub acest acoperiș, ar fi peste puterile unui om cu trup și suflet. Dar e un venețian adevărat. Cînd o să-i treacă, va înțelege că nu se putea face altfel.

În timpul acestui episod fusesem uitat. Pe legea mea, deși nu eram eu omul obișnuit să fie uitat, aș fi preferat să mă neglijeze în continuare ! Însă bătrînul prezident și-a pus din nou ochii pe mine, asemeni unui tigru care se întoarce la pradă.

— Ai să plătești pentru tot, și în felul ăsta nu se face decît dreptate ! mi-a spus. Dumneata, străin și aventurier, un parvenit, ai îndrăznit să-ți ridici privirile la nepoata unui doge din Veneția, logodită cu moștenitorul Loredanilor. Ca să te bucuri de astfel de privilegii, trebuie să plătești !

— Nici un preț nu-i prea mare pentru cît merită ! am răspuns.

— Să ne spui asta cînd ai să începi să plătești, mi-a aruncat bătrînul. Poate că atunci nu vei mai fi așa de trufaș ! Matteo, du-l pe prizonier înapoi în celula de lemn. E luni seara. Nu va primi nimic de mîncat și de băut înainte de a apărea din nou în fața tribunalului miercuri seara. Hotărîm atunci în ce fel va muri.

Nu era o perspectivă plăcută, dar era totuși o amînare. Te mulțumești cu puțin cînd un sălbatic ursuz te amenință cu un cuțitoi năclăit de sînge ! Gondolierul m-a tîrît afară din sală și m-a dus din nou în celulă. A pus zăvorul. Am rămas singur cu gîndurile mele.

Primul lucru care mi-a venit în minte a fost să iau legătura cu vecinul și tovarășul meu de nenorocire. Am așteptat pînă cînd pașii s-au pierdut în depărtare. Apoi am îndepărtat cu grijă cele două scînduri și m-am uitat prin crăpătură. Întunericul era gros. Atît de gros că abia am zărit o siluetă nedeslușită, ghemuită într-un colț. Auzeam și șoapta înăbușită a unei rugăciuni. Era vocea cuiva căzut pradă unei spaime de moarte. Scîndurile au trosnit. A urmat o scurtă exclamație de surpriză.

— Curaj, prietene, curaj ! am strigat. Nu e totul pierdut ! Capul sus ! Etienne Gérard e alături de dumneata !

— Etienne !

Vocea era a unei femei. Un glas ce fusese pentru urechile mele, mereu, muzica cea mai îmbătătoare. M-am aruncat prin spărtură și am îmbrățișat-o pe prizonieră, exclamînd :

— Lucia ! Lucia !

Timp de cîteva minute a urmat un șir de „Etienne !" și de „Lucia !" Căci în asemenea momente nimeni nu se gîndește să țină discursuri. Ea a fost prima care și-a revenit.

— Ah, Etienne, au să te omoare ! Cum ai căzut în mîinile lor ?

— Am răspuns chemării tale.

— Eu nu ți-am scris.

— Mii de draci ! Dar tu ?

— Și eu am venit chemată de scrisoarea ta.

— Lucia, nici eu nu ți-am scris !

— Ne-au prins în cursă cu aceeași momeală.

— Nu-mi pasă de mine, Lucia. De altfel, nu mă pîndește nici un pericol imediat. Pur și simplu m-au adus înapoi în celulă.

— Ah, Etienne ! Au să te ucidă ! E și Lorenzo acolo.

— Bătrînul cu barbă ?

— Nu, un tînăr brunet. Mă iubea. Și am crezut că-l iubesc și eu, pînă cînd... Pînă m-ai învățat tu ce-i dragostea, Etienne. N-o să ți-o ierte niciodată. Are o inimă de piatră.

— Fă ce vor ! Nu-mi pot fura trecutul, nu-i așa, Lucia ? Dar pe tine ce te așteaptă ?

— Oh, o nimica toată, Etienne ! Doar o mică durere timp de o clipă, apoi nimic. Ei spun că o să fiu însemnată cu pecetea infamiei, dragul meu, dar am s-o port ca pe o cunună demnă de cinstire, din moment ce tu ai fost cauza.

Aceste cuvinte m-au umplut de groază. Toate aventurile mele trecute mi s-au părut neînsemnate față de umbra cumplită ce mi se lăsa pe suflet.

— Lucia ! Lucia ! am strigat. Pentru numele Domnului, spune-mi ce-au să-ți facă măcelarii ăștia ! Spune-mi, Lucia ! Vorbește !

— N-am să-ți spun. Etienne, pentru că o să te necăjești mai mult decît mine. Dar... dar... Ei bine, îți spun ! Altfel o să-ți închipui ceva și mai rău. Prezidentul a poruncit să mi se taie o ureche, să fiu astfel însemnată pentru totdeauna fiindcă am iubit un francez.

O ureche ! Urechiușa aceea scumpă pe care de atîtea ori o sărutasem ! Am mîngîiat cele două mici scoici de catifea ca să mă asigur că sacrificiul nu fusese încă săvîrșit. Ah, nu ! Vor trebui să treacă peste cadavrul meu ca să-și atingă țelul ! Mi-am jurat asta printre dinții strînși.

— Nu trebuie să fii necăjit, Etienne. Și totuși, mi-ar plăcea să fii cît de cît...

— N-au să te atingă. Monștrii !

— Sper, Etienne. Lorenzo e acolo. N-a deschis gura în vreme ce mă judecau, însă mă putea apăra după ce-am plecat.

— A făcut-o. L-am auzit și eu.

— Înseamnă că le-a înmuiat inimile.

Știam că nu reușise, dar cum să-i fi spus ? Ezitam, însă aș fi putut la fel de bine să vorbesc. Cu instinctul ascuțit al femeilor, ea a înțeles ce însemna tăcerea mea.

— N-au vrut să-l asculte ! De ce ți-e teamă să-mi spui, iubitule ? Ai să vezi că sînt demnă de iubirea unui soldat ca tine. Unde-i Lorenzo acum ?

— A ieșit din sală.

— Atunci poate că a plecat și din casă.

— Cred că chiar așa a făcut.

— M-a lăsat în voia soartei, Etienne ! Ah, Etienne, uite că vin !

Departe răsunau iarăși pașii aceia îngrozitori și clinchetul cheilor. De ce veneau acum, cînd nu mai era nici un prizonier de dus la judecată, dacă nu ca să execute sentința scum-

pei mele Lucia ? M-am strecurat între ea și ușă. Simțeam în mușchi puterea unui leu. Aveam să dărîm casa mai înainte ca ei s-o atingă !

— Du-te ! Ascunde-te ! mi-a strigat. Au să te omoare, Etienne ! Eu, cel puțin, rămîn în viață... Dacă mă iubești, Etienne, pleacă de aici. N-o să se întîmple nimic. Nici n-ai să auzi cînd mi-o vor face.

Se lupta cu mine, sărmana făptură ! Și, cu forța înzecită de furie, a reușit să mă tragă lîngă deschizătura dintre cele două celule. O idee mi-a străfulgerat prin minte.

— Mai putem fi salvați, i-am șoptit. Fă imediat ce-ți spun, și fără comentarii. Treci în celula mea ! Repede !

Am împins-o prin spărtură și am ajutat-o să pună scîndurile la loc. I-am luat mantia largă, m-am înfășurat cu ea și m-am tîrît în colțul cel mai întunecat al celulei. Ușa s-a deschis. Au intrat mai mulți oameni. Sperasem că nu vor aduce vreun felinar, fiindcă nici înainte n-o făcuseră. Pentru ei nu eram, cu siguranță, decît o pată neagră într-un ungher.

— Ne-ar trebui o lampă ca să vedem mai bine ! a spus unul din ei.

— Ba, deloc ! Nici o lampă ! a protestat o voce aspră după care l-am recunoscut pe tîlharul de Matteo. Nu-i o treabă care să-mi placă prea mult. Cu cît o să văd mai puțin, cu atît o să fie mai bine. Îmi pare rău, signora, dar poruncile tribunalului trebuie aduse la îndeplinire.

N-aveam decît o singură dorință : să-mi iau avînt, să năvălesc peste ei și s-o întind prin ușa deschisă. Dar cum s-o ajut atunci pe Lucia ? Presupunînd că aș fi izbutit să-mi croiesc drum pînă afară, ea ar rămîne totuși în mîinile lor pînă m-aș întoarce cu ajutoare. Nu puteam avea pretenția că o să ne salvăm amîndoi doar prin puterile mele. Totul mi-a devenit limpede într-o clipă și am înțeles că singurul lucru înțelept era să nu mă mișc, să suport ceea ce urma să se întîmple, așteptînd ivirea unei șanse. Mîna murdară a tîlharului de gondolier mi-a pipăit buclele părului (bucle prin care pînă atunci doar degete de femeie mai umblaseră), apoi mi-a apucat urechea, și durerea m-a săgetat de parcă aș fi fost ars cu fierul roșu. Mi-am mușcat buzele ca să-mi înăbuș un țipăt. Sîngele îmi curgea cald pe gît și pe spate.

— Așa ! Uf, s-a sfîrșit ! a făcut Matteo, dîndu-mi prietenește o lovitură ușoară, cu palma, peste cap. Sînteți cura-

joasă, signora ! Vă spun eu : puteaţi avea gusturi mai bune decît să vă înamoraţi de un francez. Numai el e de vină, nu eu !

Ce altceva puteam face decît să stau nemişcat şi să scrîşnesc din dinţi ? Suferinţa şi mînia mi s-au potolit totuşi la gîndul că acceptasem totul pentru femeia iubită. Bărbaţii obişnuiesc să le spună femeilor că ar suporta cu bucurie orice de dragul lor ; eu aveam cel puţin privilegiul de a arăta că faptele îmi erau totuna cu vorbele. Mă gîndeam şi la felul cum un gest atît de nobil mi-ar spori reputaţia, în cazul că povestea ar fi ajuns cunoscută, şi cît de mîndru urma să fie regimentul din Conflans că are un asemenea colonel. Gîndurile acestea m-au ajutat să sufăr pe tăcute în timp ce sîngele îmi picura de pe gît pe pietrele pardoselii. Şi tocmai acei plici-plici era să mă ducă la pierzanie.

— Sîngerează cam tare ! a observat unul dintre valeţi. Ar trebui să mergem după un doctor. Altfel o găsim moartă mîine dimineaţă. —

— Nu mişcă deloc şi nici n-a deschis gura ! a zis altul. Şocul a ucis-o.

— Tîmpitule ! O femeie tînără nu moare aşa uşor, a afirmat Matteo. Şi la urma urmei nu i-am tăiat decît vîrful, atîta cît să se vadă pedeapsa tribunalului. Sus, signora, sus !

Mi-a scuturat umărul. Inima mi s-a oprit în loc : am crezut c-o să-mi simtă epoletul sub mantie.

— Cum mai merge ? a întrebat.

N-am răspuns.

— Afurisită treabă ! Mi-ar fi plăcut să am de-a face cu un bărbat, nu cu o femeie, şi încă tocmai cu cea mai frumoasă fată din Veneţia ! a bombănit gondolierul. Tu, Niccolò ! Dă-mi batista ta şi adu o lampă.

Era sfîrşitul. Se anunţa lucrul cel mai rău din toate. Nimic nu mă mai putea salva. Am rămas mai departe pitit în ungher, dar muşchii mi se încordaseră ca ai unei pisici ce stă gata să ţîşnească. Dacă trebuia să mor, eram hotărît să fac în aşa fel încît moartea să-mi fie pe măsura vieţii.

Unul dintre ei plecase să aducă un felinar, iar Matteo se apleca peste mine cu o batistă. În cîteva clipe secretul avea să-mi fie descoperit. Însă gondolierul s-a ridicat brusc. În momentul acela am auzit un zgomot nedesluşit prin ferestruica de deasupra capului meu. Clipocitul apei şi scîrţîitul

visielor se învălmășeau cu murmurul unei mulțimi de voci omenești. A urmat o bătaie puternică în poarta casei, iar un glas înspăimîntător a strigat :

— Deschideți ! În numele Împăratului, deschideți !

Împăratul ! Ai fi zis că era invocat un sfînt al cărui simplu nume era de ajuns să-i înspăimînte pe diavoli. Cu strigăte de spaimă, au luat-o la fugă cu toții : Matteo, valeții, intendentul, întreaga bandă de criminali. Un alt strigăt, urmat de sfărîmăturile bîrnelor izbite cu securea. Apoi am auzit zăngănitul armelor și îndemnurile soldaților francezi prin vestibul. În clipa următoare au răsunat pe scări pași precipitați și un bărbat mi-a năvălit în celulă.

— Lucia ! striga. Lucia !

Stătea în semiîntuneric, gîfîind, incapabil să-și găsească pe loc cuvintele. Apoi a izbucnit din nou :

— Lucia ! Oare nu ți-am arătat cît de mult te iubesc ? Ce-aș putea face mai mult, mai bine ? Mi-am trădat patria, sînt un nemernic, mi-am denunțat prietenii și mi-am dat viața ca să te salvez.

Era tînărul Lorenzo Loredano, îndrăgostitul căruia îi luasem eu locul. În momentul acela, mi s-a făcut milă de el. Dar în dragoste, fiecare pentru sine, nu-i așa ? Iar dacă e să pierzi jocul, te poți consola oarecum să știi că acela care a cîștigat este un om cu merite și cu prestanță. Tocmai voiam să-i țin această lecție ; la primul meu cuvînt a scos un țipăt de uimire, a ieșit în fugă, a luat din coridor lampa pe care o căutaseră ceilalți ceva mai înainte și mi-a luminat fața.

— Tu ! Tu, mizerabile ! a strigat. Francez ticălos ! Ah, ai să plătești pentru tot răul pe care mi l-ai făcut !

Însă tot atunci a observat paloarea feței mele și sîngele ce-mi curgea încă din ureche.

— Ce vrea să însemne asta ? m-a întrebat. Cum ai rămas fără ureche ?

Mi-am învins slăbiciunea, mi-am apăsat batista pe rană și m-am ridicat, ca un adevărat colonel de husari.

— Rana asta, domnule, e o nimica toată. Cu permisiunea dumitale să nu discutăm un subiect personal și lipsit de importanță.

Dar Lucia a năvălit din celula vecină. Auzise întreaga poveste. L-a prins pe Lorenzo de braț.

— Acest nobil gentilom a stat în locul meu, Lorenzo ! A îndurat asta pentru mine ! Ca să mă cruțe pe mine !

Mi-a căzut la inimă zbuciumul ce se citea pe chipul italianului. La sfîrșit, mi-a întins mîna.

— Colonele Gérard, ești demn de o mare iubire! mi-a spus. Ai iertarea mea, căci dacă mi-ai făcut rău, l-ai răscumpărat într-un chip demn. Dar mă mir faptul că mai ești în viață. Am părăsit tribunalul înainte ca dumneata să fii judecat și știam că nici un francez nu va fi grațiat după distrugerea comorilor venețiene.

— Nu el le-a distrus! a protestat Lucia. El ne-a ajutat să le păstrăm pe cele din palatul nostru.

— Măcar pe una dintre ele! am răspuns, aplecîndu-mă să-i sărut mîna.

Iată deci, prieteni, cum am rămas fără ureche. După două zile, Lorenzo a fost găsit mort, străpuns de un pumnal în piața San Marco. Matteo și alți trei asasini au fost împușcați, iar membrii tribunalului izgoniți din oraș. Lucia, adorabila mea Lucia, s-a retras la o mănăstire din Murano atunci cînd francezii au părăsit Veneția. Poate că mai e și acum acolo, ajunsă stareță; și de bună seamă că a uitat de mult zilele în care inimile noastre băteau în același ritm, iar restul lumii ni se părea atît de neînsemnat față de focul strecurat de dragoste în vine. Sau poate că n-o fi uitat... Poate că pacea chiliei îi e tulburată uneori de amintirea colonelului, care a iubit-o cu înflăcărare, cîndva... Tinerețea s-a dus, pasiunea s-a stins, dar sufletul unui gentilom nu se schimbă niciciînd: Etienne Gérard încă și-ar mai înclina cu plăcere capul cărunt dinaintea ei, iar dacă asta i-ar folosi, și-ar da bucuros și cealaltă ureche.

Capitolul II

CUM A CUCERIT BRIGADIERUL SARAGOSA

V-am povestit vreodată, prieteni, cum am ajuns la husarii din Conflans pe vremea asediului Saragosei și ce ispravă nemaipomenită mi-a fost dat să fac pentru ca să cadă acest oraș spaniol? Nu? Atunci mai aveți cîte ceva de aflat. Am să vă spun exact cum s-au petrecut lucrurile. Dacă las la o parte doi-trei bărbați și cîteva fete drăguțe, o să fiți primii care aud:

Eram locotenent și ajutor de căpitan în Regimentul 2 de husari, numit și husarii din Chamboran. N-aveam pe atunci decît douăzeci și cinci de ani ; eram tot atît de nepăsător și gata la orice ca oricare soldat din Marea Armată. Întîmplător, războiul se oprise în Germania, însă în Spania mai bîntuia. Iată din ce-pricină, ca să întărească armata din Spania, Împăratul m-a mutat cu grad de căpitan plin la husarii din Conflans, care pe atunci făceau parte din Corpul 5 de armată, de sub comanda mareșalului Lannes.

De la Berlin și pînă la Pirinei e cale lungă. Noul meu regiment se număra printre unitățile care, la ordinele mareșalului Lannes, asediau Saragosa. Mi-am îndreptat așadar calul spre Spania și, peste o săptămînă, m-am prezentat la cartierul general, de unde am fost condus spre husarii din Conflans.

Ați citit, fără îndoială, o grămadă de lucruri despre celebrul asediu al Saragosei. Am să vă spun doar că rar s-a întîmplat ca vreun general să fi primit o misiune mai grea decît cea încredințată mareșalului Lannes. Saragosa, un oraș foarte întins, era plin de spanioli (soldați, țărani, călugări) care nutreau o ură cumplită față de francezi și juraseră să piară mai curînd decît să se predea. Treizeci de mii de oameni asediau un oraș de optzeci de mii. Noi aveam o artilerie puternică și geniști fără pereche. Nu mai văzuserăm niciodată pînă atunci un astfel de asediu. De obicei un oraș e socotit învins atunci cînd ai pus stăpînire pe fortificațiile lui. La Saragosa, dimpotrivă, fortificațiile au trebuit luate cu asalt înainte de începerea adevăratei bătălii. Fiecare casă a devenit un fort, fiecare stradă un cîmp de luptă. Așa încît, zi de zi, am fost nevoiți să ne croim drum în interior, adică să aruncăm în aer casele împreună cu apărătorii lor, pînă cînd am distrus jumătate din oraș. Dar cealaltă jumătate rămăsese la fel de îndîrjită ; avea, de altfel, o poziție mai avantajoasă pentru apărare, căci era plină de șchituri și de mănăstiri uriașe, cu ziduri groase ca ale Bastiliei, care nu puteau fi dărîmate ușor. Asta era situația cînd am ajuns eu acolo.

Între noi fie vorba, cavaleria nu-i de prea mult folos într-un asediu. (Cîndva n-aș fi îngăduit nimănui să susțină așa ceva.) Husarii din Conflans erau cantonați la sud de oraș, cu misiunea să patruleze și să se asigure că nici o forță spaniolă nu înainta dinspre partea aceea. Colonelul regimentului nu

era un soldat prea strălucit, iar regimentul nici nu visa pe atunci la faima dobîndită mai tîrziu. Într-o singură seară am observat mai multe lucruri care m-au şocat. Fiindcă eu eram un ofiţer excelent şi mă durea sufletul să văd o tabără prost organizată, un cal rău pansat sau un călăreţ fără ţinută ostăşească. În seara aceea cinam la o fermă — unde era popota — împreună cu treizeci şi şase de noi camarazi. Din exces de zel, probabil, le-am arătat prea limpede că lucrurile nu mergeau aşa cum fusesem obişnuit eu în armata din Germania. După observaţiile mele s-a lăsat tăcerea. Din privirile îndreptate spre mine am înţeles că fusesem lipsit de tact. Mai ales colonelul era foarte nemulţumit, şi la fel un maior pe nume Olivier. Acesta din urmă, fanfaronul regimentului, aşezat chiar în faţa mea, îşi răsucea mustaţa uitîndu-se ţintă la mine de parcă ar fi vrut să mă înghită. Însă nu mă deranja purtarea lui, căci simţeam că mersesem prea departe : iar apoi, n-aş fi făcut oare o impresie proastă dacă m-aş fi luat la harţă cu superiorul meu încă din prima seară?

Admit că pînă aici am greşit eu. Dar să vă povestesc ce a mai urmat. După cină, colonelul şi cîţiva ofiţeri au ieşit din popotă. Au rămas vreo doisprezece gradaţi şi, cu o butelcă de vin de Spania pe masă, domnea buna dispoziţie. Curînd maiorul Olivier mi-a pus cîteva întrebări despre armata din Germania şi despre rolul jucat de mine în campania aceea. Ajutat de vin, le-am spus o mulţime de lucruri. Nimic ieşit din comun, prieteni ! Înţelegeţi-mă bine : fusesem pînă atunci, în ciuda vîrstei, un ofiţer-model al Marii Armate. Eram cel dintîi spadasin, cel mai iute călăreţ. Aventurile în care fusesem eroul principal nu le mai puteai număra. Or, aici nimeni nu mă cunoştea, nimeni nu-mi arăta simpatie. Nu era firesc să fi dorit să le explic noilor mei camarazi din ce stofă era croit cel ce venise în mijlocul lor ? Nu era normal să vreau să le spun : „Bucuraţi-vă, prieteni ! Bucuraţi-vă ! Căci cel ajuns în seara asta printre voi nu-i un simplu ofiţer picat din cer. Sînt eu, Gérard, nemaipomenitul Gérard, eroul de la Ratisbona, învingătorul de la Iena, cel ce a străpuns un careu inamic la Austerlitz !" Nu le puteam spune toate astea. Dar puteam cel puţin să povestesc nişte întîmplări menite să le sugereze restul. Aşa am şi făcut. M-au ascultat fără să scoată un sunet. Le-am povestit altele. În fine, după ce le-am explicat cum călăuzisem o armată pornită să treacă Dunărea, au izbucnit cu toţii în rîs. Am sărit în picioare, tul-

burat de ruşine şi furie. Mă lăsasem dus. Îşi băteau joc de mine. Erau convinşi că au de-a face cu un lăudăros şi un mincinos. Prin urmare, aşa mă primeau husarii din Conflans ? Mi-am înghiţit lacrimile de umilinţă care îmi umpleau ochii. Au rîs şi mai tare.

— Nu cumva ştii, căpitane Pelletan, dacă mareşalul Lannes mai e pe front ? a întrebat maiorul.

— Eu cred că da, domnule ! i-a răspuns cel întrebat.

— Ia auzi ! Aş fi zis că prezenţa lui nu mai e necesară, odată ce-a apărut căpitanul Gérard.

O nouă explozie de rîsete. Văd şi acum cercul lor de feţe şi ochi batjocoritori, gurile deschise, pe Olivier cu mustaţa lui mare şi neagră, pe Pelletan cu rînjetul lui enervant... Pînă şi tinerii sublocotenenţi se stricau de rîs ! Dumnezeule, ce josnicie ! De furie, lacrimile mi se uscaseră. Am redevenit eu însumi : rece, calm, stăpîn pe nervii mei, de gheaţă pe dinafară şi de foc pe dinăuntru.

— Aş putea să vă întreb, domnule, la ce oră este trecut regimentul în revistă ? m-am adresat maiorului.

— Sper, căpitane Gérard, că n-ai de gînd să ne schimbi orarul, mi-a răspuns.

Alt hohot de rîs a cuprins grupul, dar de astă dată s-a stins pe buzele celor prezenţi pe măsură ce-i priveam fix, pe fiecare în parte.

— La ce oră e adunarea ? l-am întrebat, nu fără asprime, pe căpitanul Pelletan.

Îi stătea pe limbă o batjocură, însă privirea pe care i-am aruncat-o l-a convins să şi-o înghită.

— Adunarea e fixată pentru ora şase.

— Mulţumesc.

I-am numărat pe cei de faţă : erau paisprezece ofiţeri, dintre care doi păreau nişte copii abia ieşiţi de la Saint-Cyr. N-am putut să nu observ ţinuta lor neglijentă. Mai rămîneau maiorul, patru căpitani şi şapte locotenenţi.

— Domnilor ! am reluat, privindu-i ţintă rînd pe rînd. M-aş simţi într-adevăr nedemn de acest vestit regiment dacă nu v-aş cere socoteală pentru necuviinţa cu care m-aţi întîmpinat. Pe de altă parte, v-aş considera nedemni de el dacă, sub un pretext sau altul, nu mi-aţi acorda această satisfacţie.

— Nici o problemă în privința asta ! a spus maiorul. Sînt gata să trec peste gradul meu și să-ți dau orice satisfacție dorești în numele husarilor din Conflans.

— Vă sînt recunoscător. Mă gîndesc, totuși, că aș avea unele drepturi și în ce-i privește pe ceilalți gentilomi care au ris de mine.

— Atunci cu care vrei să te bați ? a întrebat căpitanul Pelletan.

— Cu toți ! am răspuns.

S-au uitat surprinși unii la alții. Apoi s-au retras în celălalt capăt al încăperii și i-am auzit șușotind. S-au pus pe rîs. Era limpede că încă mai credeau că au de-a face cu un farsor. S-au întors spre mine.

— Cererea dumitale e ieșită din comun, mi-a spus maiorul Olivier. Dar se acceptă. Cum propui să aibă loc un asemenea... duel ? Alege dumneata arma.

— Sabia ! Și-o să vă iau în ordinea vechimii. Voi începe cu dumneavoastră, domnule maior Olivier, la ora cinci. Prin urmare, vă acord fiecăruia cîte cinci minute înainte de adunare. Vă rog, totuși, să aveți bunăvoința de a alege locul întîlnirii, pentru că eu nu cunosc încă regiunea.

Au rămas impresionați de atitudinea mea pe cît de înghețată, pe atît de practică. Acum nu mai zîmbeau. Fața lui Olivier nu mai era batjocoritoare, ci întunecată și gravă.

— Dincolo de țărușii pentru cai e un mic teren liber, mi-a zis. Am mai rezolvat acolo niște chestiuni de onoare și locul ne-a mulțumit pe deplin. Vom fi prezenți, căpitane Gérard, la ora pe care ai fixat-o.

Tocmai mă înclinam ca să le mulțumesc astfel pentru că-mi acceptaseră provocarea, cînd ușa popotei s-a deschis violent. Era colonelul, cu chipul destul de răvășit.

— Domnilor ! ne-a spus. Mi se cere dintre dumneavoastră un voluntar pentru o misiune extrem de periculoasă. Nu vă ascund faptul că treaba e de cea mai mare însemnătate. Mareșalul Lannes s-a gîndit la un ofițer de cavalerie, fiindcă acesta ar avea mai multe șanse să se descurce decît un ofițer de infanterie sau de geniu. Bărbații însurați nu se acceptă. Dintre ceilalți, cine se oferă voluntar ?

Nu-i nevoie să spun că toți ofițerii neînsurați au făcut un pas înainte. Colonelul i-a cercetat încurcat. I-am ghicit gîndul. Cel mai bun trebuia să îndeplinească misiunea aceea, dar poate că îl trimitea astfel pe cel mai bun la moarte.

— Domnule, am spus, îmi îngăduiți o sugestie ?

Mi-a aruncat o privire aspră. Nu uitase observațiile făcute de mine la cină.

— Spune !

— Aș vrea doar să menționez că această misiune îmi revine de drept și cu totul firesc.

— De ce, căpitane Gérard ?

— De drept, fiindcă sînt căpitan plin. Și cu totul firesc, fiindcă regimentul nu-mi va simți lipsa, oamenii neavînd încă timp să mă cunoască.

Trăsăturile colonelului s-au destins.

— Fără îndoială, există ceva adevăr în ceea ce spui, căpitane Gérard. Cred că ești neîndoielnic cel mai nimerit pentru misiunea asta. Dacă vrei să mă urmezi, îți voi comunica instrucțiunile.

Le-am urat noapte bună noilor mei camarazi înainte de a ieși din popotă, însă n-am uitat să repet că le voi sta la dispoziție a doua zi dimineața, la orele cinci. M-au salutat fără o vorbă. După chipurile lor, am ghicit că începuseră să se lămurească întrucîtva în privința caracterului meu.

Mă așteptam să fiu imediat informat de către colonel în legătură cu obiectivul acelei misiuni pe care, în definitiv, mă angajasem s-o îndeplinesc. Dar el mergea tăcut înaintea mea. Am traversat cîmpul, am trecut de tranșee, am depășit grohotișul ce marca vechea incintă a orașului. Printre pereții caselor distruse de geniștii noștri era un adevărat labirint. Acri după acri erau acoperiți cu frînturi de zid și mormane de cărămizi. Mai înainte, pe locurile acelea se întindea un cartier foarte populat. Felinare puse prin colțuri ajutau trecătorului să se orienteze... Colonelul se grăbea. Am mers multă vreme. În sfîrșit, ne-am oprit lîngă un zid cenușiu ce ne închidea trecerea. Acolo, în spatele unei baricade, ne era avanpostul. Colonelul m-a condus într-o casă lipsită de acoperiș, unde am găsit doi generali îngenuncheați în fața unei tobe acoperite de o hartă pe care o examinau cu atenție la lumina unei lumînări. Unul dintre ei avea gîtul strîmb și fața spînă — mareșalul Lannes. Celălalt era generalul Razout, comandantul geniștilor.

— Căpitanul Gérard s-a oferit voluntar, a anunțat colonelul.

Mareșalul Lannes s-a ridicat și mi-a strîns mîna.

— Eşti un viteaz, domnule ! mi-a spus. Am un cadou pentru dumneata...

Mi-a întins un mic tub de sticlă.

— ...A fost pregătit special de doctorul Fardet. În disperare de cauză, n-ai decît să-l duci la buze : o să mori pe loc.

Era un început vesel. Vă mărturisesc prieteni, că un fior îngheţat mi-a trecut prin şira spinării, iar părul mi s-a zbîrlit.

— Iertaţi-mă, domnule ! am zis salutînd. Ştiu foarte bine că m-am oferit voluntar pentru o misiune ce comportă riscuri mari, dar n-am nici o idee în legătură cu natura acestei misiuni.

— Coloncle Perrin ! a vorbit Lannes pe un ton sever. Nu-i cinstit să-i îngădui unui ofiţer curajos să se prezinte voluntar fără să-i înfăţişezi pericolele la care se expune.

De-acum redevenisem cu însumi.

— Domnule, am intervenit, permiteţi-mi să spun că, cu cît e mai mare pericolul, cu atît mai mare e şi gloria, şi că n-am să regret că m-am oferit voluntar, decît dacă voi afla că misiunea ar fi fără nici un risc.

Aceste cuvinte pline de avînt erau întărite de înfăţişarea mea. Timp de cîteva clipe am semănat cu un erou. Observînd privirea lui Lannes îndreptată spre mine cu admiraţie, am fost încîntat de felul promiţător în care intram în armata din Spania. Dacă muream chiar în noaptea aceea, numele meu n-ar fi fost uitat prea curînd. Noii şi vechii mei camarazi, despărţiţi prin atîtea lucruri, s-ar fi găsit uniţi prin admiraţia şi afecţiunea lor comună pentru Etienne Gérard.

— Generale Razout, explică-i situaţia ! a ordonat Lannes.

Generalul de geniu s-a ridicat cu compasul în mînă. M-a dus pînă la uşă şi mi-a arătat zidul mare, cenuşiu, înălţat printre ruine.

— Iată linia de apărare a inamicului în momentul de faţă, mi-a spus. E zidul mănăstirii închinate Fecioarei. Dacă o cucerim, cade întreg oraşul. Dar au înconjurat-o cu şanţuri contra minelor, iar zidurile sînt atît de groase încît e aproape cu neputinţă să le străpungi cu artileria. Am aflat totuşi că duşmanul are o apreciabilă cantitate de praf de puşcă într-una din chiliile de jos. Dacă pulberea asta ar exploda, ne-ar fi deschisă calea.

— Cum ajung acolo ? am întrebat.

— Îți explic. Avem pe cineva în oraș, un ins pe nume Hubert. Bărbatul ăsta curajos a fost mereu în legătură cu noi și ne-a promis că va arunca în aer pulberăria. Explozia trebuia să se producă în zori. De două zile, un grup de asalt de o mie de grenadieri așteaptă să apară spărtura. Dar explozia nu s-a produs. Și tot de două zile nu mai avem veşti de la Hubert. Întrebarea este : ce i s-a întîmplat ?

— Vrei să merg după informații ?

— Exact. E bolnav, rănit, sau mort ? E cazul să-l mai așteptăm, ori să încerăm un asalt în altă parte ? Nu putem hotărî nimic înainte de a ști ce i s-a întîmplat. Asta-i harta orașului, căpitane Gérard. Observi că, dincolo de acest cordon de schituri și mănăstiri, mai multe străzi se deschid într-o piață centrală. Dacă ajungi în piață, găsești într-un colț catedrala. În colțul ăsta dă strada Toledo. Hubert locuiește într-o căsuță aflată între un pantofar și un negustor de vinuri, pe dreapta, cum vii de la catedrală. Mă urmărești ?

— Cu mare atenție.

— Trebuie să ajungi la casa asta, să-l vezi și să hotărăști dacă planul lui se mai poate executa, sau e preferabil să-l abandonăm...

Mi-a arătat ceva ce părea o pelerină de flanelă cafenie, nu tocmai curată.

— ...Iată rasa unui călugăr franciscan, mi-a spus. După mine, e cea mai bună deghizare.

Am făcut un salt înapoi.

— Vreți să mă prefaceți într-un spion ? am strigat. O să merg în uniformă !

— Cu neputință ! Cum poți crede că ai să treci neobservat pe străzile orașului ? Mai ține cont și de faptul că spaniolii nu iau prizonieri. Oricare ți-ar fi ținuta, te paște aceeași soartă dacă vei fi prins.

Era adevărat, și mă aflam în Spania de destulă vreme ca să știu că soarta aceea însemna ceva cu mult mai cumplit decît pur și simplu moartea. De cînd trecusem granița, nu auzisem decît de torturi și mutilări. Am îmbrăcat rasa de franciscan.

— Sînt gata.

— Ești înarmat ?

— Am sabia.

— O să i se audă zăngănitul. Ia cuțitul ăsta și lasă sabia aici. Spune-i lui Hubert că mîine dimineață la ora patru

detașamentul de asalt va fi încă pe poziție. Un sergent care așteaptă afară o să-ți arate cum să intri în oraș. Noapte bună, și succes !

Nici nu ieșisem încă bine din încăpere pînă cînd cei doi generali s-au apucat din nou să studieze hărțile, bicorn lîngă bicorn. La ușă mă aștepta un subofițer de geniu. Mi-am legat cordonul rasei, mi-am scos căciula, mi-am acoperit capul cu gluga, mi-am desfăcut pintenii, după care l-am urmat în tăcere pe ghid.

Trebuia să mergi cu băgare de seamă, fiindcă zidurile înalte din jur erau presărate cu santinele spaniole care trăgeau necontenit, de sus în jos, asupra posturilor noastre înaintate. Strecurîndu-ne în umbra imensei mănăstiri, ne-am îndreptat încet și cu grijă, printre dărîmături, spre un alun mare. Sergentul s-a oprit.

— Nu-i greu să te cațări în copacul ăsta, mi-a spus. Nu mai greu decît pe o scară. Urcați și-o să găsiți în vîrf o creangă de pe care puteți pune piciorul pe acoperișul casei. Mai departe o să vă conducă îngerul păzitor. Eu nu vă pot spune mai mult.

Înfășurat în rasa de culoare închisă, m-am cățărat în copac. Luna nouă strălucea, iar linia acoperișului se deosebea clar pe cerul înstelat. Arborele creștea în umbra casei. M-am furișat încet din creangă în creangă. Am ajuns la cea mai de sus. Mai trebuia doar să mă tîrăsc în lungul unei ramuri mai rezistente ca să ajung pînă la zid. Deodată am auzit zgomot m-am lipit de trunchi și m-am silit să fiu una cu noaptea. Un om de pe acoperiș se îndrepta spre mine. I-am văzut silueta îndesată, cum stătea întins pe burtă, la pîndă, ațintind cu pușca. Era, tot, numai bănuieli și precauție. S-a oprit o dată sau de două ori, apoi a continuat să înainteze. În sfîrșit, a ajuns la marginea parapetului, la cîțiva metri de mine. Acolo s-a ridicat în genunchi, a dus arma la umăr și a tras.

Am fost atît de surprins de detunătură, încît era cît pe ce să cad din copac. Timp de cîteva secunde m-am întrebat dacă nu cumva mă atinsese. Dar cînd am auzit un geamăt adînc dedesubtul meu și l-am văzut pe spaniol aplecîndu-se peste parapet și rîzînd gros, am înțeles ce se întîmplase. Era sărmanul meu sergent care, devotat, rămăsese lîngă trunchi ca să mă conducă din priviri cît mai mult cu putință. Spaniolul îl observase și-l țintise ca pe un iepure. O să gîndiți fără

îndoială că nu putea ochi bine în întuneric, însă oamenii aceia foloseau flinte și pușcoace scurte în care îndesau pietre și bucățele de metal. Cu astea te doboară tot așa de ușor cum aș doborî eu un fazan de pe o cracă. Spaniolul se uita mereu în jos. Sergentul gemea din cînd în cînd, semn că mai era în viață. Santinela a aruncat o privire în jur : nimic suspect ! Poate și-o fi zis că era bine să termine cu blestematul ăla de francez ; sau voia să-l caute prin buzunare ? Destul că și-a pus arma alături și, aplecîndu-se în față, s-a avîntat în copac. I-am înfipt cuțitul în trup. Omul a căzut din creangă în creangă și a bufnit de pămînt cu un zgomot înăbușit. Am auzit jos vîrîzoleala unei lupte scurte și două înjurături în franceză. Sergentul rănit nu așteptase prea mult ca să se răzbune.

Cîteva clipe n-am îndrăznit să mă clintesc. Cu siguranță, zgomotul acelei căderi atrăsese atenția cuiva !... Însă nu ! Liniștea rămînea deplină, dacă nu socoteam cele douăsprezece bătăi prin care se anunța în oraș miezul nopții. M-am înfipt în lungul crengii și m-am săltat pe acoperiș. Pușca spaniolului îmi stătea la îndemînă, dar la ce-mi folosea dacă nu aveam cornetul cu pulbere ? Pe de altă parte, descoperind arma aceea părăsită, dușmanul ar fi fost pus în gardă : ar fi bănuit că se întîmplase ceva. Cel mai bine era s-o arunc peste zid. Așa am și făcut, după care m-am apucat să caut un loc pe unde să cobor de pe acoperiș în oraș.

După toate aparențele, coborîșul cel mai simplu era pe acolo pe unde urcase santinela. L-am descoperit curînd. Într-adevăr, la nivelul acoperișului, cineva a strigat de mai multe ori : „Manuelo ! Manuelo !" M-am pitit în umbră și, la lumina lunii, am văzut apărînd dintr-o trapă un cap bărbos. Cum nimeni nu răspundea la chemări, omul a ieșit prin deschizătură. L-au urmat alți trei vlăjgani înarmați pînă în dinți. Observați că nu trebuie neglijată nici o măsură de prevedere : dacă nu aruncam pușca santinelei, ar fi cotrobăit peste tot și m-ar fi găsit ! Nevăzînd însă nici o urmă de-a camaradului lor, spaniolii și-au închipuit desigur că acela patrula în lungul altor acoperișuri și au luat-o în direcția unde îl puteau afla. Îndată ce mi-au întors spatele, m-am repezit prin trapă și am coborît treptele. Casa părea goală. Am trecut prin ea, am deschis o poartă și m-am pomenit în stradă.

Era un loc de trecere îngust și pustiu, dînd însă într-o stradă mai largă, un bulevard presărat cu focuri în jurul cărora somnolau o mulțime de soldați și de țărani. În oraș se simțea miros de putreziciune. Era de mirare că locuitorii îl puteau suporta. De la începutul asediului Saragosei, așadar de cîteva luni, nimeni nu-și bătuse capul cu curățitul străzilor ori cu îngropatul morților. Mai mulți călugări treceau de la un foc la altul. Cum nimeni nu-i întreba ceva, mi-am luat inima în dinți și am pornit cu pași grăbiți spre piața cea mare. La un moment dat, un bărbat s-a ridicat de lîngă un foc și m-a apucat de mînecă, arătîndu-mi o femeie care zăcea nemișcată în mijlocul drumului. Am priceput că voia să-mi dea de înțeles că femeia murea, iar eu aveam datoria s-o spovedesc. Mi-am căznit mintea și m-am folosit de puțina latină pe care mi-o aminteam. *„Ora pro nobis!"* am murmurat din străfundurile glugii. *„Te deum laudamus. Ora pro nobis!"* Pe cînd vorbeam, am ridicat mîna și am schițat un început de binecuvîntare. Omul m-a lăsat de mînecă și s-a tras îndărăt fără o vorbă, în vreme ce eu îmi reluam drumul cu pași solemni.

Așa cum prevăzusem, strada cea largă ducea în piața centrală, plină de trupe și de focuri de tabără. Mergeam drept înainte, fără să mă uit la cei doi-trei inși care mi s-au adresat. Am trecut de catedrală și am luat-o pe strada ce-mi fusese indicată. Aflîndu-mă acum în partea de oraș cea mai îndepărtată de locul unde atacam noi, n-am mai văzut soldați. Era întuneric peste tot. Ici-colo răzbătea cîte o lumină din spatele vreunei ferestre. Nu mi-a fost greu să descopăr casa care era ținta misiunii mele, între pantofar și negustorul de vinuri. Nici o lumină nu ardea înăuntru. Ușa era închisă. Am apăsat cu băgare de seamă pe clanță : a cedat. Cine putea fi înăuntru ? Habar n-aveam, dar trebuia să aflu. Am împins deci ușa și am intrat.

Era beznă ca într-o peșteră. Și mai întuneric după ce am închis ușa în urma mea. Am înaintat pe dibuite și am dat de marginea unei mese. M-am oprit imediat, întrebîndu-mă cum să fac să aflu vești despre acel Hubert la care intrasem. Orice greșeală de tactică m-ar fi costat nu numai viața, ci și reușita misiunii mele. Poate că nu locuia singur. Poate era chiriașul unei familii spaniole ; în acest caz, vizita mea risca să-i facă și lui tot atîta rău cît și mie. Mă zbăteam în cea mai adîncă nehotărîre, cînd, deodată, s-a petrecut ceva ce mi-a

înghețat sîngele în vine : am auzit o voce, un murmur, foarte aproape de urechea mea.

— Dumnezeule ! șoptea vocea cu intonația agoniei. Ah ! Doamne, Dumnezeule !

În întuneric s-a auzit un scurt suspin. Apoi s-a așternut din nou tăcerea.

Vocea aceea înfiorătoare m-a făcut să tremur de groază. Dar mi-a și readus speranța, pentru că era a unui francez.

— Cine-i acolo ? am întrebat.

Am auzit un geamăt jalnic, însă nici un răspuns.

— Dumneata ești, domnule Hubert ?

— Da, da ! a suspinat vocea.

Nu era decît un suflu ajuns cu mare greutate la mine.

— Fie-vă milă, apă ! Apă, pentru numele cerului !

Am luat-o în direcția de unde venea vocea, dar m-am lovit de perete. Din nou am auzit un geamăt, însă de data asta în mod sigur deasupra capului meu. Mi-am ridicat mîinile în gol.

— Unde ești ? am întrebat.

— Aici ! Aici ! a murmurat vocea tremurătoare.

Am pipăit peretele cu mîna și am dat de un picior desculț. Era la înălțimea capului meu și, din cîte mi-am dat seama, nu se sprijinea pe nimic. M-am tras îndărăt uluit, împleticindu-mă. Am scos din buzunar un amnar și am scăpărat. Din umbră s-a desprins forma unui om ce părea că plutește în aer înaintea mea. Am scăpat amnarul. Degetele îmi tremurau. L-am ridicat de jos ca să-l mai aprind o dată. Dar n-am vrut să mă mai uit. Am aprins mai întîi o lumînare descoperită acolo. Flacăra pîlpîia ușor. Uimirea mi-a dispărut, însă ceea ce vedeam m-a făcut să mă cutremur de oroare.

Omul fusese răstignit pe perete așa cum țintuiești o nevăstuică pe ușa șurii. Piroane grăbase îi străpungeau mîinile și picioarele. Sărmanul nenorocit își trăia agonia de pe urmă: capul îi căzuse pe un umăr, printre buze îi atîrna limba înnegrită. Murea de sete și din pricina rănilor, iar mizerabilii de călăi puseseră pe masă, aproape de el, un ulcior cu vin ca să-i sporească chinul. I-am dus ulciorul la gură. A mai avut atîta putere încît să-i înghită conținutul. O scînteie i-a reînsuflețit ochii aproape stinși.

— Ești francez ? a șoptit.

— Da. M-au trimis să văd ce s-a întîmplat cu dumneata.

— Au aflat cine sînt. M-au ucis. Dar înainte de a muri, îți spun tot ce știu. Încă un pic de vin, te rog ! Repede ! Repede ! Sînt aproape sfîrșit. Puterile mă părăsesc. Ascultă ! Pulberea au depozitat-o în chilia stareței. Am găurit peretele, am pus un fitil. Capătul fitilului se află în chilia ocupată de sora Angela, lîngă capelă. Totul era pregătit alaltăieri. Dar le-a căzut în mînă o scrisoare și m-au torturat.

— Dumnezeule ! am exclamat. De două zile ești răstignit aici ?

— Două zile care mi-au părut doi ani. Prietene, am slujit Franța, nu-i așa ? Fă-mi un mic serviciu. Ucide-mă! O lovitură de cuțit în inimă, prietene ! Te rog ! Te implor, curmă-mi suferințele !

Hubert ajunsese într-adevăr într-o situație disperată. Singurul serviciu pe care i-l puteam face era cel cerut. Însă cum să înfig în el cuțitul, cu sînge rece ? Totuși, dacă m-aș fi aflat în locul lui, aș fi dorit același lucru... Mi-a venit o idee. Aveam în buzunar ceva ce i-ar fi dat o moarte rapidă și liniștită. Era unica mea salvare de la tortură, dar nenorocitul acela avea nevoie urgentă de ea, și făcuse destul pentru patrie.

Am scos flaconul și l-am golit în cana cu vin. Tocmai mă pregăteam să i-o dau, cînd am auzit zăngănit de arme înaintea ușii. Am stins imediat lumina și m-am furișat după perdele. În clipa următoare ușa s-a deschis. Doi spanioli au intrat în încăpere. Erau niște civili cu chipuri sălbatice ; fiecare purta o pușcă în bandulieră. M-am uitat printre perdele. Eram mort de frică, imaginîndu-mi că mă descoperiseră. Am înțeles însă repede că nu aveau alt scop decît să-și bucure ochii cu chinul nefericitului meu compatriot. Unul dintre ei a ridicat felinarul la înălțimea feței muribundului și amîndoi au izbucnit într-un rîs batjocoritor. Apoi privirea celui cu lumina a căzut pe cana cu vin de pe masă. A luat-o, a apropiat-o cu un rînjet diabolic de gura lui Hubert, apoi, în momentul cînd bietul om în agonie și-a aplecat capul ca să-și umezească buzele, i-a tras-o înapoi și a băut o înghițitură zdravănă. Nici n-a terminat bine că a și scos un țipăt, și-a dus mîinile la gît și s-a prăbușit fără suflare. Însoțitorul său l-a privit pe cît de uluit, pe atît de înspăimîntat. Superstiția reintra în drepturile ei și omul, urlînd de groază, s-a năpustit afară din încăpere. Îi auzeam pașii pierzîndu-se în depărtare, pe lespezile străzii.

Felinarul rămăsese pe masă, aprins. Cînd am ieşit din ascunzătoare, am văzut că sărmanului Hubert îi căzuse capul în piept : murise şi el. Mişcarea pe care o făcuse ca să bea o ultimă înghiţitură de vin îi fusese fatală. În încăpere au răsunat bătăile unui orologiu. Pe perete stătea răstignit cadavrul chinuit al francezului. Pe pardoseală zăcea corpul nemişcat al spaniolului. Felinarul lumina slab locul. Pentru prima oară în viaţă m-a zguduit un fior de groază. Văzusem mii şi mii de oameni mutilaţi mai mult sau mai puţin oribil pe cîmpul de bătaie, dar spectacolul lor nu mă impresionase niciodată atît de mult ca acele două forme tăcute ce-mi ţineau tovărăşie într-o cameră întunecată. M-am repezit în stradă, la fel ca spaniolul. Nu doream altceva decît să mă văd plecat de acolo. Am alergat pînă la catedrală. Abia în locul acela mi-am recăpătat stăpînirea de sine. Gîfîind în penumbră, încercam să hotărăsc ce urma să fac. Pe cînd mă gîndeam la asta, deasupra capului meu clopotele cele mari au bătut de două ori. Ora două ! Iar la patru detaşamentul de asalt avea să fie pe poziţie. Nu-mi mai rămîneau decît două ore în care să acţionez !

Interiorul catedralei era viu luminat. O mulţime de credincioşi intrau şi ieşeau. Am intrat şi eu, spunîndu-mi că acolo voi fi mai ferit de curiozitatea indiscreţilor şi îmi voi putea pune planurile la punct. Am văzut un spectacol cu totul neobişnuit : catedrala fusese transformată în spital, adăpost şi depozit în acelaşi timp. Un naos lateral era ticsit cu alimente. Celălalt era plin de răniţi şi bolnavi ; pe mozaic aprinseseră focuri la care se gătea. Mulţi dintre ei se rugau. Am îngenuncheat la rîndul meu în umbra unui stîlp şi mă rugam din toată inima să am noroc să scap cu viaţă din expediţia aceea şi, totodată, să mi se ofere prilejul de a săvîrşi o faptă măreaţă care să-mi facă numele tot atît de renumit în Spania pe cît era în Germania. Sub orologiu, am aşteptat să bată ora trei. Apoi am ieşit din catedrală şi am luat-o spre mănăstirea Fecioarei, unde urma să se dea asaltul. Voi, care mă ştiţi foarte bine, bănuiţi că nu eram eu omul care să se întoarcă în tabăra franceză numai pentru a raporta că agentul nostru murise şi că trebuia găsit un alt mijloc de a pătrunde în oraş. Ori găseam acest alt mijloc ce mi-ar fi permis să duc la bun sfîrşit o misiune neterminată, ori lăsam vacant postul de prim-căpitan la husarii din Conflans !

Fără nici un incident, am coborît pe bulevardul cel larg de care v-am vorbit. Am ajuns în faţa mănăstirii întărite ce alcătuia avanpostul apărării. Era o construcţie pătrată, cu o grădină în mijloc. Cîteva sute de oameni se adunaseră în grădina aceea, înarmaţi şi gata de luptă, căci era limpede pentru toată lumea din oraş că, mai mult ca sigur, pe acolo aveau să atace francezii. Pînă atunci, în Europa nu luptaserăm decît cu nişte armate : cînd cu una, cînd cu alta. În Spania am aflat cît de cumplit e să te baţi cu un popor întreg. Pe de-o parte, nu era nimic glorios în faptul că învingeai o adunătură de negustori în vîrstă, de ţărani neştiutori, de preoţi fanatici, de femei aţîţate şi de tot felul de indivizi nenorociţi care umpleau garnizoana. Dar pe de altă parte oamenii aştia erau periculoşi, o adevărată belea : n-aveau nici un astîmpăr, nu încetau nicicînd hărţuiala, nu respectau nici o lege a războiului şi nu căutau decît să ne facă rău. Începeam să-mi dau seama de greutatea sarcinii noastre văzînd grupurile pestriţe şi sălbatice din jurul focurilor de veghe aprinse în grădina mănăstirii Fecioarei. Nu era rostul nostru, al militarilor, să facem politică, dar încă de la început am avut impresia că în războiul din Spania ne urmărea un blestem.

Totuşi, momentul era nepotrivit pentru cugetări. Am ajuns în grădina mănăstirii fără să întîmpin dificultăţi. Ca să intru însă chiar în clădire fără să fiu luat la întrebări, treaba asta nu mi se părea chiar simplă. Am dat ocol grădinii, observînd într-un loc un vitraliu care în mod precis făcea parte din capelă. Din cele spuse de Hubert, camera stareţei, unde fusese depozitată pulberea, se afla aproape de capelă, iar printr-o gaură deschisă în peretele unei chilii învecinate se putuse vîri un fitil. Trebuia să intru în mănăstire cu orice preţ. La poartă stătea un paznic. Cum avea să-mi deschidă fără să-mi ceară explicaţii ? Am avut o inspiraţie de moment. În grădină era o fîntînă, iar lîngă ea nişte găleţi goale. Am umplut două şi am luat-o spre intrare. Nu iei niciodată la întrebări pe cineva care cară două găleţi cu apă. Paznicul mi-a deschis, îngăduindu-mi să intru. M-am pomenit într-un coridor lung, pardosit cu dale şi luminat de felinare. Pe o parte a coridorului se aflau uşile de la chiliile călugăriţelor. În sfîrşit, mă apropiam de victorie ! Am înaintat fără şovăială ; văzusem din grădină în ce direcţie trebuia s-o apuc ca să ajung la capelă.

Pe coridor pierdeau vremea şi fumau cîţiva soldaţi spanioli. Unii mi s-au adresat, am presupus că-mi cereau să-i binecuvîntez. M-am descurcat cu acel *„Ora pro nobis"* ce părea că-i mulţumeşte. Curînd am ajuns la capelă şi nu mi-a fost greu să constat că uşa chiliei vecine dădea într-un depozit de muniţii, fiindcă toată pardoseala din faţa ei era neagră. Uşa era închisă şi două santinele cu chipuri înfiorătoare făceau de pază lîngă ea. Unul dintre ei avea cheia legată la brîu. Dacă am fi fost doar noi doi, nu mi-ar fi trebuit mult ca să iau în primire cheia aceea ! Dar prezenţa camaradului său punea în pericol orice încercare de a o smulge cu forţa. Cealaltă uşă, de după magazia cu muniţii, trebuia să fie de la chilia sorei Angela. Era întredeschisă. N-aveam timp să şovăi : am lăsat găleţile cu apă pe coridor şi am intrat în chilie.

Mă aşteptam să găsesc acolo vreo cinci-şase *desperados* spanioli, însă ceea ce am văzut m-a pus şi mai mult în încurcătură. Era limpede, chilia fusese rezervată cîtorva călugăriţe care, dintr-un motiv sau altul, refuzaseră să plece. Erau de faţă trei : o femeie în vîrstă, cu chipul aspru, care nu putea fi decît stareţa, şi încă două tinere fermecătoare. Stătuseră aşezate în fundul chiliei, dar la intrarea mea s-au ridicat şi, din atitudinea şi expresia lor, mi-am dat seama că venirea mi era nu numai dorită, ci şi aşteptată. Prezenţa de spirit mi-a revenit pe dată şi am priceput despre ce era vorba. De vreme ce atacul asupra mănăstirii era inevitabil, maicile sperau, firesc, să fie duse într-un loc sigur. Probabil făcuseră legămînt să nu-şi lase vălul şi li se spusese să rămînă în chilia aceea pînă la noi ordine. În orice caz, m-am purtat ţinînd seama de această presupunere, pentru că ea îmi dădea cel mai bun pretext prin care să mă scap de prezenţa lor. Am aruncat o privire spre uşă : cheia era pe dinăuntru. Atunci le-am făcut călugăriţelor semn să mă urmeze. Stareţa m-a întrebat ceva, însă am dat nerăbdător din cap, repetîndu-mi gestul poruncitor. A ezitat. Am dat din picior şi le-am chemat atît de autoritar încît s-au supus imediat. M-am gîndit că vor fi mai în siguranţă în capelă şi le-am dus acolo, lăsîndu-le în colţul cel mai îndepărtat de depozitul de muniţii. Cele trei călugăriţe au îngenuncheat în faţa altarului. Inima îmi tresălta de bucurie şi mîndrie. Ultimul obstacol era înlăturat.

Dar n-am constatat oare de atîtea ori că, în clipa cînd îţi crezi calea mai liberă pentru acţiune, pericolul e mai aproape

ca oricînd ? Ultima privire a stareței m-a cutremurat : ochi negri și pătrunzători i se fixaseră, cu o expresie în care surpriza făcea loc bănuielii, pe mîna mea dreaptă. Două amănunte i-ar fi putut atrage atenția. Mai întîi că mîna îmi era înroșită de sîngele santinelei înjunghiate în copac ; însă călugărilor din Saragosa cuțitul le era tot atît de la îndemînă ca breviarul. În schimb, pe degetul arătător aveam un inel gros de aur, cadou de la o baroană nemțoaică al cărei nume îl voi trece sub tăcere. La lumina lămpii din altar, acesta sclipea indiscret. Un inel pe degetul unui călugăr ? Cu neputință, căci călugărul a făcut legămînt de sărăcie deplină ! M-am întors repede, îndreptîndu-mă spre ușa capelei, dar răul se întîmplase. O scurtă privire aruncată îndărăt mi-a arătat că stareța fugea după mine. Am trecut prin cadrul ușii și m-am năpustit pe coridor, însă ea a scos un țipăt ascuțit ca să-i avertizeze pe cei doi paznici. Din fericire, mi-a venit ideea să strig și eu, arătînd în lungul coridorului, ca și cum amîndoi am fi urmărit aceeași pradă. Așa că am izbutit să trec pe sub nasul lor. Am dat buzna în chilia sorei Angela, am trîntit ușa grea și am zăvorît-o pe dinăuntru, și sus și jos. Lemnul era gros și solid, le-ar fi trebuit ceva timp pînă să-l spargă.

Dacă le trecea prin cap să pună un butoiaș cu pulbere la ușă, aș fi fost pierdut. În punctul unde ajunsesem, era singura lor șansă de a-mi zădărnici planul. Căci, după un șir întreg de primejdii din care puțini ar fi ieșit cu bine ca să le poată povesti mai tîrziu, mă aflam, în sfîrșit, la unul din capetele dîrei de pulbere, celălalt fiind în depozitul de muniții al Saragosei. Cei de pe coridor urlau ca lupii și încercau să spargă ușa cu paturile puștilor. Nici nu-mi păsa. Aveam ceva mai bun de făcut : trebuia să găsesc dîra de care îmi vorbise Hubert. De bună seamă, ea nu putea să fie decît prin locul cel mai apropiat de pulberărie. Am pipăit cu mîinile, m-am tîrît în genunchi, am cercetat toate crăpăturile, toate spărturile : nimic ! Două gloanțe au trecut prin lemnul ușii, izbind în perete. Strigătele și loviturile se întețeau. Am văzut într-un colț o mică pată cenușie și m-am repezit într-acolo cu un strigăt de bucurie. Dar, vai ! nu era decît praf ! M-am întors lîngă ușă, trăgîndu-mă într-o parte ca să nu mă nimerească gloanțele care țîșneau acum întruna prin găuri. Încercam să nu iau în seamă înjurăturile spaniolilor, ca să mă pot gîndi mai bine la dîra aceea. Hubert trebuia s-o fi ascuns cu mare grijă, altfel călugărițele ar fi văzut-o. Mă întrebam

cum aș fi făcut eu în locul lui Hubert. Privirea mi s-a oprit pe o statuie a sfîntului Iosif, aflată într-un ungher. Pe marginea soclului atîrna o ghirlandă ; o lampă era aprinsă alături. M-am repezit și am îndepărtat frunzișul... În sfîrșit ! O linie subțirică, de culoare neagră, dispărea printr-o gaură din perete. Am răsturnat lampa și m-am aruncat pe burtă. Imediat a răsunat o bubuitură tot așa de cumplită ca tunetul ; pereții s-au mișcat, legănîndu-se ; plafonul s-a năruit ; acoperind urletele spaniolilor îngroziți, strigătul teribil al grenadierilor din coloana de asalt l-am auzit ca prin vis — dar ce vis frumos ! Apoi n-am mai auzit nimic.

Cînd mi-am venit în fire, mă sprijineau doi soldați francezi : capul îmi clocotea ca un ceainic. M-am ridicat clătinîndu-mă și am privit în jur. Tencuiala căzuse, mobilierul era făcut țăndări, apăruseră fisuri între cărămizi, dar n-am văzut nici o spărtură. Zidurile mănăstirii fuseseră atît de rezistente încît explozia prafului de pușcă nu avusese destulă putere să le dărîme. Dar produsese atîta panică printre apărători, că grenadierii noștri izbutiseră să forțeze ferestrele și să deschidă porțile aproape fără să întîmpine rezistență. Am ieșit în coridor. Era plin de soldați. Am dat nas în nas cu mareșalul Lannes în persoană, care tocmai intra cu statul său major. S-a oprit și mi-a ascultat lacom povestea.

— Minunat, căpitane Gérard ! Minunat ! a exclamat el. Această faptă de vitejie va fi în mod precis adusă la cunoștința Împăratului.

— Îngăduiți-mi să-i amintesc Excelenței Voastre, am spus, că n-am făcut decît să duc la capăt o treabă ce fusese gîndită și pregătită de domnul Hubert, care a murit pentru Franța.

— Serviciile aduse de el nu vor fi uitate ! a răspuns mareșalul. Pînă una-alta, căpitane Gérard, e ora patru și jumătate și trebuie să fii mort de foame după o noapte ca asta. Eu și statul meu major vom lua micul dejun în oraș. Te asigur că vei fi invitatul de onoare.

— Vă ajung din urmă, Excelență, am spus. Mă mai reține un mic angajament.

A făcut ochii mari.

— La ora asta matinală ?

— Da, domnule, i-am răspuns. Camarazii mei ofițeri, pe care aseară i-am văzut pentru prima oară, ar fi nemulțumiți dacă și-ar începe ziua fără să mă revadă.

— Atunci, pe curînd ! mi-a zis mareşalul Lannes, continuîndu-şi drumul.

Am ieşit în fugă pe poarta mănăstirii. Ajungînd la casa fără acoperiş unde primisem instrucţiunile, mi-am scos rasa monahală şi mi-am pus din nou căciula şi sabia pe care le lăsasem acolo. Redevenit husar, m-am grăbit spre locul de întîlnire. Capul îmi vîjîia încă din pricina exploziei, iar emoţiile cumplite prin care trecusem în acea noapte înspăimîntătoare mă epuizaseră. Aveam impresia că păşesc prin vis: lumina nedesluşită a zorilor, focurile de tabără din jur, forfoteala armatei în marş, toate sporeau ciudăţenia decorului. Fluierături şi bătăi de tobă adunau trupele de peste tot : explozia şi strigătele atacului anunţaseră vestea cea mare mai bine decît un buletin de front. În sfîrşit, am pătruns într-o mică îngrămădire de copaci din spatele ţăruşilor pentru cai. I-am găsit pe cei doisprezece camarazi ai mei grupaţi acolo, cu săbiile pregătite. Cînd m-am apropiat de ei, m-au privit cu curiozitate. Poate că faţa mea înnegrită de praf de puşcă şi mîinile pătate de sînge îi făceau să-şi schimbe impresia din ajun în legătură cu persoana mea. Nu cred că mai semănam deloc, e adevărat, cu tînărul căpitan de care îşi bătuseră joc.

— Bună dimineaţa, domnilor ! am spus. Sînt dezolat că v-am făcut să aşteptaţi. Dar n-am fost întru totul stăpîn pe timpul meu.

N-au zis nimic, dar continuau să mă fixeze cu ochi măriţi. Parcă îi văd şi azi, aşezaţi pe un singur rînd înaintea mea, mai solizi sau mai slabi, Olivier cu mustaţa lui războinică, Pelletan cu figura lui subţire şi înflăcărată, tînărul Oudin, aflat la primul său duel, roşind ca o fată mare, Mortier a cărui frunte brăzdată de riduri purta cicatricea unei lovituri de sabie... Mi-am pus căciula deoparte şi am tras sabia.

— Vreau să vă cer o favoare, domnilor. Mareşalul Lannes m-a invitat la micul dejun şi nu-l pot lăsa să aştepte.

— Ce propui ? m-a întrebat maiorul Olivier.

— Să mă scutiţi de promisiunea de a vă acorda cîte cinci minute fiecăruia şi să-mi îngăduiţi să mă bat cu toţi deodată.

În timp ce vorbeam, luasem poziţia de atac.

Dar răspunsul lor a fost cu adevărat magnific, cu adevărat francez. Într-o singură mişcare, cele douăsprezece săbii au ţîşnit din teacă şi s-au înălţat pentru salut. Doisprezece

ofiţeri în poziţie de drepţi, nemişcaţi, cu călcîielc lipite, cu săbiile sclipind în aer, îmi dădeau onorul.

M-am tras doi paşi îndărăt, clătinîndu-mă. Privirea mea rătăcea de la unul la altul. Cîteva clipe n-am putut să-mi cred ochilor. Cum ! Oamenii ăştia, care îşi bătuseră joc de mine, mă omagiau ? Apoi am înţeles totul. Am văzut ce impresie le făcusem şi cît de mult doreau să repare ofensa. Cineva, chiar slăbit, poate înfrunta o primejdie, nu însă şi emoţia.

— Camarazi ! am strigat. Camarazi...

N-am putut spune mai mult. Aveam în gît un nod care mă sufoca. Iar apoi m-am pomenit că Olivier mă strîngea în braţe, Pelletan îmi scutura mîna dreaptă, Mortier pe cea stîngă, alţii mă băteau pe umăr, pe spate. Feţe surîzătoare mă înconjurau. Am priceput că îmi cîştigasem acceptarea în rîndurile husarilor din Conflans.

Capitolul III

CUM A SPINTECAT BRIGADIERUL VULPEA

Din toate glorioasele armate franceze, un ofiţer, unul singur, şi-a atras din partea englezilor din armata lui Wellington o ură puternică, adîncă, de neclintit. Nici vorbă că existau printre francezi şi hoţi, bădărani, cartofori, duelgii, derbedei ; englezii le treceau asta cu vederea, cu atît mai mult cu cît aceleaşi vicii erau în floare şi în armata lor. Dar un ofiţer al lui Masséna a comis odată o crimă incalificabilă, nemaipomenită, fără iertare, de care nu pomeneau decît ca să-l blesteme, noaptea tîrziu, cînd conţinutul unei a doua butelii le dezlega limbile. Au dus vestea în Anglia. În oraşe, gentlemeni cărora puţin le păsa de amănuntele războiului erau cît pe ce să se sufoce de furie cînd au aflat-o. La ţară, micii fermieri înălţau spre cer mîini neputincioase, cerînd răzbunare... Ia să vedem ! Cine altul putea fi autorul acestei înfiorătoare mîrşăvii dacă nu amicul nostru, brigadierul Etienne Gérard din regimentul husarilor din Conflans, călăreţul vesel, preferatul damelor şi luptătorul cel mai renumit în şase brigăzi de cavalerie uşoară ?

Dar, ceea ce-i mai curios în această poveste, e că viteazul gentilom a săvîrşit un act îngrozitor, demn de ură, şi a de-

venit omul cel mai nesuferit din toată peninsula iberică fără ca el să-şi fi dat seama cîtuşi de puţin că se făcuse vinovat de o crimă imposibil de calificat prin cuvintele limbii noastre. A murit de bătrîneţe şi n-a bănuit nici o singură clipă — cu neobişnuita-i încredere în sine care făcea farmecul şi cusurul caracterului său — că mii de englezi l-ar fi spînzurat, încîntaţi, cu propriile lor mîini. Dimpotrivă, el a trecut această aventură printre alte isprăvi oferite curiozităţii lumii. Şi nu o dată a chicotit de plăcere povestind-o grupului înflăcărat ce se aduna în jurul său în cafeneaua modestă unde, între cină şi partidele de domino, rîzînd ori plîngînd, vorbea despre formidabila vreme cînd Franţa napoleoniană se înălţa dinaintea unui continent înspăimîntat, splendidă şi cumplită, asemeni unui înger mînios. Să-l ascultăm cum îşi spune povestea în felul său atît de personal.

De bună seamă ştiţi, prieteni (zicea), că spre sfîrşitul anului 1810 eu, Masséna şi alţii l-am făcut pe Wellington să se retragă. Am sperat chiar să-l răsturnăm în Tejo cu armata lui cu tot. Cînd eram însă la vreo patruzeci de kilometri de Lisabona, ne-am dat seama că făcuserăm o greşeală ridicolă. Englezul ăsta construise o enormă linie de întărituri pe înălţimea unui loc numit Torres Vedras ; nici măcar noi n-am fost în stare s-o străpungem. Peninsula era tăiată în două, iar armata noastră prea departe de casă pentru a risca o înfrîngere. De altfel, la Busaco aflaserăm că nu era o glumă să te baţi cu inşi de felul lor. Ce altceva puteam face, prin urmare, decît să ne aşezăm în faţa acelei linii întărite şi să-i blocăm cît puteam mai bine pe englezi ? Am stat acolo şase luni şi am îndurat atîtea, încît Masséna a mărturisit după aceea că-i albise tot părul. În ce mă priveşte, nu mă sinchiseam deloc de situaţia noastră, ci mă îngrijeam de cai, care aveau mare nevoie de odihnă şi de furaje proaspete. În rest, beam vinul locului şi ne petreceam timpul cum puteam. Era o damă la Santarem... Dar nu, buzele mi-s pecetluite. Un bărbat galant nu trebuie să spună nimic ; cel mult să lase să se înţeleagă că ar mai fi multe de spus.

Într-o zi Masséna a trimis după mine şi l-am găsit în cortul său, cu o hartă mare fixată pe masă. M-a privit tăcut, cu ochi pătrunzători. Am ghicit că treaba pentru care mă chemase era grea. Părea nervos, prost dispus. Ţinuta mea a

avut însă darul de a-l liniști. Pentru moralul unui șef e cît se poate de bine ca el să mențină legătura cu cei viteji.

— Colonele Etienne Gérard ! mi-a zis. Te-am știut întotdeauna un ofițer plin de curaj și inimos.

Nu era cazul să confirm tocmai eu o asemenea părere. Dar ar fi fost o prostie din partea mea s-o contrazic. M-am mulțumit așadar să-mi zornăi pintenii și să salut.

— Ești cumva și un călăreț desăvîrșit ?

Am admis că eram.

— Și cel mai bun spadasin din șase brigăzi de cavalerie ușoară ?

Masséna era renumit pentru exactitatea informațiilor lui.

— Iar acum, mi-a spus, dacă binevoiești să te uiți la planul ăsta, ai să înțelegi de îndată ce vreau de la dumneata. Iată frontul din Torres Vedras. Se întinde pe o mare suprafață ; englezii nu pot ocupa poziții de la un capăt la celălalt. Odată străpunsă linia, între ei și Lisabona rămîn patruzeci de kilometri de teren liber. Pentru mine e foarte important să știu cum sînt repartizate trupele lui Wellington pe acest teren. Doresc să te duci acolo și să-mi aduci informații.

Cuvintele lui m-au înghețat.

— Domnule, i-am răspuns, e cu neputință ca un colonel de cavalerie ușoară să accepte să acționeze ca un spion !

A început să rîdă și m-a bătut pe umăr.

— N-ai fi husar dacă n-ai fi nestăpînit ! mi-a zis. Te rog să mă asculți, vei înțelege că nu-ți cer să acționezi ca un spion... Ce părere ai de calul ăsta ?

Mă condusese la ușa cortului, înaintea căreia un vînător ținea de căpăstru un animal superb : era sur-vinețiu, nu prea mare, poate cu ceva mai înalt decît media, dar cu un cap mic și grumaz minunat, trădînd viță arabă. Spata și crupa îi erau atît de musculoase și, totuși, picioarele atît de delicate încît era o adevărată plăcere să-l privești. Nici acum, cînd cele șaptezeci de ierni mi-au răcit sîngele, nu pot privi un cal frumos sau o femeie drăguță fără să mă înduioșez. Închipuiți-vă cum puteam fi pe la 1810 !

— Îl cheamă Voltijor, mi-a explicat Masséna. E cel mai sprinten cal din armata noastră. Aș dori ca dumneata să pleci chiar astă-seară, să dai ocol liniilor engleze printr-un flanc, să treci prin spatele inamicului, să te întorci prin flancul celălalt și să-mi aduci informații despre dispunerea trupelor. Vei fi în uniformă. Prin urmare, dacă ești prins, nu vei fi

tratat ca spion. S-ar putea să treci fără prea multă greutate, căci posturile sînt răzlețe. Odată ajuns dincolo, și încă în plină zi, vei fi mai rapid decît oricare adversar. În plus, dacă fereștl drumurile, ți-ai putea încheia misiunea fără să fii observat. În caz că mîine seară nu te-ai întors să-mi dai raportul, o să deduc că te-au prins. Li-l voi oferi în schimb pe colonelul Petrie.

Ah, cum mi-a crescut inima de bucurie și orgoliu cînd m-am săltat în șa și am făcut cîteva mișcări prin fața mareșalului, ca să-i arăt ce călăreț priceput eram! Voltijor eram magnific. Amîndoi eram magnifici. Masséna a bătut din palme, strigînd „ura!" încîntat. A făcut remarca — el, nu eu — că un cal extraordinar merita un călăreț extraordinar. Cînd am trecut pentru a treia oară prin fața lui, babuind ca tunetul, cu panașul într-o parte și dolmanul înfoiat de vînt, am citit pe chipul lui sever convingerea că își alege bine omul. Am scos sabia din teacă, am ridicat-o cu garda la înălțimea buzelor în semn de salut și m-am întors în galop la cantonament. Se răspîndise deja vestea că fusesem desemnat să execut o misiune și licheluțele mele au ieșit din corturi să mă aclame. Ah, mi se umplu ochii de lacrimi cînd mă gîndesc cît de mîndri erau de colonelul lor! Dar și eu eram mîndru de ei. Credeți-mă: meritau pe deplin un asemenea șef!

Se anunța o noapte furtunoasă, treabă care îmi convenea. Țineam să plec în mare secret, căci, dacă englezii prindeau de veste că nu mai eram laolaltă cu trupele, și-ar fi dat seama imediat că urma să se întîmple ceva important. Prin urmare, calul meu a fost dus dincolo de țăruși ca și cum urma să fie adăpat. Am plecat după el. Aveam o hartă, o busolă, o hîrtie cu instrucțiunile mareșalului, toate acestea vîrîte în buzunarul dinăuntru al tunicii, iar sabia la șold. Am sărit în șa și am pornit să-mi împlinesc aventura. Cădea o ploaie mărunță, nici urmă de lună. Vă dați seama: nimic care să te atragă. Dar aveam inima uscată la gîndul cinstei ce mi se făcuse și al gloriei ce avea să-mi prefacă într-o zi sabia în baston... Ah, ce vise frumoase ne făceam noi, tinerii, îmbătați de succes! M-aș fi putut gîndi eu atunci, cînd mă umflam în pene fiindcă fusesem ales dintre șaizeci de mii de oameni, că o să-mi sfîrșesc viața plantînd varză cu o sută de franci pe lună ca să am din ce trăi? O, tinerețea mea! Speranțele mele! Camarazii mei! Roata se-nvîrtește, nu

se opreşte niciodată. Iertaţi-mă, prieteni, un bătrîn îşi are slăbiciunile lui.

Aşadar, drumul meu trecea pe dinaintea colinelor Torres Vedras, apoi traversa un mic torent, mergea de-a lungul unei ferme căreia îi arseseră clădirile şi străbătea o pădure tînără de stejar-de-plută, pînă la mănăstirea San Antonio, care marca flancul stîng al poziţiilor engleze. Acolo am cotit-o spre sud şi am călărit netulburat peste dune ; într-adevăr, era locul pe care Masséna îl credea bun ca să mă pot strecura fără să fiu văzut. Înaintam foarte încet, căci era atît de întuneric încît abia îmi vedeam degetele cînd întindeam mîna în faţă. În asemenea împrejurări dau frîu liber calului şi-i las lui grija locului unde să-şi pună copita. Voltijor mergea fără ezitare şi eram din cale-afară de mulţumit că nu trebuia decît să cercetez împrejurimile ca să ocolesc orice loc mai luminat. Vreme de trei ore am înaintat fără să neglijez nici o măsură de prevedere. Avînd impresia că toate pericolele rămăseseră de-acum în urmă, mi-am îndemnat ceva mai mult calul, fiindcă doream ca zorii să mă găsească în spatele armatei. Erau multe vii prin părţile acelea. Prin urmare, iarna, locurile sînt pustii. Călăreţul nu întîmpină cine ştie ce obstacole.

Însă Masséna subapreciase isteţimea englezilor : ei nu aveau o singură linie de apărare, ci trei. Şi tocmai cea de-a treia, la care atunci ajungeam, s-a dovedit a fi cel mai greu de trecut. Pe cînd călăream însufleţit de gîndul reuşitei, lumina unui felinar mi s-a proiectat pe faţă, apoi am văzut nişte ţevi de puşcă şi luciul unor uniforme roşii.

— Cine umblă pe acolo ? a strigat cineva.

Catastrofă ! Am cotit-o spre dreapta, năpustindu-mă într-o fugă nebună. O duzină de fulgerări grăbite ţîşniră din întuneric ; gloanţele îmi şuierau pe la urechi. Sigur că nu era un sunet nou pentru mine, prieteni, dar ar trebui să am înfumurarea unui recrut ca să vă spun că zgomotele acelea îmi făceau plăcere. În schimb, nu mă împiedicaseră niciodată să gîndesc limpede. Aşa că am hotărît că singurul lucru bun de făcut era să galopez zdravăn şi să-mi încerc norocul în altă parte. Am dat ocol postului englez, după care, nemaiauzind nimic, am apreciat, pe bună dreptate, că trecusem prin apărarea lor. Am apucat-o spre sud, cale de şapte sau opt kilometri. Din cînd în cînd scăpăram amnarul ca să mă uit la busolă. Şi apoi, deodată... ah ! simt şi acum lovi-

tara, retrăind clipele acelea !... calul s-a prăbuşit sub mine, mort.

Nu observasem, dar un glonte îi străpunsese corpul. Ca un erou, animalul nu tresărise şi nici nu slăbise cursa, galopase pînă la capătul puterilor, pînă la ultimul strop de viaţă. De la o clipă la alta, trecusem din siguranţa absolută pe care mi-o dădea cel mai bun cal din armata lui Masséna în situaţia cea mai rea cu putinţă : ce poate fi mai neplăcut decît un husar rămas fără cal ? Ce să fac cu cizmele, cu pintenii, cu sabia tîrîtă pe pămînt ? Mă strecurasem în interiorul liniilor duşmane. Cum să mă întorc ? Mu mi-e ruşine să vă mărturisesc că eu, Etienne Gérard, m-am aşezat pe calul mort şi, de disperare, mi-am ascuns faţa în palme. Primele licăriri ale zilei luminau cerul spre răsărit. Într-o jumătate de oră se făcea lumină. Iar eu, care trecusem peste atîtea obstacole, iată că în ultimul moment mă aflam la cheremul inamicilor mei. Misiunea mea eşuase, urma să fiu făcut prizonier ! Nu era un motiv ca inima unui bun soldat să se frîngă ?

Dar curaj, prieteni ! Toţi avem asemenea clipe de slăbiciune, chiar şi cei mai viteji ! Din fericire, sufletul meu e ca o lamă de oţel : cu cît se îndoaie mai mult, cu atît mai puternic îşi revine îndată după aceea. O tresărire de disperare, apoi o minte rece ca gheaţa şi un temperament care începe să fiarbă. Încă nu era totul pierdut. Triumfasem în atîtea încercări, voi triumfa şi în asta ! M-am ridicat şi am chibzuit.

Un lucru era clar : înapoi n-aveam ce să caut. S-ar fi făcut de mult ziuă plină cînd aş fi ajuns la linia frontului. Trebuia deci să stau ascuns peste zi şi să folosesc noaptea următoare pentru fugă. Am luat şaua şi căpăstrul sărmanului Voltijor şi le-am ascuns în tufişuri, pentru ca nimeni să nu bănuiască atunci că era un cal francez. L-am lăsat întins chiar în locul unde căzuse şi am plecat să caut un adăpost pînă seara. Ici-colo, pe povîrnişurile dealurilor, ardeau focuri de campanie ; cîteva siluete începeau să se mişte prin jur. Trebuia să găsesc cît mai repede un ascunziş, altfel eram pierdut. Dar unde să mă ascund ? Aracii erau încă prin vii, însă frunzişul viţei de vie dispăruse. Nu era chip să rămîn neobservat acolo. În plus, aveam nevoie să mănînc şi să beau ceva înainte de lăsarea nopţii. Am alergat prin întunericul ce se împrăştia, sperînd să mi se ivească vreo şansă. N-am

fost dezamăgit. Şansa e ca o femeie, prieteni, îi surîde întotdeauna unui husar arătos.

Cum mergeam poticnindu-mă prin vie, am zărit deodată în faţa mea o imensă umbră nedesluşită : mi-am dat seama că era o căsoaie pătrată, iar alături de ea, o altă clădire, lungă şi scundă. Trei drumuri se întîlneau acolo. Nu mi-a fost greu să ghicesc că era *posada*, adică un han. Ferestrele neluminate — doar întuneric şi linişte ; însă un cantonament atît de confortabil trebuie să fi fost ocupat de vreo persoană importantă. Fiind ştiut că un loc e cu atît mai sigur cu cît pericolul e mai aproape, am renunţat să mai caut refugiu în altă parte. Clădirea cea joasă era un grajd. Am intrat înăuntru fără probleme, căci uşa nu era zăvorită, şi am nimerit peste o mulţime de vaci şi de oi ascunse acolo ca să scape de rechiziţie. O scară ducea la pod. Am urcat. M-am scufundat în fîn. Podul avea o ferestruică deschisă, aşa că puteam ţine sub observaţie faţada hanului şi drumul. M-am ghemuit, aşteptînd ce avea să se întîmple.

Curînd mi-am dat seama că nu mă înşelasem : clădirea adăpostea într-adevăr un personaj important. Dimineaţa devreme a sosit un dragon englez cu o depeşă. Din momentul acela a început o mare vînzoleală — ofiţeri călare veneau şi plecau. Acelaşi nume era repetat mereu : „Sir Stapleton... Sir Stapleton..." Îmi era cam greu să stau neclintit şi cu mustăţile teribil de uscate, martor la defilarea unor mari sticle pîntecoase pe care hangiul le servea ofiţerilor englezi. Dar cînd le vedeam feţele bine rase, proaspete, nepăsătoare, mă amuzam întrebîndu-mă ce-ar zice dacă ar prinde de veste că un ins cu faima mea stătea la cîţiva paşi de ei. Apoi am observat ceva care m-a făcut să amuţesc de uimire.

E de necrezut obrăznicia acestor englezi ! Ce vă închipuiţi că a făcut Milord Wellington cînd şi-a dat seama că Masséna îl blocase şi că nu-şi putea mişca armata din loc ? Fac pariu că nu ghiciţi ! Aţi putea presupune că s-a înfuriat, că l-a cuprins disperarea, că şi-a adunat trupele să le vorbească despre glorie şi despre patrie înainte de a le arunca în bătălia cea mare ? Nu, Milord n-a făcut nimic din toate astea. A trimis în Anglia una din navele flotei sale ca să-i aducă nişte cîini gonaci. Iar Milord şi ofiţerii lui s-au dedat vînătorii de vulpi. Cu totul adevărat ! În spatele frontului din Torres Vedras, nebunii ăia de englezi vînau vulpi de trei ori pe săptămînă. Îmi amintesc bine că umblase vorba

despre asta prin tabăra noastră. Iar eu constatam acum că era adevărat.

Pe drum veneau vreo treizeci sau patruzeci de cîini albi și cafenii. Defilau cu coada perfect întinsă, de ai fi zis că-s baionetele Vechii Gărzi. Pe onoarea mea că era o plăcere să-i vezi ! Cu ei se aflau trei călăreți cu căciuli îmblănite și vestoane roșii : dresorii copoilor. După ei veneau o mulțime de alți călăreți îmbrăcați în fel și chip, în grupuri de cîte doi sau trei, flecărind și rizînd. Nu dădeau deloc impresia că ar fi avut de gînd s-o ia la trap : în mod precis, vulpea pe care sperau s-o prindă nu era prea iute de picior ! Dar, la urma urmei, asta era treaba lor, nu a mea. Cortegiul a trecut prin dreptul ferestruicii și curînd i-am pierdut din vedere.

La scurtă vreme a sosit în galop un ofițer într-o uniformă albastră care semăna cu cea a artileriei noastre ușoare. Era un bărbat în vîrstă, însă zdravăn, cu favoriți încărunțiți. S-a adresat unui ofițer de dragoni, plantoni în fața hanului. Atunci mi-am dat seama ce norocos eram că știam un pic de engleză.

— Unde-i locul de întîlnire ? a întrebat el.

Celălalt i-a răspuns că undeva lîngă Altăra, adăugînd :

— Ați întîrziat, sir George !

— Da, am avut un consiliu de război. Sir Stapleton Cotton a plecat ?

În momentul acela s-a deschis o fereastră și în cadrul ei a apărut un tînăr chipeș, într-o uniformă cu adevărat splendidă.

— Hello, Murray ! Afurisitele astea de hîrtii mă mai reține un pic. Te ajung din urmă.

— În regulă, Cotton. Am cam întîrziat, așa că o șterg.

— Spune-i ordonanței să-mi aducă chiar acum calul ! i-a poruncit tînărul general, de la fereastră, plantonului.

Pe cînd celălalt ofițer o pornea din nou la drum, plantonul s-a îndreptat spre un grajd apropiat. După cîteva minute, am văzut un valet englez foarte elegant, cu cocardă la chipiu, ducînd un cal de căpăstru... Ah, prieteni, habar n-aveți ce înseamnă un cal perfect dacă n-ați avut niciodată dinaintea ochilor un cal englezesc de vînătoare, de prima clasă. Era superb : mare, cu pieptul larg, puternic și totuși grațios și sprinten ca un cerb. Culoarea : negru ca tăciunele. Grumazul, spata, profilul, coama... Cum să vi-l descriu ? Părul ca de abanos lustruit îi strălucea în lumina vie a soa-

relui. Avea un fel aparte de a-şi înălţa copitele, cu o veselă sprinteneală care era un adevărat dans. Îşi scutura coama, nechezind de nerăbdare... N-am văzut niciciînd o atît de fericită îmbinare de forţă, frumuseţe şi graţie ! Mă întrebasem mereu cum de-i învinseseră husarii englezi pe vînătorii din Gardă în povestea de la Astorga, dar nu m-am mai mirat cînd am văzut de aproape caii englezilor.

La intrarea în han se afla un inel de legat căpăstrul. Valetul a lăsat calul acolo şi a pătruns în clădire. Într-o clipă am priceput ce şansă îmi oferea Destinul. Dacă mă săltam în şaua aceea, aveam un cal încă şi mai bun decît la plecare. Nici chiar Voltijor nu se putea compara cu acel animal minunat. Pentru mine, a gîndi e totuna cu a acţiona. Pe nerăsuflate am ajuns la piciorul scării şi la uşa grajdului. În secunda următoare eram afară, cu căpăstrul în mînă. M-am aruncat în şa. În spatele meu cineva, stăpînul sau valetul, scotea strigăte sălbatice. Puţin îmi păsa de ele ! Am atins calul cu pintenii : a sărit înainte. Numai un călăreţ de talia mea s-ar fi putut ţine în şa, l-am dat frîu liber şi l-am lăsat în voia lui... Din moment ce ne îndepărtam de han, nu conta ce direcţie apucase ! S-a năpustit prin vii ; în cîteva minute lăsasem kilometri întregi între mine şi urmăritori. N-aveau să ştie în ce loc din ţinutul acela sălbatic am dispărut. Mă simţeam în siguranţă. Aşa că, pe cînd avansam spre vîrful unui deluşor, am scos din buzunar un creion şi un carnet de note. Am început să întocmesc planul cantonamentelor pe care le puteam vedea şi să schiţez profilul terenului.

Animalul pe care şedeam îmi plăcea tare mult, însă nu era uşor să desenezi pe spatele lui, pentru că din cînd în cînd îşi ciulea urechile, începînd să freamăte şi să necheze nerăbdător. La început n-am înţeles de ce, dar am observat că nu se enerva decît atunci cînd auzea un sunet deosebit, un „Yoy, yoy, yoy !" care venea de undeva dinspre stejarii tineri de sub noi. Deodată, strigătul acela ciudat s-a prefăcut într-un urlet înfiorător, însoţit de un frenetic glas de corn. Atunci calul meu a turbat... I-au scînteiat ochii, i s-a zbîrlit coama. A sărit în sus, o dată şi încă o dată, învîrtindu-se şi răsucindu-se într-o agitaţie inexplicabilă. Creionul mi-a căzut într-o parte, carnetul de note în cealaltă. Am privit spre vale : un spectacol extraordinar mi-a tăiat respiraţia. Vînătoarea era în toi. Nu puteam vedea vulpea. Însă cîinii lătrau, adulmecînd în goană urma, cu cozile ridicate. Erau atît de aproape

unii de alții, încît i-ai fi crezut un uriaș covor mișcător, galben cu alb. Iar în spatele lor, călăreții... Ah, ce frumos era ! Închipuiți-vă toți vitejii unei mari armate, toți așii. Unii în costume de vînătoare. Cei mai mulți în uniformă. Dragoni albaștri. Dragoni roșii. Husari cu pantaloni purpurii. Pușcași verzi. Artileriști. Lăncieri încărcați de auriu. Aproape toți în roșu, roșu, roșu. Ofițerii de infanterie la fel de porniți ca ofițerii de cavalerie. Unii călăreau bine. Alții prost. Dar toți galopau cît puteau de tare, sublocotenentul ca și generalul. Toți loveau cu cravașa, cu pintenii, își îndemnau caii, cu un singur și același gînd în minte : să vadă țîșnind sîngele acelui vulpoi prostănac. Adevărat, englezii nu sînt un popor obișnuit ! Dar n-am putut urmări prea mult vînătoarea din punctul meu de observație, fiindcă, dintre toți caii turbați pe care-i vedeam, cel călărit de mine a devenit pe neașteptate cel mai furios. Ați înțeles : era un cal de vînătoare și lătrăturile haitei aveau asupra lui efectul făcut asupra mea de sunetul unei trompete de cavalerie. L-au enervat. L-au înnebunit. De mai multe ori a sărit în sus ca apucat, apoi, luîndu-și avînt, a coborît val-vîrtej panta ca să galopeze împreună cu vînătorii. Am înjurat, am tras de frîu, m-am luptat cu el : n-a folosit la nimic. Generalul ăla englez își călărea calul cu frîu fără zăbală, iar animalul avea o gură de fier. În zadar încercam să-l întorc din drum. Era ca și cum ai vrea să smulgi sticla cu vin din mîinile unui grenadier. Pierzîndu-mi orice speranță, am slăbit frîul și m-am așezat mai bine în șa, pregătit de tot ce era mai rău.

Ce fiară ! În viața mea nu ținusem un asemenea cal între genunchi ! La fiecare salt, crupa plină de forță se încorda vizibil, iar galopul era iute, tot mai iute, elastic ca al unui ogar, pe cînd vîntul îmi biciuia obrajii și-mi șuiera pe la urechi. Purtam uniforma de toate zilele, simplă și boțită (dar unii soldați sînt în stare să dea strălucire oricărei uniforme !) și fusesem destul de prevăzător încît să-mi scot panașul de la căciulă. Iată de ce, printre costumele incredibil de diverse ale vînătorilor, al meu a trecut fără să fie luat în seamă. Și cum să mă fi remarcat vînătorii, care n-aveau ochi decît pentru vulpea lor ? Gîndul că un ofițer francez s-ar fi putut amesteca printre ei era prea absurd ca să le vină în minte ! Galopînd, rîdeam în hohote : comicul situației era mai tare decît pericolul.

Am spus că vînătorii erau foarte diferit înzestraţi. Din cauza asta, după cîţiva kilometri, ceata pornită în urmărirea vulpii se întinsese pe o suprafaţă apreciabilă. Călăreţii cei mai buni se menţineau alături de cîini. Ceilalţi rămîneau treptat în urmă. Eu eram un călăreţ la fel de bun ca oricare englez, iar calul meu era cel mai bun dintre toţi. Vă închipuiţi că în asemenea condiţii am ajuns curînd în plutonul fruntaş. Iar cînd am văzut cîinii desfăşurîndu-se în cîmp deschis, cu vînătorii în vestoane roşii după ei şi încă şapte sau opt călăreţi înşiruiţi, ei bine, atunci s-a petrecut întîmplarea cea mai neobişnuită a vînătorii : m-a cuprins nebunia. Şi pe mine. Da, eu, Etienne Gérard ! M-am pomenit deodată stăpînit de spiritul sportiv, de dorinţa de a cîştiga, de ura faţă de vulpe. Animalul ăsta de mii de ori blestemat o să ne învingă ? Ah, ticăloasa ! I-a sunat ceasul. Vă jur, prieteni : dorinţa asta de a vedea vulpea strivită sub copitele calului îţi dă o senzaţie nemaipomenită ! Am fost la vînătoare de vulpi cu englezii. Am şi boxat cu campionul din Bristol, vă povestesc eu cîndva despre asta. Ei bine, vă asigur că sportul e minunat, pasionant, dar îţi ia minţile.

Alergam tot mai repede, calul meu galopa tot mai zdravăn, În scurtă vreme nu mai eram decît eu şi încă trei inşi imediat după cîini. Nu-mi mai era teamă că voi fi descoperit. Tîmplele îmi vuiau ca nişte tobe bătînd adunarea, sîngele îmi clocotea : nu mai exista pe lume decît un singur lucru care merita să fie trăit — goana după vulpe. O vulpe infernală ! L-am depăşit pe unul dintre călăreţi, un husar englez. Nu mai rămîneau decît doi înaintea mea : unul în veston negru, iar celălalt era artileristul observat de mine la han. Favoriţii cărunţi îi fluturau în vînt, însă călărea admirabil. Cale de încă vreo doi kilometri am păstrat aceeaşi ordine. Apoi, cînd am urcat o pantă destul de abruptă, faptul că eram mai uşor mi-a îngăduit să ajung în frunte. I-am întrecut pe amîndoi. Ajuns în vîrful dealului, eram cu puţin înaintea unui englez mic de statură căruia i se citea pe chip furia. În faţa noastră, cîinii. Cam la o sută de paşi înaintea cîinilor, un fel de ghemotoc cafeniu gonea lipit de pămînt : era chiar vulpea. Descoperind-o, am tresărit în şa.

— Ah ! Eşti a noastră, criminalo !

Cred că am urlat, îndemnîndu-l prin voce şi gest pe vînătorul englez. Voiam să-i dovedesc că era în compania unui vînător adevărat, în care putea avea încredere.

De-acum nu mai erau decît cîinii între mine şi pradă. Cîinii aceia, a căror datorie este să vestească prezenţa vînatului, începeau să ne încurce mai mult decît ne ajutau, căci nu ştiam cum să trec înaintea lor. Celălalt vînător întîmpina aceleaşi greutăţi ca şi mine şi nu avansa deloc. Era un călăreţ iute şi sprinten, dar îi lipsea curajul. Cît despre mine, am simţit că aş fi nedemn de husarii din Conflans dacă n-aş trece de obstacolul acela. O să-l oprească pe Etienne Gérard o haită de cîini în plină goană ? Absurd ! Am scos un strigăt şi am dat pinteni calului.

— Opreşte, domnule ! Opreşte-te ! a urlat vînătorul. Îşi făcea griji pentru mine, bietul de el ! L-am liniştit cu un gest şi cu un zîmbet. Cîinii se fereau în lături dinaintea calului meu. Poate că am rănit unul sau doi, dar nimic nu se obţine fără pagubă, nu-i aşa ? Ca să faci omleta, trebuie să spargi ouăle. L-am auzit pe hăitaş adresîndu-mi un potop de complimente. Încă un efort, şi cîinii aveau să rămînă în urmă.

Ah, beţia unui asemenea moment ! Să ştii că i-ai învins pe englezi în sportul lor preferat ! Vreo trei sute urmăriserăm cu înverşunare animalul şi tocmai eu urmam să-i fac de petrecanie. Mă gîndeam la camarazii mei din cavaleria uşoară, la mama, la Împărat, la Franţa. Tuturor şi fiecăruia în parte le făceam cinste. Cu fiecare secundă ce trecea mă apropiam de vulpe. Sosise clipa hotărîtoare. Mi-am scos sabia din teacă. Am vînturat-o prin aer. Vitejii Angliei strigau în spatele meu, cuprinşi de entuziasm.

Abia atunci mi-am dat seama ce sport dificil e vînătoarea de vulpi, căci poţi lovi în neştire cu sabia, fără să nimereşti vreodată. Vulpea e mică, se fereşte de lovituri aruncîndu-se în lături. De fiecare dată cînd loveam, în urma mea se dezlănţuiau chiote de încurajare, iar eu îmi încordam muşchii pentru un nou efort. În sfîrşit, am ajuns şi la momentul culminant al triumfului meu. Răsucindu-mă în şa, am atacat vulpea cu o lovitură tot atît de bine ţintită ca aceea care mă scăpase de aghiotantul ţarului. Pur şi simplu a zburat în două bucăţi : într-o parte capul, iar coada în cealaltă. M-am întors, fluturînd prin aer sabia însîngerată. Ah, ce frumos eram ! Victoria întruchipată.

Nu-mi mai lipsea decît să aştept felicitările mărinimoşilor mei duşmani ! Erau vreo cincizeci în raza privirii mele. Şi toţi strigau, gesticulau... Englezii ăştia nu sînt chiar atît

de nepăsători ! O frumoasă ispravă militară sau sportivă îi înflăcărează întotdeauna. Bravul băitaș aflat cel mai aproape de mine era cu totul năucit de spectacolul pe care i-l oferisem : părea lovit de dambla, așa cum stătea cu gura deschisă, cu degetele țepene și mîna ridicată în aer. Îmi venea să mă întorc și să-l îmbrățișez. Dar în urechi îmi suna deja chemarea datoriei. Or fi fost englezii sportivi și or fi respectînd ei frăția ce domnește între sportivi, asta nu înseamnă însă că nu m-ar fi luat prizonier. Pentru misiunea mea n-aveam de ce să mai aștept : văzusem tot ce era de văzut. Liniile franceze nu mai puteau fi departe, fiindcă, printr-o întîmplare norocoasă, vînătoarea ne apropiase de ele. Am întors spatele vulpii ucise, am salutat cu o ultimă fluturare de sabie și am pornit în galop.

Dar vînătorii nu înțelegeau ca eu să plec așa ! Acum eu eram vulpea. Iar vînătoarea și-a reluat cursul peste cîmpuri. Îndată ce am apucat-o spre tabăra lui Masséna, își dăduseră seama că eram francez. Fără ezitare, s-au năpustit cu toții după mine. Nu s-au oprit decît atunci cînd ajunsesem la mai puțin de o bătaie de pușcă de avanposturile noastre. Au rămas însă multă vreme acolo, în grup, strigînd și agitîndu-și brațele în direcția mea. Nu, nu cred că o făceau de ciudă. Mai degrabă aș zice că le era sufletul plin de admirație și nu aveau decît o singură dorință : să-l îmbrățișeze pe străinul care dăduse dovadă de atîta curaj, incusință și elan.

Capitolul IV

CUM A SALVAT BRIGADIERUL O ARMATĂ

V-am povestit, prieteni, cum i-am înghesuit pe englezi vreme de șase luni, din octombrie 1810 și pînă în martie 1811, dincolo de liniile de la Torres Vedras. Atunci mi s-a întîmplat să fiu părtaș la vînătoarea lor de vulpi și să le arăt că nici unul dintre sportivii lor nu e în stare să se ia la întrecere cu un husar din Conflans. Cînd am pătruns în galop în liniile franceze, cu sîngele jivinei încă aburind pe lama sabiei, avanposturile noastre, care îmi urmăriseră de departe isprava, au izbucnit în cinstea mea în urale nestăvilite, iar în urmă vînătorii englezi strigau fără întrerupere și ei. În

felul acesta, am avut parte de ovațiile ambelor armate. Mi se umplu ochii de lacrimi cînd mă gîndesc că am meritat admirația atîtor viteji. Englezii sînt niște adversari generoși. În aceeași seară, la adăpostul unui steag alb, a sosit în tabără un pachet destinat „ofițerului de husari care a spintecat vulpea". Am găsit în pachet chiar vulpea aceea, tăiată în două, așa cum o lăsasem. Mai era și un bilet, scurt, dar scris cu căldură, cum obișnuiesc englezii : îmi spuneau că, din moment ce omorîsem vulpea, nu-mi mai rămînea de făcut altceva decît s-o mănînc. N-aveau cum să știe că francezii nu obișnuiesc să mănînce vulpi ; biletul nu voia să spună altceva decît că ei doreau ca acela care dăduse strălucire vînătorii să guste din vînat. Un francez nu se lasă cu ușurință învins pe terenul curtoaziei, așa că le-am trimis acelor vînători temerari vulpea înapoi, cu rugămintea de a binevoi s-o accepte ca aperitiv la următoarea lor masă vînătorească. Iată cum se face războiul între niște dușmani cu sentimente cavalerești !

Din cavalcadă mă întorsesem cu o bună schiță a liniilor englezești, pe care am discutat-o în aceeași seară cu Masséna.

Sperasem că informațiile mele îl vor hotărî să atace, însă toți mareșalii erau puși pe sfadă — se apucau de gît ca niște ciini flămînzi și îndîrjiți. Ney îl ura pe Masséna, Masséna îl ura pe Junot. Soult îi ura pe Masséna și pe Ney. Din toate aceste pricini, nu se putea ajunge niciodată la nimic. Atîta doar că proviziile erau tot mai sărace, iar minunata noastră cavalerie suferea cumplit din lipsa furajelor. La sfîrșitul iernii, am lăsat locul în întregime pustiit, ca după trecerea unui nor de lăcuste. Nu mai aveam ce mînca. Și totuși, trimiseserăm pînă foarte departe detașamente însărcinate să caute hrană. Era limpede că pînă și celui mai curajos nu-i rămînea decît să bată în retragere. Pînă și eu m-am văzut constrîns s-o admit.

Dar nu era chiar atît de simplu să te retragi ! Nu numai că trupele ne erau slăbite și sfîrșite din lipsă de hrană ; inactivitatea noastră îl mai și stîrnise pe dușman. De Wellington nu ne temeam prea mult. Îl știam viteaz și prevăzător, însă lipsit de îndrăzneală. În plus, i-ar fi fost greu să ne urmărească în chip avantajos prin ținutul acela devastat. Dar în coaste și în urmă ni se îngrămădiseră o mulțime de

răzvrătiți portughezi, țărani înarmați, partizani, care stătuseră toată iarna la o distanță respectuoasă, însă acum, cînd caii ne erau istoviți, se atîrnau ca muștele de avanposturile noastre. Viața nu-ți mai valora un sfanț o dată ce cădeai în mîinile lor. Aș putea numi vreo doisprezece ofițeri cunoscuți care au pierit în capcanele lor, și se pot socoti fericiți cei răpuși pe la spate de un glonț primit în cap sau în inimă. Moartea unora a fost atît de îngrozitoare încît nici nu s-au mai trimis explicații familiei. Tragediile acestea se repetau atît de des și tulburau atît de mult închipuirea oamenilor noștri că era foarte greu să-i faci s-o ia din loc. Mai ales isprăvile unui nemernic, un șef de bandă poreclit „Zîmbărețul", băgaseră groaza în soldați. Acela era un om înalt și solid, cu chip surîzător, care se ținea cu nelegiuiții lui pe munții din flancul nostru stîng. Ai putea scrie o carte întreagă despre cruzimile și brutalitățile „Zîmbărețului". Era puternic fiindcă făcuse în bandă o asemenea rînduială încît ne era teribil de greu să străbatem regiunea stăpînită de el. Băgase în oamenii lui o disciplină severă, păstrată prin pedepse sălbatice. Purtarea asta îl făcuse să ajungă temut, însă ea a mai avut și urmări neașteptate, cum o să vedeți din povestea mea. Dacă nu l-ar fi biciuit pe propriul său locotenent... Dar toate la timpul lor !

Retragerea noastră nu se anunța ușoară, însă nu exista altă soluție. Așa că Masséna a început să-și mute calabalîcul și bolnavii, de la Torres Vedras, unde își avea cartierul general, la Coimbra, primul post important de pe linia sa de legătură. N-a putut s-o facă totuși fără să atragă atenția partizanilor, care au coborît ca niște roiuri asupra flancurilor noastre. Una dintre divizii, a lui Clausel, cu o brigadă de cavalerie din Montbrun, era ceva mai departe, la sud de rîul Tejo. Trebuia să-l vestim neapărat pe comandantul ei că ne retragem, altfel divizia s-ar fi trezit părăsită în plin pămînt dușman. Îmi amintesc că m-am întrebat cum avea să-l prevină Masséna pe Clausel. Era clar că niște simpli curieri ar fi fost prinși pe drum, iar detașamentele mici nimicite. Și cu toate acestea, indiferent cum, ordinul de retragere trebuia să ajungă acolo, pentru ca Franța să nu piardă paisprezece mii de oameni. Nu-mi prea închipuiam că tocmai eu, colonelul Gérard, voi avea cinstea să îndeplinesc o acțiune a cărei strălucire ar fi încununat viața oricui, ridicîndu-se

cu mult deasupra tuturor isprăvilor ce-mi aduseseră renumele.

Pe atunci eram la dispoziția statului-major al lui Masséna, care mai avea doi aghiotanți, și ei ofițeri foarte cutezători și foarte deștepți. Unul se numea Cortex, celălalt Duplessis. În ce privește vîrsta, mi-o luau înainte, în rest îi lăsam eu în urmă pe ei. Cortex era mic, negricios, vioi, înflăcărat. Soldatul ăsta admirabil avea însă păcatul de a fi peste măsură de înfumurat; în sinea lui se credea cel mai bun ofițer din armată. Duplessis era, ca și mine, gascon și, ca toți gasconii, se distingea în absolut orice. Ne făceam serviciul pe rînd. În dimineața aceea era rîndul lui Cortex. L-am văzut la micul dejun, însă mai apoi nici el și nici calul lui n-au mai fost de găsit. Masséna a rămas mohorît toată ziua (atunci, la el era ceva obișnuit); cea mai mare parte a timpului și-a petrecut-o cercetînd prin lunetă liniile engleze și mișcarea navelor pe Tejo. N-a scos o vorbă privitoare la misiunea pe care i-o dăduse camaradului nostru și nici nu se cuvenea să-i pun eu întrebări.

În aceeași seară, spre miezul nopții, stăteam la intrarea cartierului general cînd mareșalul a ieșit, rămînînd nemișcat mai mult de o jumătate de oră, cu brațele încrucișate pe piept și privirile ațintite în beznă, spre răsărit. Era atît de țeapăn, atît de încordat, încît ai fi putut crede despre forma aceea încotoșmănată, cu bicorn, că nu-i altceva decît o statuie. La ce se uita, ce încercau ochii lui să găsească? N-am putut să ghicesc. La sfîrșit a scos o înjurătură înciudată, s-a răsucit pe călcîie și a intrat, trîntind ușa.

Dimineața, cel de-al doilea aghiotant, Duplessis, a avut o discuție cu Masséna, după care a dispărut odată cu calul. La miezul nopții ședeam în antecameră și mareșalul a trecut prin fața mea. Privind pe fereastră, l-am văzut că se uită spre est, nemișcat, la fel ca în ajun. A rămas așa o bună jumătate de ceas — pată neagră în întuneric. Apoi a intrat iarăși, a trîntit ușa și i-am auzit pintenii și sabia clinchetind pe coridor. Era un bătrîn cumplit chiar și în momentele lui de bună dispoziție. Dar cînd se înfuria, aș fi ales să-l înfrunt mai degrabă pe Împărat decît pe el. În noaptea aceea l-am auzit cum înjura și tropăia deasupra capului meu, însă n-a trimis după mine, iar eu îl cunoșteam prea bine ca să mă duc la el fără să mă fi chemat.

În dimineața următoare, era rîndul meu la serviciu. De altfel, nici nu mai era vreun alt aghiotant. Eram preferatul lui. Cred că avea lacrimi în ochii aceia întunecați cînd am intrat la el.

— Gérard ! Vino încoace ! mi-a spus.

Prietenos, m-a apucat de o mînecă și m-a condus spre fereastra deschisă care dădea spre răsărit. Sub noi se afla tabăra infanteriștilor, iar mai departe liniile cavaleriei, cu lungi șiruri de cai legați de țăruși. Puteam vedea avanposturile franceze, apoi o întindere de pămînt neocupat, întretăiată de vii. Dincolo de ea se ridica un lanț muntos, dominat cu măreție de un pisc bine conturat. Munții aveau poalele cuprinse într-un larg brîu de păduri. Un singur drum șerpuia pe acolo, coborînd și urcînd — alb și îngrijit — pînă se pierdea într-o văioagă.

— Sierra Merodal, a vorbit Masséna. Zărești ceva pe vîrful acestui munte ?

— Nu.

— Dar acum ? m-a întrebat, întinzîndu-mi o lunetă.

Prin lunetă am observat un fel de movilă, ceva clădit chiar pe creastă.

— Ceea ce vezi, mi-a explicat mareșalul, e un morman de bușteni așezați acolo ca să ne servească drept foc de alarmă. I-am clădit cînd locurile mai erau în mîinile noastre și, chiar și acum, cînd nu le mai stăpînim, nimeni nu s-a atins încă de lemnele acelea. Gérard, astă-seară focul trebuie aprins ! O cere Franța, o vrea Împăratul, iar armata — da, e în interesul ei. Doi camarazi de-ai dumitale au plecat pînă acum să-l aprindă, însă nici unul și nici celălalt n-au ajuns în vîrf. Azi e rîndul dumitale. Mă rog Cerului să-ți dea mai mult noroc.

Un soldat nu trebuie să întrebe de ce i se dă un ordin. Eram deci pe punctul de a mă despărți de mareșal, cînd el mi-a pus mîna pe umăr, reținîndu-mă.

— E cazul să știi totul. Așa o să înțelegi cît de însemnat e lucrul pentru care îți riști viața, mi-a spus. La optzeci de kilometri spre sud se află armata generalului Clausel. Și-a așezat tabăra nu departe de un vîrf numit Sierra Ossa. Chiar în pisc au și ei un foc de alarmă, lîngă care au pus un pichet de gardă. Ne-am înțeles că, dacă vor vedea focul nostru aprinzîndu-se la miezul nopții, să și-l aprindă pe al lor în semn de răspuns și să se retragă fără nici o clipă de în-

tîrziere, venind la întîlnirea cu grosul armatei. Iar dacă nu pleacă imediat, sînt nevoit să-i sacrific. De două zile tot încerc să-i trimit generalului mesajul ăsta. Trebuie să-l primească astăzi, altfel divizia o să-i fie nimicită.

Ah, prieteni, cum mi se mai umplea inima cînd vedeam în minte ce însărcinare uriaşă îmi încredinţa soarta! Dacă mă descurcam, ce minunată avea să fie noua mea frunză de laur, pregătită pentru coroana de mai tîrziu! Iar dacă, dimpotrivă, îmi dădeam sufletul, ce moarte mai demnă puteam găsi pentru o asemenea carieră? N-am rostit nici o vorbă, însă gîndurile nobile care mă frămîntau trebuie să mi se fi văzut pe chip, fiindcă Masséna mi-a strîns mîna.

— Iată muntele, iată focul de alarmă! mi-a spus. Pînă acolo n-ai în cale decît partizanii. Nu pot să trimit forţe importante în misiunea asta, iar pe de altă parte, singur, o să fii descoperit mai greu decît un detaşament. Îţi încredinţez aşadar dumitale misiunea şi te las să alegi mijloacele potrivite. Dar astăzi, la miezul nopţii, vreau să văd focul aprins acolo, pe munte.

— Dacă n-o să fie, atunci vă rog, domnule mareşal Masséna, să aveţi grijă ca lucrurile să mi se vîndă, iar banii să-i fie trimişi mamei mele! am răspuns eu.

Mi-am dus mîna la căciulă, m-am răsucit pe călcîie şi am ieşit, cu sufletul luminat de gîndul măreţei fapte ce-mi stătea în faţă.

Cîteva momente am rămas în camera mea, chibzuind. Faptul că nici Cortex şi nici Duplessis, ofiţeri foarte capabili şi zeloşi, nu reuşiseră să ajungă în vîrful Sierrei Merodal dovedea că locurile erau pline de partizani. Am socotit distanţa pe o hartă. Pentru început, şaisprezece kilometri de teren descoperit, prin care trebuia să trec pînă să ajung la munţi. Apoi un brîu împădurit pe coastele de jos ale muntelui, nu mai lat de cinci-şase kilometri. Mai rămînea piscul: nu era prea înalt, dar — fiind golaş — nu-mi oferea nici un ascunziş. Aşa arătau cele trei etape ale călătoriei mele.

Mi s-a părut că lucrul cel mai important era să ajung în pădure. După asta totul urma să meargă uşor, căci mă puteam adăposti în umbra copacilor, aşteptînd căderea nopţii ca să mă caţăr spre vîrf. De la opt pînă la douăşpe, aveam la dispoziţie patru ore de întuneric, tocmai destul pentru urcuş. La urma urmei, trebuia să-mi pregătesc cu deosebită grijă mai ales prima etapă.

Prin ținutul acela neted, călătorii se simțeau îmbiați, fără îndoială, de drumul cel alb. Mi-am amintit că amîndoi camarazii mei își luaseră cu ei caii. Lucru care i-a pierdut în mod sigur, fiindcă tîlharilor nimic nu le era mai simplu decît să țină drumul sub observație și să pregătească o ambuscadă pentru cei ce l-ar fi folosit. Mi-ar fi fost ușor să călăresc de-a curmezișul cîmpiei, căci eram bine echipat : pe lîngă Violette și Rataplan, unii dintre cei mai buni cai de luptă ai armatei, mai aveam și excelentul cal englezesc de vînătoare luat de la Sir Çotton. Cu toate acestea, după adînci cugetări, m-am hotărît să merg pe jos. Îmi ziceam că mă voi folosi astfel mai ușor de șansele ivite. Peste uniformă mi-am luat o manta lungă, iar pe cap mi-am pus o bonetă cenușie. Poate că o să vă întrebați de ce nu m-am ascuns sub înfățișarea unui țăran, dar eu vă spun că un om de onoare n-are nici un chef să moară așa cum mor spionii. Vă rog să nu confundați o execuție sumară cu moartea cîștigată după toate legile războiului !

Pe la sfîrșitul dimineții, m-am strecurat afară din tabără, trecînd prin cordonul nostru de santinele. Aveam sub manta o lunetă, un pistol mic și sabia. Într-un buzunar vîrîsem un amnar cu cremene și scamă.

Am mers la adăpostul viilor vreo patru-cinci kilometri. Înaintam atît de spornic încît mi-am spus că era destul să fii un ins înzestrat cu minte ascuțită ca să duci la bun sfîrșit orice treabă. Nici vorbă, Cortex și Duplessis, care galopau pe drumul mare, fuseseră imediat reperați, pe cînd Gérard cel deștept trecea neobservat printre vii. Făcusem cel puțin opt kilometri fără să dau peste vreun suflet de muritor, cînd am descoperit un mic han înconjurat de căruțe și de oameni despre care nu puteam gîndi decît că, fiind mult în fața frontului nostru, erau neîndoielnic dușmani. Tîrîș, am ajuns într-un loc de unde vedeam mai bine fără să fiu văzut. Oamenii aceia erau niște țărani ocupați să-și încarce căruțele cu butoaie goale. Mi-am văzut de drum.

Am priceput însă curînd că sarcina nu-mi va fi ușoară. Cu cît urcam, cu atît via devenea mai rară. Am ajuns în marginea unui loc descoperit, presărat cu movilițe de pămînt. Stînd ascuns într-un șanț, le-am cercetat prin lunetă și n-a trecut mult pînă să descopăr în vîrful fiecăreia cîte un pîndar. Cu alte cuvinte, partizanii așezaseră, la fel ca noi, posturi mai mult sau mai puțin avansate. Auzisem vorbindu-se de disci-

plină impusă de ticălosul care răspundea la numele de „Zîmbăreţul". Ei bine, aveam dovada în faţa ochilor: un întreg cordon de santinele se înşira de la o înălţime la alta. Pe oriunde mă întorceam, descopeream numai duşmani. Era din cale-afară de greu să pun la punct un plan de acţiune. Cu atît mai mult cu cît terenul era aşa de golaş că nici măcar un şoarece n-ar fi rămas neobservat. Fireşte, puteam aştepta noaptea ca să mă strecor prin ochiurile plasei, cum făcusem cu englezii la Torres Vedras, însă muntele era încă departe şi n-aş fi ajuns cu nici un chip să aprind focul de alarmă la ora fixată. Am rămas în şanţul acela, clădind mii de planuri, unul mai periculos decît altul. Şi deodată m-am trezit cuprins de lumina inspiraţiei, care nu-l ocoleşte niciînd pe viteazul ce nu se lasă pradă disperării.

Vă amintiţi că văzusem dinaintea unui han două căruţe pe care se încărcau butoaie goale. Boii stăteau cu capetele îndreptate spre răsărit, prin urmare căruţele mergeau în direcţia care mă interesa. Dacă puteam să mă ascund într-una din ele, aveam mijlocul cel mai bun de a străbate şirul partizanilor. Planul era aşa de simplu şi mi s-a părut atît de sortit reuşitei că n-am fost în stare să-mi înăbuş un chiot de bucurie, cînd mi-a venit în cap. Am făcut aşadar cale întoarsă pînă la han. Apoi, ascuns după tufişuri, am putut să observ în tihnă ce se petrecea pe drum.

Trei ţărani cu pălării roşii încărcau butoaiele. Prima căruţă era plină, aşa că începeau s-o încarce pe a doua. Afară, lîngă han, nişte butoaie goale aşteptau să fie suite şi ele în căruţă. Şansa mi-a surîs. Întotdeauna am spus că şansa e femeie şi că ea nu-i ţine piept unui husar tînăr şi chipeş. Pe cînd pîndeam, cei trei ţărani au intrat iarăşi în han ; era cald, iar efortul trebuie că le făcuse sete. Am ţîşnit din ascunzătoare cu iuţeala fulgerului, am sărit în căruţă şi m-am ascuns într-unul din butoaiele goale. Avea fund, nu însă şi capac, dar era răsturnat pe o parte şi întors cu gura spre interior. M-am ghemuit acolo ca un cîine în cuşcă, stînd cu bărbia proptită în genunchi, fiindcă butoaiele nu erau cine ştie cît de încăpătoare, iar eu, pe de altă parte, sînt destul de bine clădit. Curînd s-au întors cei trei ţărani ; am auzit o bufnitură deasupra, cum aşezau alt butoi peste al meu. Au mai stivuit destule altele. Începeam să mă întreb cum voi putea ieşi din căruţă. M-am încrezut însă în agerimea minţii mele şi în noroc.

Odată umplută căruța, au pornit-o la drum. Chicoteam neîntrerupt în butoi, gîndindu-mă că țăranii aceia de treabă mă duceau unde îmi era dorința. Înaintam încet, cu țăranii mergînd alături de căruțe. Am ghicit asta din faptul că-i auzeam vorbind foarte aproape de mine. Trebuie să fi fost niște „fețe vesele", căci au rîs în hohote tot timpul cît a ținut drumul. Ce-i amuza așa ? Mister ! Limba lor nu-mi era necunoscută, însă nu descopeream nimic de rîs în frînturile de discuție pe care le surprindeam.

Am socotit că la mersul obișnuit al unei perechi de boi parcurgem cam trei kilometri și jumătate într-o oră. Prin urmare, cînd am fost sigur să se scurseseră două ore și jumătate (dar ce ore, prieteni !... amorțit, fără aer, aproape otrăvit de duhoarea scursorilor din butoaie) m-am bucurat, fiindcă trebuia să fi ajuns la marginea pădurii și la poalele muntelui. Am început așadar să-mi sfarm capul în căutarea unui chip de a ieși din butoi. M-am gîndit la diverse soluții, cîntărindu-le pe rînd, cînd, deodată, treaba s-a descurcat pe cît de simplu, pe atît de imprevizibil.

Căruța s-a oprit brusc, zgîlțîindu-se. Am auzit atunci mai multe glasuri groase, într-o discuție însuflețită.

— Unde ? Unde ? striga cineva.

— În căruța noastră, i-a răspuns o voce.

— Și cine-i ? a întrebat un al treilea.

— Un ofițer francez. I-am văzut căciula și cizmele.

S-au pus cu toții pe un rîs ce nu se mai sfîrșea.

— Eram la *posada* și tocmai mă uitam pe fereastră, cînd l-am văzut că sare în butoi. Un toreador urmărit de un taur de Sevilia n-ar fi fugit mai iute ca el !

— Care-i butoiul ?

— Asta !

Și țăranul a trîntit un pumn în lemn, chiar lîngă capul meu.

Ce situație, prieteni, pentru unul ca mine ! Cînd îmi aduc aminte, mai roșesc și azi, după patruzeci de ani. Să stai înghesuit ca un pui și să înghiți batjocurile unor bădărani... Să mai știi că misiunea ți se sfîrșea în chip jalnic, dezonorant ! Ah, l-aș fi binecuvîntat pe cel ce mi-ar fi tras un glonte în țeastă prin lemnul butoiului, punînd capăt nenorocirii mele !

Am auzit trosnetul butoaielor aruncate din căruță. Apoi m-am pomenit dinainte cu două fețe bărboase și cu două țevi de pușcă. Partizanii m-au tras de mînecile mantalei, sco-

ţîndu-mă la lumina zilei. Trebuie să fi arătat cumplit de caraghios, căci soarele mă orbea, încît clipeam din ochi cu un aer cam zăpăcit. Corpul îmi era îndoit ca al unui cocoşat, iar muşchii mi se înţepeniseră în aşa hal încît nu mă mai ascultau. Tăvălită prin drojdie de vin, jumătate din mantaua mea primise nuanţa unei haine roşii, englezeşti. Şi ciinii ăia rîdeau, rîdeau înainte ! Cu cît mă străduiam să le arăt mai bine dispreţul prin care moraliceşte îi striveam, cu atît rîdeau ei mai tare. Asta nu m-a împiedicat să mă port ca omul ştiut de voi, prieteni : plimbîndu-mi încet privirea peste cei ce rîdeau, n-am găsit nici unul care să-mi pară dispus să mi-o înfrunte fără să clipească.

Mi-a fost de-ajuns privirea aceea rotită pentru ca să pricep situaţia. Fusesem trădat de ţărani şi predat unui avanpost al partizanilor. Erau acolo opt soldaţi cu feţe sălbatice, bărboase, purtînd o batistă de bumbac sub sombrero şi haină încinsă în talie cu o fîşie de mătase colorată. Fiecare avea puşcă, plus unul sau două pistoale vîrîte la brîu. Şeful, un bandit solid şi bărbos, şi-a proptit puşca în urechea mea pe cînd ceilalţi mă scotoceau. Mi-au luat mantaua, pistolul, luneta, sabia şi, cel mai rău din toate, amnarul şi scama. Eram nimicit : chiar dacă scăpam şi ajungeam la focul de alarmă, tot n-aveam cu ce să-l mai aprind !

Opt partizani, prieteni, şi încă trei ţărani. Iar eu dezarmat. Credeţi cumva că m-a doborît disperarea ? Că Etienne Gérard şi-a pierdut capul ? Ah, doar mă cunoaşteţi prea bine! Însă ei, ciinii de briganzi, nu mă cunoşteau încă. Niciodată nu m-au mobilizat mai mult decît în momentul acela cînd totul părea pierdut. Aţi putea căuta la nesfîrşit planul prin care am dispărut de lîngă ei. Ascultaţi.

Mă coborîseră din căruţă ca să-mi scotocească prin buzunare şi stăteam în picioare, chiar în mijlocul lor, răsucit şi strîmb, însă simţeam amorţeala din ce în ce mai puţin. Îmi puneam deja mintea să caute grăbnic o cale de scăpare. Tîlharii îşi aşezaseră avanpostul într-o trecătoare îngustă : de-o parte peretele abrupt al muntelui, de cealaltă o pantă lungă, sfîrşită la cîteva sute de paşi mai jos, într-o vale cu tufişuri dese. Banditii, mă înţelegeţi, erau munteni încercaţi, puteau să urce şi să coboare mult mai repede decît mine. Erau încălţaţi cu *abarcas*, un soi de opincă din piele, legată ca sandalele, cu care îşi ţineau bine echilibrul pe orice teren. Un om mai puţin hotărît şi-ar fi pierdut curajul. Într-o străfulgerare am

întrezărit însă și am folosit o șansă deloc neînsemnată pe care soarta mi-o scosese înainte. Chiar lîngă marginea pantei stătea unul din butoaiele de vin. M-am apropiat de el fără să dau de bănuit, după care, cu o săritură de tigru, mi-am zvîrlit înăuntru mai întîi picioarele, iar apoi, printr-o răsucire a corpului, l-am făcut să se răstoarne la vale.

Voi putea oare să uit vreodată călătoria aceea de necrezut în care săltam, și iar săltam, rostogolindu-mă cu toată iuțeala pe o pantă cumplită, odată cu butoiul ? Am avut grijă să-mi feresc genunchii și coatele, m-am făcut ghem, însă capul îmi ieșea din butoiul lipsit de capac. Doar printr-o minune am rămas cu țeasta întreagă. Prin unele locuri panta era domoală, în altele niște denivelări bruște stînjeneau rostogolirea butoiului, făcîndu-l să sară prin aer ca o capră. Cînd cădea din nou pe pămînt, mi se părea că toate oasele mi se împrăștie. Îmi șuiera vîntul pe la urechi, iar capul mi se învîrtea, se tot învîrtea... Eram bolnav, aveam amețeli, eram aproape leșinat. Într-un uriaș trosnet de crengi smulse și frînte, am nimerit în tufișurile pe care le văzusem mai jos. Pe cînd străbăteam încîlceala aceea, am ajuns la o altă pantă, apoi într-un alt desiș, unde, lovindu-se de un arbore semincer, butoiul s-a făcut țăndări. M-am tîrît de sub o grămadă de doage și cercuri, plin de vînătăi pe tot corpul, dar inima îmi cînta de bucurie la gîndul că săvîrșisem acolo o ispravă strălucită : aveam impresia că văd deja, pe munte, focul de alarmă arzînd.

În timpul coborîrii, niște grețuri cumplite m-au făcut să mă simt tot atît de bolnav ca atunci cînd, pe ocean, trăisem pentru prima dată urmările acelei agitații marine din care englezii au tras foloase cu atîta perfidie. A trebuit să mă așez pentru cîteva clipe, cu capul în mîini, alături de ceea ce mai rămăsese din butoiul meu. Nu era însă momentul potrivit pentru odihnă. Deasupra auzeam strigăte ; urmăritorii coborau panta muntelui. M-am aruncat în cel mai încîlcit desiș și am fugit, am fugit pînă la capătul puterilor. M-am prăbușit la pămînt. Răsuflînd greu, mi-am ciulit urechile ; nu se auzea nimic. Dușmanii îmi pierduseră urma.

Cînd răsuflarea mi-a revenit, mi-am reluat drumul, însă prin apa pîrîurilor, scufundat pînă la genunchi, gîndindu-mă că s-ar putea să mă vîneze cu cîini. Dintr-un loc bun pentru observații, am descoperit cu încîntare că eram pe direcția dorită. Deasupra mea se înălța piscul Merodal, vîrful golaș și abrupt ieșea dintre stejarii mărunți care îi acopereau coas-

tele. Pîlcurile acelea de copaci veneau în prelungirea brîului împădurit sub care mă aflam, şi am priceput că nu era cazul să mă tem de ceva pînă cînd n-aveam să ies la cealaltă margine a pădurii. Mai ştiam însă că nu mă puteam bizui pe nimeni, că eram lipsit de arme şi duşmanul mă căuta. Bineînţeles, nu vedeam nici un tîlhar, dar le auzeam departe fluieraturile ascuţite, iar o dată chiar şi o detunătură.

E istovitor să străbaţi hăţişurile ! Aşa că mi-a părut bine să mă văd ajuns la copaci adevăraţi şi să găsesc o potecă strecurată printre ei. Adevărat că n-am făcut prostia să merg pe cărare, ci pe alături. Străbătusem de-acum o bună distanţă şi îmi ziceam că trebuia să fi ajuns aproape de marginea pădurii, cînd m-a oprit brusc un sunet ciudat, aducînd a geamăt. Am crezut mai întîi că scîncea vreun animal, apoi am auzit cuvinte şi, printre ele, o exclamaţie în franceză : „Dumnezeule !" Cu multă grijă m-am apropiat de locul de unde venea zgomotul, şi iată ce-am văzut.

Pe un aşternut de frunze uscate zăcea un om cu aceeaşi uniformă cenuşie ca şi mine. Avea o rană înfiorătoare, căci bucata de pînză pe care şi-o ţinea apăsată pe piept se înroşise de sînge. Stătea întins într-o baltă de sînge scurs şi sub un nor de muşte care bîzîiau în aşa hal că mi-ar fi atras fără îndoială atenţia dacă n-aş fi auzit gemetele. Am rămas pe loc cîteva clipe, temîndu-mă de vreo capcană. Apoi, mila şi dorinţa de a-i sări în ajutor au învins : am alergat şi am îngenunchеat lîngă el. A întors spre mine o privire buimacă. Era Duplessis, camaradul plecat înaintea mea în aceeaşi misiune. A fost destul să-i văd obrajii traşi şi ochii sticloşi ca să înţeleg că era pe moarte.

— Gérard ! a murmurat el. Gérard !

— Nu puteam decît să-l compătimesc sincer. Însă lui, deşi viaţa i se scurgea repede din trup, îi stătea gîndul numai la datorie, ca unui gentilom curajos ce era.

— Focul de alarmă, Gérard ! Îl aprinzi ?

— Ai un amnar şi scamă ?

— Da, acolo.

— Atunci focul o să ardă în seara asta.

— Pot să mor împăcat. M-au omorît, Gérard. Să-i spui mareşalului că am făcut tot ce-am putut.

— Şi Cortex ?

— A avut şi mai puţin noroc. Le-a căzut în mîini şi a avut parte de o moarte îngrozitoare. Dacă vezi că nu poţi

ieşi la liman, Gérard, zboară-ţi creierii. Să nu mori cum a murit Cortex !

Vocea i-a slăbit, aşa că m-am aplecat şi mai mult ca să-i înţeleg cuvintele.

— Poţi să-mi spui ceva care să-mi folosească în misiune? l-am întrebat.

— Da, da... Pombal. O să te ajute. Ai încredere în Pombal.

Cu aceste cuvinte, şi-a lăsat capul să cadă şi şi-a dat sufletul.

— Să ai încredere în Pombal. Iată un sfat înţelept !

Spre marea mea uimire, chiar lîngă mine stătea cineva. Fusesem atît de preocupat de vorbele şi de sfatul camaradului meu, încît omul se strecurase pînă acolo fără să-l fi observat. Am sărit în picioare şi m-am întors spre el. Era înalt şi negricios : negru părul, negri ochii, neagră barba, faţa îi era prelungă şi posacă. Ţinea într-o mînă o sticlă cu vin, iar în bandulieră avea o flintă de felul celor văzute la tîlharii de partizani. Dar n-a făcut nici un gest de ameninţare şi am priceput că mă aflam dinaintea omului recomandat de camaradul meu.

— Vai, a murit ! a exclamat el, aplecîndu-se peste Duplessis. A fost rănit, a fugit în pădure, dar am avut norocul să descopăr locul unde a căzut şi i-am uşurat chinul acestor ultime ore. Culcuşul de frunze eu i l-am făcut, iar acum i-am adus nişte vin să-şi potolească setea.

— Domnule, i-am zis, vă mulţumesc în numele Franţei. Nu sînt decît un colonel de cavalerie uşoară, dar mă numesc Etienne Gérard, iar numele acesta înseamnă ceva în armata franceză. Pot să întreb cu cine... ?

— Da, domnule. Sînt Aloysius de Pombal şi fac parte din familia cunoscutului nobil cu acest nume. Acum sînt prim-locotenent al şefului de partizani ştiut de toată lumea sub numele de Manuelo „Zîmbăreţul".

Vă jur că mi-am dus repede mîna spre locul unde ar fi trebuit să-mi fie pistolul ! La gestul acesta, omul meu a răspuns printr-un surîs.

— Sînt prim-locotenentul lui, dar şi duşmanul său de moarte ! a adăugat.

Şi-a scos haina, şi-a desfăcut cămaşa, îndemnîndu-mă :

— Priveşte !

S-a întors ca să-mi arate spatele plin de dungi roşii şi purpurii, lăsate de bici.

— ...Uite ce mi-a făcut „Zîmbăreţul". Mie, în ale cărui vine curge cel mai nobil sînge al Portugaliei ! Te las să ghiceşti ce-o să-i fac eu lui.

Avea în ochi atîta mînie şi un asemenea rînjet pe buze, că nu-i puteam pune la îndoială ura. Iar spinarea îi întărea spusele.

— Zece oameni mi-au jurat credinţă, mi-a spus el. Peste cîteva zile, după ce-mi termin aici treaba, sper să ajungem la armata voastră. Pînă atunci...

Deodată, faţa i s-a schimbat. Şi-a apucat flinta şi m-a luat la ochi :

— Sus mîinile, cîine de franţuz ! a strigat. Iute, mîinile sus, sau îţi zbor creierii !

Aţi tresărit, prieteni ! Aţi făcut ochii mari ! Închipuiţi-vă atunci cum am putut tresări şi ce ochi am căscat eu, văzînd că discuţia ni se încheie aşa de dur. Aveam în faţă gaura neagră a puştii, iar dincolo de ea o privire fioroasă, tot neagră şi ea. Ce să fi făcut ? Nu-mi rămînea decît să ridic mîinile. În aceeaşi clipă, am auzit glasuri de pretutindeni : strigăte, chemări, apoi paşi zoriţi. Oameni cu înfăţişarea cumplită năvăleau printre tufişuri. O mulţime de mîini m-au apucat strîns. Nenorocitul de mine, sărman năuc ce eram, ajunsesem încă o dată prizonier al bandiţilor. Mulţumită Cerului, nu mai aveam pistolul pe care să-l smulg de la centură şi să-mi trag un glonţ în cap. Dacă în momentul acela aş fi fost înarmat, n-aş mai şedea azi în cafeneaua asta, ca să vă spun vouă poveşti vechi de cînd lumea.

Înhăţat de mîini nespălate şi pline de păr, am fost tîrît prin pădure pe cînd tîlharul de Pombal le spunea paznicilor mei ce să facă. Era deja seară cînd am ieşit din partea împădurită a muntelui, urmînd să urcăm pe coastă. Ne-am căţărat pînă am dat peste cartierul general al partizanilor, într-o văgăună aflată nu departe de vîrf. Cît despre focul de alarmă, pentru care făcusem atîtea eforturi, l-am zărit acolo, chiar deasupra capetelor noastre : o grămadă de buşteni aranjaţi în stivă. Cele două sau trei colibe de mai jos aparţinuseră de bună seamă păstorilor, iar acum îi adăposteau pe bandiţi. Legat fedeleş, redus la deplină neputinţă, m-au aruncat într-una dintre ele şi mi-au pus alături cadavrul camaradului meu.

Mă chinuia un singur gînd : cum să cîştig cîteva ore şi să ajung pe creastă, lîngă grămada de buşteni ? Apoi uşa tem-

niței s-a deschis și a intrat cineva. Dacă aș fi avut mîinile libere, l-aș fi sugrumat pe loc : era Pombal. În spatele lui stăteau doi bandiți, dar le-a poruncit să iasă și a închis ușa după ei.

— Nemernicule ! i-am strigat.

— Taci din gură ! mi-a zis. Sau vorbește încet, că nu știu cine ne ascultă și-i viața mea în joc. Trebuie să-ți spun ceva, colonele Gérard. Îți vreau binele, așa cum i l-am vrut și tovarășului dumitale care a murit. Cînd stăteam de vorbă lîngă corpul lui neînsuflețit, am observat că eram încercuiți și că era cu neputință să nu te prindă. Dacă aș fi avut vreo ezitare, ți-aș fi împărtășit acum soarta. Te-am luat imediat prizonier, pentru ca banda să aibă mai departe încredere în mine. Gîndește-te bine și o să pricepi că nu era nimic altceva de făcut. Nu știu dacă reușesc să te salvez, dar cel puțin o să încerc.

Ah, în ce lumină nouă mi-am văzut situația ! I-am spus că o să judec după faptele lui dacă îmi spusese adevărul.

— Asta-i tot ce doresc ! mi-a răspuns. Iar acum, îți dau un sfat. Șeful vrea să te vadă : spune-i adevărul, dacă nu vrei să te vîre între două scînduri și să te taie cu ferăstrăul. Nu-l supăra. Dă-i informațiile de care are nevoie. E singura dumitale șansă. Dacă o să cîștigi ceva timp, nu-i totul pierdut. Ei, a sosit clipa. Vino chiar acum, ca să nu stîrnim bănuieli.

M-a ajutat să mă ridic. Apoi, deschizînd ușa, m-a azvîrlit brutal afară. Împreună cu oamenii lui, m-a împins înainte, conducîndu-mă astfel spre locul unde ședea șeful bandiților, înconjurat de temuții lui tovarăși.

Manuelo nu era un bandit oarecare. „Zîmbărețul" era voinic, vînjos, potolit. Avea fața moale și lipsită de barbă, creștetul capului chel. L-ai fi luat drept un desăvîrșit tată de familie. Văzîndu-i surîsul sincer, nu-mi venea să cred că el era banditul josnic care vîrîse groaza atît în armata engleză cît și în a noastră.. (Mai tîrziu, pentru violențele lui, ofițerul englez Trent l-a spînzurat pe „Zîmbăreț".) Se așezase pe un pietroi rostogolit de sus și mă privea de parcă ar fi întîlnit o veche cunoștință. Am observat însă că unul din oamenii lui se sprijinea într-un ferăstrău mare, lucru care a avut darul de a-mi spulbera toate iluziile.

— Bine-ai venit, colonele Gérard ! mi-a spus. Statul-major al mareșalului Masséna ne face, fără îndoială, multă cinste : într-o zi maiorul Cortex, a doua zi colonelul Duplessis, iar acum colonelul Gérard... Va avea, oare, mareșalul atîta

bunăvoință încît să ne facă el însuși o vizită ? Îmi închipui că l-ai văzut pe Duplessis. Pe Cortex o să-l găsești țintuit de un copac acolo, ceva mai jos. Nu ne rămîne decît să hotărîm felul cel mai bun în care o să te tratăm pe dumneata...

Nu era o cuvîntare din cale-afară de plăcută ! Dar fața lui grasă nu-și contenise surîsul, iar cuvintele acelea fuseseră murmurate ca într-o prietenoasă alintare... Deodată, s-a aplecat spre mine și în ochi i-am citit semnele unei amenințări cît se poate de grave.

— Colonele Gérard ! a reluat el. Nu-ți pot promite că-ți cruț viața, fiindcă asta nu stă în obiceiurile noastre. Dar pot să te trimit la o moarte cumplită sau la una ușoară. Pe care o alegi ?

— Ce-mi ceri în schimb ?

— Dacă preferi o moarte ușoară, răspunde deschis întrebărilor pe care ți le pun.

Mi-a trecut prin minte un gînd neașteptat.

— Vrei să mă omori, am spus. De fapt, puțin îți pasă cum voi muri. Dacă răspund la întrebări, am voie să-mi aleg singur moartea ?

— Da. Nu mai tîrziu de miezul nopții.

— Jură ! am strigat.

— Cuvîntul unui gentilom portughez ajunge

— Nu scot nici o vorbă pînă cînd nu juri !

S-a înroșit de furie, iar privirea i s-a întors spre ferăstrău. Din glasul meu a înțeles însă că o să fac chiar așa cum am spus, și că nu eram eu omul care să se lase intimidat. Căutînd prin haina lui din piele de capră neagră, a dat la iveală o cruce.

— Jur ! a spus.

Oh ! ce bucurie pe mine la auzul acelui legămînt ! Ce sfîrșit... Ce sfîrșit pentru cel dintîi spadasin al Franței ! Chiar și numai gîndindu-mă la asta, îmi venea să rîd de bucurie.

— Aștept întrebările ! am zis.

— Juri și dumneata să răspunzi cinstit ?

— Pe cinstea unui om de onoare și ofițer, jur !

Vă dați seama că promisiunea asta era un lucru teribil. Dar nu valora nici pe departe cît ceea ce aveam să cîștig de pe urma ei.

— Iată un tîrg foarte corect și foarte interesant ! a apreciat „Zîmbărețul", scoțînd din buzunar un carnețel. Ești drăguț să-ți întorci privirile spre tabăra franceză ?

M-am răsucit după cum arăta brațul lui și am privit în jos, spre tabăra din cîmpie. Cu toate că ne despărțeau douăzeci și cinci de kilometri, fiecare amănunt putea fi văzut ca-n palmă, fiindcă aerul era foarte curat. Am recunoscut geometria precisă a corturilor și barăcilor noastre, liniile cavaleriei și petele întunecate care marcau pozițiile celor zece baterii de artilerie. Cu cîtă amărăciune mă gîndeam că minunatul meu regiment mă aștepta acolo, jos, știind prea bine că oamenii mei nu-și vor mai vedea nicicînd colonelul ! Cu un singur escadron i-aș fi stîrpit de pe fața pămîntului pe toți banditii aceia ! Ochii mei lacomi s-au umezit de lacrimi cînd privirile mi s-au așezat pe locul unde stăteau adunați opt sute de oameni gata să-și dea cu toții viața pentru colonelul lor. Dar tristețea mi s-a risipit la vederea dîrelor de fum de la cartierul general din Torres Novas. Acolo era Masséna și, cu voia Domnului, aveam să plătesc cu propria mea viață îndeplinirea misiunii. Mi-am simțit pieptul umflîndu-se de mîndrie și bucurie. Mi-ar fi plăcut să am un glas bubuitor ca tunetul, ca să pot striga pînă acolo : „Priviți ! Uitați-vă la mine, la Etienne Gérard, care o să mor pentru ca să se salveze armata lui Clausel !" Și într-adevăr, găseam că e cu totul și cu totul jalnic că o faptă atît de nobilă se împlinea fără ca vreun martor s-o poată aduce la cunoștința urmașilor.

— Acum, a reluat șeful tîlharilor, vezi tabăra și mai vezi și drumul ce duce la Coimbra. E plin de furgoanele și ambulanțele voastre. Asta înseamnă că Masséna bate în retragere ?

Se puteau zări șirurile întunecate ale furgoanelor și din timp în timp sclipirea vreunui obiect de metal aflat asupra escortei. Chiar dacă n-aș fi făcut nici o promisiune, nu trădam nimic prin faptul că recunoșteam ceea ce era limpede pentru toți.

— Se retrage, într-adevăr ! am spus.

— Prin Coimbra ?

— Așa cred.

— Dar armata lui Clausel ?...

Am ridicat din umeri.

— Toate căile spre sud sînt blocate. La Clausel nu poate ajunge nici un mesaj. Dacă Masséna se retrage, armata lui Clausel e pierdută.

— Va trebui să-și încerce norocul, am răspuns eu.

— Cîți oameni are ?
— Vreo paisprezece mii.
— Cîtă cavalerie ?
— O brigadă din divizia Montbrun.
— Ce regimente ?
— Regimentul 4 vînători, 9 husari și unul de cuirasieri.
— Foarte exact ! a exclamat el, cercetîndu-și carnetul. Văd că nu m-ai mințit. Dacă mă minți acum, nici Cerul nu te mai ajută !

A trecut în revistă toată armata, divizie după divizie, cerîndu-mi să-i spun din ce se compunea fiecare brigadă. Mai e cazul să vă asigur că mai bine mi-aș fi smuls limba decît să-i dau toate amănuntele acelea, dacă n-aș fi avut în vedere un scop mult mai important ? I-am spus totul ca să pot salva armata lui Clausel.

La sfîrșit și-a închis carnetul și l-a vîrît înapoi în buzunar.

— Îți rămîn foarte îndatorat pentru informațiile acestea ! mi-a zis. Lord Wellington le va avea în mînă chiar mîine. Ai îndeplinit prevederile ce te priveau în tîrgul nostru. Acum e rîndul meu să-mi onorez cuvîntul dat. Cum dorești să mori ? Ca soldat, de bună seamă că ai prefera să fii împușcat. Am cunoscut însă pe unii care credeau că o săritură în prăpastia Merodal ar fi o moarte mai ușoară. Unii au încercat-o ; din nefericire, n-am putut niciodată să le aflăm impresiile după o astfel de probă. Ar mai fi ferăstrăul, dar mi se pare că nu prea are trecere. Bineînțeles că te putem spînzura, însă pentru asta am fi nevoiți să coborîm iarăși în pădure. Oricum, promisiunea-i promisiune, și cum îmi pari un om încîntător, nu ne vom da înapoi de la nici un sacrificiu ca să-ți îndeplinim rugămintea.

— Ai spus că va trebui să mor înainte de miezul nopții, i-am amintit eu. Prin urmare, îmi aleg ca moment al morții era unsprezece și cincizeci și nouă de minute.

— Prea bine. Găsesc că e cumva copilărește să te atîrni astfel de viață, dar dorința o șă-ți fie respectată.

— Cît despre felul ei, am adăugat, mi-ar place o moarte pe care toată lumea s-o poată vedea. Puneți-mă acolo, sus, pe grămada aceea de uscături și ardeți-mă de viu, cum au fost arși atîția sfinți și martiri. Așa n-o să am parte de un sfîrșit neînsemnat. Pînă și Împăratul ar putea să mi-l invidieze.

— Cîți oameni are ?
— Vreo paisprezece mii.
— Cîtă cavalerie ?
— O brigadă din divizia Montbrun.
— Ce regimente ?
— Regimentul 4 vînători, 9 husari și unul de cuirasieri.
— Foarte exact ! a exclamat el, cercetîndu-și carnetul. Văd că nu m-ai mințit. Dacă mă minți acum, nici Cerul nu te mai ajută !

A trecut în revistă toată armata, divizie după divizie, cerîndu-mi să-i spun din ce se compunea fiecare brigadă. Mai e cazul să vă asigur că mai bine mi-aș fi smuls limba decît să-i dau toate amănuntele acelea, dacă n-aș fi avut în vedere un scop mult mai important ? I-am spus totul ca să pot salva armata lui Clausel.

La sfîrșit și-a închis carnetul și l-a vîrît înapoi în buzunar.

— Îți rămîn foarte îndatorat pentru informațiile acestea ! mi-a zis. Lord Wellington le va avea în mînă chiar mîine. Ai îndeplinit prevederile ce te priveau în tîrgul nostru. Acum e rîndul meu să-mi onorez cuvîntul dat. Cum dorești să mori ? Ca soldat, de bună seamă că ai prefera să fii împușcat. Am cunoscut însă pe unii care credeau că o săritură în prăpastia Merodal ar fi o moarte mai ușoară. Unii au încercat-o ; din nefericire, n-am putut niciodată să le aflăm impresiile după o astfel de probă. Ar mai fi ferăstrăul, dar mi se pare că nu prea are trecere. Bineînțeles că te putem spînzura, însă pentru asta am fi nevoiți să coborîm iarăși în pădure. Oricum, promisiunea-i promisiune, și cum îmi pari un om încîntător, nu ne vom da înapoi de la nici un sacrificiu ca să-ți îndeplinim rugămintea.

— Ai spus că va trebui să mor înainte de miezul nopții, i-am amintit eu. Prin urmare, îmi aleg ca moment al morții era unsprezece și cincizeci și nouă de minute.

— Prea bine. Găsesc că e cumva copilărește să te atîrni astfel de viață, dar dorința o șă-ți fie respectată.

— Cît despre felul ei, am adăugat, mi-ar place o moarte pe care toată lumea s-o poată vedea. Puneți-mă acolo, sus, pe grămada aceea de uscături și ardeți-mă de viu, cum au fost arși atîția sfinți și martiri. Așa n-o să am parte de un sfîrșit neînsemnat. Pînă și Împăratul ar putea să mi-l invidieze.

Ideea a părut că-l amuză din plin.

— De ce nu ? s-a întrebat el. Dacă Masséna te-a trimis aici ca să ne spionezi, o să ghicească negreşit ce înseamnă focul de pe munte.

— Chiar aşa. Ai nimerit exact unde trebuie. El o să ghicească, şi cu toţii vor şti că am murit ca un soldat.

— N-am nimic împotrivă, a zis tîlharul cu surîsul lui dezgustător. Pun să-ţi aducă nişte carne de capră şi vin în colibă. Soarele asfinţeşte, e aproape de opt. Peste patru ore, să fii pregătit de moarte !

Ce lume fermecătoare urma să părăsesc ! Am privit cu încîntare, sub mine, negura aurită în care ultimele raze ale soarelui scăpătat făceau să sclipească apele albăstrui din Tejo şi să scînteieze pînzele albe ale navelor engleze de transport. Ce minunat era totul şi cît de greu mi se părea să renunţ la toate acestea ! Există însă lucruri mai frumoase decît un peisaj. Moartea îndurată pentru aproapele tău, onoarea, datoria, credinţa, iubirea, iată unde stă o frumuseţe şi mai izbitoare decît cea pe care ochiul o poate vedea ! Eram plin de admiraţie pentru noblefea propriei mele purtări şi de nesiguranţă în privinţa faptului că avea să ajungă la cunoştinţa altora felul cum s-a jertfit cineva pe un rug ca să salveze armata lui Clausel. Speram asta, ba chiar mă rugam. Căci ce mîngîiere mai dulce putea fi pentru mama ? ce exemplu mai minunat pentru armată ? ce mîndrie pentru husarii mei ! Cînd Pombal a intrat în colibă, aducînd hrană şi vin, prima rugăminte pe care i-am adresat-o a fost să scrie un raport despre moartea mea şi să-l trimită în tabăra franceză. Nu mi-a promis nimic, dar eu mi-am înfulecat mîncarea cu mai multă poftă, gîndindu-mă că soarta mea glorioasă nu va rămîne neştiută de istorie.

După două ore de cînd eram acolo, uşa s-a deschis din nou. Şeful tîlharilor şi-a vîrît capul în colibă. Întunericul mă ascundea, însă un partizan ţinea aproape de el o torţă, încît i-am văzut ochii şi dinţii sclipind cînd m-a descoperit.

— Gata ? m-a întrebat.

— Încă nu-i timpul !

— Ţii neapărat să fie cu un minut înainte de miezul nopţii ?

— Promisiunea-i promisiune.

— Foarte bine. Fie cum vrei ! Avem o mică socoteală de-a noastră, fiindcă unul din oamenii mei nu s-a purtat cum tre-

— *Dios mio*, ce se întîmplă acolo ?

Din pădurile de sub noi țîșnise un țipăt înfiorător. L-am văzut pe Pombal tremurînd ca un cal speriat.

— E diavolul ăla ! Îl chinuie pe altul cum m-a chinuit pe mine. Hai, să fugim ! Să fugim ! Numai Dumnezeu ne mai scapă dacă-i cădem în mînă !

Unul în spatele celuilalt, ne-am repezit la vale pe poteca aceea pentru capre. Ajunși la poalele muntelui, ne-am înfundat în pădure. Deodată, deasupra capetelor noastre s-a aprins o lumină gălbuie, iar umbrele negre ale trunchiurilor de copac ni s-au așternut înainte. Dăduseră foc rugului. Chiar și de unde eram, distingeam printre flăcări forma cadavrului nemișcat și siluetele bandiților, dansînd în jurul focului ca niște canibali. Ah, cum i-am mai amenințat cu pumnul pe cîinii ăia !

Pombal știa unde erau așezate avanposturile și cunoștea orice cărare. Am fost nevoiți să facem ocoluri largi. Dar aș fi mărșăluit nenumărate leghe în plus ca să văd ceea ce mi s-a înfățișat dinaintea ochilor către ora două dimineața, cînd am făcut popas pe o coamă de munte : vatra înroșită și scînteietoare a rugului făcea vîrful cel mai înalt al munților Merodal să arate ca în timpul vreunei erupții vulcanice. Iar apoi, încordîndu-mi privirea, am mai zărit și altceva. Ceva ce m-a făcut să scot un urlet și să mă rostogolesc pe jos de bucurie. Departe, spre sud, la orizont scînteia o altă mare lumină gălbuie ; ba se ștergea, ba reapărea. Nu era nici lampa vreunei case, nici vreo stea. Era răspunsul venit de la focul de alarmă de pe vîrful muntelui Ossa. Iar acest răspuns mă asigura că armata lui Clausel primise mesajul pe care Etienne Gérard avusese misiunea să i-l transmită.

Capitolul V

CUM A REPURTAT BRIGADIERUL ÎN ANGLIA STRĂLUCITE SUCCESE

V-am povestit, prieteni, cum i-am bătut pe englezi la vînătoarea de vulpi : am urmărit animalul ăla cu atîta îndîrjire încît haita de cîini nu s-a putut ține de mine, și singur, cu propria mea mînă, l-am spintecat. Poate că am dat prea multă importanță acestei întîmplări, dar victoria sportivă

m-a făcut să descopăr o senzație pe care războiul nu ți-o dă. În război împarți succesele cu regimentul și cu armata ; în sport aduni laurii numai tu, fără alt ajutor. Iar englezii au asupra noastră avantajul că toate clasele societății privesc cu mult interes diferitele manifestări sportive. Poate pentru că sînt mai bogați ca noi, poate pentru că-s mai ușuratici... Dar, cînd am fost prizonier în țara asta, am descoperit cu mirare cît de răspîndită era religia sportului și cum cucerea spiritele. Un cal alergînd, un cocoș luptător, un om care boxează... Ca să-i poată vedea, cu toții l-ar fi părăsit pe Împărat în plină glorie.

Aș putea vorbi multă vreme despre sportul din Anglia, fiindcă am văzut multe ca oaspete al lordului Rufton, în minunata sa casă de la High Combe, la nord de Dartmoor, așteptînd să mă pot întoarce în Franța. Acesta însoțise poliția cînd m-au urmărit, însă, odată prins, el avusese pentru mine aceleași sentimente pe care le-aș fi avut și eu dacă aș fi văzut, în propria mea țară, un soldat curajos și credincios rămas fără prieteni care să-i vină în ajutor. Într-un cuvînt, m-a dus la el acasă, m-a îmbrăcat, m-a hrănit și m-a tratat ca și cum aș fi fost fratele lui. Despre englezi aș zice că sînt întotdeauna niște dușmani generoși și cît se poate de viteji în luptă. În peninsulă, cu spaniolii din avanposturi făceam schimb de gloanțe, iar cu englezii schimbam porții de coniac. Între toți oamenii aceia generoși, nimeni n-ar fi putut rivaliza cu admirabilul milord care i-a întins o mînă atît de călduroasă unui inamic aflat la ananghie.

Ah, cîte amintiri sportive îmi trezește numele High Combe ! Revăd și astăzi, ca în urmă cu patruzeci de ani, casa aceea lungă, joasă, caldă și roșiatică, avînd coloane albe în fața ușii de la intrare. Lordul Rufton era un mare sportiv și aduna pe lîngă el numai sportivi ! O să vă distrați aflînd că existau unele exerciții în care eu nu eram la înălțimea lui, dar și altele în care excelam. În spatele casei se întindea o pădure unde se creșteau fazani, iar lordul Rufton avea o mare plăcere să omoare păsările acelea în felul următor : trimitea valeții să le scoată la loc deschis, în timp ce el și prietenii lui așteptau la marginea pădurii și le împușcau atunci cînd își făceau apariția. Eu am fost mai isteț : am urmărit obiceiurile fazanilor și, într-o seară, m-am strecurat în pădure ca să-i dobor pe cînd stăteau cocoțați prin copaci. Mi-au reușit aproape toate loviturile, însă paznicul de vînă-

toare, atras de împușcături, m-a implorat în engleza lui grosolană să am milă de cei rămași. În seara aceea am izbutit să-i fac lordului Rufton surpriza de a-i pune pe masă douăsprezece păsări. A plîns de bucurie.

— O, Doamne, Gérard ! Ai să mă faci să mor de rîs ! a strigat.

Repeta mereu fraza asta, fiindcă îl amuza felul cum practicam eu sporturile englezești.

De pildă cricketul, cum îi spun ei. Îl joacă vara. Am învățat și eu să-l joc. Rudd, grădinarul-șef, era un renumit campion de cricket, la fel și lordul Rufton. În fața casei se întindea o peluză ; acolo m-a învățat Rudd să joc. Iată un chip minunat de a-ți petrece timpul, un adevărat joc pentru militari ! Căci fiecare jucător încearcă să lovească pe celălalt cu mingea, și n-ai voie să parezi lovitura decît cu un baston prăpădit. În spate, trei țăruși îți arată linia dincolo de care nu te poți retrage. Vă asigur că nu-i joc de copii ! Și vă mărturisesc că, în ciuda celor nouă campanii ale mele, am simțit că pălesc cînd mi-a șuierat prima minge pe la ureche. A fost atît de rapidă, că nici n-am avut vreme să ridic bățul ca s-o parez. Din fericire, nu m-a nimerit și s-a lovit de țărușii care marcau limita. Era rîndul meu să atac și al lui Rudd să se apere. Cînd eram copil, în Gasconia, învățasem să arunc pietre, departe și precis. Prin urmare, eram sigur că o să-l pot lovi pe englezul acela de treabă. Scoțînd un strigăt, m-am repezit înainte și am aruncat mingea spre el. Mingea a zburat ca un proiectil de tun către coastele lui, însă Rudd, fără o vorbă, și-a legănat bățul și mingea s-a ridicat în văzduh la o înălțime surprinzătoare. Lordul Rufton a aplaudat, lansînd strigăte de entuziasm. Și iarăși a fost rîndul meu să arunc mingea. De data asta i-a șetrs capul și am avut impresia că și el s-a făcut palid. Dar grădinarul ăsta era un tip curajos și mi-a ținut piept încă o dată. Ah, prieteni, bătuse ceasul triumfului meu ! Era îmbrăcat cu o jiletcă roșie și am ochit tocmai jiletca. Am zvîrlit... Ați fi crezut că eram artilerist, nu husar, atît de precisă mi-a fost lovitura. Cu un strigăt de disperare (strigătul scos de orice viteaz cînd e înfrînt), a căzut peste țărușii de lemn din spatele lui, iar aceștia s-au prăvălit de-a valma pe jos. Era nemilos milordul ăla englez, pentru că rîdea atît de tare încît i-a fost cu neputință să-i sară servitorului în ajutor. Mie, învingătorului, mi-a revenit sarcina de a alerga la jucătorul acela cu-

rajos, să-l îmbrățișez și să-l ridic de la pămînt, copleșindu-l cu elogii, încurajări și consolări. Se simțea rău, nu putea sta în picioare. Totuși, ca un adversar cinstit, a declarat că victoria mea nu fusese obținută din întîmplare.

— A făcut-o dinadins ! A făcut-o dinadins ! repeta.

Da, cricketul e un sport grozav ! Aș mai fi jucat bucuros, dar lordul Rufton și Rudd mi-au spus că sezonul era prea înaintat și că nu se mai juca cricket.

Ce nebunie din partea mea, biet moșneag slăbănog, să stărui cu succesele acelea ! Dar v-am mărturisit oare că bătrînețea mea se mîngîie cu amintirea femeilor care m-au iubit și a bărbaților pe care i-am învins ? Îmi place să-mi amintesc că la cinci ani după întîmplările acestea, cînd lordul Rufton a venit la Paris (războiul se sfîrșise), m-a asigurat că numele meu rămăsese celebru în toată partea de nord a ținutului Devonshire datorită isprăvilor mele sportive. Se mai vorbea încă, mi-a spus el, mai ales de meciul de box pe care l-am avut cu onorabilul Baldock... Ascultați, să vedeți ce s-a petrecut. Deseori, seara, o grămadă de sportivi se adunau la lordul Rufton, unde goleau numeroase sticle de vin, pariau și pe luna de pe cer, discutau despre cai și despre vulpi. O, da, îi țin minte bine pe oamenii ăia trăsniți ! Sir Barrington, Jack Lupton din Barnstaple, colonelul Addison, Johnny Miller, lordul Sadler și rivalul meu, onorabilul Baldock. Erau, cu toții, de aceeași speță : beți, zăpăciți, certăreți, cartofori, plini de capricii ciudate și iubitori de țicneli. Și totuși, în felul lor erau foarte admirabili. În afară de Baldock, ăla, o matahală ce se lăuda tot timpul cu dibăcia lui la box. Fiindcă își bătea joc de francezi, pe motiv că nu-i preocupă sportul, m-am văzut obligat să-l provoc la jocul în care era din cale-afară de bun. O să-mi spuneți, prieteni, că nu era un lucru prea înțelept, însă butelcuța cu lichior trecuse de mai multe ori pe la mine, iar sîngele tinereții îmi curgea fierbinte prin vine. Perfect, aveam să mă bat cu lăudărosul ăla ! Și aveam să-i arăt că, dacă nu ne pricepem, măcar nu sîntem lipsiți de curaj ! Lordul Rufton nu voia să mă lase. Am insistat. Ceilalți erau încîntați și îmi trăgeau scatoalce peste spinare.

— Nu, nici vorbă, Baldock ! E oaspetele nostru ! spunea Rufton.

— Treaba lui ! aprecia altcineva.

— Haide, Rufton ! a strigat lordul Sadler. N-or să-şi facă nimic rău dacă îşi pun mănuşi.

Asta l-a înduplecat.

Cît despre mănuşi, cit erau de caraghioase ! Au adus patru caltaboşi de piele, semănînd oarecum cu nişte mănuşi de scrimă, mult mai mari. Le-am tras pe mîini, după ce ne-am scos hainele şi vestele. Masa cu pahare şi carafe a fost împinsă într-un colţ al încăperii. Iată-ne faţă în faţă ! Lordul Sadler şedea într-un fotoliu, cu un ceas în mînă.

— *Time !* a anunţat el.

Vă spun deschis, prieteni, în momentul acela am simţit că tremur aşa cum nu mi se mai întîmplase la nici un duel. Cu o sabie sau cu un pistol în mînă, nici nu mi-ar fi păsat. Dar aşa, ştiam doar că trebuie să mă bat cu englezul ăla mătăhălos şi, deşi aveam mîinile vîrîte în caltaboşi, să fac tot ce puteam ca să-l învinge. Vai-vai ! De la bun început m-am văzut lipsit de arma mea cea mai bună.

— Atenţie, Gérard, fără lovituri de picior ! mi-a şoptit lordul Rufton la ureche.

Şi doar n-aveam decît nişte prăpădiţi de pantofi de bal. Omul era solid ; cîteva lovituri de picior bine plasate m-ar fi lăsat, fără îndoială, stăpîn pe situaţie. Dar în box, ca şi în scrimă, există o etichetă, aşa că a trebuit să-mi înfrînez pornirea. Mă uitam la englez, întrebîndu-mă cum să-l iau prin surprindere. Avea nişte urechi mari şi clăpăuge ; dacă-l apucam de ele, îl puteam trînti la pămînt. Am dat să încerc şi m-am repezit înainte, dar m-au încurcat mănuşile acelea alunecoase şi de două ori mi-a scăpat. M-a lovit, însă puţin îmi păsa de loviturile lui, şi l-am apucat iarăşi de ureche. A căzut, m-am rostogolit peste el şi l-am lovit zdravăn cu capul de podea. Ah, cum mai rîdeau, cum aplaudau englezii ăia admirabili ! Mă loveau cu palma pe spate...

— Pariez oricît pe francez ! striga lordul Sadler.

— Nu joacă corect ! a urlat adversarul meu, frecîndu-şi urechile înroşite. M-a atacat cînd eram la podea.

— Riscul dumitale ! i-a zis lordul Rufton nepăsător.

— *Time !* a anunţat lordul Sadler.

Am înaintat din nou unul spre celălalt.

Era roşu de furie, iar în ochii lui mici se citea răutatea unui buldog. Faţa îi era răvăşită de ură. În schimb, eu am dat dovadă de o stăpînire exemplară. Un gentilom francez se

bate fără să urască. M-am oprit înaintea lui şi m-am înclinat, ca într-un duel. În salut poţi pune graţie şi curtoazie tot aşa de bine ca şi sfidare. Eu le-am pus pe toate trei, adăugînd şi o nuanţă de batjocură în felul cum mi-am ridicat umerii. Tocmai atunci şi-a găsit să mă lovească. Am căzut pe spate. Dar în clipa următoare eram din nou în picioare şi m-am aruncat într-un corp la corp plin de înverşunare. I-am răsucit pe rînd urechea, părul, nasul. Am redescoperit brusc plăcerea nemaipomenită a luptei. Vechiul strigăt de triumf mi s-a smuls de pe buze.

— *Vive l'Empereur !* am urlat, lovindu-l cu capul în stomac.

Şi-a petrecut un braţ pe după gîtul meu, m-a ţinut cu o mînă şi cu cealaltă m-a pocnit. Mi-am înfipt dinţii în braţul lui, încît a ţipat de durere.

— Fii atent, Rufton ! Fii atent, bătrîne, mă muşcă ! a gemut el.

Ne-au despărţit. Cum aş putea uita momentul acela ? Cum aş putea să uit rîsetele, aclamaţiile, felicitările ? Nici chiar adversarul meu nu s-a arătat ranchiunos, ci mi-a strîns mîna. L-am sărutat pe amîndoi obrajii. Cinci ani mai tîrziu, am aflat de la lordul Rufton că purtarea mea frumoasă din seara aceea era încă vie în amintirea prietenilor mei englezi.

Dar nu despre isprăvile mele sportive mi-ar plăcea să vă vorbesc astă-seară. Mă gîndesc să vă spun despre lady Jane Dacre şi despre ciudata aventură prilejuită de ea. Lady Jane Dacre era sora lordului Rufton şi stăpîna casei. Mă tem că înainte de a veni eu s-a simţit cam singură ; era o femeie nemaipomenit de frumoasă şi neasemuit de distinsă. De altfel, asta se putea spune despre multe englezoaice din vremea aceea. Pe cît de necioplţi, de grosolani şi de vulgari erau bărbaţii, îmbrăcaţi ca nişte ţopîrlani şi nesocotind cu totul arta plăcerilor, pe atît de adorabile şi de duioase erau femeile. Lady Jane şi cu mine am devenit buni prieteni, căci îmi era cu neputinţă să beau trei sticle de Porto după cină, cum făceau gentilomii aceia din Devonshire, şi mă retrăgeam în salonul unde, în fiecare seară, ea ciupea o harfă, iar eu cîntam cîntece de acasă. Momentele acelea atît de plăcute îmi mai potoleau durerea care mă mistuia la gîndul că regimentul meu înfrunta duşmanul fără şeful pe care învăţaseră să-l iubească şi să-l urmeze. Aş fi ajuns deseori în culmea disperării citind în ziarele englezeşti despre fru-

moasele lupte care se desfășurau în Portugalia și la frontierele Spaniei, socotindu-le pe cele la care am lipsit, și asta din cauza nefericitei mele căderi în mîna soldaților comandați de Milord Wellington.

Din cîte v-am spus despre lady Jane, ați tras concluzia cuvenită, nu-i așa, prieteni ? Iată-l pe Etienne Gérard vîrît în societatea unei femei tinere și drăguțe. Oare ce însemna asta pentru el ? Și ce însemna pentru ea ? Nu se cădea ca eu, musafir și prizionier, să mă îndrăgostesc de sora gazdei mele. Am fost rezervat. M-am purtat cu discreție. Am încercat să-mi stăpînesc emoțiile și să le descurajez pe ale ei. Mi-e teamă, totuși, că m-am trădat, căci ochii devin cu atît mai grăitori cu cît gura rămîne mută. Tremurul degetelor cu care îi întorceam paginile partiturii i-a dezvăluit secretul. Iar ea... Ea a fost admirabilă ! În astfel de afaceri femeile au un adevărat geniu al amăgirii. Dacă nu i-aș fi ghicit taina, deseori aș fi putut crede că uita de prezența mea în casă. Ore în șir rămîneă pierdută în cea mai încîntătoare melancolie, timp în care eu îi admiram fața palidă și buclele părului la lumina lămpii. Ce dulce emoție îmi cuprindea inima la gîndul că o tulburasem atît de mult ! Dacă încercam să-i vorbesc ? Tresărea pe scaun și mă privea prefăcîndu-se (oh, admirabil, repet !) surprinsă că mă descoperă în încăpere. Mă topeam de dorință să mă arunc la picioarele ei, să-i sărut mîna albă, să-i spun că-i ghicisem taina și că n-aveam să-i înșel încrederea !... Dar, nu ! Nu eram egalul ei. Mă aflam sub acoperișul său în calitate de dușman naufragiat. Buzele trebuiau să-mi rămînă pecetluite. Mă sîleam să-i imit minunata indiferență prefăcută. Însă vă dați seama că încercam, cu orice prilej, să-i fiu de folos.

Într-o dimineață, lady Jane plecase cu faetonul ei pînă la Okehampton, iar eu umblam pe drum în speranța că aș fi putut s-o întîlnesc la întoarcere. Era pe la începutul iernii ; taluzurile erau acoperite de ierburi ce se ofileau. Nimic mai sumbru decît acest Dartmoor sălbatic, stîncos, adevărat ținut al vîntului și al ceții ! Tot plimbîndu-mă, îmi spuneam că-i firesc ca englezii să fie atinși de plictis. Chiar și eu îmi simțeam inima grea. M-am așezat pe o piatră, am privit peisajul acela deprimant. Gînduri pline de tristețe, de presimțiri neplăcute, mi se revărsau în suflet. Însă, deodată, am văzut pe drum ceva ce m-a făcut să sar în sus de uimire și furie.

La cotitură apăruse un faeton ; poneiul galopa mîncînd pămîntul. Înăuntru se afla femeia pe care sperasem s-o întîlnesc. Lovea poneiul cu cravașa ca atunci cînd încerci să scapi de un mare pericol, și din cînd în cînd arunca priviri în urmă. Din cauza curbei nu puteam vedea ce o alarma atît de tare și am pornit-o înainte, să înțeleg ce se întîmpla. În clipa următoare l-am zărit pe prigonitor ; uimirea mi-a fost și mai mare cînd l-am văzut mai bine. Era un gentilom îmbrăcat cu haina roșie pe care o poartă vînătorii englezi, călare pe un cal mare și sur. Galopa nebunește, ca la curse, iar pasul lung al superbului animal pe care îl ținea strîns între genunchi l-a făcut să ajungă în scurtă vreme în dreptul faetonului. S-a aplecat și a apucat hățurile poneiului ca să-l oprească. Imediat a început o discuție cu lady Jane. Se încovoiase în șa, vorbind cu înflăcărare ; ea se trăgea tot mai departe de el, de parcă îi era frică și-l detesta.

Bănuiți, prieteni, că nu era un spectacol pe care să-l privesc cu calm. Ah, ce tare îmi bătea inima cînd mă gîndeam că mi se ivea prilejul să-i fiu de folos unei femei ca lady Jane ! Am alergat... Doamne, cum am mai alergat ! În sfîrșit, cu sufletul la gură, fără să fiu în stare să vorbesc, am ajuns la faeton. Bărbatul m-a onorat cu o privire de englez ; era atît de absorbit de discuție încît nu mi-a dat nici o atenție, iar femeia n-a scos o vorbă. Stătea rezemată de spătar, iar fața ei adorabilă era îndreptată spre străin. El era un om care n-ar fi trecut neobservat : înalt, bine făcut, brunet. Cînd i-am cîntărit avantajele, m-am simțit cuprins de gelozie. Vorbea repede și cu o voce joasă, așa cum fac englezii cînd sînt grăbiți.

— Ți-am spus, Jinny ! Numai și numai pe tine te iubesc ! repeta el. Nu-mi purta pică, Jinny. Să uităm trecutul. Hai, spune-mi că nu te mai gîndești la asta !

— Niciodată, George ! Niciodată ! a strigat ea.

O roșeață întunecată a năpădit obrajii acelui tînăr chipeș. Era furios.

— De ce nu mă poți ierta, Jinny ?

— Nu pot uita trecutul.

— Ah ! Ba da, trebuie să-l uiți ! Te-am rugat destul s-o faci. Acum îți poruncesc. Am dreptul ăsta. Sînt drepturile mele, înțelegi ?

A apucat-o de mînă pe lady Jane. Dar eu îmi recăpătasem suflul.

— Doamnă, am zis scoţîndu-mi pălăria, deranjez cumva ? Sau aş putea să vă fiu cu ceva de folos ?

Nici unul din ei nu mi-a dat însă mai multă importanţă decît unei muşte bîzîitoare. Se priveau drept în ochi.

— Mă voi folosi de drepturile mele, ţi-o spun. Am aşteptat destul !

— Greşeşti dacă vrei să mă obligi, George !

— Te dai bătută ?

— Nu, niciodată !

— E ultimul tău cuvînt ?

— Da.

A tras o înjurătură şi şi-a retras mîna de pe lady Jane.

— Foarte bine, scumpă doamnă, vom vedea !

Am intervenit cu cea mai mare demnitate :

— Scuzaţi, domnule...

— Ah ! Tu să te duci la dracu ! a strigat, întorcînd spre mine o faţă răvăşită de furie.

Şi în aceeaşi clipă a dat pinteni calului, coborînd apoi panta în galop.

Lady Jane s-a uitat după el pînă a dispărut, şi m-a cuprins mirarea s-o văd mai curînd zîmbitoare decît ofensată. După asta s-a întors spre mine şi mi-a întins mîna.

— E foarte drăguţ din partea dumitale, colonele Gérard. Aveai cele mai bune intenţii, nu mă îndoiesc...

— Doamnă ! i-am răspuns. Dacă aţi binevoi să-mi daţi numele şi adresa acestui domn, aş face în aşa fel încît să nu vă mai supere niciodată.

— Nu vreau scandal, te implor !

— Doamnă, puteţi conta pe caracterul meu. Vă asigur că nici un nume de femeie nu va fi rostit de mine în decursul celor ce vor urma. Trimiţîndu-mă la dracu, acest gentilom m-a scutit de grija de a născoci un motiv de ceartă.

— Colonele Gérard ! a reluat femeia plină de gravitate. Dă-ţi cuvîntul de soldat şi de onoare că povestea asta va rămîne între noi şi că n-ai să-i spui fratelui meu nimic din ce ai văzut. Promite-mi !

— Dacă trebuie...

— Contez pe cuvîntul dumitale. Acum urcă lîngă mine. În drum spre High Combe am să-ţi explic nişte lucruri.

Primele cuvinte din explicaţie m-au sfîşiat ca o lovitură de sabie.

— Omul acela, mi-a spus ea, e soțul meu.
— Soțul dumitale !
— Nu știai că sînt măritată ?
Emoția mea părea că o surprinde.
— Nu știam.
— E lordul George Dacre. Ne-am căsătorit acum doi ani. Nu-i nevoie să-ți spun ce necazuri mi-a făcut. L-am părăsit și m-am adăpostit în casa fratelui meu. Pînă acum m-a lăsat în pace. În primul și în primul rînd trebuie să împiedic un duel între soțul și fratele meu. Gîndul ăsta mă umple de oroare. Așa că lordul Rufton nu trebuie să știe nimic de întîlnirea noastră de astăzi.
— Dacă pistolul meu vă poate scăpa de o grijă...
— Nu, nu ! Scoate-ți asta din minte ! Amintește-ți că mi-ai promis, colonele Gérard. Și nici o vorbă la High Combe în legătură cu ce ai văzut !
Soțul ei ! Îmi închipuisem că era o tînără văduvă. Și iată că bruta cu fața bronzată care mă trimisese la dracu era soțul acestei duioase porumbițe !... O, măcar dacă mi-ar fi îngăduit s-o scap de pacostea aia ! Nu-i divorț mai rapid și mai sigur decît cel pe care puteam să i-l aranjez ! Ce păcat ! Făgăduiala e însă făgăduială... Aveam să mă supun fără crîcnire. Gura avea să-mi rămînă pecetluită. Peste o săptămînă urma să plec de la Plymouth la Saint-Malo și credeam că nu voi mai afla niciodată urmarea acelei povești. Și totuși, era scris să fie și o urmare în care eu să joc un rol deosebit de amuzant și cît se poate de onorabil.

La trei zile după incidentul despre care v-am vorbit, lordul Rufton a intrat ca o furtună în camera mea. Era palid, iar purtarea îi trăda cea mai adîncă tulburare.
— Gérard ! a strigat. N-ai văzut-o pe lady Dacre ?
O văzusem după micul dejun, dar se făcuse amiază.
— Pe toți sfinții, e o ticăloșie la mijloc ! a zbierat sărmanul meu prieten, măsurînd în lung și-n lat încăperea, ca turbat. Intendentul a venit să-mi spună că o cabrioletă, purtînd în ea o pereche, a fost văzută coborînd în goană pe drumul ce duce la Tavistock. Cînd vehiculul a trecut prin fața potcovăriei, fierarul a auzit un țipăt de femeie. Jane a dispărut. Dumnezeule, cred că ticălosul ăla de Dacre a răpit-o !
A sunat, plin de mînie.
— Doi cai, în clipa asta ! a strigat. Colonele Gérard, ia-ți

pistoalele ! Ori se întoarce Jane de la Gravel Hanger, ori High Combe va avea un nou stăpîn !

Nici nu trecuse o jumătate de oră şi, ca doi cavaleri rătăcitori de pe vremuri, săltam în şa ca să salvăm o doamnă aflată în primejdie. Lordul Dacre locuia lîngă Tavistock. La fiecare casă, la fiecare trecere de pod, auzeam vorbindu-se despre cabrioleta zburătoare care ne-o luase înainte ; nu putea fi nici o îndoială în privinţa destinaţiei sale. Pe cînd galopam, lordul Rufton mi l-a descris pe cel în urmărirea căruia porniserăm. Numele lui era cuvîntul prin care în întreaga Anglie obişnuiau să denumească tot felul de păcate. Îşi dobîndise o reputaţie grozavă la băutură, la femei, la zaruri, la cărţi, la curse, aşadar — pe scurt — în toate formele de dezmăţ. Făcea parte dintr-o familie nobilă, care sperase că va renunţa la viciile lui după căsătoria cu nespus de frumoasa lady Jane Rufton. Cîteva luni s-a purtat bine, într-adevăr, după care a rănit în punctul cel mai sensibil sentimentele tinerei sale soţii, printr-o legătură nedemnă. Ea părăsise domiciliul conjugal şi căutase adăpost la fratele ei, de unde era limpede că, împotriva voinţei sale, fusese răpită. Vă întreb, prieteni, ar putea avea doi bărbaţi o cauză mai dreaptă de apărat ?

— Acolo-i Gravel Hanger ! mi-a strigat.

Pe coasta înverzită a unei coline se afla o casă veche din cărămidă şi lemn. Numai în Anglia poţi vedea ceva atît de frumos.

— E un han lîngă îngrăditura parcului. O să lăsăm caii acolo, a adăugat.

În ce mă priveşte, aş fi preferat să merg călare pînă la poartă, iar acolo să cer cu hotărîre ca femeia să ne fie înapoiată. Cauza noastră era atît de dreaptă ! Dar mă înşelam. Primul lucru de care se teme un englez, lucrul de care se teme cel mai tare, e legea. Nu uitaţi că a făcut-o el însuşi şi că, odată făcută de el, lègea îl terorizează ; îi face şi pe cei mai îndărătnici să se încline în faţa ei. Un englez ar surîde dacă ar fi în pericol să-şi rupă gîtul. Dar dacă ar ajunge în faţa legii, pur şi simplu s-ar prăbuşi. Or, după lordul Rufton, legea nu era de partea noastră. Lordul Dacre avea tot dreptul să-şi ia nevasta, căci din punct de vedere legal era soţia lui, iar situaţia noastră nu era cu nimic mai bună decît dacă în clipa aceea ne-am fi pregătit să violăm şi să jefuim o proprietate particulară. Hoţii nu intră niciciînd pe uşa din faţă.

Am fi putut lua femeia cu forța, ori prin vicleșug, însă n-o puteam lua prin lege, care ne era potrivnică. Iată ce-mi dezvăluia prietenul meu pe cînd ne strecuram prin parc înspre un boschet aflat aproape de ferestrele casei. De acolo puteam cerceta fortăreața, puteam vedea dacă era cu putință s-o atacăm, și în primul rînd puteam intra în legătură cu fermecătoarea femeie răpită.

Eram așadar tupilați în boschetul acela, lordul Rufton și cu mine, fiecare cu cîte un pistol în buzunarul hainei, iar în suflet cu o hotărîre de neclintit : să nu plecăm fără damă. Am cercetat cu ardoare toate ferestrele casei, care era destul de mare, într-adevăr. N-am descoperit nici urmă de prizonieră. Însă dîrele adînci rămase în pietrișul aleii de la roțile cabrioletei spuneau mult. Fără nici o îndoială, ajunseseră. Ghemuiți ascunși între niște tufe de oleandru, am ținut un consiliu de război, întrerupt de un incident neașteptat.

În ușa casei a apărut un bărbat înalt, cu o ținută numai bună pentru un grenadier de linie. Cînd și-a întors spre noi fața bronzată și ochii albaștri, l-am recunoscut pe lordul Dacre. A coborît cu pași mari aleea presărată cu pietriș, venind drept spre ascunzătoarea noastră.

— Ieși de-acolo, Ned ! a strigat. Paznicul de vînătoare tocmai se pregătește să-ți trimită o ploaie de gloanțe în cap. Hai, bătrîne, ieși ! Nu te mai ascunde după tufișuri !

Situația noastră nu avea nimic eroic în ea. Sărmanul meu prieten s-a ridicat. Era roșu la față, ori mai degrabă stacojiu. Am sărit și eu în picioare și m-am înclinat cu toată demnitatea de care eram în stare.

— Ia te uită ! Ăsta-i francezul, nu-i așa ? a întrebat el, uitînd să-mi răspundă la salut. Am mai avut de-a face cu el. În ce te privește, Ned, știam o-ai să ne urmărești, așa că te așteptam. Te-am văzut străbătînd parcul și ascunzîndu-te în boschet. Intră, bătrîne, și să jucăm cu cărțile pe masă !

Părea stăpîn pe situație, diavolul ăla de om ! Stătea acolo, cît era de lung, și se simțea în largul lui pe propriul său pămînt , pe cînd noi ieșeam plouați din ascunzătoare. Lordul Rufton n-a scos o vorbă, după cutele de pe fruntea lui și după privirea întunecată, îmi dădeam seama că se apropia furtuna. Lordul Darce ne-a condus înăuntru, iar noi l-am urmat îndeaproape. Ne-a poftit într-un salon cu panouri de stejar și a închis ușa după noi. Apoi m-a măsurat de sus pînă jos cu priviri insolente.

— Va să zică, așa, Ned ! a spus. A fost o vreme cînd o familie de englezi putea să-și rezolve problemele ivite înăuntrul ei fără martori. Ce legătură are străinul ăsta cu sora ta și cu soția mea ?

— Domnule, i-am răspuns, îngăduiți-mi să observ că nu e vorba doar de o chestiune de soră sau de soție. Sînt prietenul doamnei. În această calitate, am privilegiul pe care-l are oricare gentilom de a apăra o femeie de orice brutalitate. Și numai prin acest gest îți pot arăta ce gîndesc despre dumneata.

Mai țineam în mînă mănușa de călărie ; l-am plesnit peste obraz. S-a dat înapoi, surîzînd cu amărăciune. Privirile lui au primit duritatea cremenii.

— Prin urmare, ți-ai adus cu tine bătăușul, Ned ? a vorbit el din nou. Ai fi putut cel puțin să te bați tu însuți, dacă tot o să ajungem să ne batem !

— Da, o să ne batem ! a strigat lordul Rufton. Chiar acum, aici !

— După ce-l lichidez pe francezul ăsta fanfaron, i-a răspuns lordul Dacre.

S-a repezit spre o masă așezată deoparte și a deschis un sertar cu încuietoare de aramă.

— La naiba ! a strigat. Unul din noi doi o să iasă din încăperea asta cu picioarele înainte : ori el, ori eu ! Nu-ți vreau nici un rău, Ned. Dar, pe Jupiter, am să-ți ucid spadasinul tot așa de sigur cum mă cheamă pe mine George Dacre. Alege-ți pistolul, domnule, și trage peste masă. Sînt încărcate. Ochește bine și omoară-mă dacă poți. Căci, pe Dumnezeul meu, dacă nu mă nimerești, eu n-am să scap ocazia !

În zadar a încercat lordul Rufton să ia cearta pe socoteala lui. În mintea mea erau limpezi două lucruri : mai întîi, că lady Jane se temea cel mai tare de un duel între soțul și fratele ei, iar al doilea, că, dacă-l omoram pe acest milord necioplit, aș fi făcut cel mai bun lucru din lume. Lordul Rufton nu-l dorea de cumnat. Lady Jane nu-l voia de soț. Prin urmare eu, Etienne Gérard, prietenul lor, m-aș fi achitat de datoria de recunoștință avută față de ei, scăpîndu-i de năpasta aceea. De altfel, nu mai aveam de ales, fiindcă lordul Dacre era tot atît de nerăbdător să-mi tragă un glonte în inimă pe cît doream eu să-i fac același serviciu. Degeaba a

pledat lordul Rufton, degeaba a venit cu argumente. Afacerea își urma cursul.

— Dacă tot trebuie să te bați cu oaspetele meu și nu cu mine, cel puțin fixați-o pentru mîine dimineață, și de față cu doi martori ! a strigat în cele din urmă. Peste masă e crimă curată, asta e !

— O crimă pe placul meu, Ned ! i-a răspuns lordul Dacre.

— Ca și pe al meu, domnule ! am adăugat.

— Atunci, eu nu mă amestec ! a declarat lordul Rufton. Fii atent, George, dacă îl ucizi pe colonelul Gérard în asemenea condiții, n-ai să mai stai pe scaunul tău din Camera Lorzilor, ci pe banca acuzaților. Un lucru e clar : eu n-o să fiu martor.

— Domnule, am zis, sînt gata să-mi fac treaba și fără martori.

— Nu se poate, legea nu îngăduie așa ceva ! a strigat lordul Dacre. Hai, Ned, nu face pe prostul ! Vezi bine că vrem să ne batem. La naiba, bătrîne ! Tot ce îți cerem e să lași să cadă o batistă.

— Nu mă amestec deloc în povestea asta !

— Atunci nu-mi rămîne decît să caut pe cineva care să fie de acord !... a hotărît lordul Dacre.

A aruncat o bucată de pînză peste pistoalele de pe masă și a sunat. A intrat un valet.

— Cheamă-l pe colonelul Berkeley. Îl găsești în sala de biliard.

Cîteva clipe mai tîrziu și-a făcut intrarea un englez lung și slab, înzestrat cu o mustață impunătoare (lucru destul de rar la această rasă spînatică). Mai tîrziu am aflat că mustață nu purtau decît cei din Gardă și husarii. Colonelul Berkeley făcea parte din Gardă. Avea un aer ciudat. Era palid, părea vlăguit, toropit, indiferent. Trăgea dintr-o țigară lungă și neagră, care îi ieșea din gură ca un arac de viță-de-vie. Ne-a cercetat pe rînd cu un veritabil calm englezesc și n-a părut deloc surprins cînd i s-au adus la cunoștință intențiile noastre.

— Cu totul de acord ! a spus el.

— Eu am refuzat să fiu martor, colonele Berkeley ! a strigat lordul Rufton. Ține cont de faptul că duelul ăsta nu poate avea loc fără contribuția dumitale. Prin urmare, o să te fac răspunzător de tot ce-o să se întîmple.

Colonelul Berkeley părea să fie o autoritate în materie. Și-a scos țigara din gură și ne-a explicat regulile cu o nepăsare nemaipomenită.

— Împrejurările sînt neobișnuite, dar nu și neregulamentare, i-a spus lordului Rufton. Acest domn a dat o palmă. Celălalt a primit-o. Treaba e clară. Ora și condițiile sînt fixate de persoana care cere satisfacție. Reclamantul dorește asta imediat și chiar aici, pe deasupra mesei. În regulă. Are acest drept. Sînt gata să-mi asum răspunderea.

Nu mai era nimic de zis. Mîhnit, lordul Rufton s-a așezat într-un colț al încăperii, cu sprîncenele coborîte și mîinile îndesate în buzunarele pantalonilor de călărie. Colonelul Berkeley a examinat cele două pistoale și le-a pus în mijlocul mesei. Lordul Dacre stătea la un capăt, eu la celălalt, despărțiți prin doi metri și jumătate de mahon lucios. În fața căminului, cu spatele la foc, era colonelul cel deșirat, cu o batistă în mîna stîngă și strîngînd între degetele mîinii drepte țigara.

— Cînd las batista, ne-a spus, fiecare ia un pistol și trage cum crede de cuviință. Sînteți gata ?

— Da ! am răspuns într-un glas.

Și-a desfăcut palma și batista a căzut. M-am aplecat cu repeziciune și am înhățat un pistol, însă masa, cum am mai spus, avea doi metri și jumătate lărgime, iar un milord cu brațe lungi putea ajunge la arme mai ușor decît mine. Încă nu mă ridicasem de tot cînd a tras, și așa se explică faptul că am rămas în viață. Dacă aș fi stat drept, glonțele lui mi-ar fi zburat creierii. N-a făcut decît să-mi pîrlească părul. Și chiar atunci, pe cînd ridicam pistolul să trag, s-a deschis ușa și am simțit două brațe înlănțuindu-mă. Lîngă mine se afla lady Jane, cu chipul ei minunat, înflăcărat, pătimaș.

— Nu trage ! Colonele Gérard, de dragul meu, nu trage ! a strigat ea. E o greșeală. O să-ți povestesc... O neînțelegere. O greșeală ! E cel mai bun și mai scump dintre soți. N-o să-l mai părăsesc niciodată.

Mîinile i-au alunecat în lungul brațului meu și s-au oprit pe pistol.

— Jane ! a protestat lordul Rufton. Vino cu mine. N-ar trebui să fii aici. Hai să plecăm !

— Chestia asta e neregulamentară ! a bombănit colonelul Berkeley.

— Colonele Gérard, n-ai să tragi, nu-i așa ? Mi s-ar frînge inima dacă l-ai răni !

— Ah, nu, Jinny ! a strigat lordul Dacre. Lasă-ne să mergem pînă la capăt ! Cînd am tras eu, el s-a purtat ca un bărbat și nu vreau să-l împiedice cineva să tragă la rîndul lui. Orice s-ar întîmpla, e ceea ce mi se cuvine !

Dar eu și cu doamna schimbaserăm deja o privire fugară care i-a spus totul. Și-a desprins mîinile de pe armă.

— Las în seama colonelului Gérard viața soțului meu și fericirea mea.

Cît de bine mă cunoștea femeia aceea admirabilă ! Am rămas o clipă nehotărît, cu pistolul încărcat în mînă. Adversarul meu mă privea sfidător. Pe fața lui bronzată nu tresărea nici un mușchi ; ochii albaștri, cu privire îndrăzneață, nici nu clipeau.

— Hai, domnule ! Trage ! a țipat colonelul din fața căminului.

— S-o sfîrșim odată ! a spus și lordul Dacre.

Voiam măcar să le arăt în ce măsură era viața lui la cheremul meu. Era o datorie față de mine însumi, față de demnitatea mea. Am aruncat o privire în jur, căutîndu-mi o țintă. Colonelul îmi privea adversarul, se aștepta să-l vadă prăbușindu-se sub glonțul meu. Îi vedeam profilul ; țigara lungă, vîrîtă între buze, avea la capăt trei centimetri de scrum. Iute ca fulgerul, am ridicat pistolul și am tras.

— Îngăduiți-mi să vă scap de scrum, domnule ! am zis, înclinîndu-mă cu o grație de care habar n-aveau insularii ăia.

Sînt convins că greșeala se datora pistolului, nu mie. Dar mi-a venit greu să-mi cred ochilor cînd am văzut că retezasem țigara exact la un centimetru de gura colonelului. Cîtva timp m-a țintuit cu o privire nemișcată ; chiștocul rupt abia îi trecea de mustața ușor pîrlită. Îl văd și acum cu ochii lui buimaci, plini de mînie, și cu fața alungită parcă și mai mult. Apoi a început să vorbească. Întotdeauna am zis că englezii nu-s deloc un neam posac și flegmatic, trebuie doar să-i scoți din țițîni. Nimeni n-ar fi protestat cu mai multă ușurință la vorbă decît colonelul acela. Lady Jane și-a astupat urechile.

— Haide, haide ! a observat lordul Dacre cu asprime. Uiți, colonele Berkeley, că mai e și o doamnă în încăperea asta.

Colonelul a salutat, țeapăn.

— Dacă lady Dacre ar avea amabilitatea să iasă, i-aș putea spune acestui francez nenorocit ce cred eu despre el și despre farsele lui de maimuțoi !

În momentul acela am fost măreț. Intenționat n-am luat în seamă vorbele de ocară și am ținut cont numai de provocarea de la urmă.

— Domnule, i-am spus, vă prezint cu dragă inimă scuze pentru acest incident regretabil. Simțeam că, dacă nu-mi descarc arma, onoarea lordului Dacre ar fi avut de suferit și totuși, după ce am ascultat-o pe doamna, era cu neputință să trag în soțul ei. Așadar, am căutat o țintă și am avut uriașul ghinion de a vă reteza țigara de lîngă gură, cînd eu doream doar să-l scutur scrumul. Pistolul mi-a făcut figura. Iată explicația mea, domnule. Dacă, după ce mi-ați auzit scuzele, mai credeți că vă datorez satisfacție, mai e nevoie să vă spun că e o dorință pe care mă grăbesc să v-o îndeplinesc ?

Era, fără îndoială, o purtare plină de eleganță, căci am cîștigat astfel toate inimile. Lordul Dacre a făcut un pas înainte și mi-a strîns mîna.

— Zău, domnule ! mi-a spus. N-am crezut vreodată că o să simt pentru un francez ce simt acum pentru dumneata. Ești un bărbat adevărat, un gentilom. Asta-i tot ce pot spune.

Lordul Rufton nu și-a descleștat dinții, însă faptul că mi-a strîns mîna a valorat cît un compliment. Pînă și colonelul Berkeley m-a onorat cu cuvinte pline de bunăvoință și mi-a dat asigurări că n-o să se mai gîndească niciodată la țigara aceea mizerabilă. Cît despre ea... Ah, să fi văzut cum m-a privit ! Să-i fi văzut obrajii împurpurați ! Și ochii umezi ! Și buzele fremătătoare !... Cînd mă gîndesc la frumoasa mea lady Jane, așa o revăd. Cu toții ar fi vrut să mă rețină la cină, dar vă dați seama, prieteni, că nu era momentul potrivit nici pentru lordul Rufton și nici pentru mine să rămînem prea mult la Gravel Hanger. Perechea aceea abia împăcată nu-și dorea altceva decît singurătatea. În cabrioletă, el o convinsese de sinceritatea căinței sale ; erau din nou un soț și o soție care se iubeau. Dacă o luau de la capăt, nu era mai bine să plec ? De ce să tulbur pacea aceea de familie ? Chiar fără să vreau, simpla mea prezență, prestanța mea ar fi putut înrîuri sentimentele doamnei... Nu, trebuia să mă smulg din loc ! Rugăminții ei nu m-au putut opri. Peste ani și ani, am aflat că una din cele mai fericite căs-

nicii din ținut era a soților Dacre și că nici un nor nu venise să le umbrească fericirea. Și totuși, dacă el ar fi știut să citească în sufletul soției sale... Dar aici nu mai insist. Taina unei femei e sfîntă, e numai a ei... Mă tem să nu fie înmormîntate împreună în vreun cimitir din Devonshire. Poate că lady Jane nu mai trăiește decît în amintirea unui biet pensionar bătrîn al armatei franceze... El, cel puțin, n-o va uita niciodată !

Capitolul VI

CUM S-A DUS BRIGADIERUL PÎNĂ LA MINSK ȘI S-A ÎNTORS

În seara asta aș vrea să am dinainte un vin ceva mai tare, prieteni : mai bine unul de Burgundia decît de Bordeaux. Căci vedeți, îmi simt inima grea, bătrîna mea inimă de soldat. Ce lucru ciudat e bătrînețea care pune stăpînire pe un trup de bărbat ! Nici nu-ți dai seama, nu pricepi ; mintea îți rămîne neschimbată, și uiți că sărmanul tău corp se prăbușește. Dar vine un moment cînd ruina se face simțită ,cînd adevărul crud te izbește (tot așa de orbitor ca sclipirea unei săbii rotite năvalnic) și te face să-l pui față în față pe cel care ai fost cu cel care ești. Eu am făcut azi confruntarea. Așa că în seara asta aș bea un vin de Burgundia. Un vin alb. Un Montrachet... Domnule, îți rămîn îndatorat !

Mi s-a întîmplat în dimineața asta, pe Cîmpul lui Marte. O să-l iertați pe un biet bătrîn care își spune necazurile, nu-i așa, prieteni ? Ați văzut parada. Nu era splendidă ? Eu stăteam în tribuna rezervată veteranilor decorați. Panglica de pe piept îmi ținea loc de invitație. Crucea o păstrez cu grijă acasă, într-o cuticară de piele. Ne-au făcut cinste, așezîndu-ne chiar în locul unde se dă onorul : Împăratul și trăsurile curții se aflau în dreapta noastră.

N-am mai luat parte la o paradă de ani și ani, pentru că nu-mi plac o grămadă de lucruri. Nu-mi plac pantalonii roșii ai infanteriștilor. Infanteria de odinioară lupta în pantaloni albi. Roșul era culoarea cavaleriei. Încă puțin, și-or să ne ia și pintenii, și căciula! Dacă aș fi asistat la parăzile de dinainte, s-ar fi putut crede că eu, Etienne Gérard, m-am pre-

dat. Așa că am stat acasă. Dar cu războiul ăsta din Crimeea e altceva : nu puteam lipsi cînd sună adunarea celor viteji.

Pe onoarea mea, mărșăluiesc bine fantasinii ăștia ! Nu-s prea trupeși, dar sînt vînjoși și chipeși. M-am descoperit cînd au trecut prin fața mea. A urmat artileria. Tunuri frumoase, cai frumoși, bărbați frumoși. Mi-am ridicat pălăria la trecerea lor. Apoi au venit geniștii. Și în cinstea lor mi-am fluturat pălăria. Nu există cineva mai curajos decît un genist. A urmat rîndul cavaleriei, lăncieri, cuirasieri, vînători și spahii. Pe toți i-am salutat cu pălăria, în afară de spahii. Împăratul n-avea spahii. Ei, și după ce-au trecut, cu cine credeți că s-a încheiat parada ? Cu o brigadă de husari, și încă în pas șarjat ! Ah, prieteni, totul era acolo : mîndrie, faimă și frumusețe, fulger și scînteieri, tropot de copite, clinchet de friie, panașe unduind ca valurile, fețe distinse și pline de simțire, un nor învăluitor, săbii mișcate ca într-un dans ! Cînd i-am văzut, inima mea a început să bată cum bat tobele semnalul de atac. Iar în coada coloanei, nu era oare chiar regimentul meu, vechiul și iubitul meu regiment ? Am mîngîiat cu ochii dolmanele gri-argintii, păturile pestrițe ale cailor. În clipa aceea, anii s-au scuturat de pe mine și i-am revăzut pe falnicii mei bărbați, caii mei minunați, așa cum erau ei în urmă cu patruzeci de ani, urmîndu-și tînărul colonel și măturînd totul în trecerea lor, puternici și mîndri, plini de tinerețe și de forță. Am ridicat bastonul :

— Trăiască Împăratul ! Atacați ! Înainte ! Trăiască Împăratul !

Trecutul era acela care dădea ordine prezentului. Dar vai, ce voce pierită ! Unde era glasul ce răsuna cîndva de la un capăt la celălalt al unei brigăzi întregi ? Și mîna care abia mai mișca un baston ! Să fi avut vreodată mușchii de foc și oțel ce nu-și găseau pereche în toată armata lui Napoleon ? Văzîndu-mă și auzindu-mă, lumea a zîmbit. M-au aclamat. Împăratul a rîs și a salutat. Însă pentru mine prezentul era doar un vis nedeslușit ; adevărați erau cei opt sute de husari pieriți și Etienne cel de altădată. Destul ! Un viteaz e în stare să înfrunte bătrînețea așa cum i-a înfruntat pe cazaci și pe ulani. Dar sînt zile cînd vinul de Montrachet e mai bun decît cel de Bordeaux.

Se duc cu toții în Rusia ? Atunci o să vă povestesc o întîmplare din Rusia. Ah, ce coșmar ! Sînge și gheață. Gheață și sînge. Chipuri sălbatice cu favoriții încărcați de zăpadă.

Mîini învinețite, întinse după ajutor. Iar peste nesfîrșita întindere albă, un lung șir negru, de siluete în mișcare, șonticăind cale de o sută de kilometri ; apoi încă o sută de kilometri ; și mereu încă o sută de kilometri pe aceeași cîmpie albă. Cîte o pădure de brad schimba uneori decorul. Cîteodată se prelungea pînă unde începea cerul rece și albastru. Dar șirul cel negru înainta întruna, poticnit. Oamenii aceia vlăguiți, zdrențăroși, morți de foame, neavînd putere să privească în stînga sau în dreapta, cu sufletul înghețat, cu fețele palide și spatele încovoiat, mergeau mereu spre Franța, ca fiarele rănite spre bîrlog. Nimeni nu vorbea. Abia li se auzeau pașii pe zăpadă. O singură dată i-am auzit rîzînd. La ieșirea din Vilna, cînd un aghiotant a galopat pînă în capul acelei înspăimîntătoare coloane și a întrebat dacă asta era Marea Armată. Cei care l-au auzit au ridicat capetele, privind în jur. Cînd i-au văzut pe oamenii aceia amărîți, regimentele nimicite, scheletele cu căciuli prevăzute cu pană care alcătuiseră cîndva Garda, au izbucnit în rîs, iar rîsul lor a cuprins întreg convoiul ca un foc de artificii. În viața mea am auzit destule gemete, strigăte, urlete, niciodată însă ceva atît de cumplit ca rîsul acela al Marii Armate.

De ce n-au fost zdrobiți de ruși oamenii aceia aflați la capătul puterilor ? De ce nu i-au străpuns cazacii cu lăncile, de ce n-au fost duși cu grămada, prizonieri, pînă în străfundurile Rusiei ? Cînd te uitai la șarpele negru ce-și desena pe zăpadă drumul cotit, de-o parte și de alta mai vedeai umbre cenușii ce se mișcau încoace și încolo ca norii. Cazacii ne dădeau tîrcoale ca lupii pe lîngă o turmă de oi. Dar pricina pentru care nu ne atacau era că toată gheața Rusiei n-ar fi reușit să înghețe curajul soldaților noștri. Pînă la urmă se găsea întotdeauna cineva gata să se pună între sălbaticii aceia și prada lor. Un bărbat, mai presus decît mulți alții, s-a ridicat din ce în ce mai sus pe măsură ce pericolul creștea și și-a cîștigat un mai mare renume în dezastru decît cel dobîndit în victorie. În cinstea lui ridic paharul, în cinstea lui Ney, Leul Roșu, care se întorcea să-și pîndească dușmanul peste umăr, iar dușmanul se temea să se țină prea aproape de el. Îi văd și astăzi fața mare și albă, crispată de furie, ochii de un albastru luminos lăsînd să țîșnească flăcări, și-i aud vocea tunătoare și zguduitoare ce acoperea bubuitul puștilor. Chipiul său lucios, fără panaș, a fost emblema care i-a unit pe francezi în zilele acelea cumplite.

Se știe prea bine că nici eu și nici regimentul husarilor din Conflans n-am ajuns pînă la Moscova. Am fost lăsați pe liniile de legătură de la Borodino. Mă întreb și acum cum de-a putut înainta Împăratul fără noi. Chiar din acel moment am început să pricep că judecata îi slăbea și că el nu mai era bărbatul de altădată. Dar un soldat trebuie să execute ordinele. Așa că am rămas în satul acela otrăvit de cadavrele a treizeci de mii de oameni care și-au pierdut viața în bătălia cea mare. Mi-am petrecut sfîrșitul toamnei ocupîndu-mă de refacerea cailor și de îmbrăcămintea oamenilor mei, și am făcut treaba asta atît de bine, încît atunci cînd armata s-a retras, husarii mei erau cei mai fercheși călăreți, numai buni să întărească ariergarda de sub ordinele mareșalului Ney. Ce s-ar fi făcut fără noi în săptămînile de groază care au urmat ?

— Ah, Gérard ! mi-a spus el într-o seară...

Nu se cade, însă, să repet cuvintele lui. Mă mulțumesc să spun că a rostit cu voce tare ceea ce toată armata gîndea, fără excepție. Ariergarda acoperea armata, iar husarii din Conflans acopereau ariergarda. Întreg adevărul e cuprins în fraza asta. Cazacii ne atacau neîncetat. Și mereu îi țineam la distanță. Nu era zi în care să nu dăm săbiilor de lucru. Trălam cu adevărat o viață de soldat.

Dar a venit un moment cînd, între Vilna și Smolensk, situația s-a înrăutățit. Împotriva cazacilor și chiar a frigului puteam lupta, nu însă și împotriva foamei. Cu orice preț trebuia să găsim hrană. În noaptea aceea Ney a trimis după mine și m-am dus să-l întîlnesc în furgonul pe care îl folosea pentru dormit. Își ținea capul între mîini. Era ostenit de moarte, trupește și sufletește.

— Colonele Gérard, mi-a spus, lucrurile merg din ce în ce mai rău. Oamenii nu mai au nimic de mîncare. Ne trebuie alimente.

— Poate caii ? am sugerat.

— În afară de cei cîțiva cavaleriști ai dumitale, nimeni nu mai are.

— Fanfara ? am zis.

A început să rîdă, cu toate că era disperat.

— De ce fanfara ? m-a întrebat.

— Numai luptătorii au valoare.

— Bun ! Ai să joci pînă la ultima carte, ca mine ! Bine, Gérard, prea bine !...

Mi-a strîns mîna.

— ...Dar mai avem o şansă, Gérard !...

A luat un felinar din plafonul furgonului şi a luminat o hartă întinsă dinaintea lui.

— La sud de noi se află oraşul Minsk, a spus el. De la un dezertor rus am aflat că la primărie au depozitat o mare cantitate de grîu. Îţi iei atîţia oameni de cîţi socoteşti că ai nevoie, te repezi pînă la Minsk, iei grîul, încarci toate căruţele pe care le poţi rechiziţiona în oraş şi mi le aduci undeva, între locul ăsta şi Smolensk. Dacă nu reuşeşti, o să avem cu un detaşament mai puţin. Dacă reuşeşti, salvezi armata.

Nu se exprimase bine, fiind limpede că în caz de eşec nu era vorba pur şi simplu de pierderea unui detaşament. În război calitatea contează tot atît de mult ca şi cantitatea. Şi totuşi, ce misiune plină de onoare ! Şi ce riscuri măreţe ! Dacă nişte muritori puteau vreodată să reuşească, atunci e sigur că grîul urma să fie adus de la Minsk. I-am spus asta, adăugînd cîteva cuvinte înflăcărate despre datoria unui soldat viteaz, pînă cînd mareşalul, peste măsură de emoţionat, s-a ridicat şi m-a împins cu simpatie afară din furgon.

Era clar ca bună ziua că, pentru a reuşi, nu trebuia să iau cu mine o forţă prea însemnată, urmînd să contez pe surpriză mai mult decît pe număr. Un detaşament mare nu s-ar fi putut ascunde cu uşurinţă, ar fi fost greu de hrănit şi i-ar fi stîrnit pe toţi ruşii din împrejurimi să se adune ca să-l distrugă. Pe de altă parte, dacă un mic detaşament de cavalerie reuşea să treacă prin bariera cazacilor, n-avea să mai întîlnească, fără îndoială, alte trupe în faţă, căci ştiam că grosul armatei ruseşti se afla îndărătul nostru la cîteva zile de marş. Grîul acela trebuie să fi fost păstrat, de bună seamă, pentru ei. Pînă la urmă am ales un escadron de husari şi treizeci de lăncieri polonezi care să mă însoţească în acea aventură. În aceeaşi seară am plecat din tabără, luînd-o spre Minsk.

Din fericire, nu era lună plină, aşa că am trecut fără să fim atacaţi de duşman. De două ori am zărit focuri mari arzînd pe zăpadă, iar în jurul lor lungi ţăruşi sclipitori : erau lăncile cazacilor, pe care ei şi le împlîntau aşa înainte de-a se culca. Tare ne-ar fi plăcut să dăm o mică năvală printre ei, fiindcă aveam de răzbunat destule mizerii. Privirile ca-

marazilor mei treceau de la mine la petele roşii ce străpungeau întunericul, şi înapoi... Pe cinstea mea, vă jur că mă ispitea să-i las s-o facă, deoarece cazacii trebuiau să ia aminte şi să se ţină la distanţă de armata franceză. Dar un bun general ştie să găsească pentru fiecare lucru momentul potrivit. Prin urmare, înaintam pe zăpadă în tăcere, lăsînd bivuacurile acelea duşmane cînd în dreapta, cînd în stînga noastră. În spate, pe cerul întunecat, un şir de flăcări arătau locul unde sărmanii şi nenorociţii noştri camarazi se chinuiau să mai ajungă o zi de lipsuri şi de suferinţe.

Toată noaptea am călărit încet, călăuzindu-ne după steaua polară, pe care o lăsam mereu în urma cailor. În zăpadă erau destule cărări ; mergeam pe ele ca să nu observe nimeni că pe acolo trecuse un detaşament de cavalerie. În plus, dacă ţineam potecile, puteam nimeri în vreun sat, şi doar acolo aveam vreo şansă să ne procurăm mîncare. La ivirea zorilor, străbăteam o pădure de brad şi copacii erau aşa de încărcaţi de zăpadă că lumina zilei abia răzbătea printre crengi. Cînd am ieşit de acolo, se făcuse ziuă plină : globul soarelui se ridica deasupra nesfîrşitei cîmpii de zăpadă, care se colorase în roşu aprins. Mi-am oprit husarii şi lăncierii la adăpostul pădurii şi am cercetat ţinutul. Nu departe de noi era o mică gospodărie. Mai încolo, la cîţiva kilometri, un sat. Şi mai departe, ridicîndu-se la orizont, turlele unui oraş însemnat. Trebuia să fi fost oraşul Minsk. N-am văzut nicăieri vreun semn care să trădeze prezenţa duşmanului. Era limpede că trecuserăm prin cordonul cazacilor şi că, pînă la ţintă, nu ne mai stătea nimic în cale. Oamenii mei au scos un ţipăt de bucurie cînd le-am explicat cum stăteam, apoi am luat-o fără întîrziere spre sat.

Am mai spus că aproape de noi se afla o mică gospodărie. Pe cînd ne apropiam de ea, am văzut un frumos cal sur legat la poartă, purtînd o şa de-a armatei ruse. Am pornit imediat în galop. În aceeaşi clipă, însă, un bărbat a ieşit din casă alergînd ca un disperat, a sărit în şa, apoi a dat pinteni calului, care a ţîşnit înainte în aşa fel încît un nor de zăpadă îngheţată şi scîrţîitoare i s-a ridicat de sub copite. Epoleţii aurii străluceau în lumina soarelui : era un ofiţer rus. Dacă nu-l prindeam, ar fi dat alarma în tot ţinutul ! Am îndemnat-o pe Violette la galop. Soldaţii mei m-au urmat. Dar nici un cal nu se putea măsura cu Violette : dacă nu reuşeam să-l prind eu pe rusul acela, nimeni n-ar fi reuşit.

Era nevoie de un cal foarte rapid și de un călăreț cu totul și cu totul ieșit din comun ca să poată spera să-l întreacă pe Etienne Gérard călare pe Violette ! Rusul acela tînăr era un bun călăreț, și nici calul lui nu era rău deloc, însă eu cîștigam teren. Se întorcea mereu ca să vadă ce fac. Avea trăsături regulate, cu ochii lui de vultur era chiar băiat frumos. Mi-am dat seama că aprecia distanța dintre noi. S-a întors brusc : un fulger și un glonte șuierat pe la urechea mea. Am ajuns în dreptul său înainte ca el să fi avut cînd să-și scoată sabia. Furios, și-a îmboldit calul cu pintenii. Galopam unul lîngă altul peste cîmpie. L-am prins cu mîna stîngă de umărul drept. Am văzut că-și duce mîna la gură. L-am tras iute peste oblîncul șeii mele și l-am apucat de gît ca să nu poată înghiți. Calul i s-a prăbușit, dar îl țineam zdravăn, iar Violette s-a oprit din goană. Primul a ajuns lîngă noi sergentul Oudin, de la husari. Era soldat vechi, a înțeles din prima privire.

— Țineți-l bine ! a strigat. Mă ocup eu de rest.

Și-a luat cuțitul și i-a vîrît lama printre dinții încleștați ai rusului. A răsucit-o cu atîta dibăcie, încît l-a silit pe celălalt să deschidă gura. Pe limbă avea o bucățică de hîrtie umedă, pe care tare mult i-ar fi plăcut s-o înghită. Oudin i-a scos-o din gură, iar eu mi-am luat mîinile de pe grumazul rusului. Din felul cum s-a uitat la hîrtie, pe jumătate strangulat, mi-am dat seama că era vorba de un mesaj nemaipomenit de important. Își agita mîinile ca și cum ar mai fi vrut încă să mi-l smulgă. Și totuși, a ridicat din umeri și a zîmbit fără ranchiună cînd mi-am cerut scuze pentru brutalitatea mea.

— Iar acum, la treabă ! am zis, văzînd că încetase să-și frece gîtul și să tușească. Dumneata cine ești ?

— Alexei Barakov.

— Gradul și unitatea ?

— Căpitan la dragonii din Grodno.

— Ce bilet duceai ?

— O scrisoare pentru iubita mea.

— Pe care o cheamă, am observat eu cercetînd adresa, hatmanul Platov. Să fim serioși, domnule ! Ăsta-i un document militar însemnat, pe care-l duci de la un general la altul. Spune-mi imediat ce conține.

— Citiți, și-o să aflați !

Vorbea o franceză admirabilă, ca mulți dintre rușii cultivați. Dar nu-i era necunoscut nici faptul că, dintr-o mie de ofițeri francezi, abia de se găsea unul care să știe vreun cuvînt rusesc. Pe bilet era scris un singur rînd : *„Pusti franțuzî priidut v Minsk. Mî gotovî"*. Am „citit" și am dat din cap. L-am arătat husarilor mei. Niciunul n-a priceput o iotă. Polonezii erau toți niște soldați necopliți care nu știau nici să scrie, nici să citească, în afară de sergentul venit din Memel, din Prusia răsăriteană. Acesta, însă, nu știa limba rusă. Să-ți vină turbarea, nu alta ! Eram convins că pusese mîna pe un secret important de care putea să depindă siguranța armatei, și nu-l puteam descifra. L-am mai rugat o dată pe prizonier să mi-l traducă, i-am oferit chiar și libertatea în schimb. N-a făcut decît să zîmbească. Eram obligat să-l admir, căci mi-a răspuns cu surîsul cu care aș fi răspuns și eu în locul lui.

— Spune-mi măcar cum se numește satul acela.

— Dobrova.

— Și presupun că orașul de colo e Minsk.

— Da, Minsk.

— Atunci ne ducem în sat și-o să găsim noi curînd pe cineva care să ne tălmăcească depeșa asta.

Am pornit-o din nou călare. Prizonierul mergea între doi oameni cu puștile încărcate. Satul nu era mare. Am pus cîte o santinelă la cele două capete ale singurului drum, ca să nu poată pleca nimeni. Trebuia să facem popas. Mai trebuia să găsim ceva de mîncare pentru oameni și pentru cai, fiindcă umblaserăm toată noaptea și mai aveam încă mult de parcurs.

În mijlocul satului se înalță o clădire mare de piatră. M-am îndreptat spre ea. Era casa preotului, un bătrîn nesuferit și prefăcut, care la toate întrebările ne-a răspuns fără pic de bunăvoință. N-am văzut în toată viața mea o ciumă ca el ! Dar singura lui fată, gazda casei, nu-i semăna deloc ! Era brunetă, lucru rareori întîlnit în Rusia, cu pielea albă ca laptele, părul ca pana corbului și cu cei mai minunați ochi negri pe care i-a văzut vreodată un husar. De la prima privire am înțeles că o subjugasem. Cînd te cheamă datoria, nu-i momentul să te gîndești la dragoste, de bună seamă, însă, în vreme ce înfulecam gustarea modestă pe care mi-o pusese dinainte, am stat de vorbă destul de degajat cu stăpîna casei. După o oră eram cei mai buni prieteni din lume.

Prenumele ei era Sofia, dar numele de familie nu i l-am aflat niciodată. Am învățat-o să-mi spună Etienne și am încercat s-o înveselesc, pentru că fața ei frumoasă era tristă, iar din minunații ochi negri picurau lacrimi. Am stăruit să-mi mărturisească pricina supărării.

— Cum să nu fiu tristă ? a suspinat, vorbind o franceză încîntătoare. Unul dintre sărmanii mei compatrioți e prizonierul vostru. L-am văzut dus între doi husari de-ai dumitale cînd ați intrat în sat.

— Riscurile războiului, am spus. Astăzi e rîndul lui. Poate că mîine o să fie al meu.

— Dar gîndiți-vă, domnule...

— Etienne, am corectat-o.

— Oh ! Domnule...

— Etienne !

— Bine, fie ! a exclamat ea, roșind atît de drăguț încît mi s-a părut și mai frumoasă. Gîndește-te, Etienne, că ofițerul acela tînăr o să fie dus la armata voastră și-o să moară de foame și de frig. Dacă e adevărat că soldații voștri suferă pe drumul de retragere, la ce te poți aștepta în cazul prizonierilor ?

Am ridicat din umeri.

— Se vede pe fața ta că ești bun, Etienne ! a continuat ea. Nu-l condamna pe tînărul ăsta la cine știe ce moarte cumplită. Lasă-l să plece, te implor !

Mă ținea de talie cu mîna delicată. Cu ochii ei negri și rugători se uita adînc în ochii mei... Mi-a trecut o idee prin cap. Aveam să-i împlinesc dorința, dar cerîndu-i în schimb un serviciu. Am poruncit ca prizonierul să fie adus în încăpere.

— Căpitane Barakov, i-am spus, domnișoara m-a rugat să-ți dau drumul, și sînt dispus s-o fac. Îți cer însă cuvîntul că ai să stai în casa asta douăzeci și patru de ore și n-o să faci nimic prin care să dai cuiva de știre despre mișcările noastre.

— Aveți cuvîntul meu.

— Am încredere în cinstea dumitale. Un om în plus sau în minus nu contează prea mult în lupta dintre două armate mari. Pe de altă parte, dacă te iau prizonier și te duc la trupele noastre, înseamnă să te condamn la moarte. Și acum lasă-ne singuri, domnule, și arată-ți recunoștința nu față de

mine, ci față de primul ofițer francez care o să-ți pice în mîini.

După plecarea lui, am scos hîrtia din buzunar.

— Și acum, Sofia, i-am zis tinerei și frumoasei fete, fiindcă am făcut ce m-ai rugat, vreau ca în schimb să-mi dai o lecție de limba rusă.

— Cu dragă inimă ! a răspuns ea.

— Hai să începem cu asta, am spus, arătîndu-i hîrtia. Să luăm cuvînt cu cuvînt și să vedem ce înseamnă.

S-a uitat surprinsă la bilet.

— Asta înseamnă, mi-a explicat, că dacă francezii ajung la Minsk, totul e pierdut...

O privire îngrozită i-a întunecat brusc chipul plăcut.

— Dumnezeule ! a exclamat. Ce-am făcut ? Mi-am trădat patria ! Ah ! Etienne, ești ultimul om care ar fi trebuit să afle ce scrie în biletul ăsta ! Cum ai putut fi atît de viclean încît s-o faci pe o sărmană fată neștiutoare și prostuță să-și trădeze țara ?

Am mîngîiat-o pe scumpa mea Sofia cum am putut mai bine și am asigurat-o că nu trebuia să-și reproșeze faptul că a trăsese pe sfoară un vechi soldat și un bărbat așa de isteț ca mine. Dar nu mai era vreme de lungit vorba. Din mesaj reieșea limpede că grîul era încă la Minsk, nepăzit de trupe. De la fereastră am dat un ordin scurt, trompeta a sunat adunarea. După zece minute eram ieșiți din sat și galopam spre oraș, ale cărui clopotnițe și turle aurite sclipeau în zare, deasupra zăpezii. S-au făcut tot mai mari, pînă cînd — în sfîrșit — am ajuns în strada principală, la vremea după-amiezii. Am străbătut orașul în galop, stîrnind țipetele mujicilor și urletele femeilor înspăimîntate, și așa am ajuns în fața primăriei. Mi-am grupat călăreții în piață și, însoțit de cei doi subofițeri ai mei, Oudin și Papilette, m-am năpustit în clădire.

Doamne ! N-am să uit niciodată spectacolul ce ne-a întîmpinat. Chiar în spatele porții stăteau înșirate trei rînduri de grenadieri ruși. La intrarea noastră, pușile lor ne-au luat în cătări și ne-au salutat printr-o salvă de împușcături. Oudin și Papilette s-au prăbușit, ciuruiți de gloanțe. Mie mi-au zburat căciula de pe cap și m-am ales cu două găuri în dolman. Grenadierii și-au îndreptat spre mine baionetele.

— Trădare ! am strigat. Am fost trădați ! Pe cai !

Am țișnit afară din sala aceea largă, însă piața forfotea acum de trupe. Dragoni și cazaci apăreau de după fiecare colț de stradă, atacîndu-ne. Împușcături neîntrerupte, trase din casele învecinate, îmi doborîseră jumătate din oameni și din cai.

— După mine ! am ordonat.

Am sărit pe Violette, însă un dragon uriaș, pe deasupra și ofițer, m-a încolăcit cu brațele și ne-am prăvălit amîndoi la pămînt. A vrut să mă spintece cu sabia, dar s-a răzgîndit și, apucîndu-mă de gît, m-a lovit cu capul de pavaj pînă mi-am pierdut cunoștința. Așa m-au făcut rușii prizonier.

Cînd mi-am venit în simțuri, mi-a părut rău numai de un singur lucru : că nu mi se împrăștiaseră creierii pe jos. Piața mare din Minsk era presărată cu jumătate din soldații mei morți sau răniți, înconjurați de o mulțime de ruși agitați. Ceilalți, alcătuind un grup jalnic, erau vîrîți în galeria primăriei, sub paza unei sotnii de cazaci. Vai ! Ce să mai spui ? Ce să faci ? Era limpede că-mi condusesem oamenii spre o capcană pregătită cu grijă. Rușii aflaseră despre misiunea noastră și ne așteptau. Și totuși, cum să-mi explic depeșa aceea care mă făcuse să nu iau nici o măsură de prevedere și să mă arunc în oraș fără să cercetez locul mai întîi ? Lacrimile îmi curgeau șiroaie cînd mă gîndeam la pierderile suferite de escadronul meu și la camarazii din Marea Armată, care așteptau cu sufletul la gură hrana promisă. Ney avusese încredere în mine, iar eu dădusem greș. De cîte ori n-o să-și țintească privirile peste cîmpia înzăpezită, așteptînd transportul acela de grîu ! Și soarta mea se anunța cumplită. În cel mai bun caz, un exil în Siberia ! Dar voi o să mă credeți, nu-i așa, prieteni, că nu pentru propria lui soartă vărsa Etienne Gérard lacrimi ce-i înghețau îndată pe obraz, ci pentru camarazii săi înfometați.

— Ce-i asta ? a întrebat o voce aspră lîngă mine.

Era matahala cu barbă neagră, dragonul care mă trăsese din șa. Și a adăugat :

— Ia priviți, un francez care plînge ! Credeam că pe corsican îl urmează niște viteji, nu niște copii !

— De-am fi doar noi doi, față în față, ți-aș arăta eu care din noi doi e bărbat !

În loc de răspuns, bruta mi-a tras o palmă peste obraz. L-am apucat de gît, dar vreo doisprezece soldați de-ai lui m-au obligat să-i dau drumul. Mi-a mai tras o palmă.

— Ciine mizerabil ! am strigat. Așa te porți tu cu un ofițer și cu un gentilom ?

— Nu v-am chemat niciodată în Rusia ! mi-a răspuns. Dacă ați venit, așteaptă-te să fiți tratați așa cum meritați. Te-aș ucide fără multe mofturi, dacă aș putea !

— Într-o zi o să dai seamă de asta, i-am zis pe cînd îmi ștergeam sîngele de pe mustață.

— Dacă hatmanul Platov gîndește ca mine, mîine pe vremea asta n-ai să mai fii printre vii !

Și-a întărit amenințarea printr-un rînjet sălbatic. Apoi a dat un ordin scurt în rușește, iar soldații săi au încălecat. Biata Violette ! Părea la fel de nenorocită ca și stăpînul ei. Au adus-o lîngă mine, poruncindu-mi să încalec. Mi-au legat mîna stîngă cu o curea de scara unui sergent de dragoni. Și uite-așa, într-o stare vrednică de plîns, am plecat din Minsk cu ce mai rămăsese din trupă.

În viața mea n-am avut de-a face cu o brută ca Serjin, comandantul coloanei. Armata rusă adună ce-i mai bun și ce-i mai rău, ca soldați, în lumea asta ! Dar, dacă nu-i socotesc pe partizanii din peninsula iberică, niciînd n-am văzut un ins mai rău decît maiorul Serjin de la dragonii din Kiev. Era un bărbat înalt, cu chip sălbatic, dur, înzestrat cu o barbă neagră și zbîrlită, care i se revărsa peste cuirasă. Am aflat atunci că era renumit prin forța și curajul său. Sînt cu totul de acord că avea în brațe o putere de urs, căci i-am simțit-o cînd m-a smuls din șa. În felul lui era un om glumeț și făcea întruna observații pe seama noastră ; le făcea în rusă, iar dragonii și cazacii lui rîdeau în hohote. De două ori mi-a lovit camarazii cu biciul. O dată s-a apropiat de mine cu biciul avînd cureaua peste umăr, dar ceea ce-a citit în ochii mei l-a împiedicat să dea. În felul acesta, prin frig și foame, prin mizerie și umilință, călăream peste uriașa cîmpie acoperită de zăpadă. Soarele scăpătase, dar noi ne urmam călătoria la lumina lungului amurg al ținuturilor nordice. Înțepenit și degerat, cu capul învinețit de loviturile primite, mă lăsam purtat de Violette fără să-mi dau prea bine seama pe unde ajunsesem sau încotro mergeam. Iapa mea cea tînără înainta cu capul plecat ; și-l ridica doar ca să arunce cailor căzăcești din jurul ei o sfidare pe care și-o întărea printr-un fornăit disprețuitor.

Deodată, coloana s-a oprit. Mi-am dat seama că ne aflam pe ulița unui mic sat rusesc. Într-o parte era o biserică. În

cealaltă, o casă mare de piatră care, prin înfățișare, îmi amintea de ceva. Am privit în jur prin întunericul încă neîngroșat al acelei ore tîrzii, descoperind că ne aduseseră la Dobrova și că eram chiar la poarta casei bătrînului popă, unde făcuserăm popas în aceeași dimineață. Acolo, în deplina ei nevinovăție, îmi tradusese fermecătoarea Sofia mesajul nefericit, devenit pricina distrugerii noastre. Cînd te gîndești că doar cu cîteva ore mai înainte părăsiserăm satul acela cu atîtea speranțe și frumoase perspective de a ne îndeplini misiunea, iar acum ceea ce mai rămînea din trupa noastră aștepta, înfrîntă și umilită, poruncile unui dușman din calea-afară de brutal! Dar asta-i soarta soldatului, prieteni! Azi mîngîieri, mîine lovituri... Vin de Tokay într-un palat, o înghițitură de apă într-o cocioabă, blănuri ori zdrențe, o pungă plină ori buzunarul gol, balans necontenit între ce-i mai bine și ce-i mai rău, avînd ca punct de sprijin curajul și onoarea noastră.

Călărețiii ruși au descălecat, iar sărmanilor mei camarazi li s-a cerut să facă la fel. Era de-acum tîrziu și, de bună seamă, maiorul Serjin avea de gînd să înnopteze în sat. Aflînd că fuseserăm capturați, țăranii și-au manifestat zgomotos bucuria și încîntarea. Au ieșit toți din case cu torțe în mîini, iar femeile împărțeau cazacilor băuturi tari și ceai. Între alții, a apărut și bătrînul popă, cel pe care-l văzuserăm de dimineață. Era numai zîmbete și aducea punci cald pe o tavă — îi simt și acum mirosul! După tatăl ei, venea Sofia. M-am uitat cu groază cum îi strîngea maiorului Serjin mîna, felicitîndu-l pentru victoria obținută și pentru prizonierii pe care-i luase. Bătrînul preot, tatăl ei, mă privea cu un aer nerușinat și făcea observații jignitoare, arătînd spre mine cu mîna lui slabă și strîmbă. Frumoasa Sofia mă privea și ea, în tăcere, și i-am citit în ochi o milă duioasă. La sfîrșit, s-a dus spre maiorul Serjin și i-a spus ceva în rușește. El și-a încruntat sprîncenele și a clătinat din cap cu nemulțumire. Părea că ea pledează pe lîngă el. Stătea în picioare, în raza de lumină ce se strecura prin ușa casei părintești. Mă uitam pe rînd la cele două fețe, a frumoasei fete și a brutei sălbatice; instinctul îmi spunea că tocmai soarta mea era în discuție. Multă vreme ofițerul a tot dat din cap. Apoi, îmblînzit și potolit de stăruitoarele cuvinte ale fetei, a lăsat să se înțeleagă

că cedează. S-a întors spre locul unde rămăsesem împreună cu sergentul care mă păzea.

— Oamenii ăştia de treabă te primesc peste noapte sub acoperişul lor, mi-a zis, aruncîndu-mi priviri răzbunătoare. Îmi vine greu să refuz, dar ţi-o spun pe şleau că mi-ar tihni să te ştiu afară, în zăpadă. Să-ţi îngheţe puţin sîngele, franţuz ticălos !

L-am privit fără să-mi ascund dispreţul.

— Sălbatic te-ai născut, sălbatic o să mori !

Vorbele mele l-au jignit foarte tare, căci a tras o înjurătură şi a ridicat biciul să mă lovească.

— Ţine-ţi gura, cîine jigărit ! a strigat. Dacă aş putea, dacă ar fi după mine, o parte din nesimţirea ta ţi-ar îngheţa pe limbă pînă mîine dimineaţă...

Stăpînindu-şi furia, s-a întors spre Sofia cu ceea ce-şi închipuia el că e, fără îndoială, o curtenie ieşită din comun.

— Dacă aveţi o pivniţă cu încuietoare bună, a spus, cîinele ăsta poate sta acolo peste noapte, fiindcă i-aţi făcut cinstea să vă interesaţi de soarta lui. Trebuie să-i cer cuvîntul că nu va încerca să ne joace vreo festă, căci răspund de el pînă mîine, cînd îl predau hatmanului Platov.

Înfumurarea lui întrecea orice măsură. Vorbise, desigur, franţuzeşte cu fata, ca să pot înţelege limbajul umilitor pe care îl folosea.

— Nu vreau de la dumneata nici o favoare, i-am răspuns. Poţi să faci cum crezi, dar eu unul nu-ţi dau cuvîntul niciodată, pentru nimic în lume !

Rusul a ridicat din umerii lui largi şi s-a întors, ca şi cum afacerea ar fi fost încheiată.

— Prea bine, scumpe domn ! Cu atît mai rău pentru degetele dumitale. O să vedem cum te simţi mîine dimineaţă după o noapte petrecută pe zăpadă.

— O clipă, domnule maior Serjin ! a ridicat vocea Sofia. N-aveţi dreptul să fiţi aspru cu acest prizonier. Există nişte motive speciale care îl îndreptăţesc să spere milă şi generozitate.

Rusul ne-a măsurat pe amîndoi cu o privire bănuitoare.

— Şi care-s motivele acelea speciale? Se pare că într-adevăr francezul ăsta vă interesează în mod deosebit !

— Cel mai important e că, azi-dimineaţă chiar, l-a eliberat, din propria lui voinţă, pe căpitanul Alexei Barakov de la dragonii din Grodno.

— Adevărat ! a zis Barakov, ieşit şi el din casă. M-a luat prizonier azi-dimineaţă şi m-a eliberat pe cuvînt de onoare, în loc să mă ducă la armata franceză, unde aş fi murit de foame.

— Din moment ce colonelul Gérard a fost atît de mărinimos, iar lucrurile între timp s-au schimbat, o să ne îngăduiţi, desigur, să-i oferim pe frigul ăsta adăpostul amărît al pivniţei noastre ! a reluat Sofia. N-ar fi decît un răspuns neînsemnat la generozitatea lui.

Însă dragonul continua să facă mofturi.

— Să-mi dea mai întîi cuvîntul că nu va încerca să fugă! a pretins el. Auzi, domnule ? Îmi dai cuvîntul ?

— Nu-ţi dau absolut-nimic ! am răspuns.

— Colonele Gérard ! a protestat Sofia cu un surîs seducător. Mie îmi dai cuvîntul, nu-i aşa ?

— Dumitale, domnişoară, nu-ţi pot refuza nimic. Îţi dau cu plăcere cuvîntul meu de onoare.

— Ei ! a strigat triumfătoare Sofia. Asta ajunge, fără îndoială. L-aţi auzit spunînd că-mi dă cuvîntul. Răspund pentru el !

Cu aceeaşi lipsă de bunăvoinţă, rusul a bombănit o aprobare. Îndată am fost condus înăuntru ; în urma mea veneau tatăl, bodogănind împotriva propriei lui fiice, şi dragonul cel bărbos. La parter se afla o încăpere largă unde se depozitau lemnele pentru iarnă. Mi-au dat de înţeles că o să-mi petrec noaptea acolo. Într-o parte erau îngrămădite vreascuri pînă la plafon. O fereastră singuratică, adîncită în peretele de piatră, era prevăzută cu gratii de fier. Lumina nu venea decît dintr-un felinar mare de grajd, agăţat de o bîrnă a tavanului scund. Maiorul Serjin l-a luat, a luminat cu el toate ungherele încăperii, apoi a zîmbit.

— Cum ţi se par hotelurile ruseşti, domnule ? m-a întrebat cu un rînjet dezgustător. Nu-s prea mari, dar sînt singurele pe care ţi le putem oferi. Poate că data viitoare, voi, francezii, ca să vă satisfaceţi fanteziile turistice, o să alegeţi altă ţară, unde să vi se asigure mai mult confort ?

S-a uitat la mine, a izbucnit în rîs şi dinţii mari i-au sclipit în barbă. Apoi a plecat. O cheie uriaşă a scîrţîit în broască.

Aşezat pe o legătură de vreascuri, cu sufletul şi trupul îngheţate, am petrecut o oră de mizerie greu de descris. Îmi scufundasem capul între mîini şi cele mai triste gînduri

îmi treceau prin minte. Era frig între pereții aceia, însă îmi imaginam suferințele bieților mei soldați, rămași afară, și aveam impresia că lacrimile mele se amestecau cu ale lor. Apoi am început să mă plimb încoace și încolo, bătînd din palme și lovind cu picioarele în ziduri, ca să nu-mi înghețe. Lampa împrăștia un pic de căldură, dar era totuși teribil de frig și nu mîncasem nimic de dimineață. Mi se părea că toată lumea mă uitase. În sfîrșit, am auzit cheia răsucindu-se în broască. Cine credeți că a intrat ? Alexei Barakov, prizonierul meu din dimineața aceea. De sub braț îi ieșea o sticlă de vin. Mai aducea și o farfurie mare, plină cu mîncare.

— Ssst ! Nici o vorbă ! Mai prinde niște puteri ! Nu pot sta să-ți explic, pentru că Serjin e tot cu noi. Să nu adormi și să fii gata !

Mi-a spus aceste cuvinte în mare grabă, mi-a lăsat mîncarea și a ieșit fără întîrziere.

„Să nu adormi și să fii gata !" Cuvintele acelea îmi răsunau în urechi. Mi-am înfulecat tocana și am băut vinul, însă nici mîncarea și nici vinul nu mi-au încălzit sufletul. Ce puteau să însemne vorbele lui Barakov ? De ce să stau treaz? Pentru ce să fiu gata ? Mai aveam oare vreo șansă de scăpare ? Nu i-am respectat niciodată pe cei care se roagă doar atunci cînd ajung la greu. Sînt ca soldatul cel rău care-și salută colonelul numai cînd vrea să-i ceară o favoare. Și totuși, cînd am pus mîinile de sare din Siberia alături de mama mea din Franța, nu mi-am putut reține o rugăciune care îmi țîșnea nu de pe buze, ci din inimă. Mă rugam ca vorbele lui Barakov să însemne exact ce speram eu. Dar orologiul satului bătea înainte orele, iar eu nu auzeam decît santinelele rușilor patrulînd pe drum.

În fine, inima mi-a zvîcnit la auzul unui zgomot de pași ușori pe coridor. După o clipă, ușa s-a deschis și Sofia a intrat în încăpere.

— Domnule..., a vorbit ea.

— Etienne !

— Ești incorigibil ! mi-a zis. Dar se poate oare să nu mă urăști ? M-ai iertat pentru festa pe care ți-am făcut-o ?

— Ce festă ?

— Preasfinte ! Nici acum n-ai înțeles ? M-ai rugat să-ți traduc mesajul. Ți-am spus că pe bilet scria : „Dacă francezii ajung la Minsk, totul e pierdut" !

— Şi ce era, de fapt ?

— Mesajul suna aşa : „Lăsaţi-i pe francezi să ajungă la Minsk. Sîntem pregătiţi".

Cu o săritură, m-am îndepărtat de ea ca de o viperă.

— M-ai trădat ! am strigat. M-ai făcut să cad într-o capcană. Dumneata eşti răspunzătoare de moartea şi de capturarea oamenilor mei. Tîmpit am fost să mă încred într-o femeie !

— Nu fi nedrept, colonele Gérard ! Sînt rusoaică, şi datoria mea dintîi e să-mi slujesc patria. N-ai fi bucuros ca o franţuzoaică să se poarte la fel ca mine ? Dacă ţi-aş fi transmis mesajul corect, nu te-ai mai fi dus la Minsk şi escadronul dumitale ar fi scăpat. Spune-mi că mă ierţi !

Ah, cît de fermecătoare era cînd îşi pleda dinaintea mea cauza ! Şi cu toate acestea, gîndindu-mă la oamenii care îmi fuseseră ucişi, n-am fost în stare să strîng mîna pe care mi-o întindea.

— Foarte bine ! a murmurat ea, retrăgîndu-şi mîna. Ţii cu compatrioţii dumitale, eu cu ai mei, aşa că sîntem la egalitate. Dar ai spus că un om în plus sau în minus nu contează prea mult în lupta dintre două armate mari. Lecţia asta de mărinimie n-a fost fără ecou. După vreascurile de aici e o uşă nepăzită. Poftim cheia. Du-te, colonele Gérard ! Sper că nu va trebui să ne mai privim niciodată în faţă ca în seara asta !

Am rămas cîteva clipe cu cheia în mînă şi cu un întreg vîrtej de gînduri în cap. Apoi i-am întins cheia.

— Nu pot !

— De ce ?

— Mi-am dat cuvîntul.

— Cui ? a întrebat ea.

— Dumitale !

— Îţi îngădui să treci peste el.

Inima mi-a zvîcnit de bucurie. Ce spunea ea era adevărat. Refuzasem să-i dau lui Serjin cuvîntul de onoare. Lui nu-i datoram nimic. Iar dacă ea mă dezlega de promisiune, şansa îmi surîdea. Am luat din nou cheia.

— Ai să-l găseşti pe căpitanul Barakov la ieşirea din sat, a adăugat ea. Noi, cei din nord, nu uităm niciodată nici jignirile, şi nici lucrurile nobile. O să-ţi dea calul şi sabia. Nu mai zăbovi : peste două ore se ivesc zorile !

Așa am ajuns din nou sub cerul plin de stele al nopții ruseşti. O vedeam pentru ultima oară pe Sofia pe cînd mă urmărea prin ușa deschisă. M-a privit cu un aer gînditor și trist, ca și cum ar fi așteptat ceva mai mult decît mulțumirile mele reci. Dar, ce să-i faci ! Pînă și cel mai umil dintre oameni își are orgoliul lui, iar al meu suferea cumplit din cauza festei pe care mi-o jucase. Nu i-aș fi putut săruta nici măcar mîna, cu atît mai puțin buzele. Ușa dădea într-un drumeag îngust. La capătul lui, am zărit o umbră înfofolită, ținînd-o pe Violette de căpăstru.

— Mi-ai cerut să mă port bine cu primul ofițer francez pe care îl găsesc în impas, mi-a șoptit. Îți urez noroc ! Drum bun !...

Pe cînd săltam în șa, a adăugat :

— Nu uita : parola este „Poltava".

A făcut foarte bine că mi-a spus, căci a trebuit să trec pe lîngă două posturi de cazaci înainte de a ieși din liniile lor. Tocmai depășeam punctele lor cele mai avansate, îndreptățit să sper că redeveneam un om liber, cînd am auzit pe zăpada din urma mea un galop înăbușit. Mă urmărea un bărbat greoi, călare pe un cal mare și negru. Întîi m-am gîndit să-i dau pinteni Violettei. Cînd am zărit o barbă lungă, neagră, revărsată peste cuirasă, m-am oprit în așteptare.

— Am știut că ești tu, cîine de francez ! a strigat, fluturîndu-și sabia scoasă din teacă. Așa îți ții tu cuvîntul, canalie ?

— Nu mi-am dat nici un cuvînt.

— Minți, cîine !

Am privit în jur : nu venea nimeni. Nici o mișcare dinspre avanposturile îndepărtate. Eram doar noi doi, avînd drept martori luna și zăpada. Norocul îmi surîdea încă o dată.

— Nu ți-am dat dumitale cuvîntul.

— I l-ai dat fetei.

— Am să-i dau socoteală tot ei.

— Ți-ar conveni, nu-i așa ? Din păcate, va trebui să-mi dai socoteală mie.

— Sînt gata s-o fac !

— Ah, ai și sabia ? E o trădare la mijloc ! Acum înțeleg ! Femeia te-a ajutat ? Siberia o s-o înghită !

Cuvintele acelea i-au semnat condamnarea la moarte. În interesul Sofiei, nu-l puteam lăsa să plece viu. Săbiile ni

s-au încrucișat. După un minut, lama mea îi străpungea barba uriașă, înfigîndu-i-se în gît. Am ajuns la pămînt aproape în același timp cu el. Dar lovitura aceea era de ajuns. A murit, încercînd să mă muște de glezne ca un lup.

După încă două zile, ajungeam din urmă armata la Smolensk, luînd din nou parte la cumplita procesiune ce-și însemna cu sînge, la fiecare pas, urmele trecerii prin zăpadă.

Destul, prieteni ! Nu vreau să trezesc prea multe amintiri din zilele acelea de mizerie și de moarte. Ele revin adesea să mă chinuie în somn. La Varșovia am ajuns fără tunuri, fără furgoane și fără trei sferturi dintre camarazi. Nu însă și fără onoarea lui Etienne Gérard. Au șușotit unii, se pare, că nu mi-am ținut cuvîntul dat. Aștept și acum să vină să mi-o spună în față, căci povestea-i așa cum v-am zis-o. Și așa bătrîn cum sînt, degetul nu mi-a slăbit încă atît de tare încît să nu pot apăsa pe un trăgaci cînd mi-e în joc onoarea.

Capitolul VII

CUM S-A COMPORTAT BRIGADIERUL LA WATERLOO

1. Povestea hanului din pădure

Dintre toate bătăliile mari în care am avut cinstea să trag sabia pentru Împărat și pentru Franța, nici una n-a fost pierdută. La Waterloo, cu toate că eram într-un fel prezent, mi-a fost cu neputință să lupt și dușmanul a ieșit învingător. Nu se cuvine să spun eu că între aceste două lucruri ar fi o strînsă legătură. Voi mă cunoașteți prea bine, prieteni, știți că n-aș fi în stare s-o fac. Dar apropierea asta dă totuși de gîndit și unii au tras de aici concluzii măgulitoare. La urma urmei, nu trebuia decît să spargem cîteva careuri englezești și ziua ar fi fost a noastră. Să trecem însă peste asta ! Parcele hotărîseră ca eu să fiu pasiv, iar Imperiul să cadă. Dar tot ele hotărîseră ca ziua aceea sinistră și lugubră să-mi aducă mai multă glorie decît atunci cînd m-am lăsat purtat de la Bologna la Viena pe aripile victoriei. Niciodată n-am strălucit într-o asemenea măreție ca în momentul suprem cînd beznele îngropau tot ce mă înconjura. Voi știți că i-am fost credincios Împăratului în nenorocire și am refuzat să-mi vînd Bourbonilor sabia și onoarea. Nicicînd după asta n-aveam să mai strîng între genunchi un cal de luptă ! N-aveam să

mai aud timpanele și trompetele de argint care răsunau în spate cînd galopam în fruntea micilor mei strengari ! Am însă o mulțumire, prieteni, și-mi vin lacrimile în ochi cînd mă gîndesc cît de grozav am fost în ultima mea zi de viață militară ! Isprăvi deosebite îmi aduseseră și pînă atunci iubirea multor femei foarte frumoase și respectul multor nobili gentilomi. Dar nici una dintre ele n-a egalat în splendoare, în îndrăzneală și în eficacitate renumita mea cursă călare din noaptea de 18 iunie 1815. Știu că la popotă și prin dormitoare întîmplarea e mereu povestită ; în armată, puțini sînt aceia care n-au auzit-o. Pînă astăzi, însă, modestia mi-a legat limba, prieteni. Trebuia să-mi cîștig toată încrederea în discreția și intimitatea întîlnirilor noastre ca să vă pot arăta faptele exact așa cum s-au întîmplat.

În primul rînd, îngăduiți-mi să vă spun că, în întreaga lui carieră, Napoleon n-a avut o armată mai bună decît cea cu care s-a angajat în această campanie. În 1813, Franța era epuizată. În armată erau cinci copii la un veteran ; niște „Marie-Louise", așa le spuneam, fiindcă împărăteasa era foarte preocupată să înroleze recruții pe cînd Împăratul alerga de la un cîmp de bătălie la altul. Dar în 1815 era cu totul altfel. Toți prizonierii reveniseră din zăpezile Rusiei, din temnițele Spaniei, de pe pontoanele Anglici. Cu toții erau acolo, oamenii aceia periculoși, eroii hîrșiți prin douăzeci de bătălii și care își regretau vechea îndeletnicire, toți cu inimile pline de ură și de dorința de a-și lua revanșa. Iar în rîndurile trupei, cîți soldați cu cîte două sau trei galoane, fiecare galon însemnînd cinci ani de serviciu ! Și ce fire cumplită aveau ! Erau minioși, furioși, fanatici, îl adorau pe Împărat ca un mameluc pe profet. Erau gata să-și înfigă baionetele în piept dacă sîngele lor i-ar fi folosit. Să-i fi văzut pe soldații aceia încrîncenați dînd asaltul, aprinși la față, cu priviri sălbatice, strigînd furioși, ați fi crezut că nimic nu le poate sta în cale. Înflăcărarea Franței era în vremurile acelea atît de mare, că orice altă înflăcărare s-ar fi înclinat în fața ei. Dar englezii nu aveau nici înflăcărare, nici temperament, nici suflet — aveau numai mușchi. Un mușchi tare, neînduplecat, în care ne-am rupt dinții. Asta-i tot, prieteni ! De-o parte poezia, vitejia, dăruirea, tot ce-i frumos și eroic. De cealaltă, mușchii. Speranțele, idealurile, visele noastre, toate s-au zdrobit de mușchii cumpliți ai bătrînului Albion.

Ați citit cărțile care povestesc cum și-a adunat Împăratul forțele, cum el și cu mine, împreună cu o sută treizeci de mii de soldați încercați, ne-am repezit spre granița din nord, căzînd peste prusaci și englezi. În ziua de 16 iunie, Ney le-a dat serios de furcă englezilor la Quatre-Bras, pe cînd noi îi băteam pe prusaci la Ligny. Nu e cazul să spun care a fost contribuția mea la victoria aceea, dar se știe prea bine că husarii din Conflans s-au acoperit de glorie. Se băteau bine prusacii, opt mii dintre ei au rămas pe cîmpul de luptă. Împăratul credea că a terminat cu Blücher și l-a trimis pe mareșalul Grouchy cu treizeci și două de mii de oameni, ca să-l împiedice să i se mai amestece în planuri. Apoi, cu aproape optzeci de mii de soldați, s-a întors împotriva acelor diavoli de englezi. Ah, cum mai trebuia să ne răzbunăm pe ei, noi, francezii ! Guineele lui Pitt, pontoanele din Portsmouth, invazia lui Wellington, victoriile viclene ale lui Nelson... În sfîrșit, părea că ziua încheierii socotelilor sosise !

Wellington avea șaizeci de mii de oameni, însă mulți dintrei ei erau olandezi sau belgieni care nu doreau deloc să se măsoare cu noi. Nu-i rămîneau decît vreo cincizeci de mii pe care să poată conta. Văzîndu-se deodată față în față cu Împăratul care, în persoană, conducea optzeci de mii de luptători, englezul acela era atît de paralizat de frică, încît n-a putut nici s-o întindă singur din loc, nici să-și miște armata. Ați văzut vreodată ce face iepurele la apropierea șarpelui ? Tot așa de hipnotizați stăteau englezii pe înălțimea de la Waterloo. În noaptea dinainte, Împăratul, care pierduse un aghiotant la Ligny, mi-a ordonat să intru în statul său major. Așadar, mi-am lăsat husarii în grija mareșalului Victor. Nu știu cine a fost mai amărît, eu sau ei, din pricină că am fost ținut astfel departe de marea bătălie. Dar ordinul e ordin, și un bun soldat nu poate decît să ridice din umeri și să se supună. M-am fîțîit, prin urmare, odată cu Împăratul pe dinaintea poziției inamice în dimineața de 18 iunie. El se uita prin lunetă la liniile engleze și încerca să ghicească mijlocul cel mai bun de a le distruge. Alături de el era Soult, și la fel Ney, Foy și alții care se bătuseră cu englezii în Portugalia și în Spania.

— Luați aminte, Sire ! a zis Soult. Infanteria engleză e foarte puternică.

— Îi crezi soldaţi buni fiindcă te-au învins ! i-a răspuns Împăratul.

Noi, tinerii, ne-am întors şi am zîmbit. Dar Ney şi Foy au rămas serioşi. În timpul ăsta, ca o tablă de şah cu pătrate roşii şi albastre, presărată cu baterii, linia engleză se contura tăcută şi atentă numai cu ceva mai departe de bătaia unei puşti. De cealaltă parte a văii nu prea adînci, oamenii noştri, terminîndu-şi masa, se adunau pentru luptă. Plouase mult, dar în clipa aceea soarele a ieşit dintre nori, revărsîndu-şi lumina peste armata franceză. Brigăzile noastre de cavalerie păreau rîuri de săbii sclipitoare, nenumăratele baionete ale infanteriştilor scînteiau şi străluceau. Dinaintea spectacolului acestei superbe armate care arăta pe cît de frumoasă, pe atît de măreaţă, nu m-am putut răbda şi, înălţat în pinteni, mi-am fluturat căciula, strigînd : „Trăiască Împăratul !"

Strigătul s-a întins, a crescut, s-a făcut vuiet, trecînd de la un capăt la altul al frontului. Cavaleriştii îşi fluturau săbiile prin aer, fantasinii îşi ridicau căciulile de blană în baionete. Pe colina lor, englezii stăteau împietriţi. Îşi dădeau seama că le sunase ceasul de pe urmă.

Şi chiar le-ar fi sunat dacă, la un moment dat, toată armata ar fi primit ordin să înainteze. Nu trebuia decît să năvălim asupra lor : i-am fi ras de pe faţa pămîntului ! Fără să punem la socoteală valoarea şi curajul, noi eram cei mai mulţi, cei mai experimentaţi şi cu comandanţii cei mai buni. Dar Împăratul dorea ca totul să se facă după tipic. A aşteptat să se usuce terenul, să fie mai tare, ca să-şi poată manevra artileria. Am pierdut trei ore. Abia pe la unsprezece am văzut avansînd pe stînga coloanele lui Jérôme Bonaparte, iar bubuitul tunurilor ne-a dat de veste că bătălia începuse. Întîrzierea aceea mortală ne-a pricinuit pieirea. Atacul pe stînga urmărea cucerirea unei ferme ocupate de Garda engleză şi am auzit trei strigăte de spaimă pe care apărătorii le-au scos aproape fără voia lor. Totuşi, s-au ţinut bine. Corpul lui Drouet d'Erlon era pe punctul de a înainta prin dreapta ca să atace altă parte a liniei engleze, cînd atenţia ne-a fost abătută de la bătălia în plină desfăşurare sub nasul nostru şi ni s-a îndreptat spre un sector mai îndepărtat.

De cîteva clipe Împăratul privea prin lunetă spre capătul stîng al liniei engleze. S-a întors brusc spre ducele Dalmaţiei (adică spre Soult, cum le plăcea soldaţilor să-i zică).

— Ce vezi acolo, mareşale ?

Ne-am uitat cu toții în direcția spre care privea, care prin lunetă, care apărîndu-și ochii de lumină. Am văzut o pădure deasă, apoi o lungă pantă dezgolită și, în sfîrșit, o altă pădure. Pe terenul acela golaș dintre păduri se mișca ceva întunecat, semănînd cu umbra unui nor.

— Cred că sînt vite, Sire ! a răspuns Soult.

În momentul acela, din umbra întunecată a țîșnit o sclipire.

— E Grouchy ! a strigat Împăratul, lăsînd în jos luneta. Englezii sînt de două ori pierduți. Îi am în mînă, nu-mi mai pot scăpa...

S-a uitat în jur și privirile i s-au oprit asupra mea.

— Ah, iată-l pe prințul mesagerilor, a spus el. Ai un cal bun, colonele Gérard ?

Călăream pe micuța mea Violette, mîndria brigadei. Am răspuns da.

— Atunci, dă o fugă pînă la mareșalul Grouchy, ale cărui trupe le vezi acolo. Spune-i că trebuie să cadă asupra flancului stîng și în spatele englezilor, pe cînd eu am să-i atac din față. Împreună o să-i zdrobim. Nici unul n-o să scape !

Am salutat și am plecat fără o vorbă. Inima îmi tresălta de bucurie că-mi fusese încredințată o asemenea misiune. M-am uitat la linia aceea lungă și rezistentă, de roșu și albastru, conturată nedeslușit în fumul tunurilor, și am ridicat pumnul : „O să-i zdrobim. Nici unul n-o să scape !" Acestea fuseseră cuvintele Împăratului, și tocmai eu, Etienne Gérard, eram acela care urma să le transforme în fapte. Ardeam de nerăbdare să ajung la mareșal. O clipă m-am gîndit să trec prin aripa stîngă a englezilor, căci era drumul cel mai scurt. Făcusem lucruri mult mai îndrăznețe și mă descurcasem bine, dar am socotit că dacă mi se întîmpla ceva, dacă eram luat prizonier sau ucis, se pierdea mesajul, iar planurile Împăratului eșuau. Prin urmare, am trecut prin fața cavaleriei, a vînătorilor, a lăncierilor din Gardă, a carabinierilor, a grenadierilor călare și, ca să sfîrșesc, prin fața vitezelor mele pușlamale, care mă urmăreau cu priviri pline de regret. Dincolo de cavalerie era aliniată Vechea Gardă : douăsprezece regimente alcătuite din veteranii multor lupte, posomoriți și aspri, îmbrăcați în lungi mantale albastre și avînd pe cap căciuli înalte, de blană, cu penele scoase. Cu toții aveau în sacii din piele de capră uniforma de paradă, cu albastru și alb, pe care urmau s-o îmbrace a doua zi, la intrarea în Bru-

xelles. Trecînd pe dinaintea lor, mă gîndeam că oamenii aceia nu fuseseră niciodată învinși. Le vedeam fețele bronzate, atitudinea neșovăitoare, hotărirea tăcută, și mi-am zis că unii ca ei nu vor fi bătuți niciodată. Dumnezeule mare ! Cum nu puteam ști atunci ce aveau să aducă următoarele ore !

În dreapta Vechii Gărzi se afla Garda cea tînără și Corpul 6 al lui Lobau. Apoi am galopat prin fața lăncierilor lui Jacquinot și a husarilor lui Marbot, în capătul cel mai îndepărtat al frontului. Trupele acestea nu știau nimic despre corpul de armată ce venea spre ele prin pădure și nu le interesa decît bătălia care se înfiripase în stînga lor. Peste o sută de tunuri trăgeau de ambele părți, iar vacarmul era atît de mare încît, din toate luptele la care am participat, nu-mi amintesc decît de vreo șase tot așa de zgomotoase. M-am întors : două brigăzi de cuirasieri, una franceză și alta engleză, se revărsaseră pe deal și săbiile dansau deasupra lor ca fulgerele într-o furtună. Cum aș fi vrut s-o răsucesc pe Violette și să-mi conduc husarii în încăierarea aceea ! În loc de asta, iată-l pe Etienne Gérard întorcînd spatele luptei, chiar atunci cînd cavaleria se angaja din plin ! Dar datoria e datorie. Am trecut de avanposturile lui Marbot și am luat-o spre pădure, lăsînd în stînga satul Frishermont.

În fața mea se întindea o pădure mare, numită Bois de Paris, și care, alcătuită mai mult din stejar, e străbătută de cîteva poteci înguste. Ajuns la liziera, m-am oprit și am ciulit urechea. Dar n-am auzit nici sunet de trompetă, nici zgomot de roți, și n-am văzut nici urme de cai, deși avangarda acelei mari coloane zărite de propriii mei ochi în înaintarea ei spre pădure ar fi trebuit să lase amprente pe jos. În spatele meu vuia bătălia. Înainte aveam însă liniștea unui mormînt în care intraseră dintr-o dată atîția viteji. Lumina soarelui nu pătrundea prin bolțile de frunziș de deasupra capului meu, iar din pămînt ieșea un puternic miros de umezeală. Am galopat mai mulți kilometri într-un chip care i-ar fi nedumerit pe mulți călăreți, din pricina rădăcinilor și crengilor. Apoi am descoperit, în sfîrșit, avangarda lui Grouchy. Detașamente de husari m-au depășit pe amîndouă părțile, dar la o oarecare distanță. Am auzit în depărtare duruit de tobe, urmat de vuietul surd și neîntrerupt pe care îl face o armată în marș. În orice moment puteam da peste statul-major, să-i transmit lui Grouchy în persoană mesajul, fiind

sigur că, într-o asemenea acțiune, un mareșal al Franței mergea cu avangarda armatei sale.

Deodată, n-am mai văzut în față decît o perdea subțire de copaci. Mi-am dat seama cu bucurie că ajunsesem la marginea pădurii. De acolo puteam avea o vedere de ansamblu asupra armatei și-l puteam găsi pe mareșal. Cărarea mea ieșea din crîng în dreptul unei cîrciumioare unde tăietorii de lemne și cărăușii mai ciocnesc cîte un păhărel. Mi-am oprit calul la poarta acelui han, ca să mă orientez. Mai încolo cu cîțiva kilometri, am zărit altă pădure mare, codrul Saint-Lambert, lîngă care Împăratul observase trupe în marș. Era ușor de înțeles, totuși, de ce le trebuise atît de mult timp ca să ajungă de la o pădure la alta : între ele se deschidea adînc valea Lasnes. De altfel, o lungă coloană de soldați (cavaleriști, fantasini, artileriști) era în plină desfășurare ; avangarda ajunsese deja printre copaci, la stînga și la dreapta mea. O baterie de artileriști călare înainta pe drum, și tocmai mă pregăteam să mă reped în galop ca să-l întreb pe ofițer unde-l puteam găsi pe mareșal, cînd am observat deodată că artileriștii erau îmbrăcați în albastru, dar nu aveau dolmanele brodate cu brandemburguri roșii, ca artileria noastră călare. Mirat, mă uitam la ei cu curiozitate, cînd am simțit o mînă atingîndu-mi coapsa. Era hangiul, care ieșise din cîrciumă.

— Nefericitule ! a exclamat. Ce cauți aici ? Ce vrei să faci ?

— Îl caut pe mareșalul Grouchy.

— Ai ajuns în inima armatei prusace. Întoarce-te și întinde-o !

— Cu neputință ! E armata lui Grouchy...

— De unde știi asta ?

— De la Împărat. El mi-a spus.

— Atunci Împăratul s-a înșelat amarnic ! Te asigur că o patrulă de husari silezieni a ieșit de aici. Nu i-ai văzut prin pădure ?

— Am văzut niște husari.

— Husari de-ai dușmanului !

— Unde-i Grouchy ?

— La naiba. L-au pierdut pe drum.

— În cazul ăsta, cum să mă întorc ? Dacă merg înainte, s-ar putea să dau de ei. Trebuie să-mi îndeplinesc misiunea. Trebuie să-l găsesc oriunde s-ar afla.

Omul a rămas o clipă pe gînduri.

— Repede ! Repede ! a strigat apoi, apucînd-o pe Violette de căpăstru. Dacă faci cum spun eu, poate că scapi. Încă n-au observat nimic. Intră în casă, o să te ascund pînă pleacă ăştia.

În spatele casei era un grajd lung, în care a vîrît-o pe Violette. Apoi, trăgîndu-mă de mînă, m-a dus în bucătăria hanului : o încăpere goală, cu pardoseală din cărămidă. O femeie zdravănă, roşie la faţă, frigea nişte cotlete pe vatră.

— Ce se întîmplă ? a întrebat ea, încruntînd din sprîncene. Pe cine ai adus aici ?

— Un ofiţer francez, Marie. Nu-i putem lăsa pe prusaci să-l prindă.

— De ce nu ?

— Cum „de ce nu" ! Fir-ar a naibii de treabă, oare n-am fost şi eu soldat de-al lui Napoleon ? Nu mi-am cîştigat o puşcă de onoare la veliţii din Gardă ? Să văd cu ochii mei cum mi-l înhaţă pe un camarad ? Marie, trebuie să-l salvăm !

Patroana m-a măsurat cu priviri mai degrabă duşmănoase.

— Pierre Charras, a spus ea, o să te potoleşti numai cînd o să-ţi vezi casa făcută scrum. Nu pricepi, măi, cap de catîr, că tu te-ai bătut pentru Napoleon doar pentru că Napoleon stăpînea Belgia ? Dar n-o mai stăpîneşte. Prusacii sînt aliaţii noştri, iar el ne este duşman. Nu vreau francezi în casa asta. Lasă-i să-l aresteze !

Hangiul se scărpina în cap, privindu-mă cu disperare. Era limpede că nevestei lui puţin îi păsa de Franţa sau de Belgia, însă îi stătea mai mult la inimă tihna casei.

— Doamnă ! am protestat cu toată demnitatea şi hotărîrea de care eram în stare. Împăratul e pe cale să-i nimicească pe englezi, iar armata franceză o să fie aici încă înainte de lăsarea serii. Dacă vă purtaţi bine cu mine, veţi fi răsplătiţi. Dar dacă mă denunţaţi, o să fiţi pedepsiţi, iar casa va fi în mod precis incendiată din ordinul unui tribunal de război.

A rămas foarte tulburată. M-am grăbit să-mi asigur victoria pe o altă cale.

— Nu se poate, am continuat, ca o făptură aşa de frumoasă să aibă o inimă de piatră. Haide, nu-i aşa că mă ajutaţi ?

S-a uitat cruciș la favoriții mei și s-a îmblînzit. I-am luat mîna și, după două clipe, eram așa de apropiați încît soțul ei a jurat că, dacă mergeam mai departe, mă preda prusacilor.

— De fapt, drumul e plin de prusaci, a strigat el. Repede ! Repede ! În pod !

— Repede ! Repede ! În pod ! a repetat ca un ecou nevastă-sa.

M-au împins amîndoi spre o scară ce conducea la o trapă din tavan. Cum în ușă se auzeau bătăi puternice, nu mi-a trebuit mult ca să dispar și să las după mine capacul. Imediat am auzit vocile germanilor în încăperile de la parter.

Mă aflam într-o mansardă mai mult lungă decît largă, avînd drept plafon acoperișul casei. Se întindea pe toată lungimea cîrciumii. Prin crăpăturile dintre scînduri, puteam privi în bucătărie și în sala unde se servea. Ferestre nu erau, dar cum totul părea acolo într-o stare jalnică, lipsa cîtorva țigle îmi înlesnea observațiile. Într-o parte depozitaseră nutreț, în alta o grămadă de sticle goale. Nici o altă deschizătură nu mai exista în afară de cea pe unde intrasem.

M-am așezat pe fîn ca să cuget și să-mi fac niște planuri. Faptul că prusacii ajungeau pe cîmpul de luptă înaintea rezervelor noastre era foarte grav, dar nu păreau să fie mai mulți de un corp de armată. Pentru Împărat, un corp de armată în plus sau în minus nu prea avea importanță ! Englezii, chiar dacă le venea un corp de armată în ajutor, aveau să fie bătuți oricum ! Modul cel mai bun în care îi puteam fi de folos Împăratului, din moment ce Grouchy se afla în spatele prusacilor, era să aștept plecarea acestora din urmă și să mă duc mai departe, să-l văd pe mareșal și să-i transmit ce aveam de transmis. Dacă ii ataca pe englezi din spate, în loc să-i urmărească pe prusaci, totul avea să fie minunat. Destinul Franței depindea, la urma urmei, de judecata mea și de sîngele meu rece. Și nu se întîmpla pentru prima dată, prieteni, știți foarte bine ! Mai știți și motivele pentru care eram sigur că n-aveau să-mi lipsească nici judecata și nici sîngele rece. E limpede că Împăratul își alesese *„the right man"*, omul potrivit pentru misiunea aceea. Nu-mi spusese el „prințul mesagerilor"? Ah ! Meritam din plin titlul ăsta !

Bineînțeles că nu puteam face nimic înainte de plecarea prusacilor. Mă foloseam deci de răgaz ca să-i privesc. N-am pentru oamenii ăștia nici o simpatie deosebită, dar trebuie

să spun că sînt foarte disciplinați : într-adevăr, nici un soldat n-a intrat în han, cu toate că o scoarță de praf le acoperea buzele și erau gata-gata să cadă din picioare de oboseală. Cei care bătuseră în ușă îl duceau pe unul din camarazii lor, leșinat. Îndată ce l-au încredințat hangiului, și-au reluat locurile în coloană. Au mai fost aduși și alți soldați epuizați, i-au întins în bucătărie și un tînăr medic militar, abia ieșit din adolescență, a rămas cu ei să-i îngrijească. După ce am urmărit toate mișcările acelea prin crăpăturile planșeului, m-am întors la găurile din acoperiș, de unde vedeam foarte bine tot ce se petrecea afară. Corpul de armată prusac nu-și isprăvise încă defilarea. Se observa cît de colo că făcuseră un marș forțat și că mîncaseră puțin, căci fețele oamenilor erau înspăimîntător de palide, iar ei erau murdari din cap pînă în picioare de noroi, cum căzuseră pe drumuri lunecoase și pline de hîrtoape. Cu toate acestea, aveau o dispoziție destul de bună : împingeau, trăgeau atelajele de artilerie atunci cînd roțile se înfundau în glod pînă la butuci, iar caii, afundați pînă la genunchi, nu voiau să meargă mai departe. Ofițerii mergeau încoace și încolo pe lîngă coloană, încurajîndu-i pe cei mai harnici printr-o risipă de laude, iar pe cei leneși prin lovituri zdravene, date cu latul sabiei. Vuietul impresionant al bătăliei le răsuna necontenit în față : ai fi zis că toate fluviile din lume se împreunaseră într-o cascadă uriașă, care bubuia și se spărgea într-o cădere vertiginoasă. Asemeni spumei făcute de cataractă, un lung văl de fum se înălța mult deasupra copacilor. Ofițerii arătau într-acolo cu vîrful săbiilor și, înaintînd spre locul încleștării, soldații scoteau strigăte sălbatice printre buzele lor ca de pergament. Privindu-i, mă gîndeam că avangarda lor trebuia să fi ajuns în contact cu trupele lui Marbot și că Împăratul aflase de venirea prusacilor. „Vă grăbiți să urcați panta, iubiților ? O s-o coboriți și mai repede !“ ziceam în sinea mea. Și eram cît se poate de mulțumit.

Dar monotonia acelei lungi așteptări a fost întreruptă de un incident. Ședeam lîngă lucarna improvizată și mă bucuram că acel corp de armată trecuse aproape în întregime, lăsîndu-mi drumul liber, cînd am auzit în bucătărie o ceartă cumplită, purtată în franțuzește.

— Nu vă duceți ! striga o voce de femeie.

— Ba mă duc ! răspundea o voce de bărbat.

Mi s-a părut că acolo, jos, se încăieraseră. M-am repezit la o crăpătură a planșeului. Corpolenta patroană a hanului era postată ca un cîine de pază lîngă scară, iar tînărul medic militar neamț, alb de furie, încerca să pună piciorul pe trepte. Mai mulți soldați prusaci își reveniseră din apatie. Se ridicară în capul oaselor pe podeaua bucătăriei și asistau la discuție cu chipuri calme, dar atente. Hangiul nu se vedea nicăieri.

— V-am spus că nu-i băutură acolo ! a bombănit patroana.

— Nu băutură îmi trebuie ! Îmi trebuie fîn sau paie să le pun sub oamenii ăștia. De ce să se culce pe piatră dacă sînt paie sus ?

— Nu sînt !

— Atunci ce-i acolo ?

— Sticle goale.

— Altceva nimic ?

— Nimic !

Pentru o clipă am crezut că doctorul o să renunțe la planul său, însă unul dintre soldați i-a arătat plafonul. După cîte am înțeles, văzuse paie ieșind prin crăpăturile dintre grinzi. În zadar s-a împotrivit femeia ! Doi soldați se simțeau destul de în putere ca s-o tragă înapoi, în vreme ce tînărul medic militar suia scara. A împins capacul și s-a cățărat în ascunzișul meu. După ce a lăsat trapa, ne-am pomenit față în față. N-am văzut în viața mea pe cineva mai surprins.

— Un ofițer francez ! s-a bîlbîit.

— Liniște ! am zis eu. Psst ! Să nu te aud vorbind decît în șoaptă !

Stăteam cu sabia pregătită.

— Eu nu sînt combatant ! a protestat el. Sînt medic. De ce mă amenințî cu sabia ? N-am nici o armă la mine.

— Nu vreau să-ți fac nici un rău, dar trebuie să mă apăr. Mă ascund aici.

— Ești spion !

— Un spion nu umblă într-o uniformă atît de bătătoare la ochi ! Și n-ai să întîlnești spioni în statul-major al unei armate ! Am nimerit din greșeală în mijlocul armatei prusace și m-am ascuns aici în speranța că o să dispar după ce treceți voi. Nu-ți fac nici un rău, dacă nu-mi faci nici un

rău. Dar dacă nu juri că n-ai să sufli nimănui o vorbă despre mine, nu cobori viu treptele mansardei !

— Poţi să-ţi vîri sabia în teacă, mi-a spus medicul, în a cărui privire am zărit o sclipire zeflemitoare şi prietenoasă. Sînt de neam polonez şi n-am gînduri rele nici împotriva persoanei, şi nici împotriva naţiei dumitale. Am să fac tot ce pot pentru bolnavii mei, nimic mai mult. Prinderea husarilor nu-i treabă de medic, fie el şi militar. Cu permisiunea dumitale, acum cobor cu braţul ăsta de fîn care o să-mi dea putinţa să-i culc mai ca lumea pe bieţii mei pacienţi.

Avusesem de gînd să-i smulg un jurămînt, însă viaţa m-a învăţat că un om nesincer face toate jurămintele false ce i se cer. Doctorul a deschis trapa, a aruncat jos atîta fîn cît a crezut că-i trebuia, apoi a coborît scara, lăsînd capacul după el. L-am pîndit cu neliniştea pe care o bănuiţi, prieteni, cînd a ajuns la bolnavii lui. Şi cred că acea femeie de treabă, nevasta hangiului, nu era deloc mai liniştită decît mine. Dar el n-a scos o vorbă şi s-a ocupat doar de nevoile soldaţilor.

Eram sigur acum că întreg corpul de armată trecuse şi mi-am reluat în primire postul de observaţie, lîngă lucarnă. Speram să găsesc drumul golit şi liber, iar cîţiva întîrziaţi nu m-ar fi deranjat. Primul corp de armată trecuse, într-adevăr ! cele din urmă rînduri ale infanteriei dispăreau în pădure. Dar vă închipuiţi cît am fost de dezamăgit văzînd cum ieşea din pădurea Saint-Lambert un alt corp de armată, la fel de numeros ca şi primul. Nu încape îndoială că toată armata prusacă, pe care o credeam nimicită la Ligny, se năpustea asupra aripii noastre drepte, pe cînd mareşalul Grouchy rătăcea Dumnezeu ştie pe unde, încrezîndu-se, din nefericire, în nişte informaţii greşite. Bubuitul tunurilor, mult mai apropiat decît înainte, mi-a făcut cunoscut că bateriile prusace care trecuseră pe lîngă mine intrau deja în luptă. Înţelegeţi în ce situaţie cumplită mă aflam ? Orele treceau. Soarele cobora, aluneca spre apus. Iar eu stăteam în hanul ăla prăpădit ce părea o mică insulă singuratică în curentul neîntrerupt al prusacilor. Era cum nu se poate mai important să ajung la mareşalul Grouchy, dar nu puteam scoate nasul afară fără să fiu luat prizonier ! Aşa că, prieteni, gîndiţi-vă cum înjuram şi cum îmi smulgeam părul de furie. Habar n-aveam ce-mi rezerva viitorul ! Pe cînd tunam şi fulgeram împotriva nenorocului meu, norocul îmi pregătea o misiune cu mult mai nobilă decît nevoia de a-i duce un mesaj

lui Grouchy. Iar misiunea aceea n-aș fi putut-o îndeplini dacă nu eram obligat să rămîn în micul han de la marginea pădurii.

Două corpuri de armată prusace defilaseră de-ăcum și apărea al treilea, cînd am auzit zgomot de voci în salon. Schimbîndu-mi locul, am putut vedea ce se petrecea jos.

Chiar sub mine stăteau doi generali prusaci, cu capetele aplecate peste o hartă desfășurată pe masă. În jurul lor așteptau în tăcere mai mulți aghiotanți și ofițeri de stat-major. Dintre cei doi generali, unul era un bătrîn fioros cu părul alb și fața plină de zbîrcituri ; avea o mustață zbîrlită și lătra ca un ciine. Celălalt era mai tînăr, cu obrazul prelung și serios. Măsura distanțele pe hartă, încît l-ai fi confundat cu un student. Bătrînul umbla încoace și încolo prin încăpere, fuma și înjura ca un caporal de husari. Era un cuplu destul de ciudat, bătrînul furios și tînărul general atît de potolit... Nu înțelegeam toate vorbele, dar sensul general al discuției nu-mi scăpa.

— Vă spun că trebuie să mergem înainte, tot înainte ! striga bătrînul, întărindu-și părerea cu o înjurătură nemțească dintre cele mai grosolane. Ț-am promis lui Wellington că o să fiu acolo cu toată armata, chiar dacă ar trebui să mă leg în șa, ca să ajung ! Corpul comandat de Bülow s-a angajat, iar cel al lui Zeithen îl va sprijini cu oameni și tunuri. Înainte, Gneisenau ! Înainte !

Celălalt clătina din cap.

— Nu uitați, Excelență, că englezii, dacă vor fi învinși, au s-o ia la fugă spre coastă. În ce situație veți fi atunci, cu Grouchy între dumneavoastră și Rin ?

— O să-i batem, Gneisenau ! Noi doi, ducele și cu mine, o să-i facem praf. Îți spun să mergi înainte ! Războiul se va sfîrși dintr-o lovitură ! Ordonă-i lui Pirsch să încalece, și-o să aruncăm în balanță șaizeci de mii de oameni, în vreme ce Thielmann îl ține pe Grouchy dincolo de Wavre.

Gneisenau ridica din umeri. În clipa aceea, însă, a apărut în ușă un planton.

— Un aghiotant al ducelui de Wellington ! a anunțat el.

— Ah ! Ah ! a strigat bătrînul. Să auzim ce are să ne spună.

Un ofițer englez, a cărui haină stacojie era plină de noroi și sînge, a intrat clătinîndu-se. În jurul brațului, o batistă

înroşită îi ţinea loc de garoŭ, şi a trebuit să se apuce de masă ca să nu cadă.

— Am un mesaj pentru mareşalul Blücher ! a spus.

— Eu sînt mareşalul Blücher. Vorbeşte ! Vorbeşte ! a strigat cu nerăbdare bătrînul.

— Domnule, ducele m-a rugat să vă spun că armata engleză poate să reziste şi că nu-i deloc neliniştit în privinţa rezultatului. Cavaleria franceză a fost dată peste cap, două din diviziile lor de infanterie sînt nimicite. Nu mai au în rezervă decît Garda. Dacă ne daţi un ajutor energic, înfrîngerea francezilor se poate transforma într-o derută totală şi...

Genunchii i s-au îndoit. A căzut grămadă pe podea.

— Ajunge! a strigat Blücher. Gneisenau, trimite un aghiotant la Wellington. Să-i spună că poate conta pînă la capăt pe mine. Haideţi, domnilor, avem treabă !

A ieşit în grabă, urmat de întreg statul său major, în timp ce două plantoane îl conduceau pe mesager la doctor.

Gneisenau, şeful statului-major, a mai zăbovit în încăpere, reţinîndu-l pe unul dintre aghiotanţi. Acesta îmi atrăsese deja atenţia; căci am avut întotdeauna privirea ascuţită cînd a fost vorba să recunosc un om valoros. Era înalt, subţire, avea corpul ideal pentru un cavalerist ; în mai multe privinţe îmi semăna, oarecum. Era brunet, cu un profil de vulţur, cu doi ochi negri şi străpungători, sprîncene dese, zbîrlite, şi o mustaţă ce i-ar fi asigurat un loc de cinste în cel mai bun escadron al husarilor mei. Purta o haină verde cu revere albe şi o cască prevăzută cu panaş. Era dragon, fără îndoială : genul de călăreţ cu care ţi-ar fi plăcut nespus să încrucişezi sabia.

— Un cuvînt pentru dumneata, conte Stein ! a vorbit Gneisenau. Dacă duşmanul e pus în derută, dar Împăratul scapă, el o să ajungă la altă armată sau o să şi-o strîngă din nou, şi totul va fi luat de la capăt. Dacă, însă, îl capturăm pe Împărat, ăsta ar fi cu adevărat sfîrşitul războiului. Un asemenea ţel merită orice efort şi orice risc...

Tînărul dragon nu zicea nimic, dar asculta cu atenţie.

— ...Să presupunem că mesajul ducelui de Wellington e adeverit de fapte şi că armata franceză va fi gonită în panică de pe cîmpul de luptă. Împăratul o va lua în mod precis spre Genappe şi Charleroi, drumul cel mai scurt către frontieră. Ne putem închipui caii săi zburînd pe pavaj şi fugarii lăsîn-

du-l să treacă. Pe cînd cavaleria noastră va urmări arier-garda armatei învinse, Împăratul va fi departe, în față...

Tînărul dragon a înclinat capul.

— Dumitale, conte Stein, ți-l încredințez pe Împărat. Dacă îl prinzi, numele îți va rămîne în istorie. Ai reputația celui mai bun cavalerist din armata noastră. Alege-ți camarazii pe care-i dorești, zece-doisprezece, nu mai mulți. Nu va trebui să luați parte la luptă. N-o să luați parte nici la urmărirea generală. Țineți-vă deoparte de gloată și păstrați-vă puterile pentru un scop mai nobil. Înțelegi ?...

Dragonul și-a înclinat iarăși capul. Tăcerea lui m-a impresionat. Am simțit că trebuia să fie într-adevăr foarte primejdios.

— Amănuntele le las în seama dumtiale. Să nu te intereseze nimeni altcineva decît cel mai mare. N-o să-ți fie greu să recunoști berlina imperială. Și nici pe Împărat. Acum trebuie să-l ajung pe mareșal. Adio ! Sper să te revăd ca să te felicit pentru o ispravă ce va avea răsunet în toată Europa.

Dragonul a salutat, iar Gneisenau s-a grăbit să iasă. Tînărul ofițer s-a scufundat în cugetări adînci, apoi a ieșit și el. Din punctul meu de observație, pîndeam plin de curiozitate ce avea de gînd să facă. Își avea calul — un roib mare și ager, cu două pete albe — legat la intrarea în han. Dragonul a săltat în șa și l-am văzut adresîndu-se unui ofițer care comanda primul regiment dintr-o coloană de cavalerie ce tocmai trecea. După un scurt schimb de vorbe, doi husari (era un regiment de husari) au ieșit din rînduri și i s-au alăturat contelui Stein. Regimentul următor a fost oprit și el, iar escorta contelui s-a mărit cu doi lăncieri. Au urmat doi dragoni și doi cuirasieri. Apoi și-a luat deoparte micul grup de călăreți, i-a adunat în jurul său și le-a explicat ce aveau de făcut. În sfîrșit, cei nouă soldați au plecat împreună, dispărînd în pădurea Parisului.

Nu-i nevoie să vă spun, prieteni, că toate acestea prevesteau o nenorocire. În fond, a făcut exact ce aș fi făcut și eu în locul lui. Ceruse fiecărui colonel pe cei mai buni doi oameni din regiment, alcătuindu-și astfel un grup de la care se puteau aștepta lucruri ieșite din comun. Numai Cerul îl mai putea ajuta pe Împărat dacă i-ar fi întîlnit pe drum, fără escortă !

Cît despre mine, iubiți prieteni, închipuiți-vă cum mă agitam, cum îmi fierbea creierul și cît de furios eram ! Nu

mă mai gîndeam la Grouchy. De altfel, spre răsărit nu se auzeau bubuituri de tun, semn că Grouchy era încă departe. Iar dacă sosea totuşi, n-avea să ajungă la timp ca să modifice cursul evenimentelor. Soarele coborîse mult, mai erau doar vreo două-trei ore de lumină. Misiunea mea, de-acum inutilă, dacă nu putea fi socotită îndeplinită, era oricum terminată. Dar mă chema o alta, mai urgentă, mai importantă — o misiune care privea siguranţa şi poate chiar viaţa Împăratului. Cu orice preţ, cu orice risc, trebuia să mă întorc lîngă el. Însă cum ? Toată armata prusacă se afla acum între mine şi liniile franceze. Bloca toate căile... Ah, ea n-avea să blocheze totuşi calea datoriei ce se deschidea înaintea lui Etienne Gérard ! Nu mai puteam aştepta. Ar fi trebuit să fiu deja plecat.

Ascunzătoarea mea avea o singură ieşire. Prin urmare, trebuia să cobor scara. M-am uitat în bucătărie : tînărul medic era tot acolo. Aghiotantul englez şedea pe un scaun, iar doi soldaţi prusaci, epuizaţi în ultimul hal, erau întinşi pe paie. Ceilalţi fuseseră puşi pe picioare şi plecaseră. Ca să ajung la calul meu, n-aveam de ales, eram obligat să trec prin acel grup de duşmani. De medic n-aveam de ce să mă tem. Englezul era rănit, iar sabia şi mantaua lui se aflau într-un colţ. Cei doi germani zăceau aproape fără cunoştinţă, şi încă departe de puşti. Ce putea fi mai simplu ? Am deschis trapa, m-am lăsat să alunec pe scară în jos şi am apărut printre ei, cu sabia trasă.

Ce uluire ! Doctorul, firește, ştia de mine, dar pentru englez şi pentru cei doi prusaci eram, fără îndoială, zeul războiului în persoană, coborînd din ceruri. Cu prestanţa mea naturală, cu înfăţişarea cumplită, cu uniforma gri-argint şi cu sabia sclipitoare în mînă, aveam de ce să fiu admirat. Cei doi germani au rămas încremeniţi, holbîndu-şi ochii. Ofiţerul englez s-a ridicat, însă a căzut din nou pe scaun de slăbit ce era.

— Jalnic ! Jalnic ! repeta el întruna.

— Vă rog să nu mişcaţi ! am poruncit. N-am să mă ating de voi, dar vai de cel care încearcă să mă oprească ! N-aveţi de ce vă teme dacă mă lăsaţi în pace şi nu puteţi spera nimic în caz că mă încurcaţi. Sînt colonelul Etienne Gérard, de la husarii din Conflans !

— Drace ! a exclamat englezul. Eşti cel care a omorît vulpea !

Miriia cumplit, iar chipul i se întunecase. Între sportivi, invidia e o pasiune josnică. Englezul ăla mă ura, fiindcă — ucigînd vulpea — îl întrecusem ! Cum nu semănam la suflet deloc ! Dacă l-aș fi văzut cu spintecînd vulpea, l-aș fi îmbrățișat cu strîgăte de bucurie. Dar nu era momentul potrivit unor explicații.

— Îmi pare rău, domnule, dar ai aici o manta pe care trebuie să mi-o însușesc.

A încercat să se ridice și să ajungă la sabie, însă m-am așezat între el și colțul acela.

— Dacă ai ceva prin buzunare...

— O cutie, a zis.

— Nu sînt hoț, am spus eu.

Am luat mantaua și din buzunarele ei am scos o ploscă de argint, o cutie de lemn gravat și o lunetă. I le-am dat pe toate. Ticălosul a deschis cutia, a scos din ea un pistol și mi l-a lipit de tîmplă.

— Și acum, scumpul meu domn, mi-a zis, aruncă sabia și predă-te !

Eram atît de năucit de fapta aceea mîrșavă, încît am rămas dinaintea lui nemișcat. Mă sileam să-i vorbesc despre onoare și recunoștință, dar i-am văzut privirea înăsprindu-se.

Puteam oare îndura o asemenea umilință ? Mai bine mort decît dezarmat în felul ăsta. Cuvîntul „Foc !" îmi stătea pe buze cînd, deodată, englezul a dispărut din fața mea. În locul lui era o grămadă mare de fîn cu un braț îmbrăcat în roșu și două cizme agitîndu-se disperat în mijloc. Ah, hangița cea curajoasă ! Favoriții m-au salvat în ziua aceea.

— Șterge-o, domnule ofițer ! Fugi ! mi-a strigat.

Și arunca tot mai mult fîn peste englez. Într-o secundă am fost în curte, am dezlegat-o pe Violette și am sărit în șa. Un glonte de pistol mi-a șuierat pe la urechi. Fusese tras de la fereastră ; întorcîndu-mă, am văzut acolo o mutră furioasă și înciudată. Mi-am adunat tot disprețul într-un zîmbet și am dat pinteni iepei. Trecuse și ultimul prusac. Calea îmi era la fel de limpede trasată ca și datoria. Dacă Franța cîștiga la Waterloo, totul era în regulă. Dacă Franța pierdea, atunci de mine și de Violette depindea ceva mai important decît o victorie ori o înfrîngere : siguranța și viața Împăratului.

„Înainte ! Înainte, Etienne ! mi-am strigat. În șirul glorioaselor tale isprăvi, o ai de înfăptuit pe cea mai măreață. Și chiar de-ar fi ultima, ai s-o înfăptuiești !"

2. Povestea celor nouă cavaleriști prusaci

Ultima dată cînd ne-am întîlnit, v-am vorbit, prieteni, despre nereușita (ce nu-mi poate fi pusă în seamă) acelei însărcinări pe care Împăratul mi-o încredințase pentru mareșalul Grouchy. V-am povestit cum am rămas închis, timp de o întreagă după-amiază înfiorătoare, în podul unui han de țară, de unde, înconjurat de prusaci cum eram, nu puteam ieși. Vă amintiți în ce fel am surprins instrucțiunile date contelui Stein de șeful statului-major prusac, pentru ca în cazul unei înfrîngeri a francezilor Împăratul să fie ucis sau luat prizionier. La început o asemenea presupunere mi s-a părut inadmisibilă. Dar cum bubuitul tunurilor se auzise toată ziua de la aceeași distanță, era limpede că englezii se ținuseră bine și respinseseră atacurile noastre.

Am spus că în ziua aceea se dăduse o luptă între sufletul francez și mușchiul englez. Adevărul mă obligă să recunosc că nimeriserăm peste niște mușchi nemaipomenit de rezistenți. Dacă Împăratul nu reușise să le vină de hac englezilor cînd erau singuri, cum să se descurce acum cu șaizeci de mii de prusaci blestemați care îi cădeau năvalnic în flanc ? Oricum, de vreme ce aflasem secretul prusacilor, locul meu era lîngă el.

V-am povestit că părăsisem în grabă hanul, lăsîndu-l pe aghiotantul englez să amenințe cu pumnul de la fereastră. Nu mi-am putut stăpîni rîsul cînd m-am întors spre el, căci fața roșie de furie îi era pe jumătate ascunsă în fîn. Odată pornit la drum, m-am înălțat în scări ca să-mi pun frumoasa manta neagră, brodată cu roșu, care-i aparținuse. Îmi ajungea pînă la cizme, acoperindu-mi cu totul uniforma. Cît despre căciulă, erau și în armata germană unele asemănătoare. Cu condiția ca nimeni să nu-mi pună întrebări, mă pregăteam să trec, la nevoie, prin toată armata prusacă. Înțelegeam germana, căci avusesem destule prietene în anii foarte plăcuți pe care îi petrecusem în Germania, luptînd. O vorbeam însă cu un ușor accent parizian ce contrasta cu vorba lor aspră și lipsită de armonie.

Pădurea era atît de întinsă încît nu mă puteam gîndi să-i dau ocol. Mi-am luat deci inima în dinți și am pornit cu Violette în galop pe urmele armatei prusace. Nu mi-a fost prea greu să i le găsesc, pentru că drumul era brăzdat de roți pînă la o jumătate de metru adîncime, cum trecuseră tunurile și chesoanele. Curînd am întîlnit răniți, prusaci și francezi, pe marginea drumului și față în față, acolo unde înaintarea lui Bülow se poticnise de husarii lui Marbot. Un bătrîn cu barba lungă și albă, medic militar, îmi închipui, m-a strigat și a alergat după mine, dar nu m-am întors, ci mi-am înghiontit iapa cu pintenii, ca să meargă mai repede. Îl pierdusem de multă vreme din vedere și încă-l mai auzeam strigîndu-mă.

Am ajuns în scurt timp trupele de rezervă ale prusacilor. Infanteriștii își țineau puștile pe genunchi, ori stăteau întinși pe pămîntul umed, cuprinși de sfîrșeală, pe cînd ofițerii, adunați în grup, ascultau vuietul puternic al bătăliei și discutau informațiile venite din prima linie. Am vrut să trec în goană pe lîngă ei, însă unul s-a repezit și s-a postat drept în mijlocul drumului, cu brațele desfăcute în cruce, cerîndu-mi să opresc. Cinci mii de priviri prusace erau ațintite asupra mea. Era tocmai momentul ! Vă văd pălind, prieteni, cînd vă imaginați scena. Prin urmare, o să înțelegeți de ce mi s-a ridicat părul în vîrful capului. Dar curajul și prezența de spirit nu m-au părăsit nici măcar o clipă.

— Generalul Blücher ! am strigat.

Oare nu îngerul meu păzitor îmi șoptise gîndul ăsta ? Prusacul a sărit într-o parte, a salutat și mi-a făcut semn că puteam merge tot înainte. Au disciplină serioasă, prusacii ăștia ! Și, de fapt, cine ar îndrăzni să-l oprească pe ofițerul care duce un mesaj la general ? Aveam, așadar, un talisman ce mă punea la adăpost de orice pericol, iar inima mi s-a umplut de bucurie. Eram atît de înflăcărat că nici n-am mai așteptat să mi se pună vreo întrebare. Trecînd prin mijlocul armatei, strigam în stînga și în dreapta : „Generalul Blücher !“ Toate santinelele mă lăsau să trec, eliberîndu-mi drumul cînd era nevoie s-o facă. Cîteodată, cea mai nesăbuită imprudență se învecinează cu cea mai aleasă înțelepciune. O anumită reținere e totuși necesară. Iar mie, trebuie să mărturisesc, începuse să-mi lipsească reținerea. Pe cînd mă apropiam de linia de bătaie, un ofițer de ulani

mi-a smuls frîul din mînă, arătîndu-mi un grup de bărbaţi aflat lîngă o fermă cuprinsă de flăcări.

— Acolo e mareşalul Blücher, mi-a spus. Duceţi-i mesajul.

Dar îngerul meu păzitor m-a ajutat şi de data asta. Cu iuţeala fulgerului, mi-a venit în minte numele generalului care comanda corpul avansat al prusacilor.

— Generalul Bülow ! am strigat.

Ulanul a dat drumul frîului.

— Generalul Bülow ! Generalul Bülow !..:

La fiecare salt al scumpei mele iepşoare strigam numele care îmi servea de parolă. Armata franceză nu mai era departe. Am trecut în galop prin satul Plancenoit, incendiat, m-am strecurat printre două coloane prusace de infanterie, am sărit peste un gard, am spintecat un husar silezian care mi se ferea din cale şi, cu mantaua descheiată ca să mi se vadă uniforma, am traversat rîndurile Regimentului 10 de linie, ajungînd în sfîrşit la armata lui Lobau. Copleşiţi ca număr, francezii dădeau înapoi încet sub presiunea prusacă. Mi-am continuat goana nebunească, preocupat numai de gîndul de a ajunge lîngă Împărat.

În faţă mi s-a ivit însă un spectacol care m-a oprit brusc, de parcă m-aş fi prefăcut într-o măreaţă statuie călare. Nu mă mai puteam mişca, abia de izbuteam să respir. Ajunsesem în vîrful unei coline, de unde mi se arăta, întreagă, valea aceea nu prea adîncă de la Waterloo. O lăsasem de dimineaţă cu cele două mari armate de-o parte şi de alta, avîndu-şi armele la picior şi despărţite de un spaţiu liber. Acum, pe ambele coaste nu mai erau decît rămăşiţele unor regimente zdrobite, însîngerate, vlăguite, cu o întreagă armată de morţi şi de răniţi zăcînd între ele. Pe o lungime de trei buni kilometri şi pe opt sute de metri lărgime, pămîntul era presărat cu grămezi de cadavre. Dar cum eram obişnuit cu măcelurile, nu vederea acelui masacru m-a oprit din drum. Urcînd panta spre poziţia engleză, o adevărată pădure se pusese în mişcare. Neagră, legănată, vălurită, neîntreruptă — căciulile de-blană ale Gărzii ! Instinctul meu de soldat îmi spunea că aceea era ultima rezervă a Franţei şi că Împăratul, ca un jucător ajuns la strîmtoare, juca totul pe ultima lui carte. Urcau. Urcau, puternici, irezistibili, uriaşi, biciuiţi de mitralii, ciuruiţi de gloanţe. Urcau mereu. Valul lor negru se spărgea de bateriile englezeşti. Prin lunetă zăream cum

tunarii englezi se aruncau sub tunuri, ori fugeau înapoi. Valul căciulilor de blană s-a revărsat, în sfîrşit, pe creastă. Acolo, într-un vacarm ce ajungea pînă la mine, s-au ciocnit baionetele lor cu cele ale infanteriei engleze. A trecut un minut. Apoi altul. Şi încă unul. Inima mi s-a strîns, apăsată de o neliniştе ce nu se poate descrie. Căciulile de blană au şovăit, au înaintat, s-au retras. N-au mai avansat. S-au văzut copleşite... Dumnezeule mare ! Era cu putinţă ? Iată că se împrăştiau în dezordine ! Un punct negru a coborît dealul în fugă, apoi două, apoi patru, apoi zece, apoi o întreagă mulţime risipită care lupta, se oprea, zvîcnea, iar se oprea şi, în cele din urmă, cu totul spulberată, s-a năpustit val-vîrtej spre fundul văii. „Garda a fost bătută ! Garda e învinsă !" Auzeam strigătul acela ieşit din mii de guri, răsunînd pretutindeni în jur. Pe tot frontul, fantasinii au făcut stînga-mprejur, iar artileriştii s-au retras în grabă, părăsindu-şi tunurile.

„Vechea Gardă a fost înfrîntă ! Garda bate în retragere !" Livid, un ofiţer trecea pe lîngă mine strigînd cuvintele acelea ale nenorocirii. „Scape cine poate !" „Aţi fost trădaţi !" ţipa un alt gradat. „Scape cine poate ! Scape cine poate !" Soldaţii se revărsau înapoi, în fuga mare. Se loveau unii de alţii, săreau peste cadavre ca nişte oi înspăimîntate. Din toate părţile se auzeau vaiete şi gemete. Uitîndu-mă spre poziţiile engleze, am văzut atunci ceva ce n-am să pot uita niciodată. Un călăreţ, unul singur, îşi înălţa silueta neagră deasupra crestei ; se contura măreţ în ultimele raze ale soarelui ce apunea împurpurat de mînie. Întunecat, neclintit în para acelei lumini cumplite, ai fi zis că era însuşi Spiritul Războiului cugetînd lîngă valea aceea sinistră. Şi-a ridicat cît putea de sus pălăria. La semnalul acela, cu vuietul surd şi adînc al unui talaz ce se sparge de stînci, întreaga armată engleză a trecut creasta, dîndu-şi drumul la vale. Era sfîrşitul. Un strigăt de agonie, agonia vitejilor părăsiţi de speranţă, a scuturat cu violenţă toată acea armată aleasă. În cîteva clipe, ea se prefăcuse într-o gloată înspăimîntată, care nu mai avea decît un singur ţel : să fugă de pe cîmpul de luptă. Vedeţi, iubiţi prieteni, nici măcar acum nu-s în stare să descriu momentul acela înfiorător cu o voce calmă şi fără lacrimi în ochi.

Mai întîi am fost luat de valul sălbatic și dus ca un paf pe un rîu învolburat. Dar ce mi-a fost dat să văd în mijlocul acelor regimente amestecate ? Un detașament de călăreți aprigi, în uniforme gri-argint, purtîndu-și stema sfărîmată și stindardul sfîșiat. Nimic nu i-ar fi putut îngenunchea pe husarii din Conflans, nici măcar forța Angliei unită cu cea a Prusiei. Am ajuns la ei. Dar, vai ! Mi s-a rupt inima cînd i-am numărat ! Maiorul, șapte căpitani și cinci sute de soldați rămăseseră pe cîmpul de bătălie. Tînărul căpitan Sabbatier avea comanda supraviețuitorilor. Cînd l-am întrebat unde erau cei cinci sute care lipseau, a arătat în spate și mi-a spus :

— Pe undeva, pe lîngă un careu de-al englezilor !

Și oamenii, și caii abia se mai țineau pe picioare. Erau năclăiți de sudoare și de praf, animalelor le atîrnau limbile înnegrite. În ciuda oboselii, însă, călăreau grupat și fiecare om, de la sergentul-furier pînă la trompetist, era la locul său. Cum mi-ar fi plăcut să-i trimit Împăratului, ca escortă ! Printre husarii din Conflans ar fi fost în deplină siguranță ! Dar caii lor erau istoviți. I-am lăsat în urmă cu ordinul de a se aduna la ferma Saint-Aunay, unde campaserăm cu două nopți în urmă. Iar eu am dat pinteni calului, căutîndu-l, prin debandada aceea, pe Împărat.

Pe cînd îmi croiam drum prin mulțime, am văzut lucruri pe care nu le pot uita. Le retrăiesc mereu, în adevărate coșmaruri. Revăd cortegiul acela de fețe livide, cu privirea fixă — ți-era teamă să le privești și să le asculți gemetele. Cînd ești victorios nu-ți dai seama de ororile războiului. Pentru asta ai nevoie de suflul înghețat al înfrîngerii. Îmi amintesc de un bătrîn grenadier din Gardă, care zăcea pe marginea drumului cu un picior rupt, îndoit în unghi drept. Urla fără încetare :

— Camarazi ! Atenție la picior ! Dați-vă la o parte !

Dar aceia se poticneau și se împiedicau și de el. În fața mea călărea un ofițer de lăncieri fără haină. Tocmai i se amputase un braț într-o ambulanță. Pansamentele îi căzuseră. Era înfiorător ! Doi artileriști încercau să-și salveze tunul, tîrîndu-l prin mulțime. Un vînător și-a ridicat pușca, a dus-o la umăr și l-a doborît pe unul din ei cu un glonte în cap. Am văzut un maior de cuirasieri scoțîndu-și pistoalele de la oblinc și împușcîndu-și calul înainte de a-și zbura creierii. Pe marginea drumului, un om în veston albastru

delira de furie ; avea fața înnegrită din pricina prafului de pușcă, hainele îi erau zdrențuite, un epolet îi lipsea, iar altul îi atîrna pe piept. Numai cînd am ajuns în dreptul lui l-am recunoscut pe mareșalul Ney. Urlînd, dădea ordine trupelor care fugeau. Vocea sa nu mai avea nimic omenesc. Și-a înălțat ciotul de sabie (vreo zece centimetri deasupra mînerului), strigînd :

— Veniți să vedeți cum moare un mareșal al Franței !

L-aș fi urmat cu dragă inimă, dar datoria mă chema în altă parte. De altfel, așa cum știți, nu și-a găsit moartea pe care o căuta. A murit după cîteva săptămîni, de mîna dușmanilor săi.

Un vechi proverb spune că în ofensivă francezii sînt mai mult decît bărbați, iar în înfrîngere mai puțin decît niște femei. În ziua aceea mi-am dat seama că era adevărat. Dar chiar și în derută am văzut lucruri pe care le pot povesti cu mîndrie oricui. Trecînd peste cîmpurile din marginea drumului, trei batalioane de rezervă din Cambronne, floarea armatei noastre, mărșăluiau încet, în careu, cu tricolorul și stemele deasupra liniei întunecate a căciulilor. Jur-împrejurul lor se dezlănțuia cavaleria engleză și lăncierii negri ai lui Brunswick. Val după val, aceștia șarjau, se împrăștiau, se adunau, șarjau... Apoi tunurile englezești, șase odată, le-au spart rîndurile. Infanteria engleză îi presa de aproape, din trei părți, descărcînd asupra lor salve puternice. Dar acei glorioși supraviețuitori ai Gărzii, asemeni leului rănit de ale cărui coaste se atîrnă cu colții niște copoi încrîncenați, părăseau cu o încetineală maiestuoasă cîmpul ultimei bătălii. În spatele lor, pe creastă, se instalase o baterie de tunuri. Toți artileriștii erau la posturi, însă nu mai trăgeau.

— De ce nu continuați focul ? l-am întrebat pe colonel cînd am trecut pe lîngă el.

— Nu mai avem pulbere.

— Atunci de ce nu vă retrageți ?

— Dacă ne văd, se mai potolesc puțin. Trebuie să-i lăsăm Împăratului timp să se îndepărteze.

Așa erau soldații francezi.

Dincolo de acel scut de viteji, ceilalți și-au mai tras sufletul. Se împrăștiaseră pe cîmpuri. În lumina tulbure a amurgului, mă uitam la oamenii aceia zăpăciți, rușinați, care în urmă cu zece ore alcătuiau cea mai frumoasă armată arun-

cată vreodată în luptă. Mi-am croit drum printre ei cu destulă greutate. În sfîrșit, l-am găsit pe Împărat tocmai dincolo de Genappe, împreună cu ce mai rămăsese din statul său major. Mai erau cu el Soult, Drouot, Lobau, Bertrand și cinci vînători din Gardă cu niște cai care abia își mai tîrau picioarele. Se lăsa noaptea. Fața buimacă a Împăratului părea o pată albă în întuneric atunci cînd s-a întors spre mine.

— Cine-i ? a întrebat.

— Colonelul Gérard, a răspuns Soult.

— L-ai văzut pe mareșalul Grouchy ?

— Nu, Sire. Prusacii erau între noi.

— Nu contează ! Acum nimic nu mai contează. Soult, vreau să mă întorc acolo !

A încercat să-și răsucească pe loc calul, însă Bertrand l-a prins de frîu.

— Ah, Sire, a zis Soult, dușmanul a avut și așa destul noroc !

L-au silit să rămînă cu ei. Călărea în tăcere, cu bărbia în piept. Era cel mai mare și totodată cel mai trist dintre oameni. Departe, în spatele nostru, tunurile mai bubuiau nepăsătoare. Uneori, bezna era sfîșiată de strigăte, gemete, ori de zgomotul înfundat al copitelor în galop. Atunci dădeam pinteni cailor, zorind printre trupele în dezordine. În cele din urmă, după ce călărirserăm toată noaptea la lumina lunii, ne-am dat seama că i-am lăsat în urmă și pe urmăriți, și pe urmăritori. Se iveau zorile cînd am trecut podul din Charleroi. Ce cortegiu de fantome trecea prin lumina aceea rece și clară ! Împăratul cu fața sa de ceară, Soult plin de praf, Lobau însîngerat... Dar mergeam mai ușor și nu ne tot uitam îndărăt, peste umăr. Waterloo rămăsese la vreo cincizeci de kilometri depărtare. Una din berlinele Împăratului fusese adăpostită de Charleroi, așa că am făcut popas pe celălalt mal al Sambrei, unde am descălecat.

Vă întrebați, desigur, de ce n-am deschis gura deloc în tot timpul acela, ținînd ascuns aceea ce-mi stătea mai mult pe suflet, și anume nevoia de a-l păzi pe Împărat ? De fapt, încercasem să vorbesc despre asta cu Soult și cu Lobau, însă ei erau atît de tulburați din pricina dezastrului, încît mi-a fost cu neputință să-i fac să priceapă cît de urgent îmi era mesajul. În plus, pe tot parcursul acelei retrageri, am avut

mereu pe lîngă noi o grămadă de fugari care, așa demoralizați cum erau, tot ne-ar fi putut ajuta. Dar acum, ținindu-ne pe lîngă berlina imperială, am observat cu neliniște că pe drumul ce se întindea alb în urma noastră nu mai era nici un soldat francez. O luaserăm înaintea armatei. Pe ce mijloace de apărare ne puteam bizui ? Caii vînătorilor se prăpădiseră.; rămînea cu noi doar un sergent cu favoriții cărunți. Mai erau Soult, Lobau și Bertrand ; cu toate talentele lor, în cazul unei încăierări aș fi prèferat să fi avut lîngă mine un simplu sergent-major de husari. Rămîneau apoi Împăratul însuși, vizitiul și un servitor de lux pe care l-am întîlnit la Charleroi, deci opt în total. Dar din ăștia opt, numai doi erau luptători pe care să poți conta la nevoie : eu și vînătorul. Mi-a trecut un fior prin șira spinării cînd am făcut socoteala forțelor noastre. Mi-am ridicat privirile : pe o culme de deal se și zăreau cei nouă călăreți prusaci.

În locul acela, de fiecare parte a drumului se întindeau pînă departe niște cîmpuri vălurite, unele în culoarea aurie a grîului, altele — pajiști verzi, udate din belșug de rîul Sambre. Spre miazăzi se înșiruiau culmile pe lîngă care trecea drumul Franței. Și tocmai pe drumul acela înainta micul grup de călăreți. Contele Stein respectase atît de bine instrucțiunile încît coborîse mult către sud, ca să urce apoi din nou și să iasă în calea Împăratului. Și iată-l apărînd din direcția în care mergeam noi. Cînd i-am zărit, oamenii lui erau la vreo opt sute de metri depărtare.

— Sire ! am strigat. Prusacii !

Au tresărit cu toții, uitîndu-se într-acolo. Împăratul a rupt tăcerea.

— Cine spune că sînt prusaci ?

— Eu, Sire... Eu Etienne Gérard !

Veștile neplăcute îl făceau întotdeauna pe Împărat să se înfurie pe cel ce le aducea. Așa că m-a luat în primire cu glasul lui de corsican, scrîșnitor, orăcăitor, pe care i-l auzeai doar cînd își ieșea din fire.

— N-ai fost niciodată altceva decît un neghiob ! mi-a strigat. Ce vrei să spui, nătărăule, cînd susții că-s prusaci ? Cum să vină prusacii din Franța ? Ți-ai pierdut și bruma de minte pe care o mai aveai !

Vorbele lui m-au lovit ca un bici. Dar în fața Împăratului ne simțeam cu toții ca un ciine bătrîn în fața stăpînului. Te putea izbi cu piciorul — uitai pe loc, îl iertai. Nu m-am apu-

cat să întind poveşti, nici să mă justific ! Dintr-o privire observasem cele două pete albe de pe picioarele dinainte ale calului din faţă şi ştiam bine că era al contelui Stein. Cei nouă cavalerişti se opriseră să se uite la noi, apoi şi-au înfipt pintenii în coastele cailor, cu un strigăt de triumf. Coborau spre noi într-un galop vijelios. Îşi recunoscuseră prada. Erau siguri că nu le va scăpa din mînă.

Într-o clipă, orice îndoială s-a risipit.

— Pentru Dumnezeu, Sire, sînt chiar prusaci ! a strigat Soult.

Lobau şi Bertrand alergau pe drum ca doi pui speriaţi. Într-o ploaie de înjurături, sergentul de vînători şi-a tras sabia. Vizitiul şi valetul îşi frîngeau mîinile de disperare. Napoleon stătea cu un picior pe treapta berlinei ; părea de un calm desăvîrşit. Iar eu... Ah, prieteni, eu am fost măreţ ! Mă gîndesc ce cuvinte s-ar potrivi pentru purtarea mea din acel moment suprem al vieţii mele. Eram atît de lucid, cu un sînge rece de-a dreptul înfiorător, atît de ager, gata pentru orice, atît de hotărît... Mă făcuse neghiob, nătărău ! O, cît de repede m-am revanşat, şi cît de nobil ! Cînd Împăratului i se întuneca mintea, Etienne Gérard avea grijă de tot ce era important.

Era o prostie să lupţi. Era caraghios să fugi. Împăratul era copleşit, ostenit de moarte. Nu fusese niciodată un bun călăreţ. Cum să-i întreacă pe cei nouă, floarea unei armate întregi ? Cel mai renumit cavalerist al Prusiei se afla printre ei. Dar eu eram cel mai bun cavalerist al Franţei. Eu şi numai eu eram în stare să le ţin piept. Dacă porneau pe urmele mele în loc să dea năvală după Împărat, acesta mai putea fi salvat. Iată gîndurile care îmi treceau prin minte cu o asemenea iuţeală, încît am luat hotărîrea pe dată. Voi mă cunoaşteţi, prieteni : treaba nu suferea amînare ! M-am repezit la Împărat, care rămăsese încremenit. Berlina ne ascundea de privirile duşmanilor.

— Redingota, Sire ! Pălăria !

Aproape că i le-am smuls. Nici un valet n-ar fi îndrăznit vreodată să-l zgîlţîie aşa. În două secunde le pusesem însă pe mine şi l-am împins pe Împărat în berlină. În cea de-a treia îi încălecam renumitul cal arab, alb, şi ieşeam binişor înaintea grupului, pe drum.

Mi-aţi ghicit planul, dar vă întrebaţi, pe bună dreptate, cum de nădăjduiam să fiu confundat cu Împăratul ? Silueta

mea era coa pe care o vedeți și acum, iar a lui n-a fost niciodată prea elegantă : era și scundă și bondoc. Dar cînd ești în șa nu ți se observă înălțimea. În rest, nu trebuia decît să te apleci puțin pe cal, să-ți încovoi spinarea și să te lași purtat tot atît de ușor ca un sac de făină. Eu, însă, mai aveam și bicornul legendar, și redingota gri cu stea de argint, pe care o știa orice copil de la un capăt la celălalt al imperiului. Iar sub mine galopa faimosul cal alb al Împăratului. Aparența urma să fie perfectă.

Prusacii ajunseseră la mai puțin de două sute de metri. Am schițat cu mîinile un gest de groază și de disperare, apoi mi-am silit calul să sară peste șanțul din marginea drumului. Atît le-a trebuit ! Un strigăt de bucurie sălbatică, precum ura, a țîșnit din piepturile prusacilor. Era un urlet de lupi înfometați care își descoperă prada. Am dat pinteni calului, luînd-o peste cîmpie și, în galop, mă uitam înapoi pe sub braț. Ah, ce minunată era clipa cînd am văzut, unul după altul, opt cavaleriști prusaci sărind șanțul și luîndu-se după mine ! Unul singur rămăsese în urmă ; am auzit un țipăt și un zgomot de luptă. Mi-am amintit de sergentul de vînători și mi-am zis că nu vor mai fi nouă la număr cei ce ne încurcau. Drumul era liber, așa că Împăratul își putea urma călătoria.

Așadar, de-acum înainte nu mai trebuia să mă gîndesc decît la mine însumi. Dacă mă înhățau, prusacii m-ar fi făcut să le plătesc scump dezamăgirea. Dacă muream după ce mi-aș fi apărat dirz viața, sfîrșitul mi-ar fi fost glorios. Dar bănuiam că pot scăpa de ei. Cu niște călăreți obișnuiți, era un fleac ! Aveam însă de-a face cu călăreți și cai ieșiți din comun. Calul meu era mare, bine clădit ; cu toate acestea, o noapte întreagă de mers îl ostenise, iar Împăratul făcea parte dintre cei ce nu-și menajează caii. Era prea prins cu alte treburi și-l căznea mai mult decît trebuie cu frîul. E adevărat că Stein și oamenii lui veneau și ei de departe, în mare viteză. Cursa era, prin urmare, egală.

Primul meu impuls fusese atît de viu și-l urmasem cu atîta repeziciune, că n-am avut timp să mă mai gîndesc și la propria mea siguranță. De pildă, ar fi trebuit s-o iau imediat înapoi, pe drumul pe care veniserăm, ca să dau peste soldații noștri. Galopasem însă peste cîmpuri, îndepărtîndu-mă de drum. M-am uitat în urmă : prusacii se așezaseră

într-o linie lungă, în așa fel încît să-mi taie calea spre Charleroi. Nu puteam să mă întorc acolo, dar măcar o puteam coti spre nord. Știam că întreg ținutul era plin de fugarii noștri, așa că mai devreme sau mai tîrziu i-aș fi întîlnit pe unii dintre ei.

Vai ! Uitasem de rîul Sambre ! În tulburarea mea nu mă gîndisem nici o singură clipă la apa asta înainte de-a o vedea, lată și adîncă, sclipind în soarele dimineții. Îmi bara trecerea. În spate, prusacii urlau. Am galopat pînă la mal, dar calul n-a vrut să intre în apă. L-am înțepat cu pintenii. Malul era înalt, curentul iute. S-a tras îndărăt, tremurînd și fornăind. Strigătele de triumf erau tot mai puternice. N-am insistat. Am îndemnat calul, în goana mare, de-a lungul malului. În locul acela, apa făcea un cot. Dacă nu treceam dincolo, retragerea îmi era tăiată. Însă speranța a înviat din nou în inima mea : am văzut o casă pe malul unde mă aflam și alta pe malul opus. Cînd două case stau astfel, față în față, de obicei acolo se află un vad. O potecă în pantă cobora spre rîu ; mi-am condus calul pe ea și nu s-a mai opus. Apa îmi ajungea pînă la șa, făcînd spume în stînga și în dreapta. La un moment dat calul s-a poticnit. Am crezut că eram pierduți, dar și-a revenit, iar în clipa următoare suia cu mult zgomot panta opusă. Chiar cînd ieșeam din apă, un plescăit repetat mi-a dat de știre că primul prusac intrase după mine. Ne despărțea doar lățimea Sambrei.

M-am repezit înainte, cu capul tras între umeri, ca Napoleon. Nu îndrăzneam să mă întorc, de frică să nu mi se vadă mustața. Îmi ridicasem și gulerul redingotei gri ca s-o ascund cît de cît. Căci, dacă descopereau acum că se înșelaseră, puteau s-o ia înapoi și să ajungă din urmă berlina. Cînd am ajuns cu toții pe pămînt uscat, după tropotul copitelor am socotit distanța dintre mine și ei. Mi s-a părut că zgomotul creștea în intensitate, ca și cum s-ar fi apropiat încetul cu încetul. Am urcat un drumeag pietros și plin de urme de căruțe, venite dinspre vad. Cu băgare de seamă, am aruncat o privire pe sub braț, dîndu-mi seama că pericolul venea de la un singur călăreț care își întrecuse binișor camarazii. Era husar, un soldat mărunțel, călare pe un cal mare, negru, și ajunsese în fruntea șirului mulțumită greutății lui de jocheu. Ocupa un loc de cinste, dar și o poziție primejdioasă, cum urma să i-o dovedesc. Am pipăit oblîncul... Jale cumplită ! N-am găsit nici un pistol. Într-o parte o lunetă, în

cealaltă un teanc de hîrtii. Sabia îmi rămăsese cu Violette. Ah, să fi fost cu armele și cu iepșoara mea, m-aș fi jucat cu ticăloșii ăia ! Din fericire, nu eram cu totul dezarmat : sabia Împăratului atîrna de șa. Ea curbată și scurtă, cu mînerul încrustat cu aur. Mult mai potrivită pentru paradă decît să-l servească pe un cavalerist în caz de nevoie. Am tras-o, totuși, și mi-am așteptat norocul. Tropotul copitelor se apropia cu fiecare clipă. Auzeam gîfîitul calului, iar husarul mi-a strigat nu știu ce. Poteca făcea o cotitură bruscă. Deodată, mi-am silit calul cel alb să se ridice pe picioarele dinapoi, l-am întors și m-am pomenit față în față cu husarul prusac. Era prea pornit ca să se mai oprească. Singura lui șansă era să mă răstoarne și să treacă peste mine. Dacă ar fi făcut-o, și-ar fi putut găsi moartea, dar m-ar fi zduncinat cu siguranță, sau mi-ar fi nenorocit calul în așa hal încît să nu mai putem scăpa de ceilalți. Prostănacul a făcut însă o strîmbătură cînd a văzut că-l așteptam, depășindu-mă prin dreapta. Am zvîrlit peste grumazul calului și i-am înfipt jucăria în coaste. Sabia aceea trebuie că era făcută din cel mai bun oțel din lume și tăia ca un brici, căci abia am simțit o ușoară împotrivire ; și totuși, lama îi era mînjită de sînge pînă aproape de mîner ! Calul husarului galopa mai departe. Călărețul a mai rămas în șa cam vreo sută de metri, după care și-a scufundat fața în coama calului, s-a răsturnat într-o parte și a căzut la pămînt. Ajunsesem și eu în dreptul calului său. În cîteva secunde totul se terminase.

Am auzit strigătul de mînie și de răzbunare scos de prusaci cînd treceau pe lîngă trupul camaradului lor. Nu mi-am putut reține un zîmbet, întrebîndu-mă ce gîndeau oare despre calitățile de spadasin și de călăreț ale Împăratului. M-am uitat în urmă cu aceeași băgare de seamă : nici unul din cei șapte nu se oprise. Soarta camaradului lor era un fleac față de însemnătatea misiunii. Erau la fel de neobosiți și de necruțători precum ciinii sfîntului Hubert. Dar le-o luasem binișor înainte, iar arabul meu inimos se ținea minunat. Totuși, abia din momentul acela am avut de înfruntat pericolele cele mai mari. Poteca se despărțea în două ; am ales-o pe cea mai strîmtă dintre ele pentru simplul fapt că mi s-a părut mai ierboasă, mai potrivită pentru copitele calului. Închipuiți-vă zăpăceala mea cînd, trecînd printr-un portal, m-am trezit în curtea unei ferme, cu case și grajduri, fără altă ieșire decît cea pe unde intrasem ! Ah, prie-

ţeni ! Dacă părul mi-e alb ca zăpada, n-am făcut oare destul ca să-l merit ?

N-aveam cum să mă întorc. Auzeam copitele cailor prusaci pe potecă. M-am uitat în jur. Natura mi-a hărăzit acei ochi pătrunzători care sînt o binecuvîntare pentru orice soldat şi mai ales pentru un ofiţer de cavalerie. Între un lung şir de grajduri scunde şi clădirea fermei, se afla o cocină, îngrădită în partea din faţă cu şipci cam de vreun metru douăzeci înălţime. Zidul din spate era de piatră, cu ceva mai înalt. Ce se afla dincolo de el ? Habar n-aveam. Distanţa dintre cei doi pereţi era de numai cîţiva metri. Acţiunea mi s-a părut disperată, dar nu aveam de ales. Cu fiecare secundă răpăitul copitelor creştea. Mi-am condus calul în faţa cocinei. A sărit splendid peste şipcile de lemn, a căzut cu picioarele dinainte pe un purcel care picotea după gard şi a alunecat în genunchi. Pe mine m-a proiectat peste zidul din spate. M-am trezit căzut în cap şi în mîini, însă în mijlocul unei arături proaspete. Calul îmi era de-o parte a zidului, iar eu de cealaltă, în vreme ce prusacii dădeau năvală în curte. Într-o clipă m-am ridicat şi am apucat frîul calului pe deasupra zidului. Zidul era făcut din pietre nu tocmai bine fixate. Am scos repede cîteva, improvizînd un crenel. Am tras calul de căpăstru, iar înimosul animal a sărit prin crenelul acela. În clipa următoare era lîngă mine, iar eu puneam piciorul în scară.

Un gînd eroic mi-a trecut prin minte cînd urcam în şa. Dacă treceau prin cocină, prusacii nu puteau veni decît pe rînd şi atacul lor n-avea cum să fie prea periculos, căci nu-şi puteau reveni uşor dintr-o asemenea săritură. De ce să nu-i aştept şi să-i dobor unul cîte unul ? Era o idee măreaţă. Mi-am căutat sabia... Imaginaţi-vă ce-am simţit, prieteni, găsind teaca goală. O pierdusem atunci cînd calul mi se poticnise de afurisitul acela de purcel. Uite de ce amănunte absurde atîrnă soarta noastră ! Purcelul de-o parte, Etienne Gérard de partea cealaltă... Să sar peste zid ca să-mi iau sabia ? Cu neputinţă ! Prusacii erau în curte. Am întors calul şi am luat-o iarăşi la goană.

O vreme am avut însă impresia supărătoare că ajunsesem într-o capcană şi mai-şi decît cea dinainte. Eram în grădina fermei — o livadă la mijloc, arătură de jur-împrejur. Un zid înalt împrejmuia locul. Mi-am zis că trebuia totuşi să aibă o poartă, ori vreo altă cale de acces, fiindcă nu-mi venea să

cred că în mod obișnuit oaspeții erau poftiți acolo punîndu-i să sară peste cocină. Am luat-o de-a lungul zidului. Așa cum mă așteptam, am găsit o poartă cu cheia pe dinăuntru. Am sărit din șa, am deschis-o : la mai puțin de doi metri stătea un lăncier prusac călare.

Ne-am fixat unul pe altul, la fel de năuciți amîndoi. Apoi am închis poarta la loc. Dinspre partea cealaltă a grădinii am auzit un țipăt și un zgomot de cădere. Am priceput că unul dintre dușmanii mei se rănise pe cînd încerca să sară peste cocină. Cum să ieși din fundătura aceea ? Era limpede că o parte din grup dăduse ocol incintei exterioare, iar restul se luase după mine. Dacă aș mai fi avut sabia, aș fi putut scăpa de lăncierul de la poartă. Să ieși dezarmat însemna să te duci de-a dreptul la moarte. Iar dacă stăteam mult pe gînduri, mai mulți dintre ei aveau să sară peste zidul cocinei. Trebuia să acționez imediat, altfel eram pierdut. Tocmai în astfel de momente mintea mi-e mai sprinteră, gesturile mai rapide.

Trăgîndu-mi calul de căpăstru, am luat-o la fugă pe lîngă zid pînă am ajuns la vreo sută de metri de locul în care pîndea lăncierul. M-am oprit. Am izbutit cu greu să împing din partea de sus a zidului cîteva pietre, după care m-am întors în goana mare la poartă. Lăncierul credea, firește, că făceam o gaură pe unde să ies și am auzit imediat zgomotul surd al copitelor calului, alergînd să-mi taie calea. Lîngă poartă, m-am răsucit. Am văzut un cavalerist îmbrăcat în verde, pe care l-am recunoscut : era contele Stein. Sărise peste cocină și galopa prin grădină, strigînd :

— Predați-vă, majestate ! Predați-vă ! O să vă cruțăm !

M-am strecurat pe poartă, dar n-am avut cînd s-o încui cu cheia. Stein era pe urmele mele, iar lăncierul apucase să-și întoarcă între timp calul. Săltînd pe arabul meu, am pornit iarăși în goana mare. Înainte mi se întindea o pajiște largă și netedă. Stein a trebuit să descalece ca să deschidă poarta, să-și scoată calul din grădină, apoi să urce în șa. De el mă temeam cel mai tare, fiindcă lăncierul n-avea un cal prea grozav, și-i mai era și ostenit. Am galopat pe nerăsuflate aproape doi kilometri înainte de a îndrăzni să arunc o privire îndărăt. Stein era la o bătaie de pușcă ; lăncierul la două ; alți trei prusaci abia se zăreau, și mai departe. Cei nouă adversari ai mei coborau la o cifră mult mai convena-

bilă. Totuşi, chiar şi unul singur era prea mult pentru mîinile mele goale.

Am fost mirat de faptul că, în tot timpul acelei lungi curse, nu întîlnisem fugari din armata noastră. M-am gîndit însă că mă aflam mult mai la vest de calea urmată de ei în retragere şi că, pentru a-i ajunge, trebuia s-o cotesc mult spre răsărit. Dacă nu mă hotăram, poate că urmăritorii mei, chiar de nu reuşeau să mă prindă, m-ar fi ţinut în raza vederii pînă cînd mă opreau compatrioţii lor, sau aliaţii; coborînd dinspre nord. Privind spre răsărit, am zărit în depărtare o perdea lungă de praf, ridicată în cîmpie pe mai mulţi kilometri. De bună seamă, pe acolo trecea drumul principal pe care se retrăgea nefericita noastră armată. Dar am avut curînd dovada că unii dintre fugari o luaseră pe scurtături : pe neaşteptate, am dat de un cal păscînd, iar lîngă el, cu spatele sprijinit de o ridicătură, aproape intrat în agonie, zăcea stăpînul lui, un cuirasier francez rănit în ultimul hal. Am sărit de pe cal, i-am luat sabia lungă şi grea, încît la urcarea în şa eram mai bine înarmat. N-am să uit niciodată chipul sărmanului om cînd mă privea cu ochii aceia ce urmau să se închidă pe vecie. Era un soldat vîrstnic cu mustaţă căruntă, adevărat partizan, iar viziunea aceea ultimă a Împăratului trebuie să-i fi apărut ca o revelaţie trimisă de Cer. Uluiala, iubirea, mîndria, toate acestea i-au luminat faţa golită de sînge. Mi-a spus cîteva cuvinte. Au fost, fără îndoială, ultimele rostite de el. N-am avut vreme să-l ascult. Am plecat în galop.

Pînă atunci străbătusem cîmpuri despărţite între ele de şanţuri largi. Unele şanţuri aveau nu mai puţin de patruzeci metri şi îmi încordam spinarea cînd mă pregăteam să sar peste ele, pentru că o alunecare ar fi însemnat sfîrşitul. Dar cel ce alesese caii Împăratului (nu ştiu cine) îşi cunoştea meseria ! În afara acelei ezitări de pe malul Sambrei, animalul pe care-l călăream nu m-a mai trădat niciodată. Am trecut peste toate obstacolele. Şi totuşi, n-am reuşit să mă descotorosesc de prusaci. De fiecare dată cînd lăsam în urmă un şanţ cu apă, mă întorceam cu speranţa încolţită în suflet ; şi de fiecare dată îl vedeam pe Stein, pe roibul său cu pete albe, sărind tot atît de uşor cum sărisem eu însumi. Era duşmanul meu, însă întotdeauna l-am stimat pentru felul cum s-a purtat în ziua aceea.

Măsuram mereu distanța care-l despărțea de cel mai apropiat călăreț al său. Îmi trecea prin cap că m-aș putea întoarce să-l spintec ca pe husar, mai înainte ca tovarășii lui să-i poată veni în ajutor. Dar ceilalți îl urmau îndeaproape. M-am gîndit că Stein era, probabil, un spadasin la fel de bun pe cît de bine călărea și că n-aveam să-l pot culca din prima lovitură. Între timp ar fi sosit ceilalți, iar eu aș fi fost pierdut. Era mai bine dacă nu-mi încetineam deloc cursa.

Un drum mărginit cu plopi trecea peste cîmpie de la răsărit la apus. M-ar fi dus de-a dreptul spre lunga dîră de praf ce însemna calea pe unde se retrăgeau francezii. Prin urmare, mi-am răsucit calul și am luat-o într-acolo într-o goană turbată. Din plin galop, am zărit pe dreapta o casă singuratică, avînd o firmă mare deasupra ușii : era un han. Afară stăteau mai mulți țărani, de care n-avea rost să mă îngrijorez. Ceea ce m-a înspăimîntat, însă, a fost o haină roșie : era cu putință ca englezii să fi ajuns acolo ? Nu puteam nici să mă întorc, nici să mă opresc. Nu-mi rămînea decît să merg mai departe, riscînd totul pe o carte. Armată nu vedeam ; oamenii aceia erau fie soldați puși pe furtișaguri, fie niște întîrziați. Nu mă temeam de ei. Apropiindu-mă, am priceput că erau doi și tocmai se pregăteau să mai bea ceva pe o bancă din fața ușii. I-am văzut cum s-au ridicat clătinîndu-se ; băuseră destul de mult, de bună seamă ! Unul din ei se legăna în mijlocul drumului.

— Uite-l pe Boney ! Ajutor, ăsta-i Boney ! a strigat.

Cu mîinile întinse înainte, a dat fuga să mă prindă, dar a avut noroc că nu l-au ținut picioarele și s-a prăbușit pe drum. Celălalt era mai periculos. Intrase grăbit în han și, cînd am trecut pe acolo, el ieșea cu pușca în mînă. S-a lăsat într-un genunchi. Mi-am lipit capul de grumazul calului. Un glonț prusac ori austriac nu conta, însă englezii erau cei mai buni țintași din Europa, iar bețivanul meu părea să mă fi luat destul de bine la ochi. Am auzit detunătura. Calul meu a făcut o săritură dezordonată care l-ar fi trîntit la pămînt chiar și pe un călăreț dintre cei mai buni. Cîteva clipe am crezut că mi l-a omorît. Răsucindu-mă în șa, am observat că-i curgea pe coapsă un șuvoi de sînge. Bruta de englez smulsese capătul unui alt cartuș și îl îndesa în pușcă. Din fericire, înainte ca el să poată trage din nou, ajunsesem dincolo de bătaia armei lui. Cei doi soldați erau infanteriști, nu se puteau alătura urmăritorilor. Dar i-am auzit chiuind după mine

de parcă aş fi fost vulpe. Strigau şi ţăranii, alergînd peste cîmp cu bastoanele rotite deasupra capului. Auzeam strigăte din toate părţile şi de pretutindeni răsăreau siluetele hăituitorilor. Să te gîndeşti că marele Împărat putea fi ţinta unei asemenea vînători cu gonaci ! Ah, cum mi-ar mai fi tihnit să-i iau pe nemernicii ăia în vîrful săbiei !

Simţeam însă că mă apropiam de sfîrşitul cursei. Făcusem tot ce un om putea spera să facă... Unii vor spune că am făcut chiar cu ceva mai mult. Ajunsesem în impas. Caii urmăritorilor mei erau rupţi de oboseală, însă nici al meu nu era altfel, iar pe deasupra şi rănit. Pierdea mult sînge, încît lăsasem o dîră roşie în praful albicios al drumului. Alerga tot mai încet. Mai devreme sau mai tîrziu, aveau să mă ajungă din urmă. Am privit înapoi. Cei cinci prusaci de care nu puteam scăpa erau acolo, cu Stein în frunte, urmat la o sută de metri de un lăncier, apoi de ultimii trei călărind desfăşuraţi în linie. Stein îşi trăsese sabia şi şi-o flutura în direcţia mea. Cît despre mine, eram hotărît să nu mă predau. Îmi făceam socoteala cam cîţi prusaci puteam să iau cu mine pe lumea cealaltă. În acel moment suprem, toate marile fapte ale vieţii mele mi-au apărut înaintea ochilor într-o înlănţuire epopeică şi am simţit că aceasta din urmă încununa demn o lungă carieră. Moartea mea avea să fie o lovitură cumplită pentru toţi cei ce mă iubeau : pentru scumpa mea mamă, pentru husarii mei, pentru mulţimea admiratorilor mei fără nume. Pe toţi îi interesa însă onoarea şi reputaţia mea. Mi-am închipuit că durerea lor avea să fie îndulcită de mîndria cu care vor afla cît de bine m-am bătut în această ultimă zi a vieţii mele. Mi-am întărit inima. Cum calul meu arab şchiopăta din ce în ce mai tare, am scos din teacă sabia cea mare, luată de la cuirasier, şi am strîns din dinţi în aşteptarea celei din urmă lupte. Deodată, am observat un lucru care mi-a smuls un ţipăt de bucurie.

Dintr-un pîlc de copaci aflat chiar în faţa mea, ieşea clopotniţa unei bisericuţe. Dar nu puteau să existe două clopotniţe asemănătoare, fiindcă vîrful ei se prăbuşise sau fusese retezat de fulger, încît îi dădea o formă fantastică. O mai văzusem în urmă cu două zile : era clopotniţa din satul Fosselies. Inima îmi dansa însă de bucurie nu numai din pricină că trăgeam nădejde să ajung pînă în sat, ci şi pentru că ferma aflată la numai şapte sute de metri depărtare, şi al cărei acoperiş apărea deasupra copacilor, era ferma Saint-

Aunay, unde ne aşezaserăm tabăra şi unde îl trimisesem pe căpitanul Sabbatier să-i adune pe husarii din Conflans. Erau acolo, diavolii mei scumpi, micii mei ticăloşi ! Dacă aş fi putut ajunge pînă la ei ! La fiecare salt, calul îmi era tot mai slab. Cu fiecare clipă trecută, galopul urmăritorilor prindea putere. Din urmă mă ajungea o ploaie de înjurături în nemţeşte. Un glonte de pistol mi-a şuierat chiar pe lîngă urechi. Înfigînd cu îndîrjire pintenii în bietul meu cal arab, am reuşit să-l fac să nu-şi contenească goana. În faţă, grilajul de la intrare se deschidea. În curtea fermei am văzut sclipind oţelul armelor. Calul lui Stein nu era la mai mult de zece metri în spatele meu cînd am strigat :

— La mine ! La mine, camarazi ! Atacaţi !

Am auzit un fel de zumzet ca de albine mînioase, alungate din stup. Apoi minunatul meu cal arab, cel atît de alb, s-a prăbuşit sub mine, mort. Am fost aruncat pe pietrele curţii. După asta, nu-mi mai amintesc de nimic.

Aceasta mi-a fost ultima ispravă, prieteni. Cea mai faimoasă, nu încape vorbă ! Povestea ei a umblat prin toată Europa şi a făcut celebru numele lui Etienne Gérard. Păcat că osteneala mea n-a izbutit să-i dea Împăratului decît încă vreo cîteva săptămîni de libertate, fiindcă la 15 iulie s-a predat englezilor. Dar nu din vina mea n-a mai apucat el să adune la un loc forţele ce-i rămîneau credincioase în Franţa, ca să susţină un alt Waterloo, cu un sfîrşit mai bun. Dacă şi alţii i-ar fi fost tot atît de credincioşi pe cît i-am fost eu, istoria lumii ar fi arătat altfel : Împăratul şi-ar fi păstrat tronul, iar un soldat ca mine n-ar fi ajuns să planteze varză pînă la capătul zilelor lui şi să-şi omoare vremea povestind întîmplări din tinereţe într-o cafenea... Mă întrebaţi ce s-a ales de Stein şi de cavaleriştii prusaci ? De trei, care au abandonat pe parcurs, nu ştiu nimic. Vă amintiţi că pe unul l-am ucis eu. Rămîneau cinci. Trei au fost spintecaţi cît ai clipi din ochi de husarii mei, care, timp de cîteva momente, şi-au închipuit că-l apărau pe Împăratul însuşi. Pe Stein, rănit uşor, l-au prins, şi la fel pe un ulan. Ei n-au aflat imediat adevărul, gîndindu-ne că era mai bine ca nici o ştire, adevărată sau falsă, privind direcţia luată de Împărat să nu răzbată la duşman. Prin urmare, contele Stein a crezut că puţin îi lipsise, doar cîţiva metri, ca să-i reuşească o captură nemaipomenită. „Aveţi dreptate să vă iubiţi şi să vă

stimați Împăratul, spunea el. În viața mea n-am văzut un astfel de călăreț și spadasin." N-a fost în stare să priceapă de ce, la auzul acestor vorbe, un tînăr colonel de husari rîdea în hohote.. Dar mai tîrziu i s-a povestit totul, așa cum a fost.

Capitolul VIII

ULTIMA AVENTURĂ A BRIGADIERULUI GÉRARD

N-o să vă mai povestesc nimic, iubiți prieteni. S-a spus că omul seamănă cu iepurele, care tot dă ocoluri și se întoarce să moară în locul de unde a plecat. Mă cheamă Gasconia. Văd Garona cea albastră șerpuind printre vii spre oceanul încă și mai albastru. Mai văd orașul vechi și pădurea de catarge din lungul cheiului de piatră. Inima mea trage nădejde să regăsească adierea aerului din ținutul meu de baștină și razele calde ale soarelui care m-a văzut născîndu-mă. În Paris îmi sînt prietenii, treburile, plăcerile. Dincolo, toți cei ce m-au cunoscut au intrat în mormînt. Și totuși, cînd vîntul de sud-vest îmi bate în geamuri, mi se pare mereu că-i vocea puternică a patriei mele, chemîndu-și fiul înapoi la sînul în care sînt gata să mă săvîrșesc din lume. Mi-am jucat rolul la timpul meu. Dar timpul trece. Trebuie să trec și eu. Nu, prieteni, nu vă întristați ! Ce-i mai minunat decît o viață trăită în cinste, căreia îi sînt podoabe prietenia și iubirea ? Vine însă un moment solemn cînd ajungi la capătul lungului drum și zărești cotitura dincolo de care te așteaptă necunoscutul. La urma urmei, Împăratul și toți mareșalii săi au dat colțul și s-au dus dincolo. La fel și husarii mei — n-au rămas decît vreo cincizeci. Trebuie să plec. Dar în ultima noastră seară vă povestesc ceva care-i mai mult decît o întîmplare, e un mare secret al istoriei. N-am suflat o vorbă pînă acum, însă nu văd pentru ce aș mai ține ascunse amănuntele acestei aventuri ieșite din hotarele firescului. Ea s-ar pierde pentru posteritate, fiindcă, între toți cei ce mai trăiesc, sînt singurul cunoscător al faptelor.

Hai să ne întoarcem cu gîndul, împreună, la 1821. Trecuseră șase ani de cînd ne părăsise marele nostru Împărat, și doar uneori mai auzeam în șoaptă cîte-o veste care ne dovedea că el era încă în viață. Nu puteți să vă închipuiți ce apăsare ne strivea inimile, nouă, celor care îl iubeam, cînd ne

gîndeam că el, în captivitate, își măcina sufletul pe o stîncă singuratică. Din clipa cînd ne trezeam și pînă cînd somnul ne închidea ochii, la asta ne gîndeam neîncetat. Ne simțeam dezonorați de faptul că el, conducătorul și stăpînul nostru, ajunsese în atîta umilință fără ca noi să fim în stare să mișcăm un deget spre a-i veni în ajutor. Destui dintre noi și-ar fi dat cu bucurie restul de viață ca să-i aducă lui puțină alinare. Dar tot ce puteam face era să cîrtim prin cafenele, cu ochii ațintiți pe hartă și ținînd socoteala leghelor de apă care ne despărțeau de el. Ai fi zis că se afla tocmai pe lună. Noi nu eram însă decît niște soldați, nu ne pricepeam deloc la treburile mării.

Pentru ca amărăciunea să ne fie și mai mare, aveam fiecare, bineînțeles, propriile noastre griji. Mulți dintre noi își cîștigaseră un grad înalt în armată ; dacă el revenea, ne luam din nou în primire serviciul. Nu ne putuserăm hotărî să slujim drapelul alb al Bourbonilor și nici să rostim un jurămînt prin care riscam ca săbiile noastre să se întoarcă împotriva omului iubit. Din cauza asta eram fără slujbe și fără bani. Prin urmare, ce altceva ne rămînea decît să ne adunăm, să pălăvrăgim și să bombănim, pe cînd cei care aveau ceva parale achitau nota de plată, iar cei care n-aveau nimic își făceau parte la sticlă ? Din timp în timp, dacă norocul ne surîdea, aranjam lucrurile în așa fel încît să ne luăm la harță cu vreun militar. Dacă-l lăsam întins pe spate în pădurea Boulogne, ne închipuiam că am mai luptat o dată pentru Napoleon. Învățaseră să ne cunoască bîrlogurile și le ocoleau de parcă ar fi fost cuiburi de viespi.

Era acolo un local, „La stindardul Marelui Bărbat", pe strada Varenne, frecventat de mulți dintre cei mai tineri și mai distinși ofițeri de-ai lui Napoleon. Aproape toți fuseseră colonei sau aghiotanți. Cînd printre noi apărea vreunul mai puțin strălucit, de obicei îl făceam să simtă că nu-i era locul acolo. Îmi aduc aminte de niște obișnuiți ai firmei : căpitanul Lépin, cu crucea de onoare cîștigată la Leipzig ; colonelul Bonnet, aghiotant al lui Macdonald ; colonelul Jourdan, a cărui faimă în armată aproape că o ajunsese pe a mea ; Sabbatier, de la husarii mei ; Meunier, de la lăncierii roșii ; Le Breton, de la Gărzi ; și încă vreo doisprezece. Ne întîlneam în fiecare seară, discutam, jucam domino, beam un pahar sau două și ne întrebam cît va mai trece pînă cînd avea să se întoarcă Împăratul, punîndu-ne încă o dată în fruntea regi-

mentelor noastre. Bourbonii își pierduseră deja creditul în țară. Asta s-a văzut limpede cîțiva ani mai tîrziu, cînd Parisul s-a răsculat împotriva lor și au fost azvîrliți pentru a treia oară afară din Franța. Napoleon nu trebuia decît să se arate pe coastă. Ar fi mărșăluit pînă în capitală fără să tragă un foc de pușcă, la fel cum se întîmplase la întoarcerea lui din insula Elba.

Ei bine, eram cu toții de față cînd, într-o seară de februarie, în cafeneaua noastră a intrat un omuleț destul de ciudat. Avea picioarele scurte, dar era din cale-afară de robust. Umerii erau ai unui uriaș, iar capul îl avea nefiresc de mare. Fața negricioasă, masivă, era brăzdată de dungi albe, cu totul neobișnuite : favoriții cărunți și-i purta tăiați marinărește. Cele două inele de aur din urechi și nenumăratele tatuaje de pe mîini ne-au întărit presupunerea că era marinar, chiar înainte de a se prezenta sub numele de căpitanul Fourneau, din marina imperială. Avea scrisori de recomandare pentru doi dintre membrii cercului nostru. Neîndoielnic, era devotat aceleiași cauze. Și merita să-l respectăm, căci luase parte la tot atîtea lupte ca și noi. Arsurile de pe chipul său proveneau din bătălia Nilului, unde rămăsese neclintit la postul lui de pe *Orient* pînă cînd vasul i-a făcut explozie sub tălpi. Cu toate acestea, vorbea puțin despre el. Se așeza într-un ungher al cafenelei, ne privea pe toți cu niște ochi teribil de pătrunzători și ne asculta cu lăcomie.

Într-o seară, cînd am ieșit din cafenea, căpitanul Fourneau m-a urmat și m-a prins de braț. Fără să spună un cuvînt, m-a condus pînă la o oarecare depărtare de strada Varenne. Am ajuns la locuința lui.

— Aș vrea să stăm puțin de vorbă, mi-a zis, îndemnîndu-mă să urc scara ce ducea la camera ocupată de el.

Ajuns acolo, a aprins o lampă și mi-a întins o foaie de hîrtie scoasă dintr-un plic aflat în sertarul mesei. Data era veche de cîteva luni. Fusese scrisă în palatul Schönbrunn din Viena. Am citit : *„Căpitanul Fourneau acționează în înaltul interes al lui Napoleon. Cei ce-și iubesc Împăratul trebuie să i se supună fără a-i pune întrebări. Marie-Louise."* Semnătura împărătesei îmi era cunoscută. Aceea, fără nici o îndoială, fusese făcută de mîna ei.

— Ești mulțumit de scrisorile mele de recomandare ? m-a întrebat el.

— Întru totul.

— Ai accepta să primești ordine de la mine ?

— Documentul ăsta nu mă lasă să aleg.

— Bine. Mai întîi, din cele spuse în cafenea, am înțeles eu bine că vorbești engleza ?

— Da.

— Vreau să-ți aud accentul.

I-am spus în engleză :

— Oricînd are Împăratul nevoie de Etienne Gérard, sînt gata, zi și noapte, să-mi dau viața ca să-l servesc.

Căpitanul Fourneau a zîmbit.

— Engleza dumitale e cam stranie, mi-a spus. Dar, în fine, e mai bine decît deloc. Eu vorbesc englezește ca un englez. Asta-i din pricină că am stat șase ani într-o închisoare din Anglia. Acum îți spun de ce am venit la Paris. Am venit să-mi aleg pe cineva care să mă ajute într-o treabă legată de marile interese ale Împăratului. Mi s-a spus că la „Stindardul Marelui Bărbat" pot găsi crema vechilor lui ofițeri și pot avea încredere în oricare din ei, fiindcă i-au fost cu toții pe de-a-ntregul devotați. Te-am observat, așadar, și am ajuns să cred că dumneata pari cel mai potrivit pentru planurile mele.

I-am mulțumit pentru laudă, apoi l-am întrebat ce aștepta de la mine.

— Doar să-mi ții tovărășie cîteva luni, mi-a zis el. Află că, după ce m-au eliberat, m-am stabilit în Anglia, m-am însurat cu o englezoaică și am primit comanda unei mici nave comerciale, la bordul căreia am navigat de mai multe ori între Southampton și coasta Guineii. Acolo trec drept englez. Îți dai seama, totuși, că sentimentele pe care le am față de Împărat rămîn neîmpărtășite și mi-ar face plăcere să am un tovarăș cu aceleași gînduri. Călătoriile astea lungi sînt întrucîtva obositoare și aș vrea să nu te fac să pierzi vremea împărțind cabina cu mine.

M-a privit cu ochii lui cenușii, pătrunzători, pe toată durata acelui discurs fără șir, iar eu i-am răspuns printr-o privire menită să-i dea de înțeles că n-avea de-a face cu un nerod. A scos la vedere o pungă de mătase plină cu bani.

— În punga asta, a reluat, ai o sută de lire, în aur. Ai putea să-ți cumperi niște lucruri care să-ți facă mai plăcută călătoria. Îți recomand să le aduci la Southampton, de unde ne îmbarcăm peste zece zile. Eu plec mîine la Southampton. Sper să te revăd în cursul săptămînii viitoare.

— Haide-haide ! am zis. Spune-mi deschis : care-i destinația călătoriei noastre ?

— Oh, nu ți-am spus ? Ne îndreptăm spre coasta Guineii, în Africa.

— În cazul ăsta, ce legătură avem cu cele mai de seamă interese ale Împăratului ?

— E în cel mai înalt interes al său să nu-mi pui întrebări indiscrete, iar eu să nu-ți dau răspunsuri indiscrete ! mi-a spus el aspru.

Cu asta, discuția s-a terminat. Acasă la mine, doar punga cu aur îmi dovedea că acea neobișnuită întrevedere avusese loc cu adevărat.

Nenumărate pricini mă îndemnau să duc aventura pînă la capăt. Înainte de a trece șăptămîna, am debarcat în Anglia, și tocmai la Southampton. Întrebînd prin docuri, m-am lămurit îndată unde se găsea *Black Swan*, o corabie mică și drăguță, care se numește — am aflat mai tîrziu — bric. Pe punte l-am întîlnit pe căpitanul Fourneau însuși, împreună cu șapte sau opt namile cu înfățișare de inși necioplîți, care frecau din greu nava și o pregăteau de drum. Căpitanul m-a întîmpinat și m-a condus jos, în cabina lui.

— Începînd de acum, ești doar domnul Gérard, din insulele Minecii. Te rog să uiți obiceiurile dumitale militare și să nu-ți dai aere de înfumurat cînd te plimbi pe punte. O barbă te-ar face și ea, mai mult decît mustățile, să arăți a marinar.

Am fost indignat. Dar, la o adică, tot nu sînt femei pe ocean. Prin urmare, ce mai conta ? El și-a chemat stewardul.

— Gustave, i-a spus, să fii foarte atent cu prietenul meu, domnul Etienne Gérard, care călătorește împreună cu noi. Asta-i Gustave Kerouan, stewardul meu breton, în mîinile căruia o să fii în siguranță.

Stewardul acela, cu mutra lui aspră și cu ochii severi, cam prea arăta a războinic pentru o meserie atît de liniștită. N-am zis nimic, dar voi bănuiți că-mi țineam ochii larg deschiși. Mi se pregătise o cabină chiar lîngă cea a lui Fourneau, și mi s-ar fi părut cît se poate de plăcută, dacă n-ar fi fost cu ce s-o compar : cabina lui Fourneau era din cale-afară de luxoasă. În mod precis, el iubea fastul, căci avea în cameră catifele și argintării mai potrivite iahtului unui nobil decît unei mici nave comerciale ce se îndrepta spre Africa de Vest. Chiar așa gîndea și secundul, domnul Burns, care nu putea să-și ascundă zîmbetul și nici disprețul de fie-

care dată cînd o privea. Secundul ăsta, un englez masiv cu părul roşu, îşi avea cabina faţă în faţă cu a căpitanului. Mai era un locotenent pe nume Turner, care ocupa o cameră în mijlocul navei. Echipajul era alcătuit din nouă bărbaţi şi un mus. Dintre aceştia, trei proveneau din insulele Mînecii, la fel ca mine, m-a informat domnul Burns. Secundul voia să ştie neapărat de ce îi însoţeam.

— Din propria mea plăcere, i-am răspuns.

M-a privit uimit.

— N-ai mai fost pe coasta Africii de Vest ?

— Niciodată.

— În cazul ăsta, nici n-o să te mai întorci vreodată acolo.

La trei zile după sosirea mea, am dezlegat parîmele care ţineau nava la chei şi am ieşit în larg. N-am fost niciînd un bun marinar şi vă pot mărturisi că abia după ce pămîntul dispăruse de multă vreme din raza privirii m-am încumetat să pun piciorul pe punte. În a cincea zi, în sfîrşit, am sorbit ciorba adusă de bunul Kerouan şi m-am putut tîrî afară din cuşetă, spre scară. Aerul proaspăt mi-a dat puteri, iar de atunci înainte m-am obişnuit cu mişcarea vasului. Barba începuse să-mi crească şi în mod precis m-aş fi făcut un bun marinar, în loc să ajung un bun soldat, dacă aş fi fost încorporat la marină. Am învăţat să trag de parîmele cu care se ridicau pînzele şi să le răsucesc în jurul vergilor lungi de care sînt legate. În cea mai mare parte a timpului, rolul meu cerea să joc cărţi cu căpitanul Fourneau şi să mă port cu el ca un prieten. Nu era deloc surprinzător faptul că-şi dorea unul, fiindcă toţi ceilalţi nu ştiau nici să citească, nici să scrie, oricît de pricepuţi ar fi fost ei ca marinari. Dacă ne-ar fi murit căpitanul pe neaşteptate, mă întreb cum ne-am fi găsit drumul pe acea uriaşă întindere de apă. Doar el ştia să determine pe hartă poziţia navei. Harta stătea fixată pe peretele cabinei. În fiecare zi însemna pe ea traseul parcurs în ajun, în aşa fel încît era de ajuns să arunci o privire ca să ştii ce distanţă ne despărţea de ţinta călătoriei noastre. Era nemaipomenit felul cum calcula ! Într-o dimineaţă ne-a anunţat că seara o să vedem Capul Verde, şi l-am descoperit cu adevărat în faţa noastră, spre stînga, la căderea nopţii. A doua zi pămîntul nu s-a mai observat, iar Burns, secundul, mi-a explicat că nu-l voi mai vedea pînă cînd ajungem în golful Biafra. Zi de zi înaintam tot mai mult spre sud, împinşi de un vînt prielnic. La amiază, acul de pe hartă se apropia pas cu pas

de coasta africană. Am uitat să spun că mergeam să căutăm ulei de palmier. Încărcătura noastră consta în stofe colorate, puști vechi și tot felul de fleacuțețe pe care englezii le vînd în mod obișnuit sălbaticilor.

În sfîrșit, vîntul care ne însoțise atîta timp s-a oprit și vreme de mai multe zile am navigat pe o mare calmă și uleioasă, sub un soare ce făcea să fiarbă smoala dintre scîndurile punții. Tot întorceam și iar întorceam pînzele ca să prindem cea mai mică adiere de vînt, pînă cînd într-un tîrziu am ieșit din acel briu de aer calm și ne-am reluat, ajutați de o briză favorabilă, drumul spre sud. Marea era plină de pești zburători. De cîteva zile, Burns nu părea să mai fie în apele lui. Am observat că-și punea mereu mîna streașină la ochi; cercetînd orizontul ca și cum se aștepta să vadă pămîntul. În două rînduri l-am surprins înclinîndu-și capul roșcovan spre harta din cabină, cercetînd acul care se apropia mereu de coasta africană, fără ca totuși s-o atingă. În sfîrșit, într-o seară, pe cînd căpitanul Fourneau și cu mine jucam cărți, a dat năvală peste noi cu o privire răutăcioasă pe fața bronzată:

— Să am iertare, căpitane Fourneau ! a spus el. Dar știți ce cap a luat matelotul de la cîrmă ?

— Drept spre sud, a răspuns căpitanul, cu ochii țintă la cărți.

— Și ar trebui s-o țină drept spre est.

— Pe asta de unde ai scos-o ?

Secundul a mormăit furios.

— Nu-s eu prea învățat, a zis, dar dați-mi voie să spun, căpitane Fourneau, că am navigat pe apele astea de cînd aveam zece ani. Știu cînd sîntem pe drumul bun. Știu cînd sîntem în zona calmului ecuatorial. Știu să-mi găsesc calea spre uleiul de palmier. Acum sîntem la sud de traseu și trebuie să ținem cîrma spre est, nu spre sud, dacă vreți să ajungem în portul unde vă trimit armatorii.

— Scuză-mă, domnule Gérard ! Ține minte că-i rîndul meu, mi-a zis căpitanul, lăsîndu-și cărțile pe masă. Hai să vedem harta, domnule Burns, ca să-ți dau o lecție de navigație practică. Iată alizeul de sud-vest, iată și ecuatorul. Iar aici e portul unde vrem să ajungem. Iată și omul care vrea să fie stăpîn pe corabia lui...

Vorbind mereu, l-a apucat pe nenorocitul de secund de gît și l-a strîns pînă cînd acela a leșinat. Kerouan, stewardul,

s-a repezit cu o funie. Împreună l-au legat pe secund, făcîndu-l în scurtă vreme cu totul neputincios.

— La cîrmă e unul din francezii noştri. Am face mai bine dacă-l aruncăm pe Burns peste bord, a spus stewardul.

— Am fi mai în siguranţă ! i-a răspuns căpitanul Fourneau.

Dar asta întrecea orice măsură. Nimic nu m-ar fi făcut să consimt la moartea unui om fără apărare. În silă, căpitanul Fourneau a acceptat să-l izoleze, aşa că l-am dus în cala dinapoi, sub cabină. L-am întins acolo, între baloturile cu mătase de Manchester.

— Nu-i nevoie să închizi capacul, a apreciat căpitanul Fourneau. Gustave, caută-l pe domnul Turner şi spune-i că vreau să-i zic o vorbă.

Nebănuind nimic, locotenentul a intrat în cabina căpitanului, unde s-a trezit legat fedeleş, ca şi Burns. A fost transportat în cală, lîngă camaradul său. După asta au închis capacul.

— Roşcovanul ăla tolomac ne-a forţat mîna ! m-a lămurit căpitanul. Am fost silit să-mi dau pe faţă planurile mai repede decît aş fi vrut. Totuşi, răul nu-i cine ştie cît de mare, iar ăştia nu mă încurcă prea mult. Kerouan, ia o butelcă de rom, du-o echipajului şi spune-le oamenilor că le-o fac cadou ca s-o bea în cinstea trecerii peste ecuator. Nimic nu le cade mai bine. Cît despre compatrioţii noştri, du-i la tine ca să fim siguri că rămîn în formă. Iar noi, colonele Gérard, cu permisiunea dumitale, să ne reluăm partida întreruptă.

Era una din situaţiile care nu se uită niciodată. Adevărată fibră de oţel, căpitanul amesteca cărţile, tăia, servea, juca de parcă ar fi fost în propria lui cafenea. Sub noi auzeam murmurele neînţelese ale celor doi ofiţeri, pe jumătate sufocaţi de batistele înfundate în gură. Afară lemnăria scîrţîia şi pînzele plesneau ritmic în vîntul care ne purta. Din plescăitul valurilor şi şuierăturile vîntului izbucneau rîsetele sălbatice şi ţipetele marinarilor englezi, ocupaţi cu golirea butelcii de rom. Am jucat vreo şase partide, apoi căpitanul s-a ridicat.

— Cred că le ajunge, a spus el.

Dintr-un cufăr a scos o pereche de pistoale şi mi-a întins mie unul.

Nu era însă cazul să ne temem de vreo rezistență, fiindcă nimeni nu era în stare să reziste. Englezii de atunci, fie soldați, fie marinari, erau niște băutori fără leac. Cîtă vreme nu dădeau de băutură, erau oameni pe care să te poți bizui. Dar îndată ce-i lăsai să bea, îi apuca nebunia : nimic nu-i putea convinge să bea cumpătat. Echipajul lui *Black Swan* era atunci alcătuit din cinci forme omenești neînsuflețite și încă doi bețivani care cîntau, răcneau și înjurau în lumina chioară din adăpostul lor. Stewardul a adus niște colaci de frînghie și, ajutați de doi marinari francezi (cel de-al treilea era la cîrmă), i-am legat și le-am pus căluși, încît nu mai puteau nici să vorbească, nici să se clintească din loc. I-am cărat în cala din față, iar Kerouan a fost povățuit să le dea de două ori pe zi mîncare și apă. *Black Swan* era pe de-a-ntregul a noastră.

Nu știu ce s-ar fi întîmplat dacă s-ar fi stîrnit vremea rea, însă ne vedeam cu bucurie de drum sub un vînt destul de puternic ca să ne împingă spre sud și, totuși, nu atît de tare încît să ne îngrijoreze. În seara celei de-a treia zile, l-am găsit pe căpitanul Fourneau cercetînd cu nesaț orizontul.

— Privește, Gérard ! Privește ! mi-a strigat, arătînd ceva chiar în fața lui.

Un cer de un albastru luminos părea că iese din albastrul închis al oceanului. Foarte departe, pe linia care le împreuna, se zărea o umbră semănînd cu un nor, însă cu conturul mai bine desenat.

— Ce-i acolo ? am întrebat.

— Pămînt !

— Ce pămînt ?

Eram numai urechi, deși știam deja ce avea să-mi răspundă.

— Sfînta Elena.

Prin urmare, iată-l acolo, pămîntul viselor mele ! Insula aceea ! Colivia în care îl închiseseră pe marele Vultur al Franței ! Toate miile de leghe ale mării nu-l putuseră ține pe Gérard departe de stăpînul lui iubit. El era acolo ! Pe țărmul acela cețos, înconjurat de oceanul albastru... Ah, cu ce ochi flămînzi priveam depărtările ! Cum îmi mai zbura sufletul departe de vas, ca să-i spună *lui* că nu era uitat, că după zile nenumărate unul dintre credincioșii săi slujitori venea să-l întîlnească ! Pata întunecată de pe apă devenea

cu fiecare clipă mai desluşită, mai plină. Curînd am văzut că e o insulă stîncoasă. S-a făcut noapte, dar am rămas îngenuncheat pe punte, cu privirile aţintite în întunericul ce acoperea locul unde ştiam că se afla marele Împărat. A trecut o oră, apoi alta. Şi, deodată, chiar în faţă ni s-a aprins o luminiţă scînteietoare, aurie. Era lumina unei ferestre, poate a vreunei ferestre de la casa lui. Nu erau mai mult de trei kilometri pînă acolo. Oh, cum mi-am mai întins mîinile spre ea ! Erau doar mîinile lui Etienne Gérard, însă le întindeam pentru toate mîinile Franţei.

La bordul corăbiei stinseserăm toate luminile. Nu peste multă vreme, dirijaţi de căpitanul Fourneau, am tras cu toţii laolaltă de o parîmă şi, răsucind astfel una din vergile de deasupra noastră, am oprit nava. Apoi căpitanul Fourneau m-a rugat să-l însoţesc în cabină.

— Acum înţelegi totul, colonele Gérard ! mi-a spus. Şi-o să mă ierţi că nu ţi-am explicat mai din timp. Într-o treabă atît de importantă, nu mă încred în nimeni. E mult de cînd plănuiesc evadarea Împăratului. Dacă am rămas în Anglia, dacă am rămas în marina lor comercială, a fost doar ca să-mi pot duce planurile la bun sfîrşit. Totul s-a petrecut chiar aşa cum am prevăzut. Am călătorit de mai multe ori, cu bine, pe coasta Africii de Vest şi nimeni nu mi-a pus vreo piedică. I-am recrutat, unul cîte unul, pe aceşti încercaţi războinici francezi. În ce te priveşte, doream să am un luptător priceput pentru cazul vreunei ciocniri şi, în plus, mi-am închipuit că o să-i ţii Împăratului o tovărăşie plăcută pe lungul drum de întoarcere. Mi-am aranjat cabina destul de decent încît s-o poată folosi. Sper că mai înainte de-a se face ziuă o să-l vedem aşezat în ea, iar noi o să fim departe de insula asta blestemată.

Vă puteţi închipui tulburarea mea, prieteni, la auzul unor astfel de cuvinte. L-am îmbrăţişat pe inimosul Fourneau, rugîndu-l să-mi spună cum îl puteam ajuta.,

— Mă văd constrîns să las toată treaba în seama dumitale, mi-a zis. Numai Dumnezeu ştie cît aş fi vrut să fiu primul care îi prezintă omagiile, însă n-ar fi înţelept din partea mea să merg acolo. Barometrul coboară, se apropie furtuna, iar în preajma insulei stau trei crucişătoare engleze care pot să dea peste noi în orice clipă. Eu o să am grijă de bric, iar dumneata mergi să-l cauţi pe Împărat.

— Aştept instrucţiunile.

— Nu pot să-ți dau decît un singur om, fiindcă și așa am greutăți cu manevrarea vergilor. Am lăsat o barcă la apă. Omul meu te va duce vîslind pînă la țărm și-o să-ți aștepte întoarcerea. Lumina pe care ai văzut-o vine din Longwood. Toți cei din casă ne sînt prieteni și poți fi sigur că au să-l ajute pe Împărat să evadeze. E și un cordon de santinele, însă nu prea aproape de casă. Odată ajuns acolo, îi dezvălui Împăratului planurile noastre, îl conduci la barcă și-l aduci aici.

Nici chiar Împăratul n-ar fi vorbit mai pe scurt și mai limpede. Nu trebuia pierdut nici un moment. Barca și matelotul așteptau. Am sărit în barcă și imediat ne-am îndepărtat de *Black Swan*. Dansam pe apele întunecate, dar în fața ochilor mei lumina din Longwood strălucea ca o stea a speranței. Curînd, fundul bărcii se freca de pietrișul plajei. Eram într-un golf pustiu, nu se vedea nici o santinelă. Mi-am lăsat marinarul lîngă barcă și am început să mă cațăr pe povîrnișurile falezei.

O cărare îngustă înconjura stîncile ; n-a fost deloc greu să-mi găsesc drumul de urmat. Puteam să-mi închipui că toate cărările din Sfînta Elena conduceau la Împărat. Am ajuns dinaintea unui grilaj. Nu era păzit. Am deschis poarta. Alt grilaj. Tot nepăzit. Mă întrebam ce se întîmplase cu cordonul de care îmi vorbise Fourneau. Mai sus nu era nevoie să urc, fiindcă lumina strălucea acum chiar în fața mea. M-am ascuns, ca să pot cerceta locul. Nici urmă de dușman. M-am apropiat. Am descoperit o casă — clădire lungă, joasă, cu verandă. Un bărbat umbla încoace și încolo pe cărare. M-am tîrît într-acolo, ca să-l pot vedea mai bine. Să fi fost oare blestematul de Hudson Lowe ? Ce triumf dacă nu numai că-l salvam pe Împărat, dar aveam să-l mai și răzbun ! Nu, omul acela trebuie că era o santinelă. Mereu tîrîndu-mă, am venit și mai aproape. Omul s-a oprit dinaintea ferestrei luminate. L-am putut vedea bine. Nu era soldat, era un preot. Ce să caute acolo un preot la orele două din noapte ? Era francez sau englez ? Dacă era de-al casei, puteam să-i împărtășesc planul. Dacă era englez, totul s-ar fi dat peste cap. M-am tîrît spre el, dar, pe neașteptate, a intrat în casă și prin ușa deschisă s-a revărsat un șuvoi de lumină. În lumina aceea am văzut mai bine locul și m-am putut mișca foarte repede. Ridicat pe jumătate, m-am îndoit de la mijloc și am dat fuga la fereastra luminată. Mi-am ridicat capul.

Am privit printr-un ochi de geam. Împăratul stătea întins sub privirile mele, mort.

Prieteni, am căzut pe cărare tot aşa de lipsit de cunoştinţă ca atunci cînd un glonte îţi străpunge creierul ! Nici nu ştiu cum am putut scăpa cu zile după lovitura aceea. Şi totuşi, după vreo jumătate de oră, m-am ridicat împleticindu-mă, clătinîndu-mă, cu mîinile şi picioarele tremurînd, cu dinţii clănţănind, însă sorbind din ochi ca un vicios privelişte acelei camere vizitate de moarte.

El se odihnea pe o targă, în mijlocul încăperii. Era calm, liniştit, plin de măreţie. Chipul său avea puterea aceea de necrezut care ne încălzea inimile în zilele bătăliilor. Un zîmbet vag plutea pe buzele lui palide, iar ochii, deschişi pe jumătate, păreau întorşi spre ochii mei. Se mai îngrăşase faţă de cum îl văzusem la Waterloo, şi pe faţă i-am citit o bunătate pe care nu i-o ştiusem pînă atunci. În jur ardeau luminări. Asta era lumina ce ne întîmpinase pe mare, cea salutată de mine drept o stea a speranţei. Cu greu am ajuns să-mi dau seama că un grup stătea îngenuncheat în cameră : mica lui curte, bărbaţi şi femei care îi împărtăşiseră soarta, Bertrand, soţia lui, preotul, Montholon... Cu toţii erau acolo. M-aş fi rugat şi eu, însă îmi simţeam inima prea grea şi prea plină de amărăciune ca s-o pot face. Nu-mi rămînea decît să plec. Dar nu puteam pleca, lăsîndu-l astfel... Fără să-mi pese că m-ar fi văzut cineva, m-am ridicat, am luat poziţia de drepţi în faţa corpului neînsufleţit al comandantului meu, mi-am lovit călcîiele şi mi-am înălţat mîna dreaptă într-un ultim salut. Apoi am făcut stînga-mprejur şi am luat-o la fugă prin noapte. Surîsul buzelor palide şi ochii lui cenuşii, cu privirea fixă, îmi jucau înainte.

Credeam că nu lipsisem decît puţin timp, însă de la matelot am aflat că trecuseră ore întregi. Şi abia atunci cînd îmi vorbea am observat că vîntul bătea ca în vreme de furtună, iar valurile mugeau, asaltînd plaja. De două ori am încercat să împingem în apă barca aceea şubredă şi tot de două ori oceanul ne-a aruncat-o înapoi. A treia oară, un val uriaş a umplut-o şi i-a spart fundul. Disperaţi, am aşteptat zorii zilei, ca să vedem doar o mare dezlănţuită, cu spume purtate de vînt. Nici urmă de *Black Swan* ! Ne-am urcat pe faleză ca să putem privi pînă departe, însă pe toată întinderea apelor n-am descoperit albul nici unei pînze. *Black Swan* dispăruse. Să se fi scufundat ? Ajunsese din nou în

stăpînirea echipajului englez ? Ce alt destin ieşit din comun i-o fi fost hărăzit ? Nu ştiu. Niciodată nu l-am mai văzut pe căpitanul Fourneau ca să-i spun cum mi-am îndeplinit misiunea. A trebuit să mă arăt englezilor. Şi eu, şi matelotul, am pretins că eram singurii scăpaţi de pe o navă pierdută — şi, mă rog, unde era aici minciuna ? Ofiţerii lor m-au tratat cu mărinimoasa ospitalitate pe care le-o apreciasem şi altădată, dar s-au scurs luni nesfîrşite pînă să mă pot întoarce în scumpa mea patrie, în afara căreia nu-i adevărată fericire, cel puţin pentru un francez pursînge cum sînt eu.

V-am povestit deci cum i-am spus adio stăpînului meu. Acum voi sînteţi aceia de la care îmi iau rămas bun, prietenii şi binevoitorii mei, care cu atîta răbdare aţi ascultat nesfîrşitele istorii ale unui bătrîn soldat. Rusia, Italia, Spania, Portugalia, Anglia, m-aţi însoţit în toate aceste ţări şi aţi întrezărit, prin ochii mei înceţoşaţi, ceva din splendoarea şi din strălucirea unui timp măreţ. V-am readus cîte puţin din umbra unor bărbaţi care, cu pasul lor, făceau să tremure pămîntul. Acestea ţineţi-le minte şi spuneţi-le mai departe, copiilor voştri. Căci amintirea unei epoci mari e comoara cea mai scumpă a unui popor. Cum se hrăneşte copacul din propriile sale frunze căzute, tot aşa vitejii care şi-au dat viaţa şi zilele acelea dispărute vor ridica un alt rînd de soldaţi, de suverani, de şefi. Plec în Gasconia, dar poveştile mele au să rămînă vii în mintea voastră. Şi multă vreme după ce Etienne Gérard va fi uitat, o inimă va mai putea afla căldură, ori un spirit — flacără, din slabul ecou al cuvintelor lui.

Domnilor, un vechi soldat vă salută şi vă spune adio !